

Secunda pars, tracta. de cognitione.

plus, vel minus, non differunt substantia, l. fin. ff. de fundo instructo. Et sic cum retineant, bona, & in negocijs secularibus, & mercantijs se immisceant; exercendo omnia officia, etiam mechanica, non debent vti fori privilegio. Et sic merito per Senatū iudicatum fuit, vt habetur in dicta de cisione Francisci Marci, 49. n. 10. lib. 1. anno. 1589.

34 Ex quibus venit aprobada opinio Bobadilla, in sua Polit. lib. 2. c. 18. nu. 202. quia licet suo tēpore, non vigerent in hac nostra Hispania isti professores tertij Ordinis sancti Frācis, resoluit esse conueniendos coram iudice seculari, & teneri ad onera publica, & tributa. Idem tradit sup. n. 288. fallentia. 14. vbi refert Tome Dociū, conf. 197. n. 3. & Curia Philipica, 3. p. §. 1. n. 14. Couar. pp. c. 34. n. 4. Idem tenet Dueñas, reg. 100. limit. fin. Didacus Perez, in l. 1. tit. 3. lib. 1. ordin. col. 93. & in l. 19. tit. 4. lib. 4. ordin. & quod isti teneantur soluere Regi tributa Realia, & personalia, traditur in, l. 1. tit. 14. lib. 6. recopilationis, vbi Azevedo, Greg. in l. 1. glos. magna, tit. 7. p. 1. Decianus, tom. 1. criminalium, lib. 4. c. 9. n. 34. & ita vidi iudicatum, & obseruatum.

38 Ex quibus constat iudicem ecclesiasticum vim facere, procedendo per censuras contra iudicem secularem, vt se inhibeat à causa criminali, vel ciuili, contra istos tertij Ordinis sancti Francisci professores, ex rationibus de quibus suprà, cuius status, dum exercent officia publica, indiget reformatione, vt isti hauritum secretē deferant.

SUMMARIUM.

- 1 **P**ensio dicitur beneficium ecclesiasticum, & venit nomine beneficij secundum aliquos.
- 2 Pensio deducitur ex fructibus beneficij.
- 3 **A**etas qua requiritur ad obtinendum

beneficium, requiritur ad pensionem.

- 4 Cap. 6. ses. 23. Concilij Tridentini declaratur, & ampliatur.
- 5 Laicus coniugatus, non potest, sine auctoritate Pontificis obtinere pensionem.
- 6 Laicus non est capax pensionis.
- 7 Pensionarius tenetur recitare officium beata Maria.
- 8 Pensio datur ob officium, & datur titulo ecclesiastico.
- 9 Pensionarius gaudet privilegio fori secundum plures.
- 10 Pensio reddimi non potest propria auctoritate.
- 11 Pensio requirit clericatum.
- 12 Pensionarius tenetur portare habitum, & tonsuram, aliàs non gaudet fori privilegio.
- 13 Contraria opinio refertur, & defenditur pro iudice seculari, cum declaratione Cardinalium.
- 14 Beneficij definitio traditur, qua non conuenit pensioni.
- 15 Concilium solum dat privilegium fori beneficiato, & non pensionario.
- 16 Pensio non venit appellatione beneficij ecclesiastici.
- 17 Pensionarius, non tenetur ad residentiam.
- 18 Confidentia, non committitur in pensione, sed solum in beneficio.
- 19 Concordia opinionum refertur, & reprobat.
- 20 Declaratio Cardinalium refertur, vbi datur forma qualiter pensionarius, possit fori privilegio gaudere.
- 21 Pensio sola non sufficit, vt quis gaudeat privilegio fori, nisi habeat habitum, & tonsuram.
- 22 Opinio Suarez in hac questione remanet, sine resolutione.
- 23 Distinctio in questione proposita refertur, & declaratur.
- 24 Pensio qua datur in titulum, dicitur beneficium.
- 25 Pensio ad tēpus, non dicitur beneficium, etiam si assignetur pro congrua, & auctoritate superioris.
- 26 Fructus beneficij sapiunt tēporalitatē.
- 27 Pen-

- 27 Pensionarius potest disponere de fructibus beneficijs, reseruat loco pensionis.
- 28 Hæres pensionarij potest exigere pensiones præteritas.
- 29 Decretum Concilij, c. 2. s. 21. declaratur.
- 30 Clerici seculares, non possunt ad titulum pensionis ordinarij.
- 31 Opinio auctoris refertur contra omnes.
- 32 Habens cappellaniam ad nutum ad mobilem, non potest ad titulum ipsius ordinari.
- 33 Titulus ordinis debet esse perpetuus.
- 34 Cappellanus ad nutum, non potest remoueri, sine causa, ubi late defenditur contra plures.
- 35 Opinio Nicolai Garcia, reprobatur, & auctor defendit suam opinionem.
- 36 Casus de facto refertur, favore cappellani exclusi, sine causa a patrono.
- 37 Facultas arbitrandi, intelligitur de iusto arbitrio boni viri, & referuntur plura iura.
- 38 Iudex dicitur bonus vir.
- 39 Lex. si fideicommissum, §. si sic fideicommissum, de legat. 3. declaratur.
- 40 Dispositio, quæ denotat liberum arbitrium, restringitur, ad arbitrium boni viri.
- 41 Tabellio semel creatus reuocari non potest.
- 42 Plura iura, de iure Canonico expendantur pro hac opinione.
- 43 Præctica Regis Consilij, refertur in casu proposito.
- 44 Vicarius Episcopi, non potest remoueri, sine causa.
- 45 Princeps, sine causa, non potest pseudo priuare.
- 46 Lex. 2. tit. 10. v. 2. declaratur.
- 47 Officium datum ad beneplacitum concedentis, dicitur perpetuum.
- 48 Rector parrochialis nominatus ad nutum patroni, non potest remoueri.
- 49 Decisio Rota refertur.
- 50 Patronus malitiose cū animo se vdicandi, non potest remouere presentatum.
- 51 Opinio Nicolai Garcia reprobatur, &

- auctor defendit suam opinionem.
- 52 Beneficium ad nutum à mobilem, non potest, sine causa remoueri.
- 53 Voluntas testatoris est seruanda, quando non est contra pietatem.
- 54 Ordinari nemo potest ad titulum capellani à mobilis.
- 55 Capellanus, qui habet cappellaniam ad nutum, non gaudet privilegio fori.
- 56 Lex. 2. tit. 4. lib. 1. recopil. declaratur.
- 57 Clerici in minoribus, qui non habent beneficium ecclesiasticum, tenentur soluere gabellam, & contribuere sicut laici.
- 58 Capellania, quæ non fuit assignata pro titulo perpetuo, non dicitur beneficium ecclesiasticum, neque potest quis ordinari ad eius titulum.
- 59 Clericus habens pensionem, non gaudet privilegio fori, & tenetur soluere gabellam.
- 60 Distinctio Doctorum, quando pensio datur in titulum, siue non reprobatur.
- 61 Filius illegitimus est capax pensionis, si est dispensatus ad ordines, & iam si pensio datur in titulum.
- 62 Contra plures à nu. 62.
- 63 Illegitimi, non sunt incapaces pensionis de iure, secus de stylo Curia.
- 64 Stylus Curia modo alius, modo niger.
- 65 Illegitimi habent de iure fundatam suam intentionem, ad obtinendam pensionem.
- 66 Declaratio Cardinalium, ad c. 7. s. 24. de reformatione traditur.
- 67 Homicida, qui est incapax beneficij, non est incapax pensionis.
- 68 Homicida voluntarius, non est incapax pensionis.
- 69 Filius illegitimus dispensatus ad beneficium, potest obtinere pensionem.
- 70 Illegitimus qui accepit pensionem, non potest obtinere beneficium.
- 71 Episcopus potest dispensare cum illegitimo, ad obtinendam pensionem.
- 72 Episcopus potest dispensare cum illegitimis, ad obtinendum unum beneficium.

Secunda pars, tracta. de cognitione.

- 73 *Cap. 1. de filiis presbyterorum, libr. 6. declaratur.*
 74 *Pensio, non potest constitui à patre, filio illegitimo.*
 75 *Pensio imponitur super fructibus beneficij.*
 76 *Pensionarius tenetur prorata pensionis, soluere subsidium, & excusatum.*
 77 *Rector si soluat integram pensionem pro rata, compensare, & retinere potest.*
 78 *Pensio constituta cum clausula, * vt sit libera à solutione subsidij, * solum operatur, donec labatur quinquennium.*
 79 *Valor beneficij est attendendus, in solutione pensionis.*
 80 *Pensionarius semper soluit pro rata subsidium, & excusatum, secundum concordiam inter Regem, & statum ecclesiasticum.*
 81 *Pensio est soluenda, appellatione remota.*

QVAESTIO. 62.

Vtrum iudex ecclesiasticus faciat vim, inhibendo iudici seculari per censuras, vt nō procedat contra clericum, prima tonsura, qui habet pensionem, super fructibus alicuius beneficij.

Vtilissima, & in praxi valdè necessaria est huius quæstionis resolutio, & explicatio: quia sæpè controuertitur inter iudicē ecclesiasticum, & sacularem, ad quem pertineat cognitio causæ, contra clericum pensionarium; qui nequē habet beneficium ecclesiasticum, neque sacrum ordinem, sed solum primam tonsurā, cum certa designatione pensionis super fructibus alicuius beneficij, & quilibet iudex intēdit in causa contrācti ciuilitèr, & criminalitèr pro

cedere, prout sæpius defacto impraxi mihi cōtingit, quæ cōtrouersia solet sæpè dirimi, implorato Regis auxilio, p viā violētia. Et pro iudice ecclesiastico, vt debeat cognoscere, in simili causa, sunt plura fundamēta. Primò: quia pētio dicitur beneficiū ecclesiasticū, & beneficij nomine intelligitur, vt docet Barbatia, in c. ad audiētiā, cl. 2. de rescriptis. Vbi tenet pētionē esse beneficiū, cū ex fructibus beneficij ducatur, quā opinionē sequitur Palus Romanus, in tractatu, de pētionibus, c. 6. nu. 34. & c. 7. n. 16. Gambarus, de potestate legati, lib. 6. à n. 309. & Maior, in. 4 q. 5. c. 25. Et sic ætas Concilij Tridentini, requisita ad obtinendum beneficium, requiritur ad obtinendā pensionē, & ita est intelligendus text^{us}, in c. 6. l. 23. vbi sic respondit cōgregatio Cardinalium, vt refert Nicolas Garcia, vbi supr. c. 5. n. 129. quam opinionem tenuit Sa, in sua summa, verbo, beneficiū, n. 30. & sic cum eadem sit ratio, eadem debet adaptari iuris dispositio, l. fin. ff. de calumniatoribus

Secundò comprobatur ista sententia: quia idem iuris est, de toto quoad totum, quòd de parte, quo ad partem, l. quæ de tota, ff. de rei vendicat. l. etiam partem, ff. de legat. 1. Et sic quē admodum qui possidet totum beneficium vritur foro ecclesiastico, sic qui possidet partem beneficij: quia ea quæ differūt secundum plus, & minus non differunt substantia, l. fin. ff. de fundo instructo, instrumētoq. legato.

Tertiò, laicus cōiugatus, nō potest sinē auctoritate Pontificis pensionem obtinere, vt docet Rebuffus, de pacificis possessoribus, n. 153. aliàs. 136. Nauar. cōf. 34. de præbendis. Flaminus Parisius, de resignatione beneficiorū, lib. 4. quæst. 2. num. 7. Vega, in sua summa. 2. part. capit. 60. casu. 1. Nauarr. in manuali, c. 25. num. 128. Fray Manuel Rodrig. in sua summa, 2. to. c. 21. n. 12. Ergò si laicus, non est capax pensionis, sequitur, quòd pensio, non est

est res profana, sed beneficium ecclesiasticum, vel illi annexum. Et per consequens pensionarius debet vti fori priuilegio.

7. Quartò pro hac sententia facit cõstitutio Pij V. 138. quam refert Nicolas Garcia, de beneficijs, 2. par. c. 1. n. 5. Quæ obligat pensionarios ad horas & officium Beatæ Mariæ: ex qua ratione pensio potest dici quid spirituale, vel spirituali annexum. Idemque resoluit Marta, de iurisdictione. 2. par. c. 32. n. 45. vbi dicit, quòd habens pensionem beneficij ecclesiastici, gaudet priuilegio fori, & est remittendus ad iudicem ecclesiasticum, vbi dicit sic pluriès fuisse Neapoli iudicatum. Maximè, quia iam pensio datur ob officium, sicut beneficium, vt tradit Nauarra, de restitutione, lib. 2. c. 2. n. 200. & Enriquez, in summa, lib. 13. c. 13. §. 2. vbi dicit, q̃ pensio datur titulo ecclesiastico, & auctoritate ecclesiastica, & sic cum assignetur loco beneficij, vt cõmodiùs quis sustētari valeat: nimirum si pensionarius debeat fori ecclesiastici beneficio gaudere. Ita Nauar. conf. 63. & 59. & 61. & 65. de Simonia, & in manuali, c. 23. n. 111. Mandosius, regula. 19. q. 11. n. 11. Hieronymus Gabriel, conf. 191. n. 8. lib. 2. qui dicit pensionem, non esse merè temporalem, cum dependeat à beneficio, & clerico assignata sit, & reseruata pro alimentis. Ita Reduanus, de spolijs clericorum, §. ex his, n. 6. Flores, q. 21. n. 199. Celius, c. 11. n. 9. vers. pensio, vbi expresse dicit. quòd pensio non est res profana, sed annexa spiritualibus. Vega, in sua summa, ed casos conscientia, casu. 37. vbi dicit pensiones concessæ sæcularibus esse quid spirituali annexum. Et idem tenet Rota, prout refert Flaminus Parisius, de resignatione benef. libr. 6. quæstione. 4. num. 54. quem refert Garcia, de beneficijs, 1. p. cap. 5. num. 19. & 21.

11. Quintò comprobatur ista sentētia,

quia si pensio esset res temporalis, sequeretur, quòd posset quis propria auctoritate, pecunia redimire pensionem, quòd est tanquam Simoniacum prohibitum, vt docet Nauarr. confil. 11. tit. de rebus Ecclesiæ, & confil. 60. & 62. & 66. de Simonia. Fuscus, de visitatione, lib. 2. cap. 26. num. 40. Salcedo, ad Bernardum Diaz, cap. 41. litera, D. versic. 7. Flaminus, de resignatione benef. lib. 6. quæst. 2. à num. 124. & 128. & in tractatu, de confidentia benef. quæst. 23. num. 45. & 47. Zerola, in praxi Episcop. 2. part. verbo. pensio, §. 8. & verbo, pensionarius, §. 1. Adrianus, Colibet. ad 5. Cordoba, lib. quæstion. 21. punct. 1. & alios refert, & sequitur Nicolas Garcia, de benef. prima part. cap. 5. numer. 20. & 21. contra Gigantem, de pensionibus, quæst. 89. & 99. Bursat. confil. 126. numer. 90. ad fin. lib. 2. Duarenus, Reduanus, Gaetanus, & Medina, & Guerrero, quos citat Garcia, supr. num. 24. Idem Bursatus, conf. 1. nu. 91. Ergò cum pensio dicatur quid spirituale, sequitur, quòd pensionarius, sit ciuilitèr, & criminalitèr conueniendus coràm iudice ecclesiastico, & non coràm sæculari.

Sextò fulcitur hæc sententia, quia pensio requirit clericatum, secundū stylum Curia, vt tradit Reduanus, d. cap. 14. num. 13. & de spolijs, §. ex his, n. 6. Nauarr. conf. 66. tit. de Simonia. Marchesanus, de commissionibus, 2. p. c. 4. de commissione appel. n. 60. & 61. Cuchus. cap. 11. numer. 70. Rota, decis. 139. lib. 3. diuersorum, & sic talis pensionarius debet portare habitum clericalem, & tonsuram, alioquin sunt ipso iure pensione priuati, vt resoluit Garcia, vbi suprà, num. 11. & sic talis pensio ad instar beneficij debet regulari, per dependentiam, hæc sunt quæ faciunt pro iudice ecclesiastico, vt non faciat vim.

Sed pro iudice sæculari, sunt etià plura fundamēta, imò q̃ sit pensionari⁹

li 3 con-

Secunda pars, tract. de cognitione

14

conueniendus coram eo, & quòd ecclesiasticus vim faciat procedendo per censuras, vt se inhibeat à causæ cognitione. Et ratio fundamentalis est, quia pensio, non venit, sub nomine beneficij, nec ei competit eius definitio: quia beneficium est ius percipiendi fructus, ex bonis Deo dedicatis, clerico propter diuinum officium competens. Ita tradit Corracius, 1. par. cap. 2. num. 1. Pechius, in regula, beneficium, num. 2. de regul. iur. libr. 6. Cardinalis Toletanus, in sua summa, lib. 5. cap. 76. & tradit Hugolinus, de censuris, tab. 4. de suspensione, ca. 8. in principio, numer. 1. Quintana Dueñas, in suo ecclesiastic. libr. 1. ca. 3. Ojeda, de incompatibilitate beneficio, in præfatione, numer. 2. González, in regul. 8. Chancellar. glos. 5. in principio, à numer. 2. Quam definitio nem declarat Nicolas Garcia, vbi supra, 1. par. cap. 2. numer. 4. cum sequentibus.

15

Vnde cum pensionario, clerico in minoribus, non competat eius definitio, sequitur non gaudere fori exceptione, cum Concilium Tridentinū loquatur de clerico, qui obtinet beneficium ecclesiasticum, vt in capit. 6. sessione. 23. & non de eo qui habet pensionem, quia si voluisset expressisset c. ad Audientiam dedec.

16

Secundò comprobatur ista sententia; quia pensio, non est beneficiū ecclesiasticum, neque appellatione beneficij continetur, vt tradunt Doctores, Dominicus Franchus, in cap. quamuis, de præbend. libr. 6. Staphile de literis gratiæ, & iustitiæ, in. 9. forma spectatibarum, n. 27. Selua, de beneficijs, 1. p. q. 3. n. 11. Cacia Lupus, de pensionibus, q. 12. & fin. Gigás, de pensionibus, q. 28. vbi latè hoc declarat, & in conf. 30. oliàs, 139. Nicolas Delphinis, de iure patronatus, lib. 1. n. 74. Duardus, de benef. lib. 2. c. 4. & libr. 6. c. 4. Paleot. de notis, & spurijs, c. 58. n. 4. Mandos. in reg. 19. Chancellar. q.

11. n. 11. & conf. 55. n. 18. & confil. 139. Couar. pp. c. 36. n. 10. vers. 4. Guerrero. in suo Thesauro, c. 61. vbi dicit, pensio non est beneficium, quamuis virtualiter videatur beneficium: Et istam opinionem sequitur Nabarr. cōf. 11. de constitutionibus, n. 8. & conf. 8. de iure patronatus, n. 9. & confil. 66. de Simonia, n. 30. & hanc dicit communem opinionem, Ojeda, de incompatibilitate beneficiorum, in præfatione. n. 30. & in. 2. p. quæst. 7. Azevedo, in. l. 1. tit. 4. lib. 1. recopilat. n. 5. La-farte, de gabellis, c. 19. n. 24. Quintana Dueñas, vbi sup. lib. 1. c. 3. n. 13. Parisius, de resignatione beneficiorum, lib. 1. q. 10. n. 69. & lib. 2. q. 15. nu. 11. & lib. 11. q. 4. num. 31. Suarez, de censuris, 5. tom. disput. 13. sect. 1. n. 7. & Geronymus González, ad regulam, 8. Chancellar. glos. 5. §. 5. Et ita dicit esse tenendum, Nicolas Garcia, vbi supra. 1. part. capit. 2. numer. 5.

Tertio pro hac sententia facit textus, in capit. quamuis, el prim. de præbendis, lib. 6. textus, in capit. ad Audientiam, el secund. de rescriptis, ibi: * Pensiones, seu beneficia. * Et sic pensio, & beneficium sunt diuersa. Et ob hanc causam, constitutiones Pij V. loquentes, de confidentijs beneficiorū, non habent locum, in pensionibus, vt docet Nauarr. confil. 2. numer. 6. de constitutionibus, & confil. 16. de Simonia. Parisius, de resignatione benef. lib. 6. quæst. 4. num. 51 & in tractatu, de confidentijs, q. 23. & ita fuit resolutum in Rota, vt tradit González, glos. 5. §. 5. Et ob hanc causam pensionarius, non tenetur ad residentiam, vt tradit Capicius, decisio. 200. numer. 3.

In qua varietate opinionum, & rationum ad inuicem contrariarum, talis distinctio adhibenda est. Quòd aut pensio est talis, quæ possit obtineri per laicū, & tunc certū est, nō sufficere primam tonsuram, cum pensione: quia tunc talis pensio, non est infig-

17

18

19

insignia, neq; demonstratio clerica-
tus, neq; ad statum clericalem, vel
officium diuinum recitandum obli-
gat: neq; in hoc casu beneficio eccle-
siastico æquiparari potest. Si verò pē-
sio sit clericalis, & æquiparetur bene-
ficio ecclesiastico, debet sub illa vo-
ce, in fauorabilibus, comprehendere. Et
possumus exemplum constituere, in
dict. decreto Concilij Tridētini. quia
in principio statuit, vt ante decimum
quartum annum nullus possit benefi-
cium obtinere, & congregatio Car-
dinalium censuit ibi, sub beneficio,
pensionem comprehendere, ergò eadē
ratione, cum inferius dicitur, clericū
minorem, si habeat beneficium priui-
legio fori gaudere; similiter enim, ad
pensionem, verbum, * *beneficium*, * est
extendendum, ex mente sancti Con-
cilij, iuxta eius declarationem illus-
trissimorum Cardinalium.

20 Sed huic resolutioni, aduersari vi-
detur alia responsio Cardinaliū, (de
qua supra) qua cauetur, q̄ cui reserua-
ta fuit pensio si nō incedat in haitu,
& tōsura, non gaudere priuilegio fo-
ri, vt refert Hieronym. Gonç. d. glos.
5. §. 5. n. 6. cuius verba sunt, * *Cum reser-
uata fuit pensio, vt clerico, si non incidit
in haitu, & tōsura, non gaudet priuile-
gio fori.* * Ergò, pensio, non venit sub
nomine beneficij: quia si idem esset,
sequeretur, quòd licet clericus, non
deferat haitum, dum tamen habeat
beneficium, gaudere fori priuilegio,
prout gaudet quilibet clericus bene-
ficiatus. Et è contrario, si talis cleri-
cus pensionem habens non gaudet
fori priuilegio, quando non defert
haitū, & tonsurā (vt habetur in res-
pōsione Cardinaliū) nō sufficeret so-
la pensio, sine alijs requisitis, ac subin-
de sub beneficio, nō cōprehenditur,
idē tenet Cened. q. 36. vbi refert deci-
sionē Cardinaliū, & resoluit clericū
pensionariū conueniendū esse coram
iudice sæculari, nisi deferat haitum
clericalem.

Nec obstat dicere, restringēdū ef-
se nomē beneficij propter fauorē reli-
gionis, ne is cui pensio tanquam cle-
rico, & ministro Ecclesiæ reseruatur,
facile habitum, & tonsuram deferat, si
absquē illis posset fori priuilegio gau-
dere: quæ ratio non satisfacit Suarez,
de immunitate ecclesiastica, lib. 4. c.
27. n. 11. vbi iudicium in hoc puncto
alijs remittit, nihil resoluens propter
varias Doctorum sententias. Et plu-
res casus refert Ioannes Aloisi Ricci,
in collectan. decis. collectan. 425. vbi
pensio sumitur pro beneficio.

In qua quæstione, quia magis est
necessaria resolutio propter difficul-
tatem ipsius, quàm in alijs, & quia assi-
duè contingit in praxi, & quia æqua-
lis est militum numerus, resolutiue di-
cendum puto, quòd aut pensio, datur
in titulum beneficij, vt in cap. cōquæ-
rente de clericis, non residentibus,
vbi Abb. n. 5. tunc talis pensio est pro-
priè beneficium, & appellatione be-
nificij venit: & parum interest, quòd
appelletur pensio: quia est quæstio de
nomine, cuiusuis non consistit in eo,
ita Cardinalis, in Clementina. 1. §. ea-
dem, n. 4. de supplēda negligentia prę-
latorum Calcia Lupus, sup. q. 12. Gi-
gante, q. 1. n. 1. & q. 28. n. 20. & q. 99. n.
22. Duarenus, d. lib. 6. c. 4. Redoan. &
Covar. sup. Nauar. conf. 17. de consti-
tutionibus, in fin. & cōf. 66. num. 30.
Cuch. in inst. mai. lib. 5. tit. 7. n. 17. La-
sarte, & Suarez, sup. & Hieronym. Gō-
çal. n. 43. Si verò loquamur de pensio-
ne, quæ simpliciter constituitur ad tē-
pus sup fructibus alicuius beneficij,
& alicui assignatur autoritate supe-
rioris, de hac absolutè dicēdū est, non
esse beneficiū, neque beneficij nomi-
ne venire: quia talis pensio nullā spiri-
tualitatē habet, sed est quid merè tē-
porale, cuius, laicus capax est, vt tra-
dit Rebuf. de pacificis posses. à n. 150.
& 132. Alba. de cōcilijs. 2. p. c. 21. & cō-
sultat Bursat. cōf. 178. n. 28. lib. 2. vbi di-
cit, q̄ talis pensio, quæ nō datur in titulū

li 4 non

Secunda pars, tracta. de cognitione

26 non habet essentialia beneficij; quia
fructus beneficij ab illo separati, sa-
piunt temporalitatem, vt diximus de
decimis, in quæstione, 55. & sic aliud
est possidere beneficium, aliud fru-
ctus beneficij, capit. si gratiose, iuxta
glosam, verbo, beneficia, capit. si prop-
ter, versiculo. fructus, de rescriptis, li-
br. 6. Et sic pensionarius potest dispo-
nere, sine licentia Pontificis, de hu-
iusmodi fructibus, reseruatis loco pe-
sionis, sicut de rebus patrimonialib⁹,
& hæredi pensionarij competit ius
exigendi pensiones præteritas, & non
solutas, vt docet Gigans, consil. 36.
numer. 7. & in tractatu de pensioni-
bus, quæstione. 52. num. 2. Iulius Cla-
rius, receptarum sentent. §. testamen-
tum, quæstione. 27. in fin. Albanus,
consil. 25. quos refert, & sequitur Bur-
satus, vbi sup. numer. 29. & 30. & 37.
versicul. concluditur ergo. Quam di-
stinctionem sequitur Nicolas Gar-
cia, 1. part. de beneficijs, capit. 5. num.
5. & Lafarte, de gabellis, capit. 19. nu-
mer. 24. & 25. vbi sic intelligit decre-
tum Concilij Tridentini, capit. 2. ses-
29 21. vbi dicit clericos sæculares obti-
nentes Pensiones, ad sacros ordines,
non esse admittendos, quod est intel-
ligendum, nisi pensio habeat naturam
beneficij ecclesiastici: quia tunc ad
titulum pensionis potest ordinari,
seruata necessitate Consilij Triden-
tini, capit. 2. ses. 21.

31 Sed his non obstantibus verius
existimo pensionarium, non gaude-
re priuilegio fori, siue pensio detur in
titulum, siue non, nisi seruetur forma
declarationis Cardinalium, quia cū
his qualitatibus gaudebit, alias non,
vt tradit Hieronymus González, vbi
supr. numer. 6. qui hoc bene fundat,
& defendit, tanquam magnus practi-
cus, & aduocatus, Curia Romanæ. Et
Flaminius, de resignatione, lib. 1. quæ-
stione. 17. numer. 70. & lib. 2. quæstio-
ne. 15. numer. 15. Azeued. in l. 1. tit. 4.
libr. 1. numer. 5. recopilationis, & ita

casus violentiæ terminandus est.

Si verò aliquis obtineat capella-
niam ad nutum amobilem, etiā si col-
latiua, defacto fiat, non debet gaude-
re fori priuilegio, cum non sit titulus
perpetuus, vt tradit Maiolus, de irre-
gularitate, lib. 4. cap. 15. numer. 4. Sal-
cedo, in practica ad Bernardū Diaz,
capit. 18. numer. 8. Et hanc dicit com-
munem opinionem Flaminius, de re-
signatione beneficiorum, lib. 2. quæst.
6. numer. 2. & 3. & alios refert, & sequi-
tur Nicolas Garcia, 1. part. cap. 2. nu-
mer. 83. & 84. vbi dicit, quod titulus
ad quem quis sacris ordinibus ordi-
natur, debet esse perpetuus, tam ex
parte dantis, quam ex parte recipien-
tis, vt in capit. 2. ses. 21. Concilij Tri-
dentini. Et licet collatio inducat ti-
tulum perpetuum, facultas à mouen-
di capellanum, inducit titulum tem-
poralem.

Ex quibus infero, quod si capella-
nia fuerit à mobibilibis, ad nutum pa-
troni (prout sæpe contingit) quod li-
cet clericus in minoribus, non possit
ordinari ad titulum ipsius, si defacto
ordinetur, sine causa, non potest re-
moueri, maxime accedente malicia
patroni, vt tradit Cardinalis, in Cle-
mentina. 1. §. permissa, numer. 4. de
supplenda negligentia Prælatorum.
Decius, in capit. ad nostram, numer.
23. de confirmat. vtili, vel innutuli.
Nauarr. commentario. 2. de regulari-
bus, numer. 65. Manuel Rodriguez, 1.
tomo. quæstio. regul. quæstione. 34. ar-
tic. 9. Et ita vidi iudicatum, prout re-
fero, libr. 1. commun. quæstione. 42.
in fin. Et licet hanc nostram opinio-
nem, impugnet Nicolás Garcia, de
beneficijs, 1. part. capit. 2. numer. 90.
quia capellania ad nutum, sine causa
possit à moueri, vt tradit Lambertini-
us, de iure patronatus, 1. part. libr. 1.
quæstione. 9. artic. 1. numer. 71. Gutie-
rrez lib. 3. practicarum quæstio. 11. ad
huc tamen insistimus in hac nostra
opinionem, propter eius practica. & obser-

36 obseruantiam. Quod nupèr mihi con-
tigit defacto in lite valde controuer-
sa, inter patronos cappellaniarū Fer-
dinandi Ortiz, & suos cappellanos,
qui ex simili clausula, * *ut cappellanus*
sit ad nutum patroni à mobilis, * fuerūt
exclusi, & alij nominati, ex eo, quia
perebant, vt integrè soluerētur eis pē-
sio designata à testatore, quæ à patro-
no fuit diminuta certis de causis,
quia decreuerunt facultates, & ner-
bose defendi dictos cappellanos ma-
nutenendos esse in sua possessione:
quia maliciose, & sine causa fuerunt
exclusi. Et sic fuit iudicatum in hoc
consilio domini Archiepiscopi To-
letani, per suos grauissimos, & intege-
rrimos iudices suæ gubernationis. Et
fundamenta huius opinionis referre
libuit, cum sæpè casus defacto contin-
gat, & ad formandos articulos per
viam violentiæ, sit maximi ponderis,
& momenti.

37 Et in primis confirmatur nostra o-
pinio, ex auctoritate Pontificis Ho-
norij, 3. in cap. exposita. de arbitris, v-
bi quociescumque aliquid committi-
tur arbitrio alicuius, debet intelligi
de arbitrio iusto, & honesto, secundū
rationem, & non de arbitrio, & volū-
tate absoluta. Quam sententiam con-
firmat Marcellus, Iureconsultus, in l.
si libertus ita iurauerit. 30. ff. de ope-
ris libertorum, ibi: * *Non aliter ratum*
est arbitrium patroni, quam si aequum ar-
bitratum sit, & ferè ea mens est personarū
arbitrio substituentium. Vt qui sperens
cum recte arbitratum, id faciant, non
quia, vel in modicè obligari velint. Lex
24. tit. 4. part. 3. in fin. ibi: * *E si cosa*
desmesurada mandasse, deuese endereçar
por aluedrio de homes buenos. * Bonus
vir in dict. lege, idem est, quod iudex.
Lex. vir bonus, ff. iudicatum solui, &
sic si patronus malè arbitratum sit, de-
bet iudex causæ, suum arbitrium mo-
derare: quia illa facultas mouendi, &
remouendi, intelligit: r, prudentiali-
tèr, & non iniuriose, & dolose, prout

faciunt plurimi patroni in contem-
ptum cappellanorum. Pro qua sen-
tentia est etiam bonus textus, in l. si fi-
deicommissum, §. si sic fideicommis-
sum, ff. delegatis, 3. ibi: * *Non enim ple-*
num arbitrium voluntatis heredi dedit,
sed quasi viro bono commissum relictum,
* & est etiam textus pro hac opinio-
ne, in l. si in lege locationis, ff. locati,
ibi: * *Si in lege locationis comprehensum*
est, ut arbitratu domini opus approbetur,
perinde habetur, ac si boni viri arbitrio
comprehensum est. * Lex Thais ancilla,
§. sorore, ff. de fideicommiss. libertati-
bus, ibi: * *Non spectandum, quod heredi-*
bus displicet, sed id, quod viro bono potest
placere. * Et alia iura congescit in pro-
posito Aymon Crauera, consil. 190.
numer. 5. lib. 1. Afflictis, decis. 91. nu-
mer. 9. vbi omnis dispositio, quæ de-
notat liberū arbitrium, debet restrin-
gi ad arbitrium boni viri, id est secun-
dum rationem, & prudentiam, & non
dolose, & iniuriose, & sine causa, vt
colliges ex traditis per Pelaez de Mie-
rez, de maioratibus, 1. part. lib. 3. quæ-
stione. 1. numer. 37. Pro qua sententiā
potest etiam expendi text. in capit.
veniens, & in capit. sanè, de renuntia-
tione, & est glos. finalis, in l. penulti-
mo, ff. de receptis arbitris, & plura si-
milia tradit Pinellus, in rubrica. de res-
cindenda, 1. part. numer. 30. ad finem;
Burgos de Paz, consil. 21. qui loqui-
tur in officio tabellionatus, quia se-
mel nominatus, non potest, sine cau-
sa remoueri. Mieres, vbi suprā, 4. part.
quæstione. 10. numer. 6. & ego plures
refero, libr. 1. communium, quæstio-
ne, 425. à numer. 24. Gonçalez. glos.
5. §. 6. numer. 41. & don Ludouico Pe-
guera, decis. 227. numer. 12. & plures
refert Bobadilla, in sua Politica, lib. 1.
capit. 16. numer. 2. Pro hac etiam opi-
nionem expendi potest, textus, in cap.
1. de officio custodis, capit. ad hæc, de
officio Vicarij, capit. 1. de cappellis
monachorum, capit. in Lateranensi,
31. de præbendis. Et ob hanc rationē,
Ii 5 quo-

39

40

41

42

Secunda pars, tracta. de cognitione.

43 quoties recurritur ad supremum Regis consilium, siue in causis temporalibus, seu ecclesiasticis, defenduntur, qui defacto sunt eicci à sua possessione, vel detentione, donec per causas legitimas constiterit de reuocatione officij, vel beneficij, vel seruicij: quia facultas ad nutum ad mouendi, non excedit metam rationis, imo reducitur ad arbitrium boni viri, vt sapiùs vidi iudicatum, vt tradit Rebuffus, de pacificis possessoribus, numer. 275. & huius rei exemplum habemus, in capit. si sacerdos, de officio ordinarij. Canon, dilectissimi, 8. quæst. 2. vbi glos. verbo. iudicari, l. iuris peritus, ff. de excusationibus tutorum, l. quisquis, ff. si certum petatur, l. solet. §. sicut autem, ff. de officio pro consulis. Et plura refert Gutierrez, de iuram. confirmat. 1. part. capit. 59. numer. 19. qui loquitur de Vicario Episcopi. Et Molina, de primogenijs, lib. 1. capit. 25. numer. 17. Menochius. de arbitrarijs, casu. 69. Gama, decisione. 146. pro qua sententia potest etiam ponderari, text. in cap. 1. de natura feudi, vbi licet Princeps possit à principio feudum inuestiri non potest, sine causa feudo priuare, ibi: * *Si Princeps inuestierit de aliquo feudo, non potest eos de vestire, sine culpa,* * & totus titulus de feudo, sine culpa, non amittendo, l. 2. tit. 10. par. 2. ibi: * *Ponendo à cada vno en su lugar qual le conueniere, y otro si mantenerle en el, no faciendo por que lo deuiessse perder.* * Et ob hanc causam dicit Mieres, vbi supr. 4. part. quæstione. 10. numer. 5. quod officium datum ad beneplacitum concedentis est perpetuum. Et hanc dicit communem opinionem Padilla, in l. cum quis, numer. 34. C. de iuris, & facti ignorantia. Auiles, in capit. Prætorum, capit. 1. num. 4. Barbosa, in l. quia tale, numer. 89. ff. soluto matrimonio, pro qua sententia est bona lex Partitæ, 23. tir. 7. part. 1. vbi Gregorius.

48 Vitimo pro confirmatione huius

sententiæ, est optima decisio Rotæ, quam citat Hieronymus González, in regula Chancellariæ, glos. 5. §. 6. numer. 60. vbi dicit, quod rector parochialis Ecclesiæ, nominatus ad nutum patroni, non potest remoueri, etiam si probetur, quod patronus est in possessione remouendi. Et ita fuit iudicatum in vna Toletana iuris nominandi. 29. Nouembris, anno. 1592. vt refert ipse Hieronymus González, vbi supr. numer. 91. & verba decisionis sunt sequentia, * *semel rector deputatus, non poterit ad nutum à moueri à patronis, & iam, quod allegarent esse in possessione ita faciendi, & etiã si ius patronatus esset alicuius communis, sed per petuò Ecclesiæ remanebit.* * Quod absque difficultate procedit, si aliquo modo constet de malicia patroni, cum animo se vindicandi, vt tradit Rota, tit. de restitutione spoliatorum, decis. 1. in antiquis, numer. 1. quem refert, & sequitur Nicolas Garcia, de beneficijs, glos. 5. §. 6. numer. 48. idem tenet Nauarr. in capit. non dicatis, numer. 66. 12. quæstione. 1. versic. addo octauo. Pro qua sententia est alia decisio Rotæ. 788. in prima parte diuersorū. num. 2.

Nec superiori resolutione obstat opinio Nicolai Garcia, de beneficijs, 1. part. capit. 2. numer. 85. vbi dicit, quod cappellanus ad nutum nominatus potest remoueri, etiam sine causa, reprobans nostram opinionem contrariam, (de qua in quæstione, 325. numer. fin.) quia vt superius probatum est, semper Rota iudicauit pro mea opinione, & pro ea vidi sapiùs iudicatum in hoc consilio domini Archiepiscopi Toletani, & ipse nicolas Garcia, proprio ore conuincitur, vt ipse tradit, num. 80. & 90. vbi dicit, quod beneficium ad nutum à mobilem, potest sine causa remoueri, cessante malitia, & dolo patroni. Ergo cum qualibet remotio, sine causa, censeatur dolosa, bene sequitur, quod nostra

tra

tra opinio sit vera, & tenenda: de qua iam non est dubitandum, propter auctoritatem Rotæ.

53 Nec prædictis obstat dicere, quod voluntas testatoris est seruanda, in forma specifica. l. Meuius, lex qui hæredi, ff. de conditionibus, & demonstrationibus. Authentico. de nuptijs, §. disponat, collat. 4. & sic cum testator disposuisset, cappellanum cum causa, & sine causa, ad nutum patroni posse remoueri, illud, est seruandum pro lege, quia respondeo, quod iudex magis vtilitatem rei, quam voluntatem testatoris sequi debet. l. nemo potest, ff. de legat. 1. & tradit Sarmiento, lib. 1. capit. 11. numer. 12. & 13. vbi refert exempla, & verba sequentia, ** omnia enim facta ad pietatem pertinentia Episcopo interesse oportet, quamuis testatoris, vel donatoris verba, contraria voluntatis expresserint.* * Idem que docet, in cap. 8. nu. 11.

54 Si verò agatur de ordine suscipiendi ad titulum cappellaniæ, licet à mouerit non possit, sine causa, vt supra probatum est, non erit titulus sufficiens, vt quis possit ordinari ad titulum similis cappellaniæ, cum saltem cum causa possit cappellanus remoueri, vt contingit, quando non sunt obseruata qualitates, & conditiones foundationis, quia tunc non dicitur habere titulum perpetuum, cum possit deficere conditio per casus impotentia, vel voluntatis, vt in l. Pater Seuerinam, ff. de conditionibus, & demonstrationibus, cum possit contingere, quod remaneat ordinatus, & postea priuatus dicta cappellania, & sic non potest ordinari, de iure ad titulum similis cappellaniæ, & si ordinetur, bene sequitur, quod talis cappellanus, non gaudebit priuilegio fori, cum non habeat beneficium, neque cappellaniam, titulo perpetuo collationis, quod est necessarium, vt ex dicto decreto Concilij Tridentini, & supra probatum est.

Ex quibus venit intelligenda de cetero textus, in l. 2. tit. 4. lib. 1. recopilationis, ibi: ** Los clerigos de corona, y menores ordenes, que conforme al decreto del Santo Concilio, pueden gozar del priuilegio del fuero, sea, y se entienda tan solamente, quanto al priuilegio del fuero en las causas criminales. Pero en todas las demas, assi en el pechar, como en el pagar alcuala, y en todas las otras cosas, no sean exemplos, ni gozen del priuilegio, y paguen, y contribuyan, como los legos, y en esto, y en todo lo demas sean auidos por tales, saluo los que actualmente tuuieren beneficio ecclesiastico.* * Quæ lex procedit, & debet practicari, etiam si aliquis habeat cappellaniam ad nutum, quia non facta collatione, non dicitur beneficium ecclesiasticum, vt tradit Azevedo, vbi supr. numer. 7. in l. 1. tit. 4. lib. 1. recopilationis. Gutierrez, de gabellis, libr. 7. quæstione. 91. numer. 23. vbi dicit, quod est necessarium, quod detur cappellania in titulum perpetuum à Papa, vel Ordinario, quam opinione sequentur Cencio, quæst. 4. numer. 37. vbi hoc declarat, vltra Gutierrez, qui ampliat, licet cappellanus soluat subsidium, & exculatum, & subiaceat visitationi Episcopi: quia nihilominus talis clericus in minoribus constitutus, non gaudebit priuilegijs immunitatis tributorum, & gabellarum. Quam legem nouissimè declarat Gutierrez, dict. lib. 7. quæstione. 91. numer. 5. & numer. 10. ampliat etiam si talis clericus primæ tonsuræ, habeat pensionem ecclesiasticam: quia non ex eo erit immunis à gabellis, nisi talis pensio sit constituta in titulum beneficij, vt tradit Azevedo, in l. 1. tit. 4. lib. 1. recopilationis, numer. 5. & 7. Flaminio, de resignatione beneficiorum, lib. 1. quæstione. 10. numer. 68. & lib. 2. quæstio. 15. numer. 11. vbi hanc dicit communem opinionem. Quam in proprijs terminis solutionis gabellæ, tenuit Lafarte, de decima venditionis, cap.

Secunda pars, tracta. de cognitione

19 numer. 24. Ojeda, de beneficijs, 2. part. capit. 7. numer. 4. & ita resoluit congregatio Cardinalium, vt tradit Flaminius, suprà, numer. fin. & in libr. 2. quæst. 15.

60 Sed hæc opinio licet sit receptissima, vt suprà traditum est, non reperio rationem differentia, quando pensio detur in titulum, siue non: quia in vtroque casu si pensio consistit in temporalitate, & non est beneficium ecclesiasticum, quo iure talis pensionarius, non tenebitur soluere gabellam, cum nostra lex, non de pensionario, sed de beneficiato loquatur. Et quæmadmodum non gaudet priuilegio fori pensionarius, vt suprà resoluius, cum Gonçalez, glos. 5. §. 5. numer. 6. similiter etiam non gaudebit priuilegio, non soluendi gabellam, cum reputetur, vt secularis. Si vero deferat pensionarius hauritum, & tonsuram. Tunc secundum declarationem illustrissimorum Cardinalium, sicut gaudebit ipse priuilegio fori, gaudebit etiam priuilegio immunitatis gabellæ. Sed non ex eo, quia pensio fuit data in titulum, sed quia defert hauritum, & tonsuram, prout requiritur in dicta declaratione. Et secundum hanc distinctionem, est terminandus articulus violentia, cum casus defacto contingat.

61 Ex quibus infero, quod cum pensio, non sit beneficium ecclesiasticum, etiam si detur in titulum, posse filios illegitimos, qui ad ordines sunt dispensati, obtinere pensionem, sine alia dispensatione, vt tradit Cardinalis Paleotus, de notis, & spurijs, capit. 58. à numer. 4. Zereola, in praxi Episcop. prim. part. verbo. ordo, §. 4. circa fin. Geronymus Gonçalez, dict. glos. 5. §. 5. à numer. 24. dicens, quod ita obseruat Rota, quia cum illegitimus sit dispensatus super clericatu, non indiget alia dispensatione, ad obtinendam pensionem. Pro qua sententia refert plures decisiones Rotæ, Nicolas Gar

cia, de beneficijs, prim. part. cap. 5. numer. 117. vbi numer. 119. illud declarat, vt procedat in pensione quæ datur pro stipendijs, non tamen in pensione, quæ datur in titulo beneficij, vt tradit Nauarr. consil. 5. de filijs præbyterorum, & consil. 61. numer. 3. vbi dicit, quod de stylo Curia, requiritur quod sit legitimus. Et Zecus, de beneficijs, & pensionibus, capit. 11. numer. 7. Sed quidquid ipsi Doctores referant, non video de iure illegitimos esse incapaces pensionis, cum sit quid temporale, siue detur in titulum, siue pro stipendio, & congrua sustentatione. Et stylus Curia modi est alius, modo niger, & sit mutabilis, ad mutationem noui Papæ, vt in capit. quam graui, & crimine falsi, & illegitimus habet fundatam suam intentionem, & capacitatem, & qui voluerit contrarium, non debet audiri: quia stylus, non est in corpore iuris: & iudex ordinarius debet secundum ius scriptum, sententiam proferre, & non secundum, quod Doctores de stylo Curia scribunt, pro qua sententia pondero declarationem Cardinalium, ad dictum, cap. 7. ses. 24. de reformatione. Vbi in vna cremonensis censuit, quod incapacitas homicidæ, ad beneficium, non extenditur ad pensionem. Cuius litera refert Nicolas Garcia, de beneficijs, vbi suprà, numer. 136. Et sic dicit Sa. in sua summa, verbo, homicidia, numer. 21. quod homicida voluntarius, non est incapax pensionis, ex congregatione Concilij. Et sequitur Suarez, tomo. 5. disputatione. 44. sect. 4. n. 39. vbi dicit, illud à fortiori procedere in quacumque irregularitate. Ergo si incapax beneficij, est capax pensionis: quare illegitimus, qui habet pensionem, (licet in titulum,) non possit eam obtinere, cum de iure nulla subsistat incapacitas.

Et sic filius illegitimus, qui est dispensatus ad beneficium, poterit obtinere pensionem, vt docet Gigans, de pen-

70 pensionibus, quæstione. 19. in fin. vbi dicit, quod si esset iudex semper iudicaret illegitimum dispensatum, quo ad oddines, & beneficia, esse capacem ecclesiasticæ pensionis. Idem tenet Rebuffus, titulo, de dispensatione super defectu natalium, num. 82. Quæ sententia placet Nicolao Garcia, vbi supr. numer. 150. sed si acceptet pensionem, non potest postea obtinere beneficium: quia dispensatio, est stricti iuris, & intelligitur de primo actu, vt tradit Mandosius, consil. 2. numer. 3. Nauar. consil. 9. de præbendis. Nec dispensatio ad pensionem est necessaria, vt obtineatur à Pontifice per illegitimum: quia Episcopus sicut potest dispensare ad beneficium simplex, vt in capit. 1. de filiis præbyterorum lib. 6. potest etiam dispensare ad obtinendam pensionem, dum pensio, non constituatur a patre: quia obstat de cretum Concilij Tridentini, de quo in capit. 15. ses. 25. de reformatione, quam sententiam, contra Gigantem, tenet Nicolas Garcia, vbi supr. num. 159.

71 Ex quibus infero, quod cum pensio opponatur super fructibus beneficij, quod pro rata pensionis tenebitur pensionarius, subsidium, & excusatum soluere, & alia onera, quæ cernunt fructus, vt tradit Gigans, de pensionibus, quæstione. 38. & 59. & 76 & 66. & 90. & in consil. 117. Gambarrus, de officio legati, lib. 6. quæstione 5. à numer. 20. Nauarr. consil. 1. de eccles. edificand. Velascus, de iure emphyt. quæstione. 17. numer. 9. Ioannes Garcia, de expensis, cap. 11. num. 58. Moedanus, decis. 4. aliàs, 234. de locato. Puteus, decis. 386. lib. 2. & si rector soluat integram pensionem potest retinere pro rata, vt tradit Decius, consil. 156. Cacia Lupus, quæst. 77 17. & ita iudicauit Rota, decis. 298. n. 3. in 1. part. diuersorum, quam decisionem refert ad litteram Nicolas Garcia, de beneficijs, 1. part. capit. 5. num.

174. vbi illud procedit, non obstante clausula pensionis, * *quod sit libera ab omni onere*: * Quia talis exemptio fuit sublata, per constitutionem Gregorij 31. in vna Toletana excusati; in qua re debet attendi verus valor beneficij, & eius qualitas, & onera. Et sic vidimus pensionarium, semper soluere subsidium, & excusatum pro rata, licet contrarium contineatur in bulla pensionis, secundum concordiam factam inter Regem nostrum, & statum ecclesiasticum, quia exemptio illa, solum durat pro quinquennio, & non ultra, vt tradit ipse Nicolas Garcia, vbi supr. numer. 173. Si verò clericus sit impeditus, non tenetur ad solutionem pensionis, ita Rota, apud Seraphinum volum. 2. decis. 1351. & quod pensio sit soluenda apellatione remota, tradit Garcia, de benef. 1. part. capit. 5. numer. 57.

SVMMARIVM.

- 1 **C**lericus debet puniri in eo loco vbi delictum perpetravit.
- 2 **I**udex originis potest procedere contra clericum, qui extra territorium delictum commisit.
- 3 **A**ppellari potest, quando iudex procedit ad vltiora, non obstante declinatoria fori.
- 4 **I**udex non debet esse dubius de sua iurisdictione.
- 5 **E**xceptio declinatoria examinanda est ante litem contestationem.
- 6 **Q**ualitas qua tribuit iurisdictionem, examinanda est antequam procedatur in causa.
- 7 **I**udex de cuius iurisdictione dubitatur, bitatur, non est iudex in propria causa.
- 8 **C**oncordia in dubio proposito referuntur.
- 9 **F**undamenta pro prima opinione referuntur.
- 10 **E**xtra territorium ius dicenti, non paratur impune.

Secunda pars, tract. de cognitione

- 11 *Inquisitio sine accusatore, non procedit.*
- 12 *Iurisdictio iudicis originis, non offenditur, propter delictum alibi commissum.*
- 13 *Punitio est facienda in loco delicti.*
- 14 *Inclusio unius casus, est exclusio alterius.*
- 15 *Contraria opinio, in questione proposita defenditur.*
- 16 *Lex. l. C. ubi de crimine agi oporteat declaratur.*
- 17 *Reipublica inter est, ne delicta mancant impunita.*
- 18 *Doctores pro hac opinione referuntur.*
- 19 *Iudex potest procedere contra subditum, pro iniuria sibi ab eo facta, neque potest dici iudex, in causa propria.*
- 20 *Practica circa resolutionem questionis refertur, & quid iudicandum.*

QVAESTIO. 63.

Vtrum iudex ecclesiasticus faciat vim, cognoscendo contra clericum, pro delicto commissio in alio territorio.

Clericus huius ciuitatis Tolleti vicinus, & domiciliarius, illius, commissit delictum in ciuitate Burgenfi, Vicarius Toletanus procedit contra eum, ipse declinat iurisdictionem, dicens, quod ille non est iudex competens: quia in eo loco debet quis puniri, in quo delinquit. Vicarius verò, non obstante exceptione declinatoria fori, & reiecta appellatione, ad vltiora procedit. Ipse verò interposuit appellationem, ex eo solum, quod iudex ad vltiora processit, extraditis per Franciscum Becium, conf. 31. Baldus, conf. 277. libr. 1. numer. 3. Ruinus, conf. 117. numer. 18. lib. 7. qui tenent, quod

potest appellatio interponi ex eo solum, quod iudex, non obstante declinatoria fori, ad vltiora procedit. Dubium vertitur, an dictus Vicarius faciat vim, tam in procedendo, quam in exequendo. Et antea quam ista quaestio resoluitur, animaduertendū est, quod quotiescumque opponitur exceptio declinatoria, prius terminanda est dicta exceptio, saltim summarie, quam ad vltiora procedatur, & ratio est, quia oportet, vt iudex sciat se iudicem, anteaquam iurisdictionē exerceat, & vbi debet aliquid constare, non sufficit sola allegatio, vt docet Bart. in l. prescriptione, numer. 8. C. si contra ius, vel vtilitatem publicam, dum vult huiusmodi exceptionem esse examinandam ante litis contestationem. Idem repetit in l. vltima, §. sed cum scimus, C. de temp. appell. Paulus de Castro, & Ias. in l. cum quidam, §. quoties, numer. 3. ff. de iurisdictione omnium iudicum, & docet Felinus, & Abb. in cap. si clericus laicū, numer. 3. de foro competenti. Neque sufficit, quod qualitas quæ tribuit iurisdictionem probetur in prosecutione causæ, vt tradit Ioannes Petrus Bemius, confil. 66. numer. 16. vbi etiam dubitat, an iudex de cuius iurisdictione dubitatur sit iudex in causa propria, & an iurisdictione sit sua, & disputat Ias. in l. 2. à num. 16. & 23. ff. si quis in ius vocatus, non erit Abb. in cap. ceterum, de iudicijs, glos. verbo. copia, in capit. statutum, §. 1. de rescriptis lib. 6. Corsetus, singulari, 149. verbo, iurisdictione. In qua re ita resoluen da est controuersia. Quia aut dubium est super persona iudicis, an debeat esse ecclesiasticus, vel secularis, & tunc aut est appellatum à declinatoria iurisdictionis, vel non, tunc si appellatio interponatur, non potest iudex ad vltiora procedere: quia facit vim, cum sit dubius de sua iurisdictione. Si verò non fuerit appellatū, rectè procedit, aut contentio est super

per re, & litè de qua agitur, & non dubitatur de iurisdictione iudicis: tunc rectè potest ad vltiora procedere, non obstante declinatoria. Si verò declaretur iudex, & appellatio interponatur, non potest amplius procedere in causa, quia per viam violentiæ omnia reponentur, vt tradit Bemius, supr. numer. fin. dicto. consilio,

31. Quibus sic positis pro faciliiori intelligentia huius quæstionis, pro clerico, qui extra territorium delictū commisit, facit regula textus, in. l. fin. ff. de iurisdictione omnium iudicum, capit. 2. de constitutionibus, lib. 6. vbi extra territorium iudicenti, siuè ciuilitèr, siuè criminalitèr procedat, non paretur, vbi illud notant Doctores, & aliàs officium iudicis ordinarij extenderetur vltra territorium, & sicut non extenditur iurdictio, sic neque eius officium, vt arguit Bonifacius de vitalis, in tractatu. maleficio tum, tit. de Inquisitione, num. 54.

Secundò facit, quia inquisitio, sine accusatore, est cōtra regulas iuri, lex. rescripto, §. si quis accusatorem, ff. de muneribus, & honoribus. Et cum inquisitio tendat ad publicam vindictā, ex delictis factis extra territorium, nō potest dici iniuria facta Reipublicæ, cui ipse iudex præst, neque eius iurdictio offenditur, cū iniuria facta sit principalitèr, reipublicæ iudicis illius territorij, in quo delictum commissū fuit, & sic ad ipsum expectat punitio, & non ad iudicem originis.

Tertiò, quia in eo loco debet quis puniri in quo delinquit, l. 1. l. si vis. §. 1. de accusationibus, authentic. qua in prouincia, C. vbi de crimine agi oporteat. Ergò non potest ab alio iudice puniri: quia inclusio vnius est exclusio alterius l. cum Prætor, ff. de iudicijs, l. Maritus, C. de procuratoribus. Quam opinionem pluribus citatis, diximus esse communioem in lib. 2. practicarum quæstione. 678. quæ

opinionem dicit communioem contra plures, & eam sequitur Franciscus Becius, consil. 93. vbi refert sex fundamenta, & reprobatur Bursatum, consil. 77. vol. 1.

Sed pro iudice domicilij, facit text. in. l. vnica, C. vbi de crimine agi oporteat, ibi. * *Vbi commissæ, vel inchoatæ, vel vbi reus criminis reperitur.* * Et sic cum reus criminis reperitur in suo domicilio, & constat de delicto ab eo perpetrato iudicis domicilij, sequitur, quòd possit aduersus eum procedere, quia expedit Reipublicæ, ne delicta maneant impunita, l. congruit ff. de officio præsidis. Quam opinionem, vltra Doctores, quos congesimus, vbi suprà, in nostra quæstione, 678. tenet ex Iulio Claro, lib. 5. receptarū sententiarū, §. vltimo, quæst. 34. Et Franciscus Marcus, decis. 184. Prosperus Farinacius, tit. de inquisitione, quæstione. 7. numer. 19. Rolandus à Valle, consil. 19. volum. 2. & in hac quæstione refert duas communes opiniones Bursatus, consil. 77. numer. 2. volum. 1. qui sequitur istam opinionem, quam latè confirmamus in dict. quæstione. 678. à numer. 9. vbi legem Regni ponderamus. Et vltra ibi tradita, disputat nostram quæstionem ad partes, Andræas Fachinetus, libr. 8. controuersiarum iuris, capit. 20. vbi hanc sequitur opinionem, & respondit fundamentis contrariæ sententiæ. Idem nouissimè tenet, consil. 59. lib. 2. consiliorum à numer. 10. vbi dicit, quòd hæc est communior, & recepta sententia, ex Couarruia, practicar. quæst. cap. 1. post numerum. 6. Et illud ampliat Fachinetus, dict. conf. 59. numer. 9. Etiam si iniuria facta fuerit ipsi iudici: quia nihilominus potest procedere contra subditum. Ita Oldrandus, conf. 7. Alexand. conf. 13. numer. 10. lib. 6. Rolandus, conf. 48. libr. 2. & conf. 19. num. 19. eodem volumine.

Ex quibus in quæstione proposita, resolutiuè tenendum est, iudicem eccle-

Secunda pars, tracta. de cognitione

ecclesiasticum domicilij, vim non facere, procedendo cōtra clericum delinquentem extra territorium, ex rationibus de quibus suprā: nisi fuerit iam punitus à iudice territorij, vbi delictum perpetratum fuit, quia tunc non debet amplius procedere ad delicti punitionem, neque per inquisitionem, argumento textus, in capit. de his, de accusationibus. Et si non obstante sententia, iterum velit iudex originis procedere, interposita appellatione, & implorato auxilio Regali, omnia reponentur, declarando iudicem domicilij vim facere, iterū de causa iam iudicata, cognoscendo: quia licet vterque iudex habeat iurisdictionem, vt ponderant Doctores, ex dict. l. i. C. vbi de crimine agi oporteat, cum causa sit ab vno praeuenta, & iudicata, alter non debet amplius procedere, cum iam delictum, non remaneat impunitum, quod semper lex desiderat, l. si ita vulneratū, ff. ad legē Aquiliam, capit. non est crudelis, 23. quæstione. 5. c. vt famæ, de sententia excommunicationis.

SVMMARIVM.

- 1 **D**elictum clerici, non debet praeiudicare iurisdictioni ecclesiastica.
- 2 **G**abella, qua debetur à clerico, petenda est coram iudice ecclesiastico, secundū plures.
- 3 **C**lericus negociator tenetur gabellam soluere.
- 4 **I**udex secularis, non debet iudicare personas ecclesiasticas.
- 5 **L**ibertas ecclesiastica, non potest tolli per legem, vel statutum.
- 6 **D**octores pro parte negatiua referuntur.
- 7 **C**ontraria opinio defenditur, quod iudex secularis sit competens, ad solutionem gabellæ clerici.
- 8 **C**lericus negociator, perdit privilegium fori.
- 9 **R**esolutio Senatus refertur, in quæstio-

ne proposita per viam violentia.

- 10 **L. i. tit. 2. lib. 9. recopilationis declaratur.**
- 11 **Auto del Consejo Real se refiere, sobre la determinacion de la quæstion.**
- 12 **Clerici ratione officij secularis, conueniuntur, coram iudice seculari.**
- 13 **Clericus negociator, conuenitur ratione bonorum, coram iudice seculari. & ibi ponitur schedula regalis, & quid fuit iudicatum.**
- 14 **Clericus medicus, vel aduocatus, qui delinquit in suo officio, conuenitur realiter, coram iudice seculari.**
- 15 **Clericus Consiliarius Regis, conuenitur in officio coram iudice seculari.**
- 16 **Episcopus potest punire suos officiales laicos, qui in suo officio delinquerunt.**
- 17 **Arma prohibita, tolli possunt clericis, per Curiam secularem.**
- 18 **L. 9. tit. 3. lib. 1. recopilationis, declaratur.**
- 19 **L. 5. tit. 4. lib. 1. recop. declaratur.**
- 20 **Clerici, & persona ecclesiastica, possunt conueniri coram iudice laico, pro contributione locusta.**
- 21 **Clericus negociator, quis dicatur, & quare requirantur.**
- 22 **Clericus debet tēmereri, vt dicatur negociator, de iure canonico.**

QVÆSTIO. 64.

Vtrum iudex ecclesiasticus faciat vim, inhibendo iudici seculari, vt non procedat cōtra clericum negociatorem, pro solutione gabellarum.

SI Clerici de iure diuino, sive de iure positiuo, sunt exempti à iurisdictione iudicis secularis, vt diximus in præfatione ad hoc opus, capit. 5. videtur dicendum, iudicem ecclesiasticum non facere vim, proceden-

cedendo per censuras contra sæc-
 1 larem; quia delictum clerici, qui se im-
 miscet negocijs sæcularibus, non de-
 bet præiudicare iurisdictioni eccle-
 siasticæ, argumento text. in, c. si dili-
 genti, de foro competenti: & per con-
 sequens, licet debeat Gabella, ex
 tali negotiatione, petenda est eoram
 2 iudice ecclesiastico, & non sæculari.
 Quam opinionem tenet Cardinalis,
 in clementina præfenti, 6. quæst. per
 illum textum, de censibus. Baldus, in
 l. de his, C. de Episcopis, & clericis,
 Abb. in, c. qualiter, in fin. de iudijs.
 Marianus, Socinus, in, c. sanè, decla-
 rat. 9. de foro competenti. Gregor. in
 l. 49. tit. 6. part. 1. verbo, * *las fran-*
 3 *quezas*, * Bertachinus, de Gabellis, 7.
 part. quæstio. 7. versiculo, præterea,
 Rolandus, consilio, 71. nume. 25. volu.
 4. Quia sufficit quod clericus tenea-
 tur soluere Gabellam ratione nego-
 tiationis, à qua cæteri clerici sunt
 immunes, vt in cap. quâquam de cen-
 sibus, libr. 6. Clementina. Præfenti,
 eodem text. lex. 6. & 7. tit. 18. libr. 9.
 ordin. Non tamè ex hoc quod dixit,
 astrictus esse soluere Gabellâ, ratione
 negotiationis prohibita, inducitur
 quod sit petenda coram iudice sæ-
 4 culari: cum iudex ecclesiasticus pos-
 sit eum compellere, ad dictam solu-
 tionem, vt in cap. 1. de foro compe-
 tenti, cap. nullus, cap. significatis, cap.
 fin. de foro competenti: vbi iudex sæ-
 cularis, non debet iudicare personas
 ecclesiasticas, & delictum non trahit
 clericum ad Curiam Regalem, ne-
 que sortitur forum alterius iurisdic-
 tionis. Quam opinionem tenet Abi-
 les, in cc. pp. cap. 53. glos. verbo, * *casti-*
 5 *guen*, * & in cap. 27. glos. * *entrequen*,
 numer. 21. & est textus in, l. 5. tit. 3.
 lib. 1. recopilationis.

Rursus, facit pro hac sententiâ, quia
 libertas ecclesiastica, non potest tol-
 li per legem, neque consuetudinem
 6 sæcularem, c. nouit, de sententia excõ-
 municationis, c. fin. de immunitate ec-

clesiæ, lib. 6. Dueñas, Reg. 143. Parisi-
 consi. 27. vol. 2. Diedacus Perez, in, l. 1.
 ti. 3. lib. 1. ordina. Bernardus Diaz, Re-
 gia, 140. & in terminis, quod iudex sæ-
 cularis, non sit competens, tenet Sal-
 cedo, in practica ad Bernardum Diaz,
 c. 55. vers. erit tamè hæc Gabella, fol.
 175. vbi dicit, quod hæc opinio est ve-
 rior, & quod ab ea non est recedendū
 in Hispania vlllo tempore. Ex quibus
 fundamentis videtur dicendum, iudi-
 cem ecclesiasticum vim non facere,
 procedendo per censuras contra iu-
 dicem sæcularem, inhibendo illi à cog-
 nitione causæ.

Sed his non obstantibus, contraria
 opinio pro iudice sæculari, vera est, &
 7 tenenda in iudicando, & consulendo,
 dum iudex Gabellarius procedat cõ-
 tra bona clerici, & non contra eius
 personam. Quam opinionem tenet Gui-
 llermus de Cuneo, in, l. de his, & in au-
 tenth. iubemus, C. de sacrosanctis Ec-
 clesijs. Tiraquellus, lib. 1. de retractu, c.
 32. glos. 1. num. 81. vbi dicit, quod ita
 in Parisiensi Senatu fuit iudicatum:
 Idem tenet Guillelmus Benedictus,
 in repetitione, c. Rainuncius, verbo,
 & uxorem nomine Adelasam, nume.
 322. de testamentis. Et hanc videtur
 sequi Grego. in, l. 5. tit. 7. par. 5. verbo
 clerigo, & Mexia, ad prægmatieam
 Regiam, conclus. 5. num. 32. & Xiron-
 da, de Gabellis, 7. part. in principio, à
 nu. 25. vbi dicit, quod hæc est verior,
 & tenenda opinio, dum tamen sæcu-
 laris procedat contra clericum, car-
 piendo pignora, Bobadilla, in sua po-
 litica, 2. parte, capit. 18. numero. 125.
 Acebedo, in, l. 11. tit. 13. lib. 1. recop.
 & Lafarte, de alcavalas, c. 19. num. 84.
 Ahumada, ad Gregor. in, l. 49. tit. 6.
 part. 1. glos. verbo, * *las franquizas* *
 8 Quia Clericus negociator, perdit
 priuilegium fori, & potest conueniri
 coram iudice sæculari, vt tradit Spe-
 culator, tit. de reo, vers. Scholaris,
 & tit. de clericis coniugatis, vers. 7.
 Socin. Reg. 80. limit. Parla. lib. 1. rerum

Secunda pars, tract. de cognitione

quotidianarum, c. 3. §. 1. nu. 12. verfi. si
verò, vbi tenet contra Gregorium. Et
est tex. in, c. fin. de vita, & honestate
clericorum, vt tradit ipse Xirōda, vbi
supra, num. 29. vbi dicit esse in praxi
receptam, & quod ita in Granatenfi
pratorio fuit iudicatū, & declaratum,
per viam violentiæ, ibi: * *Pro iudicē sa-
culari fuit pronuntiatum, & semel acque-
ritur in dicto Granatenfi pratorio decla-
ratum fuit, iudicem ecclesiasticum, qui
censuris contra facularem procedebat,
vim inferre, lique fuit inter Regios au-
ditores, & Consiliarios, maturo consilio
animaduersa, & tandem Gabellarius ob-
stinuit, & causa, ad facularem iudicem
fuit remissa, ei que competere fuit decla-
ratum.* * Bobadilla, in sua politica, lib.
2. cap. 18. numer. 23. & 171. * *Resolue,
que sobre la cobrança de las alcavalas,
y rentas Reales, se despachan en el Con-
sejo de Contaduría mayor, cédulas reales,
para que los jueces eclesiasticos, no co-
nozcan de las causas, ni embaracen la
cobrança: pero ellos no pueden conocer
por via de fuerza, sino el Consejo Real,
o Chancillerias.* * Et hanc opinio-
nem tenet Flores de Mena, libro, 2.
variarum, 1. parte. quæstione, 21.
nemer. 232. ad fin. pro qua senten-
tia hodie habemus legem expres-
sam * in, l. 1. titulo, 2. libro, 9. * *recopi-
lationis.* Et nouissimè istam nostram
opinionem, sequitur Ioannes Gu-
tierrez (qui nihil intactum relin-
quit) de Gabellis, libro, 7. quæstio-
ne, 94. vbi numero, 14. refert decre-
tum supremi Senatus Regis nos-
tri, vbi eleganter confirmatur
nostra opinio, & dubium dirimitur,
cuius verba sunt. * *Dixerunt que se
despache cédula de su Magestad,
para que los Administradores, y reca-
udadores de las alcavalas, y ren-
tas reales, de la dicha ciudad de Xe-
rez de la Frontera, no lleuen alca-
uala a los clérigos; de los vinos, cal-
dos, o mostos, que vendieren de su
cosecha, labrança, o criança; proce-*

dientes de hazienda suya propia, o
de sus beneficios ecclesiasticos. Y pa-
ra el despacho de ellas les den las ce-
dulas, o albalas de guia necesarios,
con solo cédula que los dichos cle-
rigos den, en que testifiquen con
juramento, ser de la dicha su cose-
cha, labrança, y criança. Empero de
los vinos, caldos, o mostos que pro-
cedieren de las viñas, que constare
auer arrendado, con frutos, o sin el-
los, paguen el alcauala a los dichos
arrendadores, o recaudadores, quan-
do los vendieren, y lo mismo de
otras qualesquier ventas que hagan
procedientes de mercaderias, nego-
ciacion, trato, o grangeria. Y si así
no lo hizieren, y pagaren, las justi-
cias seglares les compelan a ello, de-
tiniendo, o executando los dichos
bienes, o otros qualesquier bienes,
y frutos que ayan vendido, o con-
tratado, y los de mas bienes que tu-
uieren propios, o de sus beneficios,
dexando reservadas sus personas *
Et ibi. * *E no consientan que los jue-
ces ecclesiasticos, de qualquier ca-
lidad que sean, conozcan, traten,
ni pongan en cosa alguna de lo su-
fodicho, impedimento, ni estoruo
alguno, y por este auto, así lo pro-
ueyeron, y mandaron.* En la villa de
Madrid, a veynte y siete dias del mes
de Henero, de mil y quinientos y no-
uenta y ocho. El Licenciado Rodri-
go Vazquez de Arze, Presidente del
Cōsejo. El Licenciado Paulo de Lagu-
na Presidēte del Cōsejo de Indias. Dō
Fráncisco de Rojas, Presidēte del Cō-
sejo de Haziēda Doctor dō Alōso de
Agreda. El Doctor Valladares Sar-
miēto, de el Consejo, y Camara de su
Magestad. *

Este auto es muy importante, para
la determinacion, y resoluciō de mu-
chos articulos de fuerza. por cōpetē-
cia entre los jueces seglares, y eccle-
siasticos, sobre conocer contra cleri-
gos, non ratione suæ personæ, sed
ratione

13

ratione officij. De lo qual pondre algunos exemplos, para mayor intelligencia : que aunque fueron controuersos entre los Doctores; pero ya con la decission tando de consejeros tan graues, esta determinada la causa, no solo en el caso que se decidio por ellos, sino tambien en los semejantes : quæ respiciunt officium clericorum, & eius bona; non verò personæ immunitatem; quia respectu ipsius, iudex secularis, est incapax cognitionis, vt latè resolutum est.

El primero caso, sea el què contiene el dicho auto, que habla en el clerigo negociador, el qual ratione officij, & bonorum est conueniendus coram iudice seculari, vt supra probatum est, & tradit pluribus citatis, Bobadilla, 2. parte. cap. 18. num. 123. * *Y si descomulgare el juez ecclesiastico, puede apelar el juez seglar, y llevarlo por via de fuerça, y se le remitirá la causa, conforme a la dicha resolucion.* * Quæ quotidie practicatur, & est vso recepta, apud Hispanos, contra Salcedo vbi supra. Et is diebus ita fuit iudicatum contra Vicarium generalem huius Archiepiscopatus qui pro cedebat per censuras contra Administratorem Gabellarum, vt se inhiberet à cognitione causæ.

Forma de la cedula Real del Consejo de Hazienda, en articulo de fuerça.

E L R E Y.

14

Licenciado don Francisco de Melgosa, Canonigo de la Santa Iglesia de Auila, Inquisidor y Vicario general en la ciudad de Toledo, Iuez ecclesiastico que os

dezis ser del negocio y causa que de yuso se hara mencion. *Y si descomulgare el juez ecclesiastico, puede apelar el juez seglar, y llevarlo por via de fuerça, y se le remitirá la causa, conforme a la dicha resolucion.* * Ya sabeys, que auendoseme por relacion por parte del Licenciado Ioan Velazquez mi Administrador de las alcualas de la dicha ciudad de Toledo, que por auer sido Iordador de Miguel de Gamietta, de los derechos de puertos, por vna sentencia de remate contra ellos dio, los condenò a que pagassen quatrocientos y cinquenta mil marauedis que deuián a mi real hazienda, y estando los suso dichos presos en la carcel de la dicha ciudad, por vna muerte que se les imputaua, les embargò el dicho Administrador por la dicha deuda, y por parte del dicho Ioan de Vibar se acudio ante vos, diziendo, que lo auian sacado de la yglesia, y deuia gozar de la Inmunidad della, y pidio que procediesseis contra el mi Corregidor de la dicha ciudad, que fue quien le sacò, y contra el dicho Administrador, por tenelle embargado, y declararse de tier gozar de la inmunidad, no lo pudiendo hazer, por ser deuda perteneciente a mi real hazienda, y por no auer alçado el dicho embargo, procediades contra el, con censuras, y le teniades declarado por excomulgado: y suplicandome mandasse proueer de remedio, prouey cedula de nueue de Iunio passado deste año, os mandè no impidiessedes al dicho Administrador la cobrança de la dicha deuda: y si pretendiessedes que el conotrimiento de la causa os tocava, embiasseis los autos que en ella huuiessedes hecho, al mi Consejo de Hazienda, para que vistos en el, se proueyesse justicia. Y en el entretanto que se determinaua os rogué,

Kk 2 y en

Secunda pars, tracta. de cognitione

y encargue, que por ochenta dias absoluiessedes el dicho Administrador, y a las demas personas q por ello tuuiessedes excomulgados, como mas particularmēte en la dicha cedula se declara, la qual se os notifico, y la obedecistes como deuia des, y en cumplimiento absoluiestes por el nuestro termino los excomulgados, y embiastes los dichos autos. Los quales vistos en el dicho mi Consejo de hazienda, y lo pedido sobre ello por el Licenciado Francisco de Alarcon, mi Fiscal del, he tenido por bien de dar la presente. Por la qual os mando, no impidais al dicho Licenciado Ioan Velazquez, la cobraça de los dichos quatrocientos y cinquenta mil maravedis, que deue el dicho Ioan de Vibar, como tal fiador: y os ruego, y en cargo, que haziendose por el dicho Licenciado Ioan Velazquez caucio juratoria, de que no procedera contra el dicho Ioan de Vibar a pena criminal, ni corporal, le absoluais, in totum, y a todas las de mas personas que por la dicha razō huuieredes excomulgado, de las sentencias, y excomuniones que contra ellos huuieredes discernido, o discernieredes. Fecha en Fuentidueña a treinta de Setiembre, de mil y seiscientos y diez y siete años. Yo el Rey. Por mandado de el Rey nuestro señor.

Y aduertase de mas desto, a la disposicion desta cedula Real, porque es caso nuevo, sobre auer embargado en la carcel el Licenciado Ioan Velazquez, Administrador de las alcabalas reales desta ciudad, a vn deudor de las rentas reales, que auia sido sacado de la Iglesia por la justicia real, la qual le boluia a la Iglesia por los mandatos, con censuras del Vicario general: el qual tambie descomulgana al dicho Administrador, porque no restituia a la Iglesia al preso, y auiendo apelado, por via

de fuerça, sacò cedula Real, y sobre carta para que fuesse absuelto, y que dando caucion iuratoria, y de no ofender, no se procediesse mas contra el dicho Administrador. Y lo mismo se pratica quando vn lego dexa a su alma por heredera, porque si se deue, o no, el alcabala toca al juez seglar, y no al ecclesiastico: porque de otra suerte no se cobrarian las rentas reales, y los deudores, y sus fiadores se irian a las Iglesias. Lo qual se remedio por esta via, mediante la sollicitud, y prudencia, y letras del dicho Administrador, como cuydadoso de la defensa de la jurisdiccion Real.

El segundo caso es, quando algun ecclesiastico delinquiere en el officio que tomò: como fies Medico, Boticario, o Abogado, o tutor, o curador de algun menor, o tiene officio de su Magestad, Presidente de hazienda, o Consejero, y delinque en el, o vende el clerigo con medidas falsas su mercaduria: y en otros casos semejantes. Porque entonces *ratione officij*, potest puniri in bonis, & iudex secularis est competens, como se contiene en el auto del Consejo, y yo referi algunos casos de derecho comun, libro. 4. *comm. quæstione*, 1. a numer. 603. Et istam opinionem tenet Baldus, in additionibus ad Speculatorem, titul. de reo, in principio, versiculo *Scolaris*, & titul. de clerico coniugato, versiculo *si autem clericus*. Felinus, in capit. *Ecclesia sanctæ Mariæ*, de constitutionibus, numer. 68. Marsilis, singulari, 694. numer. 2. Idem Baldus, in l. vnica, C. in quibus causis militis fori præscriptione, vt non posse. Bertachinus, in tractatu. de Episcopis, libro. 4. in 5. parte, nu. 97. Aufredus, in tractatu. de potestate seculari, in ecclesiastica, Regia, i. falentia, 16. & 17. Casaneus, incon-

in consuetudinibus Burgundiæ, Rubrica, l. §. 5. num. 71. Guillermus Benedictus, in c. Rainuncius, verbo, & uxorem num. 155. Bobadilla, in sua politica, lib. 2. c. 18. num. 90. vbi plures refert litera, D. & num. 99. qui loquitur in Consiliario Regis, qui delinquit in suo officio, & num. 119. loquitur contra * clericos, *que caçan en tiempo vedado, y resuelue, que les pueden tomar los reclamationes, y redes, y armadixos; y condenarlo por perdido; y que assi se practica. Y lo mismo si el clérigo trujere trajes contra las prematicas,* * vt ipse tradit, num. 121. & 129. & nu. 130. & 138. Pro qua sententia est bonus text. in l. in criminali, C. de iurisdictione omnium iudicum. Et de iure canonico est text. in c. Sacerdotibus, ne clerici, vel Monachi. Vbi iudex laicus potest contra clericum procedere, ratione administrationis; quia in eo casu videtur nudari priuilegio clericali, vt tradit Guillermus supra, vbi dicit, quod ita obseruatur in Regno Franciæ. Quæ sententia vera est, contra Marta, vbi supra, casu 127. num. 5. dūmodo persona clerici sit intacta, & solum procedatur contra bona clerici, vt latè ego resolui, vbi supra dicto n. 610. Idem tenet Mexia, ad præmaticam Regiam, conclu. 5. num. 29. Cuius opinionem dicit esse ratione destitutam, Salcedo, ad Bernardū Diaz, c. 55. vers. Si tamen clericus, fol. 167. Quod falsum est, vt ex superiori resolutione, facillè manifestatur. Quæ sententia ex eo etiā comprobatur; quia Episcopus potest punire suos officiales laicos, ratione officij, vt tradit Tiberius Decianus, in tractatu crimin. 1. tho. lib. 4. c. 10. num. 3. vers. 7. & est text. in l. 2. C. de officio Magistri militum, & tradit Bobadilla vbi supra, cap. 17. num. 48.

* *El tercero caso se puede resolver sobre las armas que traen los clérigos de noche a las horas prohibidas, las quales les pueden tomarlos jueces se-*

glares, * como lo trae Ioan Redim, de maiestate Principis, verbo, non armis solum, 2. parte, numero 166. Vbi dicit vtrumque pœnam, & pecuniariam, & armorum priuationem, coram iudice sæculari esse petendam, & plures pro hac sententia refert, Salcedo, vbi supra, vers. quamuis. Quæ sententia seruatur apud Gallos, vbi iudices sæculares puniunt clericos, arma vetita, vel tempore prohibito deferentes, vt tradit ipse Salcedo, vers. apud Gallos, vbi ipse tenet contrarium, cuius sententia intelligi potest respectu personæ clerici, nostra vero respectu bonorum, & armorum, quod est diuersum, vt tradit Iulius Clarus, receptarum sententiarum, §. final, quæstio ne 63. versiculo vltimus. Et in Senatus Mediolanensi, ita seruari, tradit Casaneus, in consuetudinibus Burgundiæ, numero, 79. vbi dicit, quod dum esset Vicarius iustitiæ Mediolani, captum fuisse quendam clericum, de nocte cum armis, qui fuit punitus pœna pecuniaria, & euasit corporalem. Quam materiam latè prosequitur Marta de iurisdictione, 4. parte centuria, 1. casu, 7. vbi numero, 12. tenet contra iudices Regios Galliæ, qui vsurpant iurisdictionem puniendi clericos armatos. Et dicit iudices sæculares, incurrere in censuram Bullæ in Cæna Domini, in capit. 15. Et tradit Nauarr. in manuali, capit. 27. numero 71. & consilio 74. titulo de sententia excommunicat. quæ doctrina intelligenda est quando tempore permissio tolluntur arma, clericis secus in tempore prohibito pro pacem, & quietem reipublicæ. Ex qua resolutione potest intelligi, dispositio legis, 9. tit. 3. lib. 1. recopilationis, circa clericos, & religiosos arma portantes. * *Despues de la cãpana de la queda,* * & lex 5. tit. 4. lib. 1. adonde se dispone, que los clérigos

Kk 3 que

Secunda pars, tracta. de cognitione.

que resumieren corona, no puedan traer armas, so pena de perderlas, y de seis mil maravedis, camara, juez, y denunciador; * quæ leges procedunt, contra bona clericorum, & non contra personas illorum, vt tradit Bobadilla, in sua politica, 2. part. c. 18. num. 66. * donde dize, que esta costumbre de poderlos quitar las armas, es santissima, y utilissima a la republica, y lo mismo tiene, en los pistoletes, y arcabuzes vedados contra prematicas. Et vide Sarmiento, lib. 7. selectarum, cap. 13.

20 El quarto exēplo se puede poner, quando se procede por los juezes de Mesta contra los ecclesiasticos, así por auer rōpido dehesas, cōtra la ley de el Reyno, como por cobranças de repartimiento de lāgoſta, y otros casos semejantes, en los quales haze fuerça el juez ecclesiastico, inhibiendo a los dichos juezes. q̄ no procedā en la cobrança, como lo trae Xirōdā, de Gabellis, en la 7. par. in principio, num. 29. in fin. & ita obseruatur, & practicatur.

21 Quibus sic præmissis, pro faciliiori intelligētia huius quæstionis, aliqua requisita referre libui, quæ sunt necessaria, vt clericus dicatur negotiator, & ad hoc quod iudex Gabellarius possit aduersus illorū bona procedere. Et tunc dicitur clericus negotiator, qui emit rem, vt eam integram causa lucri vendat, nō autem emētes rem, vt eam reducant ad aliquam formā, vt tradit Nauar. in Manuali, c. 25. n. 10. & sequitur Marta, de iurisd. 4. par. cent. 1. casu 1. n. 10. Pro qua sententia, est bonus text. in c. quāquā, de censibus. Et quādo debeat tē mone-ri, tradimus lib. 3. comm. quæst. 309. a n. 6. vbi tota hæc materia declaratur, cum intellectu text. in c. finali de vita, & honestate clericorum.

SVMMARIVM.

1. **C**ausa spoli ecclesiastici, pertinet ad iudicem secularem.
2. Actor teneatur sequi forum rei.
3. Possessorium ecclesiasticum coram iudice ecclesiastico est tractandum, secundum plures.
4. Titulus facti in coloratus est ostendendus, in possessorio rei ecclesiastica.
5. Doctores pro prima opinione referuntur.
6. Clericus licet vellet, nō potest consentire in iurisdictione laici iudicis.
7. Contraria opinio refertur.
8. Regna plurima cognoscunt de possessorio rei ecclesiastica.
9. Possessoria remedia procedunt in quolibet interdicto.
10. Bobadilla opinio reprobatur.
11. Las Chancillerias conocē de los expolios clericorum.
12. Ley de Portugal se refiere, y sus palabras, en confirmacion desta segunda opinion.
13. El juez seglar de oficio no puede conocer destos expolios, en las causas ecclesiasticas.
14. Possessoria sunt temporalia.
15. Resolucion del caso por el señor Nuncio.
16. Resolució del autor en la questio propuesta.
17. Solo el Consejo, y Chancillerias conocē del despojo, en las causas ecclesiasticas.
18. Si el despojo no es claro, sino que requiere conocimiento de causas, no conoce el juez seglar.
19. En los despojos en causas matrimoniales, conocen los juezes seglares, no tratandose de nulidad, o separacion del matrimonio.
20. La causa del despojo, que requiere conocimiento de causa, se a de remitir al juez ecclesiastico.
21. Preuencion a lugar en las causas de despojo, entre el juez ecclesiastico, y seglar.

Arti-

- 22 Articulus de fuerça, se pueden de
terminar, conforme a la resoluciõ
desta question.
- 23 Contra uxorem maritū vendicantē,
an obset exceptio consanguinitatis.
- 24 Exceptio peremptoria an possit propo-
nante litem contestatam.
- 25 Exceptio consanguinitatis, quando sit
proponenda.
- 26 Exceptiones iudiciales, quadam respi-
ciunt merita causa, quadā processum,
quadam utrumque.
- 27 Iudex qui de principali cognoscit, te-
netur necessario super illis pronūtiare.
- 28 Pronuntiatio tacita sufficit super quo-
cunque incidenti.
- 29 Iudex de incidentibus cognoscens, po-
test super quocunque expresse, & specia-
liter pronūtiare.
- 30 Exceptio consanguinitatis, est praiu-
ditialis ad causam matrimonij.
- 31 Intellectus ad tex. in cap. iij. De ordi-
nationum, & numero 35.
- 32 Legitimitatis questio coram iudice ec-
clesiastico tractanda est.
- 33 Iudex qui de causa principaliter non
potest cognoscere, incidenter posse. Itē
iudex causarū criminaliū, potest cognos-
cere incidenter de civili, & e converso.
- 34 Iudex etiam delegatus potest inciden-
ter cognoscere ultra suam cōmissionē.
- 35 Iudex ecclesiasticus etiam inter laicos
potest diffinire negotium temporale,
incidens in causa spiritali, coram eo
mota, & potest cognoscere de causa do-
sis incidenter.
- 36 Clericus in causa civili coramacula-
ri reconueniri potest.
- 37 Causa natalium ad iudicem ecclesia-
sticum pertinet, cum agitur de viribus
matrimonij, an sit legitimus.
- 38 Iudex secularis, an possit cognoscere
de facto rei spiritalis, & sic an in cri-
mine hæresis.
- 39 Iudex secularis an possit cognoscere
de questione facti, circa clericatū.
- 40 Exceptio excommunicationis, coram
iudice seculari proponi potest.
- 41 Iudex laicus potest cognoscere de respi-

rituali, incidente in causam civilem, si
de illius iure constat ex actis sine dis-
ceptione.

- 42 Iudex secularis in quibus casibus est
competens iudex, circa exceptiones spi-
rituales incidenter propositas, non po-
test super illis principaliter pronūtiare,
sed per modum cause.
 - 43 Iudex secularis, coram quo proponi-
tur exceptio spiritalis, potest excipie-
re terminum præfigere, intra quem coram
ecclesiastico comparere teneatur.
 - 44 Iudicia, seu exceptiones praiuditiales,
quæ sint.
 - 45 Exceptione praiuditiali pendente, si su-
per questione principali procedatur,
processus est nullus.
 - 46 Iudex potest reservare huiusmodi ex-
ceptiones praiuditiales in finem causa,
& tacite super ea pronūtiare cense-
tur, per processum ad ulteriora.
 - 47 Iudex ecclesiasticus seculari in hiberis
potest, non solum ne cognoscat de nego-
tijs iurisdictionis ecclesiastica, sed etiā
de negotio temporali, quod dependet a
questione spiritali.
 - 48 Item nec contra Synodales constitutio-
nes, aliquid aientet.
 - 49 Iudices supremiulares in Regno
Portugalia inhihent iudicibus eccle-
siasticis, ne post interpositā ad Roma-
nam Curiam appellationem, coram lai-
cum, vel clericum, vel beneficiarium,
procedant, censuris, & literas irritas
appellantium indulgent, ne interim, de
possessione a moueantur.
- QVÆSTIO. 65.
- Verū iudex ecclesiasticus faciat vim,
inhibendo iudici seculari, ut non
procedat super spolio rei ecclesiasti-
ca, & inter personas ecclesiasticas,
vel inter, ecclesiasticū, & secularē.

SAEpē contingere solet conten-
tio super spolio inter duos cle-
ricos, quorum alter, perti-
restit-

Secunda pars, tract. de cognitione

1 restitutionem rei spoliata, coram iudice laico: reus verò excipit, quod sit clericus, & quod causa sit remittenda super dicto spolio ad iudicem ecclesiasticum (maximè si sit super re ecclesiastica) & dubitatur, quis sit index cōpetens in dicta cognitione? & pro clerico reo conuento, vltra dicta in questione. 4. facit regula iuris, qua catur, quod laicus index nō potest cognoscere de causa clerici, maximè inter duos clericos: quia actor tenetur sequi forum rei, cap. 2. de foro competentis, cap. cum non ab homine de iudicijs, & quod clericus, etiam in realibus debeat conueniri coram iudice ecclesiastico, tenet Rota, decis. 5. numer. 1. de foro competenti, in antiquis. Maximè, quando sumus in possessorio rei ecclesiastica, vt in Clementina. vnica, de causa possessionis, & proprietatis. Et sic laicus, non potest cognoscere, cum solum titulus coloratus debeat ostendi, vt tradit Casadorus, decis. 1. numer. 9. de causa possessionis, & propriet. Couarruias, practicaru question. capit. 25. numer. 4. Menochius, de recuper. posses. remed. 15. n. 458. & tradit Marra, de iurisdic. 2. parte, cap. 4. Aluarus Velazcus, consultatione. 93. numer. 2. vbi late declarat istam materiam, & istam opinionem tenet Abb. in cap. literas, numer. 8. de re iudicata. Imola, in cap. fin. numer. 9. de iudicijs Guillelmus Benedictus, in capit. Rainantius, verbo, & vxore, numer. 331. & hanc dicit communem Aufredus, in decis. 10. de foro competentis. Et sic reus clericus conuentus coram seculari, iuste potest excipere, vt causa remittatur ad iudicem ecclesiasticum, maximè, quia iudex ipse vellet, nō posset consentire in iudice laico, vt in c. si diligenti, de foro competentis. Et istam sententiam tenet Vetoius, in rubrica, de iudicijs, n. 55. Guido Papæ, consil. 149. Couarru. practicar. ca. 35. numer. 1. versic. 1. conclus. 1. item Menochius, de recuperanda, remed. 15. nu-

mer. 211. Afflictis, in constitutione Regni. Verbo, de Burgenfaticis, num. 9. versic. Nota primo. Rolandus, consil. 23. volum. 2. vbi eam probat solidissimis fundamentis. Et sic videtur dicendum iudicem ecclesiasticum, vim non facere, prout tenet Sese, de inhibitionibus, Iusti. Aragon. cap. 8. §. 3. a numer. 4. vbi plures refert, Oliuanus, de iure fisci, cap. 14. numer. 12.

7 Sed his non obstantibus, contrariam opinionem, imò quod index laicus, potest cognoscere de quolibet possessorio clericorum, quando aliquis fuit expoliatus, & est quæstio est facti, tenet Ioannes Andreas, in dict. capit. fin. de iudicijs. Et hanc dicit communem opinionem Ripa, in rubrica, eo titulo, numer. 90. Guido Papæ, decis. 1. & 71. & 85. Franciscus Marcus, decis. 1060. in prim. part. & in 2. part. decis. 119. vbi dicit, quod ita obseruatur in toto Delphynatu, Igneus, in repetitione legis necessarios, §. nō alias, numer. 487. ff. de acquirenda possessione, vbi probat hanc opinionem procedere, in quocumque interdico recuperanda, retinenda, & adipsenda. Et quod ita obseruatur in tota Francia, vt tradit Menochius, vbi supra, remed. 14. numer. 211. Et quod ita obseruatur in nostra Hispania, tradit Aluarus Velazcus, vbi sup. dict. consultatione, 93. & tradit Aniles, in cap. Prætorum, capit. 1. glof. mādamentos, num. 11. & nonnulli Cenedo, in suis questionibus canonicis questione, 45. numer. 15. vbi sequitur nostram opinionem, & Sese, in decis. Arag. 2. part. in Epistola, ad Regem, numer. 99. Rodríguez, de annis redditibus, questione. 17. numer. 64. & nōd plures retulimus, lib. 4. tom. questione. 1. num. 147. cum sequentibus, & Caldas Pereira, lib. 1. quæst. forensium, quæst. fin. num. 19. vbi hanc dicit veriore opinionem. Et quod ita fuit iudicatum in Camera Imperiali, tradit Minfingellus, lib. 1. obseruatio, num,

per viam violentiæ, quæst. 65. 261

nm, centuria, 2. obseruation. 67. in principio, & quòd ita seruatur in Senatu Mediolanensium tradit Alciatus resp. 24. numer. 7. Menochius, dict. numer. 211. & ita pluries fuisse iudicatum, & semper obseruari in Senatu Pedemontano, tradit Cacheraus, decis. 116. Antonius Thesaurus, decis. 82. in quolibet possessio, siuè retinenda, seu recuperanda, vel adipiscenda. Et q̄ ita obseruatur in Senatu Neapolitano, vt tradit Aflctis, decis. 2. & 24. vbi dicit, quòd in his possessorijs clericos posse citari, per edictum, & quòd iudicia possessoria sunt temporalia, & sic possunt tractari coràm iudicibus sæcularibus. Et istam opinionem sequitur Craueta, consil. 218. Rolandus, consil. 23. volum. 2. Caualeanus, decis. 45. numer. 75. vbi dicunt, q̄ in expolio bonorum clericorum iudex laicus potest cognoscere. Et plures pro hac opinione retulimus, libr. 4. commun. quæst. 1. à 147. cum sequentibus, & in quæst. 25. à numer. 51. cum sequentibus, & ita obseruatur in tota Italia, vt tradit Antonius de Petra, in tractatu, de potestate Principis, cap. 8. à numer. 83. & 85. & cap. 15. nume. 61. Et quòd ista opinio seruetur in nostra Hispania, in Regali Chancelleria Granatensi, & in Regno Galicia, tradit Bobadilla, in sua Politica, 2. parte. 18. numer. 141. Como no aya mezcla de propiedad: y dize mas, que esto, no se guarda en la Real Chancilleria de Valladolid, y da la diferencia, porque el patronazgo de aquellas Iglesias es Real. Pero esta razon no me satisfaze, porque siendo comùn opinion de derecho comùn, l poder conocer el juez seglar, destos possessorios, que no tienen conocimiento de causa en la propiedad, no importa, que el patronazgo sea Real, ò que el pleyto sea entre particulares, sobre causa ecclesiastica, en que su Magestad, no sea patron, ni se, que la Real Audiencia, no conozca destos expo-

lios, y mas teniendo tanta conjunciõ con los articulos de fuerça, la qual es muy grande, despojar vn clérigo, a otro de su possession, ò vn clérigo, a vn seglar, porque asì el vno, como el otro pueden acudir al tribunal Real, sobre el despojo, en quanto consistiere en mero hecho, sin tractarse del titulo de la propiedad, ni de las razones della, sino solamente de boluer al despojado en su possession, remitiendo la causa al ecclesiastico sobre la propiedad. Y esto mismo se guarda en el Reyno de Portugal, por vna ley Regia, lib. 2. tit. 1. §. 3. de que haze mencion Aluaro Velasco, en la dicha consultacion, 93. * *Cuius verba quia pulchra sunt in proposito, referre lib. 1. vni.* E poderá ò clérigo ser citado, ou demandado, por ante o juiz leigo, por qualquer força nova dentro de un ano, ou dia, que o clérigo faça, en qualquer cousa, asì mouel, como de raiz, ò qual juiz leigo, poderá de isso conhecer, para desfazer a força em qualquer cousa, e tornar a restituir, ò forçado, en todo ò que estiuier esbulado, e mais nam. * *Idemque tenet, lib. 1. quæst. forensium, quæst. 25. à num. 19. vbi exacte explicam hanc materiam.* De fuerte, que conforme a la dicha ley de Portugal, el juez lego puede conocer dentro de año, y dia, de qualquier fuerça que el clérigo hiziere al lego en sus bienes, muebles, ò rayzes, solo para deshazer la fuerça, y no en mas. Y aunque la dicha ley parece, que solo habla en la fuerça que haze el clérigo, al lego; pero lo mismo es si vn clérigo la hiziere a otro clérigo, y le quiere valer del remedio possessorio, por el juez seglar: porque la dificultad consistia en la citacion del clérigo, siendo reo, y pues el lego le puede citar siendo actor, tambien le podrá conuenir otro clérigo, porque no se trata de causa personal, sino Real del expolio de la possession. Y tan poco obsta dezir, que la dicha ley

Kk 5 solo

102 Secunda pars, tracta. de cognitione

13 solo habla en el expolio de bienes temporales, muebles, o raizes, y no del expolio de bienes ecclesiasticos. Por que estos estan sujetos a la jurisdiccion ecclesiastica: y despojando vn clérigo, a otro de vn beneficio, parece cosa impropria, que la causa del despojo se aya de tratar ante la justicia seglar, citado al reo en aquel tribunal. Para lo qual se ha de aduertir, que si el despojo es de cosa ecclesiastica, o anexa a cosas ecclesiasticas, no puede el juez seglar de oficio tratar de la causa possessoria del despojo: pero si ay pedimiento de parte, y el conocimiento solo es en quanto a la restitucion facti, sin auer mezcla de conocimiento de causa principal, ni de orden judicial, bien podra el seglar alçar, y quitar la fuerza, y restituir al despojado en su possession, y remitir en lo principal la causa al ecclesiastico. Et ita est intelligenda practica Senatus Gallitiae, de qua mentione facit Gaspar Rodriguez de annui, reddit. lib. 1. quest. 17. a num. 60. vbi num. 63. dicit quod in casibus per viam violentiae clericos non esse exemptos a iurisdictione regia, quo intellige quo ad protectionem. Secus quo ad alia de quibus, ibi. Vt declarat Cenedo, quest. si. ex num. 61. Lo qual se cõprueba, con las decisiones q̃ hemos referido al principio, en que el juez seglar, est index cõpetens super quolibet possessorio clericorum, maxime per viam violentiae, quia hæc possessoria sunt temporalia, cum non sit necessaria tituli probatio, sed solũ questio facti, dicendo, expoliatus sum remea, & tunc constituto de expolio, poterit index laicus restituere expoliatum in sua possessione. * Alçando la fuerza, y violencia, * vt in lege Portugallicae cauetur. Y esto refiere Thesaurus, que se determinò en su presencia, por el señor Nuncio de santa Cruz, vt reperies in decis. 82. num. 1. & num. 4. dicit, ita iudicatum fuisse per Senatũ,

contra Gutierrez, canonicarũ questionum, c. 34.

In qua Doctorum controuersia. Miparecer es, que la ley de Portugal supone, que todos los juezes segla- res conocen por via de fuerza, entre ecclesiasticos, como se dize, que se practica en aquel Reyno. Lo qual no ha lugar en el nuestro de Castilla: porque este conocimiento estã reser- uado al Consejo supremo de su Ma- gestad, y a las Chancillerias. Y assi en estos tribunales per viam defensionis, & extra ordinariæ cognitionis proceditur. Pero los tribunales inferiores, no es decencia que conozcan destas causas entre personas ecclesiasticas. Quod sentit additio ad Thesaurum, dicta decis. 82. verbo Senatus noster, in fine, ibi. * Præterea est notandum, quod talis cognitio non spectat, nisi supremo magistratui, & Senatui. * Y este conocimiento ha de ser en despojo claro, y sin duda, y no a donde la huuiere. Porque entonces se ha de remitir la causa al juez ecclesiastico, el qual tiene mayor conocimiento, y se puede en su tribunal tratar de la propiedad, juntamente. Y esto se cõprueba por la misma addiccion de Thesauri, ibi. * Ceterum hanc decisionem, quod senatus cognoscat in possessorio adipsiendam inter ecclesiasticos, intelligo procedere, quando titulus est clarus pro vna partium, sed si titulus esset dubius, & de eo esset alius tractandum, ac de titulo plenius cognoscendum, tunc credere cauius agi, si causa ecclesiastico remittatur, inhibendo vtrique parti, ne quicquam de facto assentiant; quia tunc tractatur nõ de sumaria, sed de plenaria probatione, quo casu index laicus non cognoscit, vt dicit Cardinalis Puteus, decis. 363. in causa Toletana. *

Y en lo que mas he visto praticar, esta causa possessoria, es en los matrimonios, porq̃ sucede muchas vezes que la muger se va en casa de su padre, o q̃ el marido la echa, y entonces qual-

qualquiera puede acudir al juez seglar, sobre el expolio, y restitucion, y sera juez competente, como no se trate de mas de la causa de la restitucion. Pero si se opusieren causas que toqué a la nullidad del matrimonio, o endereçadas a separacion, en quanto al toro, y mutua cohabitacion, entonces se ha de remitir al juez ecclesiastico. Pero si solo fuere por otros fines, podrá el juez seglar hazer restitucion al despojado, vt resoluit in simili Thesaurus, decis. 118. num. fin. y la razon es, porque el actor, y el reo son legos, y la causa possessoria, y assi qualquier juez seglar, aunque no sea el supremo tribunal, podrá conocer deste expolio, y restituir al despojado en su possessio. Y si se opusieren exceptiones, que requieran conocimiento de causa sobre el matrimonio, entonces se ha de remitir al juez ecclesiastico. Porque el seglar no tiene ninguna jurisdiccion: vt tradit in simili Marta, centuria, 1. casu 38. per totum. Aluarus Velascus, dicta cõsult. 39. per totam.

Præterea animaduertendum est, pro perfecta intelligentia huius materie, quod in hac cognitione est locus præuentioni. Et sic, si iudex ecclesiasticus præueniat, inhibetur seculari, vt tradit Casaneus, consil. 45. num. 26. & 27. & 28. Quem sequitur Aluarus Velascus, dicta consultat. 93. num. 10.

Y en esta forma, y con estas resoluciones, se podran decidir los arriculos por via de fuerça, que se ofrecieren, sobre esta materia, encargãdo mucho la libertad ecclesiastica, y q̃ por dez hazer las partes la fuerça, y violencia, o la recibala misma jurisdicció.

Ultimo pro complemento huius materie, & quæstionis, addenda sunt omnia ea, quæ refert nouissimè Caldas Pereira, lib. 1. quæstionum forum, seu receptarum sententiarum, quibus tota hæc nostra quæstio elucidatur. Et ne videar oculta-

tor alienæ gloriæ, referam ad literã, quæ ab ipso doctè, & perfectè scripta sunt; cum articulo violentiæ in fine quæstionis, secundum practicã **Regni Lusitaniæ**. Extat in decretalib⁹ epistolis Gregorij constitutio, 1. sub tit. de ord. cognitionum, vbi contra mulierem maritum vendicantem admittitur exceptio consanguinitatis, de qua prius cognoscendum est, quã super matrimonio pronuntietur. In quo text. ex communi, & recepta omnium sententia, mulier maritum vendicabat, & sic petitorium intēdebat: vt tradunt ibi Calderi Hostiẽ. & Abb. in pr. & communis in cap. 1. de ord. cogn. glos in c. literas, de restit. spol. verb. primi, & glos. ante penul. in cap. ex conuersione, eod. Aliter, si ageretur possessorio remedio, ad restitutionem, non esset admittenda consanguinitatis exceptio, vt d. iuribus. Nec obstat, quod rei vendicatio contra maritum, idest, personam liberam, nõ competit deficiente dominio, l. 1. §. per hanc, ff. de reuendicat. quia ex sententia iurisconsulti, ibi satis admittitur, vbi causa iure probata in petitione adiicitur, vt per glossam, & omnes, ibi, glos. 1. in cap. 2. de conuersio infidel. explicat Pinel. 2. par. rub. de bonus mater. num. 5. In d. autem cap. 1. reperitur causa adiecta, scilicet, petito virum, idest, in maritum, & consequenter, ratione matrimonij. Abb. & cõmunis, ibi, in prin. idem in c. illud, per tex ibi, verbo, vendicantem, de præsump. num. 9. Præpositus, in cap. Non est vobis, de spõsalibus, Couar. de spon. 2. par. c. 7. in princip. num. 3. Videndus tamen est Innocentius, in cap. ex parte, num. 4. de restit. spoliar. excuius mēte dici potest ind. c. 1. actũ fuisse ex vi promissionis, & contractus præcedentis, etiam implorato iudicis officio, quia regula. d. §. Per hæc, non rectè adaptatur huic petitioni: tum propter defectum traditionis, quæ non reperitur in d. §. 1. tum quia deficit

Secunda pars, tract. de cognitione

24
Exceptio pe-
rétoria quā
do sit propo-
nenda.

deficit ius patriæ potestatis, in quo text. ille nititur. Ex quo primo infero, ante litem contestatam non posse proponi peremptoriam exceptionem, nec propositam impedire litis contestationem, text. in cap. 1. de lit. contest. lib. 6. ibi, * non impedit, * probat ordin. Regia, lib. 3. tit. 38. §. 2. Cuius rei rationem scribit Specul. tit. de excep. §. dicto num. 43. vers. si quærat. Quod tamen in plerisque casibus locum non habet, ut probatur d. c. 1. de litis contestatione, & generaliter docet Bart. in l. nam & postea, vbi Iass. à num. 15. ff. de iure iur. Abb. in cap. 1. de ordin. cogn. num. 8. Alciat. in l. transacta, ff. de verb. signif. & latè prosequitur plures enumerans casus Marian. in c. 1. de litis contest. à num. 16. Perus, d. c. 1. cod. in 6. num. 18. Oportet tamen in his casibus exceptis, proponi exceptionem per modum dilectorie, ut scilicet, actor excludatur à limine iudicii, vel qui simile. Nec sat est si peremptorie proponatur, id est, ad merita causæ, ex Bart. in l. fin. ff. pro socio. Communis, ex Iass. vbi sup. n. 17. Marian. n. 74. probat ordi. d. pr. ibi, * para embargar. * post litē verò contestatam in specto iure communi, recte proponitur peremptoria, l. 2. C. sententiam rescin. posse. licet ad illius probationem non teneatur reus, nisi post quā actor suā intentionem probauit, ex regula l. si quidem, C. de excep. l. emptor, nona, C. de præscrip. long. temp. Hodie tamen ex generali consuetudine solent iudices in utroque foro præscribere terminum ad peremptorias probandas exceptiones, ultra quem reus non auditur, glos. in Clem. sæpè, verb. partes, de verb. signif. & ita seruat Curia, secundum Bellam. in c. 1. de lit. contest. in 6. num. 5. Archid. 3. in cap. 1. 13. quæst. 2. communis ex Felino, in cap. exceptionem, num. 5. de excep. Apud nos seruatur ord. d. tit. 38. §. 1. iuncto tit. 15. §. 19. Caterum illa exceptio consanguinitatis obiecta à marito,

de qua d. c. 1. de ord. cog. probari debet, postquam mulier suam intentionem probauit, & ita post publicatas attestaciones ex eo, quia non erat contraria principali articulo matrimonij iam probato, imo erat nouus articulus compatibilis, & diuersus, in quo cessat regula, c. fraternitatis, de testibus, probata, per ordin. lib. 3. tit. 66. quod tenet glos. vltima, in c. de testibus 29. Barto. & communis, in l. 2. C. sententiam rescin. non posse. vbi Fulg. dicit communem; idque fatetur, Abb. d. c. 1. de ord. cognit. num. 19. contra glos. vlt. in l. emptor, 9. C. de præscriptio. long. tempor. & d. l. 2. & in l. exceptionem, C. de probat. Sic procedit text. d. cap. de testibus, & in capit. vltimo de cog. spirituali. Ex Calder. d. c. 1. de ordin. cog. num. 6. licet aliter Hostien. & Præpos. ibi, num. 4. Variè autem à Doctoribus contruersum video, an hæc consanguinitatis exceptio, à marito uxori obiecta, incidens, vel emergens nuncupetur? Et aduerto, quæstionem incidentem eā esse, quæ respicit merita causæ, quasi præscindens, cuius modi sunt exceptiones peremptoriæ. Emergens verò est illa, quæ apponitur processui, & ita dilatoria quæcunque, quasi emergat cum processu, probat Abb. in d. c. 1. ad fin. quæ est communis sententia secundum Calder. d. num. 11. Paul. & Fulg. d. num. 9. in d. l. 1. num. 6. Bart. & Iac. d. l. de quare, Iass. num. 35. & ibi, Ripa, num. 13. d. l. quod iussit. Contra quos tamen facit, quod isthæc nomen differentia iure non probatur, imo contrarium ex bonis auctoribus ostendit Robertus, lib. 1. sententiarum, c. 12. Intendit Henricus, d. c. 1. de ord. cogni. nu. 2. & visus est sentire, Abb. in cap. fraternitatis 3. not. de testib. Dum scribit, omnia dici emergentia, lato sumpto nomine, quæ in iudicio proponuntur, & Abbatem, secutus est Ripa, in l. quod iussit. num. 13. in fin. de rei iudic. refert Menochius, de arbitr.

25
Exceptio consanguinitatis in matrimonio proposita.

arbitr. quæst. 45. num. 2. & suadetur ex
rex, in, l. 2. ff. cõd. indeb. & l. præses, C.
ad, l. Flau. vbi exceptio respiciens me-
rita causæ dicitur emergere: & è con-
uerso, in cap. veniens, 38. de testib. ar-
ticulus respiciens processum, dicitur
iudicis, iuuat tex. in cap. de pruden-
tia, de donat. inter vir. & vxor. Sed ne-
que glossæ resolutio, & distinctio,
quam facit inter incidentia, idest, quæ
merita causæ respiciunt, & emergen-
tia, iure probatur, licet communiter
sequantur Doctores, ex Abb. in, d. c.
1. de ord. cog. num. 11. probat gloss. 1.
in, l. 1. C. de ord. cog. vbi Bald. nu. 11.
dicit receptum, omnes, d. l. de quare,
cõtra quos videtur tex. in, l. intra vti-
le, ff. de minoribus, cum alijs ab eadẽ
gloss. d. c. 1. citatis, quibus non ita ex-
acte responderetur, rex. in cap. cum dile-
ctus, 32. de elect. & in, c. veniens, 38.
de testibus, & in, d. c. de prudentia, v-
bi in distincte, in incidentibus, & emer-
gentibus pronuntiat. Vnde merito
de communi dubitat Baldus, d. nu. 11.
Robertus vbi supra.

Quamobrem, nequid intactum re-
linquamus, animaduerto, in hac re
tres fuisse opiniones. Prima fuit Ac-
cursus, in, l. de quare, ff. de re iudi. & in
l. quod iussit, ff. de re iud. incidentem
quæstionem eam esse, quæ ortum ha-
bet ante litem motam, vt puta an a-
ctor, vel seruus, vel liber sit. Emergen-
tem verò quæstionem illam dici, quæ
post litem motam ora est, veluti an re-
filiis recipiendus sit, nec ne? Quam gloss.
de declarationem probauit. Azor, in quæ
refert Bart. in, l. 1. n. 5. C. de ord. iudic.
qui ab Azore non videtur dissentire.
Secunda opinio fuit Baldi, in, l. 1. nu.
8. C. de ord. iudiciorum. Vbi inquit,
incidentem quæstionem illam esse,
quæ ortum habet ante litem motam,
sed merita causæ respicit emergentem,
verò quæ respicit processum: & cum
processum respiciat, verè non potest
dici ortum habuisse ante litem motam,
sed tantum post. Idem post Bald. sentit

Alex. in, l. quod iussit, num. 30. & ibi,
Iasson, nu. 35 ff. de re iud. Ruin. confi.
164. nu. 9. lib. 5. & Socin. iunior, confi.
136. num. 2. lib. 2. vbi hanc dicit com-
munem sententiam.

Tertia fuit opinio Abbatis, in cap.
1. de ord. cogn. in fin. Quam secutus
est Ripa, in, l. quod iussit, num. 13. ff.
de re iud. incidentem quæstionem eam
dici, quæ ex exceptione iam orta an-
te litem motam prouenit. Emergen-
te verò, quæ ex exceptione orta post
litem motam descendit. Quare cum
omnes peremptoriæ exceptiones, iam
ante litem motam saltem spe compe-
tant, quod deinde ex illis oritur, inci-
dens dicitur. Ita etiam, cum omnes
dilatoriæ exceptiones post litem mo-
tam oriantur, quæstio super illis emer-
gens appellabitur. Quorum sanè opi-
nio si rectè perpendatur, à secunda
iam relata non discrepat, quæ est ve-
rissima, eaque sequitur Men. de arbi.
quæst. 45. num. 5. ad fin. quæ sanè diffi-
cilentia, & species, si rectè intueamur,
in idem recidunt, quamuis in diuer-
sas opiniones, Doctores, deflexerint.
Vnde Soc. iun. cõfi. 136. vol. 2. inquit,
quod emergens quæstio dicitur, quæ
non nascitur ante iudicium, sed post,
vt si disputeretur de ineptitudine libel-
li, de inhabilitate procuratorum, vel
testis. Istæ enim quæstiones dicuntur
emergentes, quia originalem formam
assumunt in processu, & ex eius ordi-
ne. Incidens vtro quæstio dicitur, quæ
inducitur ad excludendam intentio-
nem actoris, vt si disputeretur de pacto
de non petendo, vel de præscriptio-
ne, vel de aliquo simili; quæ est magi-
stralis doctrina Baldi, in, l. 1. col. 1. C.
de ord. iudicio, quam sequitur Soci-
nus iuni. d. num. 2.

Vnde pro resolutione præmitto,
aliquando in iudicijs reperiri, excep-
tiones respicientes merita causæ, cu-
ius modi sunt peremptoriæ: aliquan-
do respicientes processum, quales sũt
dilatoriæ: aliquando tamen respiciẽ-
tes

Resolutio
quæstionis
propositæ

Secunda pars, tracta. de cognitione.

tes vtrunque, scilicet, causam, & processum quæ præiudiciales nuncupantur, vt explicat Bald. d. c. 1. n. 5. de ord. cogn. & ibi, Henric. numer. 2. pro quibus facit text in cap. tuam, eodem huiusmodi autem exceptiones omnes generali nomine incidentes dicuntur, vbi de illis principaliter non agitur in iudicio, vt nominis etymologia notat, quasi incident, & cadant in negotio principali, idque apte probatur, in cap. veniens, & cap. de prudentia, sup. d. & in, l. 3. ibi: **Principaliter mota de ord. iudic. cum alijs, & satis voluit Robertus, vbi supra, & Card. post prin. d. c. 1. Et vt claruis appareat huius materie resolutio, sequentes consilio conclusiones.**

27
Iudex qui
cognoscit
de causâ pri-
ncipali, quâ
de cognos-
cat de acces-
sorijs.

Prima igitur sit: iudex de principali cognoscens, tenetur de quocunque incidenti cognoscere, nisi aliud obstat, seruata incidentis natura. Quæ conclusio probatur ex eo, quia cognitio cuiuscunque incidentis spectat ad diffinitionem negotij principalis; continet enim vel rei excipientis defensionem, vel actoris replicationem. Vnde succedit reg. l. 2. ff. de iurisd. omni. iud. & in cap. prætere, ad officio de leg. atque ita probat text. in, d. c. 1. de ordine. cogn. ibi: **cognoscendum,** not. Calde. num. 10. Abb. nu. 5. Bellam. 9. tex. in, l. 1. & sequenti, C. de ord. iud. d. cap. de prudentia, cū alijs, dixi: **nisi aliud obstat,** quia aliquando propter naturam iurisdictionis incidentis repugnātem, aliud seruatur, vi in cap. tuam, de ordi. cogn. dixi: **seruata incidentis natura,** quia si indicens causam principalem tantū perimit, iudex nō patiētur processum deferri, secundum omnes hic. At verō si incidēs processum respicit, vt quia est dilatoria exceptio, vel etiam præiudicialis, debet processum deferre, vt in, d. c. 1. iuxta verum eius intellectū. Imo etiam potest indicare de connexa quæstione. Connexa verò quæstio, dicitur illa, quæ venit ad alterius

determinationē, vt puta, si promitto tibi cētum, pacto appposito, quod prome, eas Romam, vt tradit Ruinus, cōfi. 146. num. 11. lib. 5. post Bald. in, l. 2. C. de iudic. & in, l. Ampliorem, C. de appella. & tradit Menoc. de arbitr. p. 45. num. 8. vnde iudex, seu arbitri, qui habet cognitionem, seu arbitriū in causa principali, habet etiam in quæstione connexa, ne diuidatur causæ continentia, l. nulli. C. de iudic. est enim connexorum per iudicium, vt latē tradit Menoc. de arbitr. lib. 2. casu, 180.

28
Secunda assertio sit, iudex qui de incidentibus cognoscit, tenetur necessario super illis pronūtiare: idque probatur, quia ad iudicis officiū spectat, super quacunque controuersia etiam incidenti, ius dicere, vt ita eadē terminare, & diffinire: constat autem controuersias non aliter finiri, quam per iudicis pronuntiationem, l. 1. ff. de re iudi. cap. 2. cod. titu. Igitur hoc est, quod genera liter docet Iure consultus, d. l. de qua re, in princ. & in capit. super, de causa poss. & propr. quicquid glos. quam omnes sequuntur, in, d. c. 1. dicat, & glos. vltim. de leg. 1. de ordin. cogn. vbi communis glos. Bart. & omnes, ibi: text. in, l. de qua re, aliter intelligat, non sine diuinatione, & restrictione.

Ex quo infero eleganter, quod iudex, qui super principali potest cognoscere, habet etiam cognitionē super incidentibus, & emergētibus, cū eiusdem sint naturæ: ita Bart. in extrauag. ad reprimend. vers. summarie, n. 20. quem sequitur Iass. in, l. 2. num. 5. C. de edict. diui Adriani, tol. dum affirmant, quod si causa principalis summarie tractanda est, ita etiam tractanda esse incistētia, & emergētia. Quocirca docuit Bart. in, l. solent, num. 8. ff. de alimentis & cibis. leg. quod si ex statuti dispositione, credendum est iuramento damnum passi, super damno dato, esse etiam credendum illius iuramento, super incidenti, & emergēti articulo,

articulo, & cum Bart. sensit. Iass. in, l. 2. num. 6. C. de edict. diui. Adri. tol. & Ripa, nu. 4. ff. de dam. in fecit. Ex quo eleganter infero in praxi, quod quædammodum in causis instrumentarijs, seu debitis, per publicum instrumentum contractis, executione procedendum est, datis tantum iudicijs decem dierum, ex ord. Reg. lib. 3. tit. 16. Ita etiam, & super hypothecaria, vel quo vis alio incidenti, quod ante tradidit Bald. in, l. 1. col. vltim. C. comm. de leg. vbi expresse, inquit, quod si ex forma statuti, in causis instrumentarijs executiue procedendum est, ita etiam erit procedendum super hypothecaria, quæ ratione debiti contenti in illo instrumento, mouetur. Quam doctrinam sequitur Menoc. de arbtr. quæst. 45. num. 12. quare Iasson, in, l. 2. num. 7. C. de edict. diu. Adri. tollendo, pro regula affirmat, eo modo esse procedendum super incidentibus, & emergentibus, quo super causa principali, & sequitur Soc. iun. cõs. 136. vol. 2. num. 2. ad fin. Alia exẽpla huius rei refert Plotus, in, l. si quando nu. 153. C. vnde vi.

29

Tertia assertio sit: sufficit super quocunque incidenti tacita iudicis pronuntiatio, idest actus aliquis, vel præceptum, ex quo necessaria inducitur determinatio incidentis, quoniã iudex ita faciendo, vel præcipiendo, per consequentiam necessariam cõsetur terminare controuersiam incidentẽ, arg. d. l. 2. & l. ad rem mobilem, § 6. ff. de procu. & cõmunis, in cap. ex parte 61. de dilatio. docet gloss. 2. in Clem. vnica, de appellat. latẽ Felinus, in cap. suborta. num. 4. de re iudi. in peremptoria verò probat text. d. c. suborta. in fin. text. in, d. c. 1. de ord. cog. secundũ communem intellectu, l. 1. C. de ord. iudic. vbi cõmunis & agnoscit gloss. d. l. de qua re: & in præiudicali incidenti probat aperte text. in, d. c. ex parte, si rectẽ inspicias ad exceptionem de qua ibi, quæ & causam expressam pe-

rimebat, l. 2. C. de ordine cogni. ibi: ** Sufficit. **

Quarta conclusio: potest iudex de incidentibus cognoscens, super quocunque expresse, & specialiter pronuntiare: idque patet, quia pronuntiatio hæc conducit ad faciliorem expeditionem ipsius incidentis, iuuat reg. l. cum quid, ff. si cert. petat. Hanc conclusionem, quo ad incidentes dilatorias, probat, d. l. à procedente, & d. c. veniens, text. clarus, in, l. 3. ff. de præuaricat. quicquid gloss. in, d. cap. 1. de ord. cog. & ibi, Doct. communiter fluẽt, in illius intellectu, & de hoc nemo ambigit. Ceterum hoc ipsum in incidenti præiudicali constat, ex l. 3. & 4. & 5. C. de ord. cog. & d. c. tuã, & c. lator, & ibi, leg. qui filij sint legit. l. liberis, §. vlti. ff. de lib. cau. Demũ in incidenti peremptoria, constat ex d. l. intra vtile, 40. in principi. ibi: ** Dicitur pro atate, super qua frustra laborant, ** gloss. in, d. c. 1. de ord. cog. & Doctores ibi, in, d. l. 1. text. in idem in cap. cum Ioan. ad fin. de fide instr. & ita speciatim agnoscit gloss. fin. d. c. 1. quam sequitur Ancha. num. 9. Imola, 6. communis, & Abb. num. 11. Bald. d. l. intra vtile, Bald. d. l. 1. num. 8. & ibi, omnes Iacobin. vbi supra, asseuerantes, valere sententiam, quam iudex specialiter, & expresse profert super incidenti peremptoria. Nec obstat, quod pronuntiatio hæc videatur superflua, quasi sufficiat pronuntiatio super causa principali, per quam peremptoria deciditur. Quæ fuit ratio Cald. d. cap. 1. Abbatis, vbi supra Bellam. nu. 8. Henric. col. 1. & aliorum. Refellitur enim, si consideres, specialem pronuntiationem super peremptoria asse maxime vtilem: tum vt opponens clarẽ videat in quod defecerit. & vtrũ debeat appellare: tum etiam, quia tam ipse, quã aduersarius forsam à lite desistent, visa specialipronuntiatione, nec finalẽ sententiam spectabum: & tãdem, quia reus, qui pluribus exceptionibus vti potest

30

Secunda pars, tracta. de cognitione

potest, l. nemo, §. ff. de excep. post speciali pronuntiatione super prima peremptoria, aliam secundo loco proponet, & probabit ante sententiam, l. 2. C. sent. res. posse. quæ omnia nō præstantur, vbi pronuntiatio reseruatur ad finalem sententiam: quia reus interrim confessus, nec à lite desistit, nec secundam peremptoriam probat.

Exceptio dilatoria, & peremptoria.

Ex quibus inferitur differentiā, quā Doctores consistunt inter peremptoriam, & dilatoriam exceptionem, etiā in spectā eorum doctrina, esse tantummodo verbalem, quia in vtraque fatetur, posse iudicem expresse pronuntiare, & processum valere, iuxta quartam conclusionem: & rursus in vtraque agnoscunt sufficere tacitam pronuntiationem, iuxta tertiam conclusionem. Nec obstat consideratio Cyni, in, d. l. 1. quem sequitur Imola, d. c. 1. n. 6. post Ioan. Andr. & Felin. in, d. cap. suborta, nume. 3. in fin. & Iacobin. vbi supra, existimantium, esse differentiā, quod in peremptoria tacita, pronuntiatio nō habetur, nisi per diffinitiuā: at verò in dilatoria, quā vocant emergentem, sufficit primus actus procedendi ad vltiora, etiam ante sententiam, vt in, d. iuribus. Refellitur enim, si aduertas, differentiam hāc non esse in pronuntiatione; quæ in vtraque exceptione inducitur, pro primum actū continentem illius decissionem: sed magis prouenire ex natura ipsarum exceptionum. Quoniam peremptoria respiciens causam ipsam, non aliter videtur decissa, quam per causā decissionem, & ita per diffinitiuam. At verò, quia dilatoria processum rescipit, merito per quemcunque actum processus ad vltiora terminatur, nec sententiam spectat.

31
Exceptio præiudicialis.

Vltimo aduerto, exceptionem cōsanguinitatis esse præiudicialē ad causam matrimonij, quia ea proposita subsistit his principalis, text. in, c. 1. de ord. cog. ibi: * *Ante est cognoscendum de ipsa, quam ad diffinitionis articulum proceda-*

*mr. ** Idest priusquam fiat vltior processus super articulo principaliter definiendo, ex reg. l. ordinata, ff. de lib. caus. Et ita iuxta hunc sensum notant illum textum, d. cap. 1. Capella. Tholo. quæst. 29. Marāta, de ordine iudiciorum, 4. part. distinc. vltima, numer. 13. Robert. lib. 1. sent. c. 13. partit. 1. Et constat ex eo, quia per huiusmodi exceptionem concluditur inhabilitas mulieris, agentis super matrimonio: & patet, eidem nō competere * actionem ipso iure, quod sonat verbū, * perimatur, * expressum in, d. c. 1. de ord. cogn. scilicet, ipso iure, ex quo præiudicialis exceptio resultat, vt notatur in, causam, eod. quicquid, DD. communiter, in, d. c. 1. post Innocētium, text. illum intelligant de incidenti solum, quæ non impedit processum in causa principali: ex quibus facile intelliges, textum in, l. 1. C. de ord. iudic. cuius verba sunt intelligenda de pronuntiatione principali: quasi sit sensus, iudicem, de quo, ibi: alias in competentē in causa status, posse cognoscere incidenter de illa exceptione: quia non pronūciat de statu principaliter, idest, diffinitiuē, sed de hereditate principaliter. Non tamen negat pronuntiationem ad effectum diffiniendæ controuersie super hereditate, & satis consonant intentio, & mens Imperatoris, ibi: verū. nec enim.

Quo circa, hinc descendit intellectus, ad cap. tuam, de ordine cognitio: vbi petenti hereditatem obstat exceptio natiuitatis, quæ prius debet coram iudice ecclesiastico terminari, vbi secundum glossæ intellectum, prius coram iudice seculari fuit petita hereditas, & exceptū fuit de illegitimitate. Quiquidem gloss. intellectus communis est, secundum Ioan. Andræ, & omnes, ibi: secundum Abb. nume. 7. & iuxta eum sensum, ille tex. frequenter citatur, vt per Bart. in, l. 2. num. 4. ff. de iuris. om. iud. vbi inquit, quod si petā hereditatem, tanquā patris mei, oportet,

tet probare me esse filium legitimū: quod esse non potest, sine matrimo-
nio, matrimoniū autem licet res spi-
ritualis sit, & an fuerit, necne, inter
patrem & matrem alicuius, cum tota
quæstio in facto versetur, nec ea quæ-
stio spiritualis sit, tunc iudicem sæcu-
larem eam vtique expedire posse, ac
cognitionem assumere. Quod si quæ-
stio superiure verteretur, habito fa-
cto pro constanti, diuiniūque foret
an inter eos matrimoniū esse pote-
rat, tunc cum illa quæstio spiritualis
esset, iudicem sæcularem se nō posse
intromittere. Ad idē allegatur à Bart.
in, l. quoties, C. de iud. pro quo intel-
lectu facit verbum, * *delatam*, * ibi ad
examen nostrum (vt pote quæ ad fo-
rum ecclesiasticum pertine) esse dela-
tam. Quæ verba satis insinuat causam
naturalium, ex iudicio sæculari, quo-
ram quo petebatur hæreditas, ad ec-
clesiasticum deuenisse. Et iuuat, quo-
niam si causa naturalium, ante omnia
fuisset proposita coram summo Pon-
tifice, nec esset obiecta exceptio illi
coram Rege de hæreditate cognoscē-
te, potuisset Rex ipse probabiliter ig-
norare, quid nam ageretur apud Se-
dem Apostolicam: quod tamen text.
in prin. non admittit. Nec obstat ver-
bum, * *incipere*, * expressum in eo text.
ex quo non nulli credūt, causam hæ-
reditatis nō fuisse ceptā, & Pontificē
ante omnia fuisse aditum à Regina su-
per legitimitate. Respōdeo enim cum
Abb. & Imol. & alijs, d. c. tuā, vel q̄ ver-
bum illud nō significat initiū litis su-
per hæreditate, sed initiū prosecutio-
nis coram Rege nouo, cū tamē nego-
tium coram patre illius iam defuncto
cœptū fuerit, vt aduertit Bernardus,
ibi, in casus p̄sitione.

Ex quo infero, quæstionem legiti-
mitatis, qua quæritur, utrū aliquis sit
de legitimo matrimonio natus, ad ec-
clesiā pertinere: nec posse discuti à iu-
dice sæculari. Idē probat tex. in, c. la-
tor, & c. causam quæ extra qui filij sint

legitimi. Cuius rei ratio omīssis alijs,
de quibus per Innoc. & alios vtrobi-
que ex mēte Panor. d. c. tuā, n. 3. ea est:
quoniā quæstio hæc non potest dis-
cuti, quin prius agatur de viribus ma-
trimonij, à quo pendet, vt per totum,
tex. qui filij sint legitimi. Constat au-
tem potestatem cognoscendi de matri-
monio, cū sit ecclesiæ Sacramentū, c.
ad abolendā, de hæret. ad spiritualem
iurisdictionē pertinere, & consequen-
ter ad ecclesiā, cui soli ea iurisdic-
tio cōpetit ex lege diuina, Ioan. vlt. c. ita
Dominus, distin. 19. Cobb. practicarū
quæstionū cap. decimo tertio. n. 2.

Vnde infero iudicē, qui de causa
principaliter cognoscere nō potest,
posse tamen incidenter: quod clarius
Imperatoris Alexandri cōstitutione
declaratur. * *Quoties, inquit quæstio sta-
tus, honorū disceptationi concurrat, nihil
prohibet, quo magis apud eū quoque, qui
alioqui super causa status cognoscere non
possit, disceptatio terminetur.* * Cuius cō-
stitutionis regula procedit in iudice,
qui tantū modo est in cōpetens, tunc
enim efficitur cōpetens, si quæstio in-
cidenter proponatur. Quia incidentiā
extendunt iurisdictionem: at verō in
speciē, c. tanta, & simili, agitur de iu-
dice nō solum in cōpetenti, verū etiā
incapace, qualis est laicus respectu iu-
risdictionis ipiritualis, de qua ibi, agi-
tur. Vnde nihil mirum, si incapitas
hæc non tollatur, si spirituale incidē-
ter deducatur, cum pertineat ad iurisdic-
tionē omnino diuersam, ad quā nō
fit extensio, etiam ratione incidentiæ,
arg. l. ea quæ, vers. magistratibus, ff. ad
municip. cum traditis per Iass. in, l. iu-
bere, num. 18. ff. de iurisd. omni. iud.
atque ita resoluunt Angel. num. 1. in
l. 2. ff. de iurisd. omni. iudic. vbi Paulus;
& Socinus, num. 13. Ancharr. in, cap.
tuam, sup. d. n. 11. Abb. in, c. lator, n. 7.
Præposit. n. 16. post glos. vlt. ibi, qui fi-
lij sint legit. & ad hoc reducendus est
Bart. d. l. 2. n. 3. & d. l. quoties, glos. d. c.
tuam, Abb. ibi, n. 7. & Antō. n. 17.

LI

Et

33
Cognitio li-
gitimation-
is an ad eccl-
esiā perti-
neat.

Secunda pars, tracta. de cognitione

35
Ad l. quoties
C. de iudici-
js.

Et per illum text. in d. l. quoties, tradūt interpretes nostri, iudicē aliās incapacem principaliter, possē secundario, & incidenter, & veluti perquādam consequentiam de his cognoscere, & per illum text. dicit gos. in, l. cum proponas, C. de iure iurando, quod licet arbiter in causa liberali assumi non possit, l. non distinguemus, §. liberali, ff. de arbitrijs, capit. causa, in integrum restituit. Potest tamen de ea cognoscere cum incidit in aliquā causam de qua principaliter cognoscit, d. l. cum proponas: quam glossam dicit valde singulārē, Barbat. consi. 1. col. 4. vol. 2. & ante eū Romanus, consi. 468, causa status, & per illū tex. dicit etiam, Bald. in, l. aduersus, C. si aduer. rem. iud. Quod si de nullitate fetētia, lata à delegato Principis, solus Princeps cognoscit, vt est, ibi, tex. per quē ita voluit Iacob. Butricar. ibi, iuncto text. in, l. vltima, C. de legibus, illum tamen procedit, quando principaliter de ipsa nullitate ageretur. Quod si incidenter agatur, poterit etiam alius quam Princeps, cognoscere. Quia ratione incidentium quæstionum augetur iurisdictio: id quod etiam voluit Angelus, consi. 266. dicta interlocutoria, punctus est per dominū, col. 2. sequitur, Tiraq. in tractatu, res inter alios acta, fol. 123. col. 1. versic. in hoc casu tantum. Vnde eleganter infero, quod iudex causarum criminalium, qui in criminalibus causis tantum habet cognitionem, nec de civili potest causa cognoscere, vt tradit Iure con. in, l. solemus, §. latrunculator, ff. de iudic. & latē sequitur Menochius, de arbitrarijs iudicium, qq. quest. 82. n. 7. & probat, l. 1. §. vlt. & lex. quod diximus, ff. de autoritate tutorum, adeo quod eius iurisdictio ad eam prorogari non possit, l. testamento, ff. de testam. Vti Cyn. & Baldu. hoc potant. idem Cynus, & Baldus, in, l. si quis ex consensu, C. de Episcop. audi. Tamē potest cognoscere incidenter de iu-

sta causa, vt in specie declarando, d. l. solemus, senserunt, ibi: Bald. & Castr. & Vantius, de nullitate, ex defectu iurisd. ord. nu. 47. & Bald. consi. 175. præsupposito, col. 1. vol. 3. & Dec. consi. 450 n. 3. qui interrogati responderunt, iudicem maleficiorum, esse competentem super damno dato. Quæ cōfirmatur ex traditis per Menoc. de arbitra. quæst. 45. n. 13. lib. 1. vbi post Zabarel. in Clementin. dispendiosam, quæst. 36. de iudi. probauit, quod ille qui habet arbitrium super causa principali, habeat etiam super ab ea dependēti. Et pro superiori sententia est, rex. & exemplum, in, l. interdum, §. qui furem, ff. de furtis. vbi cum huiusmodi iudex cognoscit principaliter de furto, criminaliter: poterit vltra poenam furti incidenter iudicare de restitutione rei sublata. ad quod dicit esse illū tex. mirabilem, Bart. ibi, & Barbat. consi. 1. volu. 2. Cui est similis tex. secundum Bart. vbi sup. in, l. 4. §. si dicatur, ff. fini. regun, quē ad hoc dicit esse notabilē, Iass. in, §. ex maleficijs, instit. de actio. Et hoc voluit Inno. in, c. cū oportet, & ibi, Felinus, colu. vltim. de accusat. Bart. in, l. 2. §. hoc edict, ff. de vi bonorum raptorū, & in, l. 1. ff. ad Turpillianum, & in, l. penult. per illū tex. ff. de calumn. & in, l. defuncta, ff. de public. iudi. Bald. in, l. quod euitadi, C. de cōdic. obturp. causam, & in, l. obseruare, §. proficisci, quæst. 6. de offic. Proconsulis, & in, l. ea quidem, C. de accusat. Panormit. in, c. finem, 3. par. glos. magna, de dolo, & contum. & in capi. postulasti, not. 3. per illum tex. vbi Felin. de iudic. Cornēus, consi. 130. visolibello, colum. penult. versic. 1. & in super etiam iudex, vol. 1. & consi. 8. circa primū duuiū, ver. venionūcad quartū, vol. sic etiā ē contrario, licet iudex causarū civilium, non habeat imperiū, nec possit de causis crimin. cogn. si tamē causa crimin. incidenter accedat causæ civil. de qua principaliter cognos. poterit de ea iudic. l. nullū, C. de testibus

restit' & ita tenuit expressè, Angel. in l. si vacat, vers. de quarto principali articulo. C. de bonis vacat. lib. 10. Ange. in tract. malefictorū, in glos. 1. ver. tertio principaliter est videndum.

Iudex causa criminaliū, an possit de civili incidenter cognoscere.

Cæterum iudex, qui de criminali tantū causa cognoscere potest, illam cognitionem super causis criminalibus civiliter tractandis exercere non potest, quoniā, & sententiā, & sine inspecto, diuersa est causa criminalis, quæ civiliter tractanda est, à causa ipsa criminali, criminaliter etiā terminanda, q̄ probat Iureconsultus, in, l. quod ad statū, ff. de pœnis, quo in loco Marc. ait, **solam sententiam spectandā esse, non criminis genus,** cuius auctoritate decidit Rota, decis. 19. (nota, quod ubi agitur, titulo de iudicijs in antiquis) delegatum in causis criminalibus, nō posse cognoscere de causis criminalibus civiliter tractandis, & Rotā sequutus est Felin. in, c. Meminimus, de accusa. hoc idē firmavit Rota, decis. 10. incipienti, an iudex. appel. in antiqu. Vbi fuit decisum, iudicē appellationis deputatum super casibus criminalibus, nō posse cognoscere super appellatione interposita à sententia lata in causa crimina. civiliter, & ad pœnam pecuniariā agitata, etiā si pœna sit fisco applicanda, eā adducunt rationē, quoniam causa hæc, nō dicitur criminalis, sed civilis, in qua hic iudex iurisdictionem non habet.

Quæ omnia supra relata non tantum procedunt in iudice ordinario, sed & in iudice delegato, cuius fines non ad eo latè patent, vt qui exacta diligentia mandati terminos obseruare debeat, capit. cum dilecta, de rescriptis. ad finem. Potest tamen de causa sibi nominatim commissa, non solum cognoscere, sed etiam de alia quoque, quæ incidenter aduenit, vt est textus, in, l. vltima, in fin. & ita, ibi: notat Fulgosius, capit. vbi, & apud quos: similis textus, in capit. causa, de in integrum restitut. quem, ibi,

ad hoc notat Panormitan. notabi. 3. affirmans, ratione huius consequentiæ, seu incidentiæ, ampliari iurisdictionem, non solum ordinarij, sed etiam delegati iudicis. Quod procedit etiam in mandato procuratorio, vt ratione incidentis extendatur ad specialiter non commissa. Quod abtinet etiam in his, quæ requirunt speciale mandatum. Quod etiam probat Tiraquelus, in tractatu, res inter alios acta, pagina, 124. columna, 1. versicul. & id quidem. Vnde eleganter inferitur, iudicem ecclesiasticum posse cognoscere, & diffinire, etiam inter laicos negotium temporale incidens in causa spiritali coram eo mota, quia non est incapax iurisdictionis temporalis, quam in plerisque casibus exercet. Et ita probat text. in cap. 3. extr. de donat. inter vir, & vxor. resol. Abb. n. 5. & 7. d. c. lator, Romanus, n. 6. d. l. 2. Mantuanus, dialogo, 42. vers. ergo.

Quamobrem licet causa dotis pertinet principaliter ad iudicem sæcularem, vt docet glos. in, c. de prudentia, de donat. inter vir. & vxor. per tex. in l. mutus, §. 1. & l. quemadmodum, §. 1. ff. de iure dotium, & l. vbi, & l. sequenti C. de eod. Potest tamē iudex ecclesiasticus, de dote incidenter cognoscere cū videlicet incidit in causam matrimonij, de qua principaliter cognoscit, tex. in, d. c. de prudentia, tradi. Tiraq. in tract. res inter alios acta, fol. 123. col. 2. vers. item licet causa dotis. Nec obstat, quod in specie, d. c. tuam summus Pontifex non cognouit de quæstione hereditatis, dependēti ab spiritali, vt tex. habet: sed illā remissit ad Principē, quoniā reiecto intellectu Vincēt. & Host. in, d. c. tuam, quos sequitur Arch. in summa, 1. q. 1. Man. vbi supra, vers. maius, & alio intellectu, Barbatæ, & Baldi, in dicta, l. quoties. Verius est, quæstionem temporalem in specie illius textus non incidisse in spirituales principaliter motam, vt contingit in, d. c. 3. sed potius

Secunda pars, tract. de cognitione

tius principaliter id actū fuit de quæstione hæreditatis coram laico, & incidenter deducta est exceptio spiritualis, iuxta habita in summano illius text. in, d. c. tuam, vnde merito remittitur ad sæcularem, quæstio hæreditatis coram eo capta, l. vbi cœptum, ff. de iudic. Abb. num. 7. Ioan. Andre. & præposi. num. 16. d. c. lator.

36

Tertio infero non esse verā Bart. sententiam, in, d. l. Titia, nu. 5. existimans, regulam, d. c. tuam, & similium, procedere vbi de matrimonio, agitur inter coniuges, secus si inter tertios. Obstat enim ratio in capacitatis, quæ pariter viget vtroque casu, & in expresso, ita probat text. in, d. c. tuam, & in, d. c. lator: vnde Bartoli opinio cōmuniter reprobat, ex Vincentio, ibidem, num. 11. & in, d. l. Titia, post Alexandrum, qui probabiliter existimat literam Bartoli esse corruptam.

37
Reconuētio
clerici in ca
usa ciuili.

Quarto infertur, clericum in causa ciuili posse reconueniri coram iudice sæculari, tradunt, DD. cum gloss. penult. in cap. 1. de mutuis petit. & in sum. 11. quæstio. 1. sequitur communis, ex Mariano, in dicto cap. 1. num. 27. & seruatur in praxi secundum Afflictum, decissi. 173. probat ordinatio Regia, libr. 2. titulo. 1. §. 2. cuius verba sunt: **Se o clérigo citar algum leigo per antejuiz secular, eo lego o quisfer reconuenir per ante oditojuiz leigo, podelo ha fazer e ser a o clérigo obrigado responder per ante juez secular, pues per ante elle comecuo de demanda o leggo, e esto ouera lugar, quando a reconuēção for sobre deudas en vres cosas, que ciuilmente se domanden, o sobre pagamento, e satisfacaon de alguna injuria, ou emenda, o corregimento de algun da. o, quando ciuilmente se demandarem.** Et eam ordinationem confirmat Duen. reg. 102. clericus in causa: & nos etiam per tractauimus, libro receptarum sententiam, cap. 13. Quæ conclusio ea potissimū ratione nititur, quoniam non est laicus incapax iurisdictionis ciuilis, in

clericus: quā olim Imperatores exercebant, vt per totū titulum, C. de sacros. ecclesi. Et solū ex privilegio Imperatorū huiusmodi iurisdicatio ad ecclesiā translata est, auth. statuimus, C. de Episcopis, & clerici: late Couarr. in pract. qq. c. 31. vnde nihil mirum, si laicus per reconuentionē efficiatur competens: quia illa censetur incidens respectu causæ prioris, ex gloss. vltim. d. c. tuam, & gloss. 2. in auth. & consequenter. C. de sentent. & interlocut. aduertit. Vincent. in dicto cap. tuam, Antonius dicto numero, 17. Archidiacon. vbi supra & ibi, Bellamera, & Alexan.

38

Causa nata
lium ad quæ
iudice perti
neat.

Tunc demum autem causa naturalium ad iudicium ecclesiasticum pertinet, cum agitur de viribus matrimonij, an sit legitimum necne? Et ita aduertit Ancharranus in regula ea quæ, numer. 10. versicul. credendum, libr. 6. Vincentius, numero, 12. in, l. Titia, ff. soluto matrimonio, Bartolus, & omnes citati sic intelligentes, textum in dicto capit. tuam, & in dicto cap. lator, qui filij sint legitim. alioquin si quæstio matrimonij solū ex facto versetur, vt quia excipitur contra aliquem, quod non præcesserit matrimonium inter parentes, ipse verò oppositum contendit, & ita dubium est facti; competens erit sæcularis, quia nihil proponitur speciale, cuius sit incapax, & sic limitatur tex. dicto capit. tuam, & in capit. tuam, ex Bartol. in, l. quoties, C. de iudic. & in l. omni nouatione, C. de sacros Ecclesijs, & in, l. 2. numero. 4. ff. de iurisdic. om. iud. Vbi Oroscius, n. 17. dicit receptā sententiā, & in praxi seruari, Couarr. de spon. 2. p. c. 8. §. 12. n. 4. late Padill. in, l. 1. nu. 57. C. de iuris, & facti igno. Vanti^r de nulli. iurisd. ord. n. 54. ad fin. post a Abb. in, c. cū sit, nu. 17. de foro cōp. Quamuis cōtrariū (vt scilicet in quæst. fact. procedat disposit. tex. d. c. tuam) existiment Bald. & Fulg. in, d. l. quoties, & in dicta, l. omni. Iassō. post alios

alios in, d. l. quoties, num. 7. & Abb. d. c. tuam, num. 10. Imola, in fin. Decius, in, cap. 2. num. 24. versic. quarto, de iudicijs. Quorum sententiam falso receptā dicit Aretinus, d. l. omni, nu. 3. nec pro illis est tex. in, c. si iudex, de sent. excom. lib. 6. & in, c. vt inquisitio nis, in, §. prohibemus, de hēre. eod. lib.

39
Causa super
facto rei, spi-
ritualis.

Ex quo videtur confundi commu-
nis opinio, quæ habet, laicum esse iu-
dicem cōpetentem, vbi vertitur quæ-
stio super facto rei spiritualis, quam
tradit Turcanus, lib. cōm. opin. opi-
nionē, 90. si coram iudice: vbi con-
cludit spiritualement quæstionem, in fa-
cto tantum consistentem, posse cog-
noscere per iudicem sæcularem; si verò
sit in puncto iuris, tunc pertinere ad
spiritualement: siquidē diuini hoc an-
quisit clericus, necne? est diuini
facti, scilicet, an sit ordinatus; & tamē
per illum text. d. c. si iudex, non ad lai-
cum, sed ad ecclesiasticum spectat, vt
expendit Abb. d. c. tuam, num. 10. Ro-
manus, in, l. 2. n. 7. ff. de iurisdic. omni.
iudi. & alij. Vnde Ancha. in regula ea
quæ, nu. 10. cum sequent. ff. de regul.
iur. existimat text. in, d. c. si iudex, pro-
cedere, vbi agitur de facto rei spiri-
tualis, quæ in laicum non cadit, vt lai-
cus maneat, cuius modi est clericat-
us, de quo ibi: & ita intelligitur opi-
nio contra communem, quedā supra.
At verò quod opinio communis pro-
cedat in factis rerum spiritualiū, qui
in laicis cadere possunt manente sta-
tu laicali, vt est matrimonium, vsura
& his similia, sequitur Alex. n. 7. vine.
n. 14. in, l. Titia, ff. soluto matr. Deciu-
in, c. 2. de iudicijs. nu. 24. ad fin. addit.
ad Bart. in, l. quoties, C. de iudicijs.
Vnde quamuis iudex laicus non pos-
sit cognoscere de causa vsurarū, sed
solus iudex ecclesiasticus, vt notatur
11. q. 1. c. in summa, & Clementina
Dispendiosam, de iudic. tamen si in
quæstionem pignoris, aut aliam prin-
cipaliter, coram iudice laico motam,
incidat vsurarū quæstio, poterit de ea

dē incidenter cognoscere, vt voluit
Bald. in, c. 1. §. simili. de cōtro. inuest.
de quò verè Bald. in, l. quoties, C. de
iudicijs: & tradit Titaq. in tract. res in-
ter alios acta. fol. 123. col. 2. vers. Præ-
terea quæuis, quæ tamē resolutio nō sa-
tisfacit, tū, quia tex. in, d. c. si iudex: so-
lum cōsiderat, quod in hac speciē a-
gitur de re spirituali, nō verò attēdit,
vtrū cadat, vel non cadat in laicū. Tū
præterea, quia crimē hēresis cadit om-
nino in laicū, & tamen Anch. ipse cū
cōmuni negant de illius facto posse
cognoscere, ex, c. vt inquisitionis, §.
prohibemus, de hēre. lib. 6. quo tex. cō-
muniter receptū est, iudicē sæcularē
non posse cognoscere de hoc crimi-
ne, & iam quo ad quæstio. facti, Alex.
in, l. Titia, n. 12. vbi Vincen. n. 16. ff. so-
luto matr. Felin. in, c. cum sit, n. 1. vers.
1. de foro comp. Siman. de institu. ca-
tholic. c. 36. in princi. Decius in, c. 2. n.
24. in fin. de iudi. Sed oppositū proba-
bilius est, quia quæstio facti huius cri-
minis, non est magis spiritualis, quam
quæstio facti matrimonij, & similibus,
de quibus laicus cognoscit, iuxta su-
perius resoluta: & ita tenet sicul. in, c.
1. n. 77. de offic. ordin. lib. 5. tit. 2. §. 1. a-
gens de Apostatis, qui in totū rece-
dunt à fide, puniendis per sæculares,
quia sola quæstio facti, vertitur, vtrū
scilicet defecerint à fide per Apostata-
m? Nec vlla est iuris dubitatio, in
quo quidem sensu accipienda sunt,
illa verba eiusdem, §. ibi: *ou autra se-
cta, *scilicet, similis Apostasiæ, & ita
probat ea ordinatio, de quo dubi-
tat Nauarr. in, c. nouit. not. 6. num. 44.
versic. 5. de iud. Quamuis in praxi re-
ceptum non sit: nec obstat tex. in, c.
prohibemus, quia solū prohibet om-
nem modum de quæstione iuris: siue
principaliter, siue incidenter, vt rectē
aduertit gloss. ibi: & sicul. vbi supra,
& satis consonat, quia cognitio de
quæstione facti, non est propriē cog-
nitio de crimine, quā ille tex. prohi-
bet, nec refragatur ratio tex. ibi: *cū

Secunda pars, tracta. de cognitione

merè ecclesiasticum, quia solum concludit laicum, non posse cognoscere de iure: quia crimen hoc, non est mixti fori, sed in totum pertinet ad ecclesiam. Vnde laicus obtinebit in eo eam cognitionem, quam obtinet in merè ecclesiastici, & spiritualibus, idest, cognitionem facti. Non poterunt igitur petere, fieri sibi copiam processuum, ad examinandam illorum rectitudinem, quia per hoc saltem indirecte impediuntur processus ipsi, atque ita probant Baldus, Angelus, Iasson, & Decius, & alij in l. magistratibus, ff. de iurid. omni. iudi. Symancas, de catholicis institut. c. 36. num. 3. asserentes ita communiter receptum, & in praxi seruatum in Hispania, & apud nos ita moris est. Iuuat textus, in d. §. prohibemus, ibi: **recipiant indilate,* **quamuis Bartol. in dicto, l. magistratibus, & in l. diuus, in 2. ff. de custod. reorum, contrarium dicat, quæ fuit olim sententia communis, ex Imola, in cap. 1. num. 16. de officio ordin. per textum, in auth. de sanctissi. Epif. §. si quis contra, versi. si verò crimen, colu. 9. qui secundum prædictos procedit in crimine mixti fori, ut per Decium, in cap. at si clerici, in principi. nu. 15. de iud. nec sententiam Bartoli probat ordinatio regia, lib. 5. tit. 2. in principi. ibi: **Pera os nosos desembargadores verem os ditos proessos.* Quoniam intelligenda est ad effectum, ut iudices seculares sciant, quæ poena ijs hæreticis sit infligenda, non vero, ut processum examinent.*

Quod satis innuit ordinatio, ibi: **cum pram,* **ommitendum tamen non censeo, quod scriptum reliquit Francis. Turzan, lib. commun. opinio. 175. ubi scripsit, quod in hæresim relapsus si per Inquisitorem iudici laico tradatur, iudex non habet necesse absque ulteriori cognitione statim exequi, sed potest si velit, super crimine, ex in regio cognoscere, eamque dicit communem sententiam, secus tamen esse*

de iure canonico. Quam etiã sententiam tenuit Bar. in l. magistratibus, ad finem, ff. de iurisd. omni. iud. ubi scripsit quod executioni non mittitur inquisitionis sententia à iudice laico, sine nouo processu: quam opinionem reprobat Baptista à Villalobos, seu eius additionator, lib. commun. opinio. num. versicul. hæresis crimen, numer. 42. Limitanda est tamen communis sententia, ut per Alciatum, in dicto cap. 1. à numer. 104. Brunum de hæreticis, lib. 4. cap. 15. postremo non obstat cõsideratio Decij ubi supra, quod scilicet, ex facto ius oritur, l. si ex plagis, 23. §. in diuio, ff. ad legem aquil. & præterea laicus incapax iuris spiritualis, non potest cognoscere de facto illius. Respondetur enim, ut per Iasson, dicto numer. 7. & Ripam in d. cap. 2. num. 17.

Quare retinendo communem, quã defendimus, non obstat tex. in d. c. si iudex, de sentent. excom. lib. 6. aduersus tex. d. c. si iudex, quia à plerisque cõmuni opponitur sententiæ, agere, ubi queritur, an delinquens sit huiusmodi clericus, qui priuilegio clericali potiri debeat? & ita est quæstio iuris, ut satis significant illa verba, ibi: **huiusmodi priuilegio.* Ex quo apparet ibi diuisiu esse, an delinquens gaudeat priuilegio, necne? Vnde infero, non videri verã sententiã, Abb. d. n. 10. perus. & aliorum, d. c. si iudex, quã dicit cõmunem, Couar. pract. qq. c. 33. n. 1. dũ existimãt, (per illũ text.) laicum iudicem nõ posse cognoscere de quæstione facti circa clericatũ. Contrarium enim verius est, quia nõ reperitur differentiæ ratio, inter cognitionẽ huius facti, & aliorum specialiũ, de quorum factis laicus cognoscit, ut superius resoluiamus: & defendit Guido Papa, de cis. 58. asserens, ita seruari in Gallia, quod & fatetur Rebu. in arbore excepti, versi. secunda decisio litera cod. & probatur apud nos ordinatio Regia, libro. 2. titulo. 1. §. 3. ibi. **Esto se fura*
afi,

Ad capitulum
iudex laicus
de sententia
excom. lib. 6.

así, quando notoriamente foren conoezi-
dos por beneficiados, au dordes sacras, ou
non sendo notoriamente poria es coheci-
dos, se elles por ante nosas iustças fizeren,
certo que sam veraderamente beneficia-
dos, scilicet, por seu titulo, o portistas,
que estan en posse, do dito beneficio, ou que
saon dordens sacras, mostrando seu titu-
lo formente. * Vbi Sancitum est, literas
securitatis, quas nostri, patrio Idioma-
te, * cartas de seguro, * nuncupant, ab
ecclesiasticis iudicibus, clericis sacri
ordinibus, in iuratis, vel etiam alijs be-
nificiatis, indultas fore omnino ob-
seruandas, per sæculares iudices: ad
eostamen facti notionem pertinere,
clerici, aut beneficiarij sint, necne?
Vnde non est intelligendum, iudicem
laicum de his cognoscere, discutien-
di vires tituli beneficij, id enim ad
ecclesiasticum spectat, etiam si inci-
denter agatur, capit. tuam, de ordinè
cognitione, cum beneficium sit quid
spirituale, capit. dilecto, 25. versic. præ-
terea, de præbendi. cognoscit igitur
de veritate, quando quis colligitur,
ex simplici ostensione tituli, vel ex
alijs testimonijs, quibus appareat, il-
li beneficium fuisse collatum, vel ab
eo obtineri, quod spectat ad quæstio-
nem facti, cuius laicus capax est, vt
supra diximus: vnde illa verba: *mo-
strando seu titulo formente, * non sunt
intelligenda, quasi, clericatus non
possit aliter probari: sufficiunt enim
testes, fama, & his similia, glossa, ver-
bo, *fecerit, *d. capit. si iudex, commu-
niter recepta ex Couarr. prati. quæst.
c. 33. num. 3. & probatur in cap. tua, de
cler. pereg. sed referuntur ad nudam
ostensionem, quæ sola sufficit absque
alia disceptatione.

Ex quibus inferitur, quod vbi iudex
sæcularis cognoscit, vt restituat cle-
ricum spoliatum beneficio, iuxta Sty-
lum huius Regni, quem, & nos latius
comprobanimus, libro, 1. conf. nostro-
rum. consil. 1. numer. final, quem etiam
defendit Nauarrus in, c. si quando,

fol. 147. de rescriptis: & probat latè
ordinatio supra, §. 3. lib. 2. tit. 1. poterit
etiam cognoscere de colore tituli e-
iusdem beneficij, quando quis sonat
infactum, vt probat Auferi. & alijs,
quos sequitur idem Nauarrus, vbi su-
pra, fol. 149.

Inferitur etiam, eadem ordinatione
d. tit. 1. §. 15. secundum quam laicus cog-
noscit de titulo clericali illorum, qui
sunt in minoribus constituti, item de
habitu, & tōsura, bigamia, & alijs, quæ
ad ius spectant, idque seruari ab anti-
quo apud nos, Gomma, de Sacramen-
tis, quæst. 5. nu. 29. testatur: idque esse
contra dispositionem, d. cap. si iudex.
Defenditur tamen, quia vt inquit
Gamma, vbi supra, id statutum fuit,
per compositionem factam inter Re-
ges, & clerum, huius Regni: & par est
credere intervenisse auctoritatē sum-
mi Pontificis, sine qua clerus contra
ius statuere non potest, c. quod super
his, de maior. & obedientia.

Ex his etiam infero, quod licet ex-
communicatio ecclesiasticæ iurisdi-
ctionis sit exceptio, tamen excommu-
nicatio proponi potest coram iu-
dice sæculari ad repellendū excommu-
nicatū, vt notat omnes in, c. decerni-
mus, de sent. excommu. lib. 6. & ita
probat glos. verbo, opponit, de excep-
tio, glos. ult. in, l. 1. C. de iuris, & facti
ignorantia, latè Tiraq. de retractu, tit.
1. §. 1. glos. 9. n. 275. ex quo necessario
sequitur, sæcularē iudicē ad uitandam
malitiā excipiētis, cui minime fidem
adhibere tenetur, posse cognoscere
de quæstione facti, an excommunica-
tio lata fuerit, necne? vt probat Dom.
d. c. decernimus, n. 4. idem in, c. 1. §. si
quis, n. 10. de exception. in, 6. Decius,
in cap. Prudentiam, §. 6. n. 2. de offit.
delegati: Padilla, in, l. 1. C. de iuris, &
facti ignorantia, nu. 57. probat o. d. lib.
3. titulo. 38. §. 3. & §. ultimo. Quæ
licet generaliter loquatur, tamen per
legem, 1. titulo, 2. partita, 2. in extra-
uagantem, restricta est, ad cognitio-

825 Secunda pars, tracta. de cognitione.

nem facit, quamuis Abb. in cap. tuam, num. 9. de ordine cognitionum, etiam hanc cognitionem denegat seculari. Sequitur Alexander, in lege Titia, num. 15. & ibi, Vicentius, eodem numero, ff. soluto matrimonio. Perusinus, dicti cap. decernimus, numero, 4. Baldus, in lege quoties, in fine. C. de iudicijs. Quorum fundamentum concludit solum in cognitione, quoad questionem iuris, circa validitatem excommunicationis, quam omnes fatentur non competere seculari, & probat, dicta extrayagans.

42
Iudex laicus
an cognoscat
de re spiri-
rituali iacir-
dentet.

Cæterum licet iudex laicus, de re spiritali incidente in causam civilem cognoscere non possit, sed ad iudicium ecclesiasticum remittitur, ut tradit Mynfingerius, observatione, 100. centuria 1. videlicet cum vertitur causa natalium, vel alia exceptio proponitur, quæcunque spiritalis, ut necessarium sit iudicalem disceptationem præcedere, ut probatur in, d. c. tuam, de ordine cogni. tamen si aliter ex actis constet de iure huiusmodi exceptionis sine disceptatione, vel per confessionem partis, vel quia factum notorium est, tunc enim, etiam & iam si incidens spiritalis sit, modo incidat in causam, de qua ipse iuste cognoscit, iudex laicus cognoscere potest, secundum memorabile Speculatoris, de reconuentione, §. 2. versiculo, sed nunquid, num. 1. Quem sequitur Baldus, in, l. 1. C. de sentent. quæ sine certa quant. & in, l. Titia ff. soluto matrimonio, cum concordatis, ibi, citatis per Alexandrum, & Baldum, in lege Quoties, numer. 2. de iudicijs, & Felinus, in cap. cum sit de foro competenti, colum. 3. idem Baldus, in cap. tuam, de ordine cognitionum, numer. 1. & 2. & ibi: Ancharran, num. 13. Quæ sententia est communis secundum Deci. in cap. 2. de iudicijs, & Nauarrum, in cap. cum contingat de rescriptis, remedio, 1. fol. 148, versic. 5. facit littera, K. Cessat enim in hac specie ea cognitio cuius laicus in capax

est. Contrarium ramen probat Romanus, consilio, 399. num. 9. cum sequentibus. Et alij quos sequitur Decius, in cap. 2. num. 24. versic. 2. de iudicijs: tum quia confessio facta in hac specie coram laico, ut pote in capaci, nullius est momenti, iuxta cap. at si clerici, in principio, de iudicijs, tum propterea, quia notorietas non potest reddere laicum capacem. Aduerto tamen, confessionem, vel notorietatem non efficere, ut laicus super iure spiritali pronuntiet: sed solum quod possit exceptionem obiectam contemnere, quam constet malitiose proponi, & consequenter, ut in negotio principali procedat, Nec obstat tex. in, d. cap. at si clerici, cui respondit Felinus, in cap. cum sit num. 1. versic. non obstat, de foro competenti. Pro quibus facit doctrina Bald. in lege, 1. in fine, C. de sententijs, quæ sine certa quantitate, prof. afferentis, iudicem secularem, coram quo proponitur exceptio spiritalis, posse ea contemta, in negotio principali procedere, ubi vere intellexerit eadem malitiose proponi, sequitur Alexander, & ibi, Iasson, numero decimosextimo, in, l. 1. ff. de re iudicata, post alios Menochius de recuperanda possessione, remedio 5. numer. 35. iuuat lex, 2. C. de falsi. & doctrina Innocentij, recepta in cap. post electionem, ad finem, de cõfessione prabendæ. Vnde ad effectum inuestigandæ malitiæ, poterit secularis cogere excipientem, ut summarie capitula exhibeat, quibus apud ecclesiasticum, ius exceptionis propositæ probandum est, ex Salyceto, quem sequitur Alexander, dicta, l. Titia, numer. 9. Felinus, in cap. cum sit Romana, in principio, numero. 3. de appellationibus, Menochius, ubi supra, num. 350. quauis Iasson, dicto num. 17. Plures alios casus addunt Doctores, in quibus seculares iudices de spiritali incidenti cognoscunt, varijs in locis, præsertim Iasson, ubi supra, a numero. 8. Decius, dicto capit. 2, numero. 24. quorum pluri-

28

Declaratio
quæstionis.

plerique non iure probantur.

Aduerto tamen, quod in casibus, in quibus sæcularis competens est iudex circa exceptiones spirituales incidenter propositas, non potest principaliter pronuntiare super illis, sed per modum causæ in ordine ad quæstionem temporalem, ex Baldo, in authenti. ad hæc, C. de latina libertate tollenda, Aretinus, in cap. cum sit, numer. 14. de foro competenti, Nauarrus, vbi supra, fol. 149. versicul. 3. ad finem, licet Iass. vbi supra, proximè, numer. 11. in distictè credat, sæcularem posse in omnibus spiritualibus exceptionibus pronuntiare per modum causæ, parum aduertens, pronuntiationes super incidentibus semper fieri per modum causæ, non verò principaliter, licet iudex competens sit, l. 1. C. de ordine iudiciorum. Vtrum autem coram ecclesiastico, ad quæ exceptio spiritualis remittitur, sit proponendus nouus libellus, vel iuris ordo nouiter obseruandus? tradit Abb. in, c. tuam, de ordine cognitionum, numero finali, post Antonium, & alios, Abb. in cap. lator, nu. 8. qui filij sint legitimi, & ibi: Præpositus, & Alexander, in dicta lege Titia, colum. 3.

43

Licet autem iudex sæcularis, quoram quo proponitur exceptio spiritualis, possit excipienti terminum præscribere, intra quem coram ecclesiastico comparere teneatur, iuxta textum, in cap. personas, 4. de appellationibus, non tamen potest præfingere tempus, intra quod teneatur probare, & causam proseguere coram ecclesiastico, quia id ad eundem spectat, idem probat Bart. in, l. 2. in principin, ff. de re iudicata, vbi Iasson, numer. 12. Ripa, numer. 7. Decius, num. 3. in cap. ex insinuatione, per textum, ibi: ** licet non potuerint, ** Soc. de appellationibus, & satis iuuat text. in cap. lator, qui filij sint legitimi. vbi terminus ad proseguendum in hac specie præscribitur à summo Pontifice. Vnde ordinatio lib. 3. titul. 38. §. 3.

dum præscribit terminum ad proponendam exceptionem excommunicationis, intelligitur vbi probatio facienda est coram sæculari iudice, vt quia agitur de quæstione facti, iuxta resoluta, in cap. decernimus de sententia excommuni, lib. 6.

Vltèrius aduerto, exceptionem naturalium obiectam filio hæreditatem vendicanti, tanquam patris, esse præiudicialem: omisis autem multis, quæ circa præiudicialia tradunt Abbas, num. 6. Henricus, Antonius, & omnes, in, c. tuam, de ordine cognitionum, & Doctores, in, §. præiudiciales, institutis, de actionibus, & in lege fundum, ff. de exceptionibus, & Afflictis, lib. 2. constitutionum, rubrica, 20. Maranta, de ordine iudiciorum, 4. part. distinctint. vlti. in principio: eam exceptionem præiudicalem esse intelligo, quæ differt processum super causa principali, ita quod reus prius auditur super ea, quæ actor probat suam intentionem, ex Archidiano, in capit. prius, 3. quæst. 11. & ibi: Alexander, Baldus, in cap. tuam, n. 4. & in, l. peremptorias, num. 17. C. sententiam rescindi non posse, & in authentica, & consequenter, num. 1. C. de sentent. & interlocut. Iasson, in d. §. præiudicialis, num. 17. & probatur, in, l. 2. C. de ordin. cogni. & in, l. præses C. ad legem Flauiam, & in, l. quoniam C. de adulter. vnde inferitur, quod non solum exceptio dilatoria est præiudicialis, vt in cap. exhibita, de iudicijs, vbi Doctores, §. appellatur, instit. de exceptionibus, sed etiam peremptorias exceptiones, quæ ex aliqua circumstantia processum differunt, cuius modi sunt omnes illæ, quæ respiciunt legimationem personæ agentis, & concludunt eundem esse inhabilem ad agendum; de his enim prius tractandum est, l. siquæramus, ff. de testamentis, cap. 1. de accusationibus, text. optimus, in, l. non ignorat. §. C. qui accusa. ita procedit text. in, d. l. præses, & d. l. quoniam, & l. 1. ff. familiæ, erciscundæ. Quibus

44
Secunda declaratio.

Ll 5

con-

Secunda pars, tract. de cognitione

consequens est, exceptionem illam esse præiudicialem, quæ concludit ipso iure, agentem carere actione: unde litem, & processum differt, ex Bartul. in, l. cūquærebat, ff. iudicatum solui, & in, l. nam & postea, vbi Iasson n. 15. dicit esse communem: probat ordinatio, lib. 3. tituli. 38. in principio, ibi: * *quesquer autres*, * cap. 1. de litis contestatione, resoluit Maranta, vbi supra, nu. 15. & de his omnibus intelligenda est ordin. d. tit. 5. i. in fin.

Quamobrem Doctores cōmuniter existimant, natalium causam obiectā, impedire processum in causa hæreditatis (prout in casu, d. cap. tuam) quia licet peremptoria esset, tamen tractāda erat coram diuerso iudice, scilicet, ecclesiastico, vt tradunt Abbas, num. 14. Ioannes Andreas, & Antonius, n. 5. & omnes communiter in, d. cap. tuā Calderinus, in cap. 1. de ordine cognitionum, nu. 12. Ambrosius, de vsuris, numer. 125. inde inferentes, processum causæ principalis non impedire, si exceptio hæc esset agitata coram iudice, qui de principali cognoscit, procederetur enim tunc pariter super utroque. Pro quibus facit ratio textu. in dicto capit. tuam, ibi, * *diuersis processibus*, * quæ solum concludit, vbi diuersi sunt iudices: obstat tamen, nam illa exceptio nataliū, concludit, agentem esse in habilem ad agendum super hæreditate, & ita est præiudicialis, quæ processum causæ principalis differt, etiam si coram eodem iudice probanda sit, iuxta supra, d. per, l. 2. C. de ordine cognitionum, & l. quoniam, C. de adult. & ita intellexit glos. 2. d. cap. tuam, & satis Innocentius, post principium, glos. in cap. lator, qui filij sint legitimi: unde licet exceptio merè peremptoria, si coram diuerso iudice sit tractāda, differat processum, & præiudicialis censetur, ne sequatur intrinsecatio processuum, iuxta textum, in dicto capit. tuam, tamen exceptio supra dicta est

præiudicialis, tum propter diuersitatem iudicum, tum etiam propterea, quod respicit legitimitatem actoris, de qua ante omnia agendum est, iuxta supra dicta, vt vtramque rationem sentit tex. d. cap. tuam, si rectè expendatur: siquidem in illis verbis, * *nihil aliud esset*, * probat primam rationem ex iudicum diuersitate. At vero, ibi: & *confusione quadam*, * sentit secundam rationem, ne scilicet, peruertatur ordo iure præscriptus, secundum quem prius agendum est de exceptione præiudiciali, quam de negotio principali.

Cum autem exceptio præiudicialis prius per tractanda sit, & processus in causa principali differatur, vt supra comprobauimus, vt tradit Zas. in lege fundum, & in, l. fundi, ff. de exceptionibus, & in rubrica, eodem titulo, & sequitur Minsingerius, observatione, 100. centuria, i. vbi expresse inquit, quod non tantum in causis spiritualibus, sed etiam in profanis causis, quæ non solum panam, sed etiam causam, & impetitionem omnino perimeret, præiudicialis, causa suo loco prius discutienda, & terminanda est: consequens est, vt si super utroque procedatur, processus nullus sit, ex regula legis pro laram, C. de sentent. inter locut. Idque sentit glossa, 6. in cap. exhibita, de iudicijs, probat Hostiensis, & Imola, nu. 7. & 15. Aretinus, & Felinus, numer. 4. in cap. suborta, de re iudicata, Aretinus, consi. 73. nume. 1. obstat tamen videtur, text. in dicto capi. exhibita, quoniam expendit appellationē nō esse interpositā, imo requirit, quod veritas illius proberetur, quod tamen non est necessarium, vbi actus ipso iure nullus est, cap. 1. de re iudicata, & ita processum in hac specie valere, & oportere, quod pars excipiat, vel appellet vt defendit Abbas, nu. 12. & Card. dicto cap. exhibita. Idem Cardinalis, in dicto cap. tuam, verbo, requisitus, vbi

45
Exceptio præiudicialis, prius terminanda.

vbi Abbas, numer. 11. Felinus, in cap. cæterum, num. 10. versiculo limita, 2. de re scriptis: testatur esse recepti⁹ Arstinus, consil. 107. num. 4. cæterum prior sententia verior videtur, cui nō obstat text. in dicto, c. exhibita, quoniam licet ibi fuerit appellatum, tamen sententiā nulla erat: quod patet ex eo, quia omiſſa fuit litis. contestatio, vt textus habet, nec fuit obseruata forma rescripti, sine qua processus corruit, cap. cum dilecta, de rescriptis quod verò veritas appellationis probari iubetur, ex eo prouenit, quia cū pars omiſſa via nullitatis elegerit remedium appellationis, non aliter obtinet, quam probata illius v^{er}itate, c. dilecto, vbi Ioannes Andreas, Abbas, & communis, ex Decio, numer. 3. de appellationibus, Abbas, & Aretinus, & communis, dicto cap. exhibita.

Aduerto tamen, quod si iudex, coram quo proponitur exceptio præiudicialis, præmissa causæ cognitione super eadem, procedat in negotio principali, valebit processus: quia iuris ordo non peruertitur, & tacite cēsetur pronuntiare super exceptione per processum ad vltiora, iuxta regulam, cap. ex parte, 61. de appellationibus, aduertunt Imola, & Aretinus, dicto cap. exhibita, & in, d. l. si quænamus. Potest nihilominus iudex huiusmodi exceptiones præiudiciales, ex causa reseruare ad finem causæ, cap. ad dissoluendū, de desponsat. impub. Vbi Doctores, Aretinus, Felinus, & Siculus, d. cap. exhibita, Aretin. dicto. consil. 107. num. 2. & 5. Quæ reseruatō operatur, vt probata postea exceptio ne processus corruat, ex Bart. in, l. ille à quo, ff. ad Trebell. Alexan. in, l. apud Iulianum, §. si de testamento, num. 4. & 5. illo tit. Hyppol. sing. 696. additio ad Panormit. dicto cap. ad dissoluendum, secundum quos poterit pars appellare, si iudex sine causa reseruet, quod est notandum ad ordinationē Regiar. lib. 1. titu. 38. §. 3. in fin. vnde

Cardin. & Abb. num. 11. vers. 1. in, d. cap. tuam idem Abb. in, d. c. exhibita, de iudicijs, numer. 12. scriptum relinquunt, processum habitum super negotio principali, valere mero iure, ad id expendentes, text. in, d. cap. tuā, ibi: *requisitus, *nisi pars excipiat, de præiudiciali exceptione, vel aliter appellet, à iudice procedente: sed nō probatur ea conclusio, in dicto cap. tuam, quoniam ille textus, non agit de requisitione facta per Reginam actricem, quæ petebat procedit super negotio principali. At vero exceptio præiudicialis competebat contra Reginam, ad effectum, ne procederetur in quaestione principali, ante illam discussam. Oportunum autē esse duxi hic pertactare, quid sit depēdens quæstio? Et aduerto, quod depēdens quæstio, illa dicitur, quæ quo comodo negotiū principale tangit, & ab eo originem trahit, veluti quæstio dotis, quæ à matrimonio pendere dicitur, Clementina, dispendiosam, de iudicijs. Similiter præparatorium dicitur esse depēdens ipsius præparati, Alex. consil. 197. in fine, libro 2. alias refert exempla, glos. d. Clementina Dispendiosam, & ibi, Zabarella, tradit Menochius, de arbitr. quæstione, 45. libr. 1. Et vt dicatur quæstio dependens, tractari debet pendente negotio principali: alias esset quæstio principalis non dependens, ita Baldus, Argelus, Castrensis, & Alexander, in, l. 1. ff. soluto matrimonio, Ancharranus, d. Clementin. Dispendiosam, quod ita declarat Ruinus, consil. 146. num. 10. lib. 5. sequitur Menoch. d. quæst. 45. nu. 7. Vnde iudex seu arbiter, qui habet cognitionem, seu arbitrium in causa principali, habet etiam in dependenti ab ea, & qui vnus iudex est, alteri⁹ est. Clementina, dispendiosam, & ibi Doctores, de iudicijs, præsertim Zabarella, quæst. 36. Menoch. vbi supra, num. 13.

Hinc necessario infero, ecclesiasticum

46
Processus an
valeat proce-
dendo ad vlti-
teriora, in ex-
ceptio. præ-
iudiciali.

47
Inhibitio iu-
dicis eccle-
siastici, con-
tra secularē

Secunda pars, tracta. de cognitione.

24

cū iudicē sēculari in hīniberi posse, non solum, ne cognoscat, de negotijs iurisdictionis ecclesiasticā: sed etiā ne cognoscat de negotio temporalī, quōd pēdet à quāstione speciali, quā in Curia ecclesiastica tractatur, vt notat Abbas, in vltimo notabili, & omnes in dicto cap. tuam, Baldus, Pāulus Angelus, & omnes, & in, l. consulta, C. de testamentis, Paulus, & Iacobinus, in, l. iudicem, ff. de iudicijs, Couarruias, de sponſalibus, 2. part. cap. 8. §. 1. numer. 3. secundum quos, sub comminatione censurarum, potest etiam in hiberi, ne contra dispositionem iuris canonici admittit, ne sēcularis præscriptionem cum mala fide, contra tex. in cap. fin. de præscriptionibus: vel ne exequatur testamentū, manifesti vsurarij, contra textum in cap. quoniam, de vsuris, lib. 6. vel excommunicatus in iudicio recipiatur, vt actor, cap. decernimus, de sententia excommunicationis, in, 6. sic & enim, & iudex ecclesiasticus defendit suam iurisdictionem, arg. 1. de officio delegati: & cogit ad obseruationem iuris canonici in materia peccati, & etiam inter laicos, cap. licet, de iure iurādo, lib. 6. iuncta gloss. vltima. Pari ratione, potest ecclesiasticus in hiberi à superiore sēculari, nese ingerat in his, quæ spectant ad sēcularem iurisdictionem, illi inter distam, in cap. cum ad verum, 96. distinctio. Idque insinuat tex. in, d. lege consulta, probat Baldus, in, l. si testamentum, C. de testamentis, Guillelmus, in cap. Raynuntius, verbo, si absque liberis, 2. in tractatu de fideic. num. 49. Igneus, in l. donatione, §. non alias, nume. 622. ff. ad Syllanianum, Couarruias, in practicis, qq. cap. 35. num. 3. versiculo at si iuuat tex. in cap. nouit, ibi: * non enim, * de iudicijs, cap. causamque, in 2. versic. nos. qui filij sint legit. Adeo, quod si ecclesiasticus non desistat, sed contumaciter perseueret, compelli potest per substitutionem bono-

rum temporalium, quæ habet intra Regnum, vel fiet omnino extraneus ab eo, vt post alios resoluit Couarruias, vbi supra, versic. 5. Apud nos tamen videtur hæc inhibitio decerni non posse, à quocunque iudice sēculari, sed solum à supremo iudice, quē nos vulgo, * *juz do fectos del Rey* * nuncupamus, adquem omnis defensio iurisdictionis Regia, lib. 1. titul. 7. §. penulti. idque significat, ordinatio Regia, lib. 2. titu. 1. §. vltim. quæ agens de ecclesiastico cognoscente, de his, quæ spectant ad sēcularem, iubet instrimentū actionis propositæ reo dari, quo introducto, coram prædicto iudice, id sequēdum erit, quod ipse decreuerit, nec vllam inferioribus iudicibus inhibēdi potestatem indulget.

Pari quoque ratione, Episcopus iudici sēculari inhibere potest, ne contra statuta Synodalia in materia peccati aliquid attentet, ex Laur. de vsuris, quāstione, 134. licet contradicāt, Baldus, & Sal, in, lege, consulta. C. de testamentis, ratio est, quoniam laici subiiciuntur statutis Episcoporum, in his, quæ respiciunt animę salutem: vt probat Dominicus, & Gomecius, num. 31. in cap. 2. §. statuto, de constitutionibus, & ibi: Crotus, post principium, Angelus, cōsi. 64. in principio, idque in statuto prohibens fucū, vel superfluum mulierum ornatum, ex eodis, & alia temporalia, vt probat Ioannes Andrea. regula, eaque, lib. 6. Felinus, in cap. super his numero finali, de maioritat, & obedientia, iuuat text. in capitulo, 1. de emptione, & vēditione, iunctis quæ tradit Auferius, de potestate ecclesiæ, vltima parte, post principium, iuxta quæ interpretanda est glossa, in regula, possessor. lib. 6. glossa magna in extrauaganti. Ioannis veinte y dos, de torneamentis, communiter recepta, ex Padilla, in lege, 2. numero. 79. C. de seruitutibus.

Non omitendum tamen censeo, apud

49
Stylus Cui
æ Regni Lu
itanie, inco
gniti. a. per
viam recur
sus.

apud nostram Rempublicam Lusitanam supremi Prætorij sæculares iudices ecclesiasticos inhibere cōsuevisse, ex inueterata, & immemoriali consuetudine: literasque, quas, * *iustitias de appellantes*, * passim nuncupamus, concessisse: quoties contra clericū, aut beneficiarium, aut cōtta laicum, (dum modo causæ cognitio ad ecclesiasticum pertineret) lata foret sententiā per ecclesiasticum iudicem, & per laicū, seu clericum, aut beneficiarium appellatio ad Romanā Curiam esset interposita, nec admissa: hoc enim casu solent oppressi ab ecclesiasticis iudicibus, ad supremos iudices, tamquam ad sacram anchoram confugere, qui transmissa, & oblata coram se actorum copia, & pate facta in iustitia denegatæ appellationis ad Romanam Curiam, cui propter summi Pontificis auctoritatem erat deferendum, has literas oppressis indulgent, ne appellatione pendente, de sua amoueatur possessio, sed interim ea pacifice fruantur, longèquè repellunt omnem ab his iniuriam, ecclesiasticis iudicibus inhibentes, ne contra hos appellantes ecclesiasticis censuris, alijs vè pœnis procedant, in quarum literarum impetratione, & expeditione, quæ forma obseruanda sit, clarius explicat ordinatio Regia, lib. 5. tit. 47. & extrauagans lex Regia, 3. tit. 4. part. 1. fol. 20. quæ laudabilis cōsuetudo legibus, & pragmaticis Regijs, comprobata, extat etiam in Regnis Castellæ, vt eleganter scripsit Couarr. pp. qq. c. 35. num. 3. vbi latè comprobatur. Huius praxis, & consuetudinis vsus, latissime comprobatur. Nauarr. c. cum contingat, re. 1. fol. 146. cum seqq. Quod & in Francia obseruari testatur, Aufre. in addit. rep. Clem. 1. de off. ordi. reg. 2. Salc. 30. Appellanti enim legitime ecclesiasticus iudex vim inferre dicitur, cum excommunicatum denuntiat. Nau. vbi supra. Quamobrem mirum non est, si Regis imploret auxilium,

proui & iniuriare repellenda, adque reipublicæ quies, & subditorum conseruatio spectat.

SVMMARIVM.

- 1 *Causa omnes debent tractari coram iudice ordinario.*
- 2 *Cap. 1. S. 1. de officiis delegati declaratur.*
- 3 *Sententia in causa matrimoniali, non transit in rem iudicatam.*
- 4 *Appellatio cessat, vbi sententiā fuit translata in rem iudicatam.*
- 5 *Lex iudex postea quam, ff. de re iudicata declaratur.*
- 6 *Iudex ordinarius potest agere de nullitate sententiæ.*
- 7 *Iudex Metropolitānus, habet limitatā iurisdictionem.*
- 8 *Iurisdictio defecit vbi appellatio non admittitur.*
- 9 *Cap. Porro. S. fin. de divorcijs declaratur.*
- 10 *Causa coram ordinario in prima instantia est tractanda.*
- 11 *Capit. ex literis, in fine de restitutione declaratur.*
- 12 *Doctores pro hac sententiā referuntur.*
- 13 *Libellus est formandus coram iudice ordinario, & non appellationis.*
- 14 *Sanchez de matrimonio, verbo referuntur.*

QVÆSTIO. 66.

Vtrum iudex ecclesiasticus appellationis faciat vim cognoscendo in secunda instantia contra sententiā translata in rem iudicatam, in causibus, in quibus nō obstat res iudicata, ob aliquam causam.

SEpius

Secunda pars, tracta. de cognitione

Sepius diximus iurisdictiones esse distinctas, non solum inter iudicem ecclesiasticum, & secularem, verum etiam inter ipsos ecclesiasticos; qui vnus non sedebet introuire in cognitione causæ, quæ ad eius non pertinet iurisdictionem. Et ob hanc causam est dispositum, in capit. 20. sent. 25. Concilij Tridentini, quod causæ omnes ecclesiasticæ, tractentur coram locorum ordinarijs in tantum, quod Archiepiscopus Toletanus, non potest cognoscere inter suffraganeos in prima instantia; quia eius iurisdictionis, solum habet locum in causa appellationis, vt in cap. 1. §. 1. de officio delegati ibi: **Sane licet idem Archiepiscopus, metropolitico iure audiuit non debeat causas de Episcopatibus vestris, nisi per appellationem deferantur ad eum.** Appellatio verò supponit sententiam non fuisse translata in rem iudicatam, prout contingit quando pars quieuit sententiæ, vel non appellauit, vel tempora ad appellandum fuerunt transcurra, vt eleganter docet Aymon Crauet, conf. 138. per totum, vbi declarat quando sententiæ dicantur conformes, vt non sit locus appellationi. At verò quoties sententia non transit in rem iudicatam, vt in cap. lator, de appellationibus, vbi contra matrimonium, de recto errore, non obstat exceptio rei iudicatæ, videtur dicendum vim non facere, iudicem metropolitanum appellationis, cognoscendo de viribus sententiæ, post appellationem interpositam. Primo, quia iam est appellatum à dicta sententia, in qua appellatione nititur dicta iurisdictionis. Secundo, quia partes sunt suis suffraganei, & sic dicitur ordinarius loci, prout requiritur in sacro Concilio. Tercio, quia iudex a quo, sententia iam lata, functus est officio suo, l. iudex postea quam, ff. de re iudicat. ibi: **Sine bene, sine male.** Quarto, quia de nullitate sententiæ potest agi, tam iudex ordinarius in prima instantia, quam iudex

appellationis, vt in cap. non solum, de appellationibus, lib. 6. Ex quibus rationibus videtur dicendum, iudicem appellationis non facere vim, cognoscendo de validitate sententiæ, in causa appellationis, licet ab aliquam causam, sententia non sit executioni tradenda, sed reuocanda, de recto aliquo errore, vel impedimento.

Sed his non obstantibus, contraria opinio est verior, & tenenda, in iudicando, & consulendo; quia iudex metropolitani habet limitatam iurisdictionem in casu appellationis, & non in prima instantia inter suos suffraganeos, vt in dicto cap. 1. §. 1. de officio legati. Ergo vbi appellatio non admittitur, iurisdictionis deficit, quæ nititur in ipsa appellatione, quia vbi deficit subiectum, deficit prædicatum, & sicut priuatio supponit habitum, vt in, l. decem, ff. de verborum, sic iurisdictionis metropolitani supponit appellationem validam, & legitimam, quod non contingit, quando agitur de infringenda sententia, in terminis capituli lator, de re iudicata: quia per nouam actionem, & querelam, causa coram ordinario in prima instantia tractanda est, vel ad partis petitionem, vel ex mero iudicis officio, text. in capit. porro, in fin. de diuortijs, ibi: **Tui officij inter est, matrimonia illa adhibita gravitate dissolvere, quæ illicitè contracta noscuntur.** Pro qua sententia, est bonus text. in cap. ex literis, in fin. de integritate restitutione, vbi non rescinditur sententia, sed restituitur pars, ad proponendam nouam querelam, & libellum producere, coram iudice à quo, ibi: **Et ad audientiam restituimus eam, pro matrimonio postulantem.** Et sic vt sententia rescindatur, oportet condemnatum vti noua querella, nouoque libello, in quo petat eam causam conjugalem semel iam definitam: interum ad iudicium deduci, & sententiam reuocari, ratione erroris detecti. Et cum hæc proponenda

7

9

10

11

fin

coram iudice ecclesiastico ordinario, sequitur iudicem metropolitanum appellatorem, non posse de isto nouo articulo cognoscere, & sic vim facere, quæ per viam recursus tollenda est, vel in gradu appellationis coram superiore ecclesiastico. Quam sententiam tenet Ostiensis, in d. cap. ex literis, n. 13. Abb. in d. c. lator, nu. 12. vbi Alex. de Neuo, num. 12. Felinus, num. 8. declarat. 7. Cobb. in 4. decret. 2. par. c. 8. §. 12. vers. secundo, & in proprijs terminis istam nostram opinionem, & sententiam tenet Abb. in c. ad reprimendam, num. 6. de off. ordinarij, c. Venerabilis, in principio, de sententia excommunicationis, lib. 6. per tex. in d. c. 1. de off. legati, c. Pastoralis, de officio ordinarij, vbi noua quærella aduersus sententiam non potest proponi, à subditis coram Archiepiscopo; quia inter eos solum est iudex appellationis, & non primæ instantiæ, & per consequens non debet coram eo libellus formari, ad retractationem sententiæ, cum illa omnia pertineant ad iudicem primæ instantiæ, vt docet ipse Abb. in d. c. lator, num. 10. Felinus, num. 4. declaratione, 3. Cobb. vbi supra, 2. p. c. 8. §. 12. num. 12. vers. 3. & nouissime Thomas Sanchez, lib. 7. de matrimo. disputat. 100. num. 9. in fin. ibi: *Hic autem iudex qui per viam quærellæ adiri potest, est ipsemet qui primam sententiam tulit, sic Cobb. ibi, vel etiam Pontifex, vel eius legatus vt habetur in c. 1. de off. legati, & docet Alex. de Neuo, in d. c. lator num. 10. *Quæ verba multum singularia sunt in nostro casu, & expressè definiunt nostram quæstionem, contra iudicem metropolitanum appellatorem, vt non possit cognoscere de nullitate, vel errore sententiæ, quæ fuit translata in auctoritatem rei iudicata, quia libellus coram iudice ordinario proponendus est, & sic iudex appellationis, si vellit se intromittere in cognitione dictæ causæ faciet vim, quæ tollenda est per viam recursus.

Vnde non solum datur recursus ad tribunalia Regia, quando causa est temporalis, & agitur coram iudice ecclesiastico, sed etiam quando causa est ecclesiastica, & agitur coram iudice ecclesiastico, non competenti, quia ad instantiam partis, vel iudicis datur aditus ad Regios Senatores super articulo violentiæ, quia consistit in cognitione causæ, quæ non pertinet ad iudicem, vel ratione causæ, vel ratione personæ: quia non est subditus, vel quia est prima instantia, & in ea se intromittit iudex appellationis, vel iudex apostolicus, sine particulari Pontificis delegatione, vel quia est contentio inter iudicem ordinarium, & conseruatorem, quia in his casibus, & similibus interposita appellatione ad Pontificem, potest quilibet adire Regia tribunalia per viam violentiæ, vt quotidie fit, & practicatur sine contradictione.

SVMMARIVM.

- 1 Lex 58. tit. 6. parti. 1. declaratur.
- 2 Lex nullum, C. de testibus declaratur.
- 3 C. super his de pænis declaratur.
- 4 Præuentio in causa periurij quando admittitur.
- 5 Lex fin. tit. 16. parti. 3. declaratur.
- 6 Iudex ecclesiasticus cognoscit de teste periuro, qui deposuit falsum coram eo.
- 7 Clericus deponens falsum coram iudice laico, non punitur ab eo.
- 8 Vbi est eadem ratio, debet assignari eadem iuris dispositio.
- 9 Iudex ecclesiasticus habet iurisdictionem in hac ratione periurij, secus e conuerso, laicus in clericum.
- 10 Punitio periurij est mixti fori.
- 11 Articulus violentiæ qualiter sit formandus in quæstione proposita.

QVÆSTIO. 67.

QÆS.

Secunda pars, tract. de cognitione

Utrum iudex ecclesiasticus faciat vim, procedendo contra testem laicum, qui falsum dixit coram eo.

IN hac quaestione proposita, reperio duas leges de iure Regio, ad inuicem contrarias; quia si inspiciamus text. in l. 58. tit. 6. partit. 1. causa periurij remittenda est ad iudicem ecclesiasticum, etiam si testis non deponat coram eo, ibi: *O de periurio,* & ibi: *Todos estos pleitos sobredichos, que nace de los peccados que los homes faze, se deuen juzgar, y librar por iuzio de la santa Iglesia.* Ex qua lege videtur dicendum iudicem ecclesiasticum non facere vim procedendo, contra periurum laicum, qui depossuit falsum testimonium. Quae sententia comprobatur etiam ex lege nullum, 12. C. de testibus, ubi testis periurus delinquens in officijs testificationis, efficitur de foro iudicis coram quo testificatur, neque habet privilegium, neque immunitatem. Ex qua lege, idem tenet Cobb. pp. quaest. c. 18. a nu. 8. ubi multis modis intelligit illum text. sed ut breuiter dicam ille non loquitur de iudice ecclesiastico, sed supponit quod erant duo iudices saeculares, qui poterant de causa cognoscere, & sic nihil facit ad nostrum propositum.

Rursus pro iudice ecclesiastico facit text. in, c. super his, de poenis, glo. in Clemantina, 1. de offi. delegati glo. in, l. quaesitum, ff. de testibus, Doctores in, c. praeterea de offi. delegati. Et ita fuit iudicatum in Senatu, ut tradit Afflictis, decis. 219. Iulius Clarus, receptarum sententiarum, §. fin. q. 38. num. 15. Salcedo ad Bernardum Diaz c. 93. litera, C. verif. si autem, ubi dicit, non semel decissum, & sequitur Segura de Aualos, in suo directorio, 2. p. c. 6. num. 10. in fin. Azebedo, in, l. 4. tit.

1. num. 5. lib. 4. recopilationis, Rolandus, consi. 12. num. 1. vol. 2. Et hanc opinionem sequitur Bobadilla, in sua politica, lib. 2. c. 17. num. 47. Quando iudex ecclesiasticus praenit in causa, Ex quibus videtur dicendum, iudicem ecclesiasticum vim non facere in dicta cognitione, ut in terminis tenet, Socinus, consi. 237. vol. 2. ubi dicit posse iudicem ecclesiasticum inhibere iudici laico, & cum excommunicare, si impediatur cognitionem, & sequitur Marta, de iurisdictione, 4. par. centuria, 2. casu, 128. a num. 27. & in 2. par. c. 2.

Sed his non obstantibus, videtur contrarium probare, lex, fin. tit. 16. p. 3. ibi. *Mas si por auentura, ante otro juzgador que no ha poder de fazer justicia, se ouiesse jallado alguno q testiguasse falso testimonio, este tal debe lo embiar a mayoral, que faga justicia de el qual entendiere que merece.* Ergo iudex rei erit competens, non vero ecclesiasticus coram quo falsum depossuit.

Secundo facit pro iudice laico, quia si clericus deponat falsum coram eo in causa, in qua de licencia Episcopi testificauit, (ut in capite, super prudentia, §. potest, versu. iubente Episcopo, 14. quaest. 2. Mascardus, de probationibus, lib. 2. concl. 1358. numer. 32. & 61. Farinacius, de testibus, quaest. 61. num. 83.) non potest puniri periudicem laicum, ut in, c. 3. in fin. de crimine falsi: & tradit Rolandus, dicto consi. 12. Surdus, consi. 396. num. 27. Capicius, decis. 5. num. 13. Cobb. d. c. 18. num. 8. Gutierrez, lib. 1. pp. quaest. 24. Iulius Clarus, recep. sentent. quaest. 38. Cabedo, decis. 87. ubi pro iudice ecclesiastico fuit iudicatum. Ergo si iudex saecularis, non potest procedere contra clericum periurum, qui coram eo depossuit falsum, similiter etiam neque ecclesiasticus contra laicum; quia si testis falsus efficitur de iurisdictione illius iudicis coram quo depossuit, quare ecclesiasticus cognosceret contra

tra

tra ecclesiasticum, cū sit eadē ratio, & per consequens eadē iuris dispositio, l. 4. §. toties, ff. de dāno infecto. In qua re, Marta, vbi supra, casu, 138. n. 15. refert aliquos Doctores tenentes, posse iudicē laicum extraordinariē ratione contemptus clericum punire, vt tradit, gl. in, d. l. nullum, & Prosp. Farina. q. 67. §. 2. num. 38. dum non sit coertio personalis.

9 Sed verius existimo, iudicem sēcularem non posse punire clericum, falsum deponentem coram eo, & iudex ecclesiasticus habere dictam facultatem. Et ratio diferētiae est, quia ecclesiasticus habet iurisdictionem in laicum ratione periurij, vt in, d. l. partiæ & sic nimirum si possit contra eū procedere; at verò iudex sēcularis, non habet iurisdictionem, contra clericum, qui coram eo testimonium falsum dixit, & per consequens non poterit eum punire. Et licet punitio delicti periurij sit mixti fori, & sit locus preuentioni, vt tradit, vbi supra, 2. p. c. 4. Afflict. decis. 230 Francus, decis. 147. illud procedit, quando agitur contra laicum; secus verò contra clericū, quia tunc, non est locus prauentioni, sed iudex ecclesiasticus priuatiuē cognoscit. Et nouissimē post hęc scripta idem tenet, D. Ludou. de Peguera, de ci. s. ciuili, 79. vbi refert ita fuisse decisum. Ex qua resolutione, ad formando articulos violentiæ, dicendū est, iudicē ecclesiasticū, vim non facere, procedendo contra laicum, qui corā eo falsum depossuit, neque inhibendo iudici sēculari per cēsuras, vt nō impediatur dictā cognitionem: ē conuerso, si iudex sēcularis procedat contra clericū, qui falsum depossuit corā eo, potest iudex ecclesiasticus inhibere iudici sēculari per cēsuras, & si ipse interponat appellationē per viā violentiæ, est iudicandum vim non facere iudicem ecclesiasticum, & causam ad eum est remittenda, vt supra probatū est, & per quinque articulos quos

concessit, Marta, d. cas. 138. comprobatur & dicem^r in, q. 74.

S V M M A R I V M.

- 1 **R**econuentio non habet locum corā iudice ecclesiastico.
- 2 Contraria opinio in questione proposita principali defenditur.
- 3 Reconuentio in causa criminali nō admittitur contra clericum coram iudice sēculari.
- 4 Lex, 57. tit. 6. partit. 1. declaratur, & ponderatur.
- 5 Concordia opinionum refertur, quādo viget consuetudo.
- 6 Reconuentio nō admittitur in Hispania, contra clericum corā iudice sēculari.
- 7 Reconuentio, est actionis exclusio.
- 8 Reconuentio non admittitur post litteram contestatam.
- 9 Reconuentio non admittitur in causis spiritualibus.
- 10 Reconuentio admittitur in rebus profanis.
- 11 Reconuentio non admittitur in causa criminali.
- 12 Reconuentio admittitur etiam si clericus renuntiet liti.
- 13 Reconuentio nō admittitur in via executiua.
- 14 Reconuentio quæ non admittitur in foro sēculari contra laicum, non est admittenda contra clericum.
- 15 Rodriguez opinio in pract. de executionibus reprobatur.

Q V A E S T I O. 68.

Vtrum iudex ecclesiasticus faciat vim, inhibendo iudici sēculari, vt non procedat contra clericum, in causa reconuentionis.

M m

In

Secunda pars, tracta. de cognitione

IN Hac quaestione proposita, ultra tradita, in, q. 54. pro iudice ecclesiastico est opinio collectorij, in, c. 2. de foro comperenti, vbi tenet clericum non esse reconueniendum coram iudice laico, sed remittendam esse actionem ad iudicem ecclesiasticum, quia in reconuentione, clericus est reus, & laicus est actor, & sic tenetur forum rei sequi: quam opinionem sequitur, Geminianus, in, c. cuius in agendo, 3. q. 8. qui dicit de hoc esse casum, in, c. fin. de iudicijs, idem tenet, in, c. Multi, 2. q. & Cardin. in clem. statutum, de electione. Addictio, ad Abb. in, c. at si clerici, verb. an clericus. Vbi ponderat pro hac opinione, cap. qualiter, & quando, de iudicijs, vers. omnino fieri. Et pro hac opinione fuit iudicatum in Capella Tolosana, 95. & dicit, And. Siculus, in, d. c. at si clerici, quod in hac quaestione, propter varietatem opinionum, desideratur decisio Romani Pontificis, quem sequitur, Decius, ibidem, n. 155. In qua quaestione nihil resoluit, Marta, de iurisdictione, 4. p. cent. 2. casu, 107. Et sic ex hac opinione videtur dicendum iudicem ecclesiasticum vim non facere, inhibendo per censuras iudici seculari, vt non procedat contra clericum in dicta reconuentione.

Sed his non obstantibus, contraria opinio vera est & tenenda, in iudicando & consulendo, quando reconuentionio ciuilitur, & de luma pecuniaria est opposita. Pro qua sententia, & sic pro iudice seculari, est, gl. in, c. 1. ver. super suis, de mutuis petition. & gl. verb. non tenet, in, d. c. at si clerici, & in, c. multi, verb. seculari, 2. q. 1. & in, c. in summa, 1. q. 1. & in, c. denique, distinct. 96. & in, l. cum Papinian. c. de sentent. & inter locut. omnium iudicium. Et sequitur, Bart. in, d. auth. & consequenter, Specul. in, tit. de reconuentione, §. nunc dicam, vers. sed pone clericus, Bald. in, l. 2. §. sed si agat, ff. de iudicijs, & in, d. auth. & consequenter, & assignat rationem, in, auth. habita, n. 70. C. ne filius pro pa-

tre vbi dicit quod illa reconuentionio facit natura causam, & non natura personam, quod est menti tenendum, & sequitur, Anchar. in, regula, & aque, de reg. iur. li. 6. Socin. in, c. 1. de mutuis petition. Menoch. de arbitrar. lib. 1. q. 44. Aulfred. in, tract. de potestate seculari in ecclesiasticas personas, reg. 2. falen. 3. n. 4. Dueñas, regul. 102. Et hac dicit communem opinionem, Feli. in, d. c. ad si clerici, n. 8. vbi, Decius, n. 155. Villalob. verbo, clericus, n. 72. in suis communibus, & ita sepe receptum fuisse in tribunalibus, tradit, Boer. decis. 69. Afflict. decis. 173. Franc. Marc. decis. 193. & 376. Castillo, in, l. 49. Tauri, vers. hinc est, Auendaño, in, cc. pp. c. 1. n. 32. Iulius Clarus, receptarum sententiarum, §. fin. q. 36. n. 6. Decian. in, tract. criminali, 1. tom. lib. 4. c. 9. n. 17. Guillelmus Benedict. in, c. rainucius, verb. & uxorem, in, 2. n. 124. Prosper. Farin. 2. tom. criminalium, tit. de inquisitione, q. 8. num. 99. & plures pro hac opinione, sequitur & refert, Bobadilla, in sua politica, 2. p. c. 18. n. 162. ** Resta dize, mas 3 usada y comun opinion, como no sea la reconuencion por causa criminal, aunque se in tete civilmente, o anexa a cosa espiritual.** Pro qua opinione est optima lex partitæ, 57. tit. 9. partit. 1. ibi. ** Mas si el cle 4 rigo demadasse alguna cosa al lego temporal, tal demada como esta como esta deue ser puesta ante el juzgador seglar. E si ante q el pleyto se acabasse, el lego a quien demada, quisiere fazer otra demada al clero go su demadador, alli deue responder por aql mismo yuzio, e no se puede excusar por la frãqza q ha los clerigos, por razõ de la Iglesia.** Vbi, Greg. ver. ** Alli deue responder,* vbi sequitur nostra opinionem, maxime si consuetudo non sit in contrarium, & sequitur, Ahuma. ibi, gl. 4. & sic has duas opiniones contrarias concordat, Andr. Sicul. in, d. c. at si clerici, Abb. in, c. 1. de mutuis petition. & in, c. at si clerici, vbi, Deci, n. 165. in, fin. vbi tenet valere dictam consuetudinem: que profecto in his Regnis Hispanie obseruatur, & sepe

6 sepe sine difficultate admittuntur re-
conventiones coram iudice sæcula-
quia aliàs laicus remaneret in defen-
sus, vel saltem cum magnis expensis
recuperaret suum debitum, quæ sen-
tentia obseruatur in Regno Portug.
vt tradit, Cald. Pereira, lib. 2. q. for. 1.
q. fin. Et cum illa reconuentio sit actio
7 nis exclusio, non debemus negare ex-
ceptionem, vbi actio fuit admissa. Quæ
exceptio debet opponi ante litis con-
testationem, & postea, reconuentioni
locus non erit, vt docet, glos. in Cle-
8 mentina. Verum, verb. exordio, de ver-
borum significatione. Quia facta litis
contestatione in causa principali; si
postea reconuentio opponeretur, ef-
feret noua actio, quæ remittenda est ad
iudicem ecclesiasticum; quia censere-
tur facta in fraudem iudicij, & sic non
erit admittenda, lex. 2. §. sed si agant,
ff. de iudicijs, c. relatum, §. ad hoc, de
iure patronatus. Ita Speculator, in ti-
tul. de reconuentione, §. 1. vers. quid
si laicus. Et docet Prosperus Farina-
cius, tit. de inquisitione, q. 8. nu. 101.
9 Similiter enim, si causa quæ proponi-
tur coram iudice laico, sit rebus spiri-
tualibus annexa (vt dicimus, de iure
patronatus, vt in, cap. quanto, de iudi-
cijs.) Tunc non potest laicus recon-
uenire clericum, super reprofana; quia
10 reconuentio debet esse eiusdem natu-
ræ, sicut causa principalis: & si ipsa est
temporalis & profana, similiter, reconue-
ntio, aliàs non est admittenda, vt tradunt,
Decius, in, d. c. de mutuis petitionib.
Abb. in, d. c. at si clerici, n. 20. per, tex.
in, c. lator, qui filij sint legitimi, c. tuā,
de ordine iudiciorum, gl. in, c. cuius
in agendo, 3 q. 8.

11 Rursus, si causa fuerit criminalis cō-
tra laicum, non potest reconuenire cleri-
cum criminaliter; quia reconuentio debet
respicere rem petita, & non personam, per,
tex. in, c. vnico, de cler. coniug. lib. 6. &
hanc dicit communem opinionem. Decius,
n. 25. in, d. c. at si clerici. Quæ sententia
12 principalis, in tantum vera est, & tenen-

da, quod licet clericus renūtiaret liti, vi-
sa reconuentione, potest laicus eam prose-
quere, vt docet, Speculator, tit. de recon-
uentione, in, fin. & in simili casu fuit
causa decissa, vt tradit, Afflict. decis.
173. qui alios allegat, Frac. decis. 349.
Menoch. de Arbitrar. lib. 1. q. 44. Quia
in præiudiciū litis motæ & reconuentio-
nis exceptione, non potest clericus li-
ti renūtiari, & sic potest intelligi tex.
in, l. postquam liti, C. de pactis.

13 Vltimo, pro declaratione huius que-
tionis, animaduertendum est, quod si in
foro seculari ob aliquas causas, non ad-
mittatur reconuentio inter personas sæ-
culares, in hoc casu, non debet iudex
cōtra clericum admittere reconuentio-
nem, vt tenet Zinus, in, fin. C. qui admitti.
Socin. in, c. 1. q. 21. de mutuis petitioni-
bus. Et tradit, Marta, vbi supra, casu,
107. n. 7. De qua re possumus exemplū
cōstituere, in reconuentione in via exe-
cutiua proposita: quia secundum veriorē
opinionem, non admittitur, vt docet Abi-
les, post Conar. pp. c. 10. gl. ver. execu-
tion. n. 7. Auēd. de exequed. mādāt. c.
30. n. 6. Parlad. rerū quotidianarū, §. 11.
n. 31. Gutier. li. 1. pp. q. 121. n. 1. Quos
nouissime sequitur, Rodriguez, de e-
xecutionib. c. 6. a. n. 11. vers. alij vero;
contra Paz, y Diego Perez, & Palac.
Rub. Quæ sententia verissima est, & non
contraria: quia reconuentio, quæ non est
liquida, & quæ requirit altiorē in da-
ginē, non est admittenda, ad impediendā
executionem procedētē, ex cōtractu li-
quido; & sic licet regula sit, quod lai-
cus potest reconuenire clericum in foro
sæculari, illud est intelligendum, in via
ordinaria, secus in via executiua:
quia quæmadmodum illa exceptio,
non admittitur inter laicos, similiter
14 non debet admitti, inter clericum, &
laicum. Nec mihi satisfacit quædam
limitatio huius conclusionis, tradita
per, Amador Rodriguez, vbi supra, n.
11. ver. Secundo limita. vbi dicit, quod
15 si reconuentio sit liquida, proce-
dens ex alio instrumento liquido, &

Secunda pars, tracta. de cognitione

publico, quod tunc talis reconuentio admittenda est, vt sentit Ioannes Gutierrez, vbi supra, num. 3. quia salua pace, illa non est propriè limitatio: quia limitatio seu exceptio, debet esse de regula, & qui dicit, quòd non admittitur reconuentio in viâ executiua, supponit reconuentionem nō esse liquidam, & quòd requirit altiore indagatiōe. Si vero fuerit liquida per instrumentum publicum, tunc non dicitur reconuentio, sed compensatio, vt in, l. l. i. & pertorū de compensationibus; quæ admittitur in viâ executiua, cū sit debiti, & crediti ad inuicem contributio. Et sic supponit liquidationem sine strepitu, & figura iudicij, intra decem dies, vt tradit Gregorius, in, l. 20. tit. 14. p. 5. verb. fasta diez dias. Gutierrez, de iuram. confirmat. 3. p. c. 6. n. 2. & pract. quæst. 12. n. 4. Parladorus, §. 12. n. 3. Rodriguez, supra, n. 8. ex diximus, in, d. quæst. 54.

SVMMARIVM.

- 1 **C**lericus, & laicus, qui simul delinquerunt, possunt puniri coram iudice ecclesiastico secundum plures Doctores.
- 2 *Sententia Senatus in Rota Lucensi refertur & laudatur illius Senatus decisiones.*
- 3 *Hieronymus de Zeuallos Senator, in Republica Lucensi, laudatur, qui procedit ex domo, & origine Montanorum, de qua in glossa 18.*
- 4 *Exceptio perplexitatis impedit processum iudicum.*
- 5 *Cause continentia, non est diuidenda.*
- 6 *Magis dignum, trahit ad se minus dignum.*
- 7 *Contraria opinio in questione principali, defenditur & approbatur.*
- 8 *Lex, si quis uxori, ff. de furtis ponderatur.*
- 9 *Furtū faciens cū uxore, in rebus mariti, non tenetur actione rerum amotarū.*
- 10 *Socius criminis, non gaudet privilegio socij.*

11 *Mādatarius, & mādās, quilibet obligatur de per se, & conueniuntur corā suis iudicibus.*

12 *Reus qui non fuit sufficienter punitus coram iudice ecclesiastico; potest cōdigi nē puniri coram seculari.*

13 *In ciuilibus, in quibus clericus, & laicus obligantur in solidum, quilibet est conueniendus, coram suo iudice.*

Q V A E S T I O. 69.

Vtrum iudex ecclesiasticus faciat vim cognoscendo cōtra clericum, & laicū qui simul delictum commisserunt.

Clericus, & laicus simul delinquentes, debent corā iudice ecclesiastico conueniri, vt docet Socinus, conf. 12. n. 17. vol. 1. & iuc. 2. vers. 8. de mutuis petitionibus. Felin. in, c. 1. ver. Cōsidera tamē, de prescriptionib. Socin. Iunior, cōf. 34. vol. 1. Parisius, conf. 154. vol. 4. Marāta, de ordine iuditorū, 4. p. distinctione, 11. n. 22. Barbacia, in, c. quanto, de iudicijs, Menochius, de arbitrarijs, casu 371. n. 13. Albanus, cōf. 13. Faquinetus, lib. 9. controu. c. 31. Qui hanc dicit veriorē opinionē, quā sequitur Farinac. tit. de inquisit. q. 8. n. 151. Et secundum hanc opinionem fuisse iudicatū, tradit Socinus, in, l. cum Senatus, in fine, ff. de rebus dubijs. Bosius, in tit. de foro cōpetēti, n. 147. Folerius, in practica criminali, 1. part. 2. partis, verb. audiatur, n. 79. Et hæc opinio est recepta, in Rota Lucensi vt tradit Iosephus Ludouic. decis. 26. n. 18. Quæ decisio, apud me, & omnes resolutiones illius Senatus, sunt maximi ponderis, & momenti, maximè hodiè, cum ibi ius, dicat dominus Hieronymus de Zeuallos, Senator integerrimus illius reipublicæ, literis, virtute, & nobilitate præclarus, & meus cōlāguineus, nomi-

nomine, & cognomine descendens, ex demo & familia Zeuallorum, apud Montanos, licet ipse Italus sit ab antiquo, ut ipse michi retulit per plures epistolas; & nostram opinionem tenet Casaneus, in consuetudinibus Burgundiæ, rubr. l. §. 5. num. 18. glossa Silua, num. 70. Boerius, decisio. 300. Aufredus, de potestate ecclesiastica super laicos, n. 13. Guillermus Benedictus, in, c. Rainuntius, de testamentis, verbo. Et uxorem nomine Adelfiam, n. 246. Et hanc opinionem dicit esse magis communem, & veriore Bosius, ubi supra, tit. de foro competentis, n. 116. in fine, Menochius, d. casu, 371. nu. 13. in fin. Bonacosa, in suis communibus verbo laicus. Si delinquit, & hanc dicit esse verissimam opinionem, quando sumus in delictis, in quibus exceptio perplexitatis impedit processum iudicum, tradit Martia, de iurisdictione, 4. par. centuria, 2. casu, 119. Et sic videtur dicendum iudicem ecclesiasticum vim non facere procedendo contra laicum, qui est socius criminis cum clerico; ne causæ continentia diuidatur, contra legem. Nulli, C. de iudicijs: quia magis dignum trahit ad se minus dignum.

Sed pro iudice sæculari, est verior & recepta opinio, in nostra Hispania; imo quod iudex ecclesiasticus, non possit cognoscere de punitione delicti, perpetrati à laico, cum clerico, quia quilibet iudex debet cognoscere inter suos subditos. Ita Cobb. pp. q. c. 34. Graue. cōf. 232. vol. 2. Iuli^o Clar. receptarum sententiarum, §. fin. q. 36. Anto. Gom. de delictis, c. 10. n. 6. Igne^o in, l. 1. §. si quis in villa, n. 27. ff. ad Silaniam. Rebus. in Auth. habita, priuileg. 106. C. ne filius pro patre. Et ita aliquando fuisse iudicatum, refert Fracus, decis. 426. ubi dicit, quod clericus remmittitur ad ecclesiasticum, & laicus retinetur in foro sæculari. Et idē tenet Caquer. decis. 103. Addit. ad Affict. decis. 213. n. 7. Et pro hac opinione adducitur tex. in, l.

si quis uxori, in principio, ff. de furtis, ubi subtrahēs cū uxore, res mariti, tenetur actione furtiua, vxor verò secus quia cōuenitur actione rerū amotarū, & ob hanc rationē socius criminis nō gaudet priuilegio alteri^o. Et sic dixit Bald. in, l. nō ideo minus, n. 32. C. d. acusationib^o quod in delictis, mādatur, & mādans, quilibet obligatur de perse, & quilibet est cōueniendus coram suo iudice. Quā opinionē sequitur Dec. in tract. crimin. lib. 9. c. 23. n. 5.

Nec placet mihi cōcordia tradita per Martā, ubi supra, n. fin. qui dicit, quod si iudex ecclesiasticus, qui cognoscit de delicto laici, nō puniat illū sufficienter, quod tūc poterit sæcularis, iterū cum punire, secundū mensuram delicti, ut tradit ipse Decia. lib. 4. c. 9. nu. 45. Boer. decis. 289. per totam: quia si est defectus in iurisdictione. & in capacitas in iudice, illā nō potest supplere, licet delictū laici sufficienter nō fuerit punitum, nec cognitio iudicis laici, pēdet ex bona, vel mala sentētia iudicis ecclesiastici; cum quilibet habeat suā iurisdictionē distinctā, & separatā quæ sentētia etiā procedit in causis civilib^o: quia licet in solidū clericus, & laicus, se obligauerint favore Ticij, non potest actor virūque conuenire corā iudice ecclesiastico; sed quilibet in suo foro cōueniendus est, utra dicit pluribus citatis Surd. in tractatu de alimētis, quæf. 14. n. 3. tit. 9. & Mart. ubi supra, casu, 118. & est bonus tex. pro hac opinione in, c. quā sit, de iudicijs, in versi. ruisque Socijs, lex, si isqui duos, ubi Bartolus, ff. de liberatione legata, & ita communiter praticatur, & secundum hanc resolutionem sunt terminandi articuli per viā violentiæ.

SUMMARIVM.

I Idei iusor de iudicatum soluendo pro clerico, qualiter intelligatur.

Secunda pars, tract. de cognitione

- 2 *Sententia contra fidei iusorem de iudicatum soluendo, est exequenda appellatione remota.*
- 3 *Appellatio fidei iusoris, non suspendit executionem contra ipsum, necque contra principalem.*
- 4 *Sententiā ita præiudicat fidei iusori, ac si contra eum lata fuerit.*
- 5 *Due obligationes oriuntur, in fidei iusione, de iudicatum soluendo.*
- 6 *Sententia lata contra principalem, præiudicat fidei iusori, sine nouo processu.*
- 7 *Citandi sunt, qui principaliter præiudicantur, secus per indirectum.*
- 8 *Fidei iusor dicitur condemnatus, tamquam persona accessoria, & coharens principali.*
- 9 *Fidei iusor de iudicatum soluendo tenetur in prima, & secunda instantia, dum fidei iusio non sit limitata, & sunt quinque opiniones.*
- 10 *Fidei iusio facta coram iudice arbitro, non extenditur ad iudicem arbitratorem, vel ordinarium.*
- 11 *Fidei iusor, clericus, pro laico, an possit cōueniri coram iudice saculari, & quid si sunt dueresi & factum, sit indiuiduū.*

QVAESTIO. 70.

Vtrum iudex ecclesiasticus faciat vim, exequendo sententiam contra fidei iusorē laicum, qui pro clerico se obligauit corā iudice ecclesiastico.

SEpè contingit quòd laicus sit fidei iusor clerici, de soluendo iudicatum, coram iudice ecclesiastico: & facta condemnatione, agitur de executione sententiæ coram eodē iudice, contra fidei iusorem, qui appellauit à tali sententia: iudex verò ecclesiasticus non obstante appellatione, exequitur dictam sententiam: quia vel reus principalis non appellauit, vel consentit, vel quia transcur-

sunt tēpora ad appellandum. Dubium est, an faciat vim exequendo sententiam, non obstante appellatione. Et cōtra iudicē faciunt omnia tradita pro declaratione nostræ legis; maximè, quia appellatio indubio est admittenda, & executio sententiæ translata in rem iudicatam, solum debet procedere contra clericum condemnatum, & non contra eius fidei iusorem, contra quem nulla lis contestata est. Et pro hac opinione est glos. fin. in verbo, fidei iusores, vbi hoc ponderat Paulus Castrensis, in fin. C. de vsuris rei iudicatæ, vbi dicit fidei iusorē posse appellare, & tradit plures Asini, de executio. §. 21. nu. 2. ampliatiōe, 22. Nisi hoc intelligamus intra tēpus datū ad appellandū, nō verò post rē iudicatā: & tradit plures Petr. de Zeuall. in suis resolut. criminali. casu, 135. & Guido Papæ, decis. 562. Bulpel. de libertate ecclesiastica. 3. p. n. 28.

Sed pro iudice ecclesiastico, imò quòd nō faciat vim exequendo sententiam contra fidei iusorē, facit opinio Guidonis Papæ, cons. 212. n. 4. vbi resoluit, sententiā latam contra principale debitorē, exequi posse contra fidei iusorē, de iudicio sistendo, vel iudicatum soluendo. Idē docet Gutierrez, cons. 29. n. 2. Quam opinionē tenet Carrocus, decis. 136. n. 9. & quòd in hoc casu non admittatur appellatio fidei iusoris, tenet Bartolus, in l. à sententia, n. 2. ff. de appellat. & Bosius in tit. de carcerat. fidei iusorū, à, n. 60. vbi dicit, fidei iusorē de iudicato soluendo, cōueniri absque nouo processu, & id circò nō posse appellare à sententiā lata contra principale debitorē. Et sic quòd statim sit mandata executioni, cōtra fidei iusorē iudicij, absque nouo processu: quia ex sententia præiudicatur fidei iusor, ac si aduersus eū fuisset lata, vt docet Zinus in l. fin. §. & cum antiquitas, C. de vsuris rei iudicatæ, Bartol. in l. 1. ff. iudicatum solui, Baldus, in dicta l.

2. §.

2. §. in fidei iusorem, ff. qui satis dare cogantur: x ita nouissimè fuit iudicatum in Rota Lucensi, vt tradit Bernabe Carnacanus, in decis. 138. num. 4. Et est ratio, quia contra fidei iusorem de iudicatum soluendo, statim quod iudicatur, committitur Stipulatio, l. iudicatum, la. 2. ff. iudicatum solui, Rodrigo Suarez, in, l. fori. tit. de los emplazamientos, vbi nu. 6. dicit sententiam, Zini, & Bartul. esse communiter ab omnibus receptā, & sequitur Bursi. confi. 203. nu. 12. Et ob hanc causam, dixit subtiliter Baldus, in, d. l. fin. §. & cum antiquitas, C. de vsuris rei iudicate, quod in stipulatione de iudicatum soluendo, duas obligationes contrahi prima, est obligatio principalis, secunda executio, quæ non procederent, si admitteremus, fidei iusorem iudicatum soluendi, posse appellare. Et aliter non diceremus, quod sententia lata contra principalem, noceat fidei iusori de iudicatum soluendo, vt scriuit Angelus, in, l. in cognitione, in fin. ff. ad Silanianum, & in, l. 3. §. si plures, in fin. ff. iudicatum solui. Vbi dicit, sententiam latam contra principalem, censeret etiam latam contra fidei iusorē: idem docet Felinus, in, c. quābis, n. 15. de sententia, & re iudicata. Quod procedit etiā si fidei iusor non sit citatus: quia illi non sunt citandi in iudicio, quibus per iudicatum fit præiudiciū, vt docet Marfil. in rubr. de fidei iusor. n. 348. Alex. confi. 156. n. 5. & sic dixit subtilis Bald. in, d. §. igitur, ff. de iure iuran. & in, d. l. 2. §. in fidei iusor. ff. qui satis dare cogantur, quod fidei iusor de iudicatum soluendo, dicitur cōdemnatus tanquā persona accessoria, & cohærens principali, licet vocatus nō fuerit adiudicatus. Et sequitur Boeri^{us} decis. 314. Ex quibus, resolutiue dicendū est, iudicē ecclesiasticum vim nō facere, exequendo sententiā contra principalem latam, aduersus eius fidei iusorem.

Vnum tamen non amittam, pro

complemento huius quæstionis, quia sepè contingit de facto: quia fidei iusor de iudicatum soluendo, non solū tenetur in prima instantia, sed etiam in secunda, in gradu appellationis; dum tamen fidei iusio non sit limitata, ad primam instātiā, vt docet Vincencius de Franquis, decis. 601. per totam. Quam sententiam principalē, tenet Bartolus, in, d. l. cum apud, n. 4. per illum tex. ff. iudicatum solui: Ioannes Andreas, in additionibus ad Speculatorem, tit. de satisfactionibus, §. expedito, sub nu. 6. & ita pluries fuisse decisum tradit Fran. in decis. Neapolitana. 208. n. 2. & in decis. 320. & Thesaurus, in decis. Pedemontana, 202. n. 10. vers. quid dicendum? Vbi hoc late confirmat. Quia quando fidei iusio iudicatum soluendi, non esset limitata committitur, siue per eundem, siue per alium iudicem, siue in prima instātia, siue in secūda, aut tertia, reus condemnatur, & etiā si in prima instātia absolutus fuerit, dū modo sit eadē instātia respectu libelli, & iurisdictionis ordinariæ, & eadem res, vt tradit Aretinus, confi. 87. nu. 4. Bart. in, l. cū apud Sempronium, nu. 5. ff. iudicatum solui. Quod latissimè declarat, & limitat Thesaurus, decis. 202. num. 1. cum sequentibus, vsq; ad numerum, 10. & nu. 5. declarat, d. l. cum apud. Et hanc principalem opinionē sequitur Vincencius de Franquis, dicta decis. 208. num. 2. vbi ita dicit fuisse iudicatum. pro creditore cōtra fidei iusorē idem tradit in decis. 320. in, 2. par.

Sed in hac, q. proposita, licet hæc prima opinio sit receptissima, & eam dicat veriorē Thesaur. vbi supr. n. 10. vers. quid dicendū: ipse refert quinque opiniones cōtrarias, quæ faciunt rem dubiā; quas disputationis gratiā porērit quilibet uidere, vel examinare, cū casus de facto cōtingat. Ego verò nō recederē ab hac opinione quæ magis vera, & recepta est, vt constat ex dictis decisionibus. Et nouissimè

Mm 4 don

Secunda pars, tracta. de cognitione

don Ludouico de Peguera, decis. 176. mouet aliam quæstionem; quâdo causa fuit aduocata in Regali Audientia, an tunc teneatur fidei iuror. & resoluit quod sic, nisi fidei iuratio sit limitata ad certum iudicem. Et post hæc scripta latè prosequitur nostram quæstionem Petrus Zeuallus in suis resol. criminalibus, casu, 109. Et an exceptio declinatoria competens clerico cōpetat eius fidei iurori laico, decisum negat Afflictis, decis. 206. & 21. Misingerius, centur. 2. obseruat. 5. Capella Tolosana, decis. 52. Franquis, 166. & plures refert Ioannes Aloisi, collectanea, 53. ad tit. in cap. si iudex laicus, de sentent. excomm. lib. 6.

Si verò fidei iuratio facta fuerit corā iudice arbitro, & postea petatur reductio ad arbitrium boni viri, tunc spirat fidei iuratio, vt docet ipse Thesaurus, decis. 14. per tex. in d. l. cum apud, vbi Bart. Et in hoc casu cōsultuit Ancharr. consi. 35. Quod sub intelligo, si reus fuerit absolutus per iudicem arbitrum, & postea condemnatus in reductione; quia tunc non tenebitur fidei iuror. Si verò fuit condemnatus, & reductio fuit petita, tunc non obstat reductio, & confirmatione iudicis ordinarij, tenebitur fidei iuror. quia est eadē instatiā, respectu rei petite. Et dicit Thesaurus, d. decis. 202. nume, 18. in fin. Quia fidei iuror semper tenetur ad eam quantitatem, de qua per primum iudicem fuit iudicatum, & quando clericus fidei iuror. possit in suis bonis conueniri coram iudice seculari, tradit Grego. in l. 45. tit. 6. par. 1. verbo valdrā, si verò clericus, & laicus simul obligentur, licet res sit indiuidua, quilibet in suo foro conuiniendus est, ita resoluit Gutierrez, lib. 3. pp. quæst. 30. num. 51.

SVMMARIVM.

Monachi regulares sunt exempti à iurisdictione ordinarij.

- 2 Privilegiarum reuocatio, non comprehendit Monachos.
- 3 Regulares non subduntur Episcopo.
- 4 Episcopus non potest punire Regulares.
- 5 Cap. 5. sess. 4. Concilij Tridentini de reformat. declaratur.
- 6 Verba illius tex. Concilij iterum ponderantur.
- 7 Contraria opinio refertur, & defenditur.
- 8 Clementina, 1. de testam. lib. 6. declaratur.
- 9 Cap. 1. de privilegijs, lib. 6. declaratur.
- 10 Exemplus est subditus ordinario, ratione officij.
- 11 Cap. 4. sess. 14. Concilij Tridentini declaratur.
- 12 Ordinarius habet ius visitandi, & corrigendi exemptos.
- 13 Cap. 8. sess. 21. Concilij Tridentini declaratur.
- 14 Ordinarius dicitur, Episcopi Vicarius.
- 15 Episcopus in sua diœcesi habet fundatam iurisdictionem.
- 16 Cap. 8. sess. 22. Concilij Tridentini declaratur.
- 17 Visitare potest Episcopus personas exemptas, ratione officij.
- 18 Episcopus potest pialoca visitare.
- 19 Casus de facto refertur, circa visitationem cappellaniarum monialium.
- 20 Horrea priuata, & pia potest Episcopus visitare.
- 21 Visitator ecclesiasticus, non potest visitare horrea publicā, secus pia, sine prohibitione ordinarij secularis.
- 22 Casus de facto refertur, circa visitationem positi pñ, & quid fuit iudicatum in Regali Chancilleria Pinciana.
- 23 Testatoris dispositio seruanda est, affirmatiue, vel negatiue.
- 24 Visitator ecclesiasticus, potest visitare com fraternitates laicorum.
- 25 Auctor declarat suam opinionem.
- 26 Visitator ecclesiasticus, potest visitare cappellanos, & cappellanas, quas posiden canonici exempti.

27 Verba

- 27 Verba Bullæ collegiata, villa de Escalona, à nu. 39. referuntur, & declarantur.
- 28 Canonici collegiata de Escalona, nullā habent exemptionem ab ordinario, in visitatione capellaniarum. Marchionis de Villena, obit. 5. Mai, an. no, 1625. ibi.
- 29 Exemptio à iurisdictione ordinarij est stricti iuris, & sic restringenda.
- 30 Cap. 4. sess. 14. Concilij Tridentini declaratur, & verba ponderantur.
- 31 Clericus exemptus, tenetur rationem reddere Episcopo, ratione beneficij, & quid de visitatore Pontificis, & quid si appelletur.
- 32 Clericus tutor, vel testamentarius, nō potest conveniri ratione officij coram iudice ecclesiastico, sed coram iudice laico.
- 33 Ordinarius potest recusari in visitatione, à Canonicis collegiata, si prabendæ habeant litem cum ordinario.
- 34 Regulares exempti in pluribus casibus, subiecti sunt ordinario, & referuntur, 17. casus, ex Concilio Tridentino.
- 35 Cap. 2. sess. 5. Concilij Tridentini declaratur.
- 36 Cap. 3. sess. 6. Con. declaratur.
- 37 Cap. 14. sess. 7. Con. declaratur.
- 38 Cap. 18. sess. 24. Con. declaratur.
- 39 Cap. 8. sess. 21. Con. declaratur.
- 40 Cap. 8. sess. 22. Con. declaratur.
- 41 Cap. 10. sess. 22. Con. declaratur.
- 42 Cap. 2. sess. 24. Con. declaratur.
- 43 Cap. 9. sess. 24. Con. declaratur.
- 44 Cap. 20. sess. 24. Con. declaratur.
- 45 Cap. 5. sess. 25. Con. declaratur.
- 46 Cap. 2. sess. 5. & cap. 4. sess. 24. Concilij Tridentini declaratur.
- 47 Cap. 2. sess. 25. Concilij Tridentini declaratur.
- 48 Vide nouem casus in quibus regulares exempti, sunt subditi Episcopo, quos refert, & declarat Cenedo in terminis Concilij Tridentini.

Q V A E S T I O. 71.

Vtrum iudex ecclesiasticus faciat vim procedendo contra Monachos regulares pro ratione reddenda alicuius vltimæ voluntatis.

Monachi sunt exempti à iurisdictione ordinariorū, tam de iure cōmuni, vt in, c. 1. §. fin. & c. neque aliquis, de priuilegijs, lib. 6. Vbi Pontifex, omnes indulgentias, de priuilegia, sub quacunque verborum forma concessa, ab ordinariorū iurisdictione eximentia, reuocauit, tamen in ea reuocatione declarauit, nō comprehendendi Monachorum priuilegia, & exemptiones, sed ea omnia in suo robore permanere disposuit, vt constat ex mare magno priuilegiarū, tum ex dispositione nouæ legis Concilij Tridentini, in, c. 14. sess. 21. Vbi dicit regulares nō esse subditos Episcopo, neque ab ipso puniantur, licet scandalosi sint, sed à suo Prælato, vt in, c. 2. eiusdē sessionis. Ergo benè sequitur, omnia sua priuilegia manere sub sua potestate; neque per ipsum Concilium fuerunt reuocata, imo confirmata, vt in, c. 5. sess. 14. de reformatione, in fine, ibi. * *Presenti canone minime comprehensi, sed exempti omnino sint, & esse intelligantur.* * Et declarat Bobadilla, in sua politica, 2. par. c. 17. ex num. 194.

Ex quibus videtur dicendum, vim facere iudicem ecclesiasticum, procedendo cōtra Monachum regularem pro ratione reddenda, administrationis susceptæ, ex vltima testatorū dispositione. Et si appellatio interponatur, vel recusetur per Monachum, vel inhibeat à suo iudice conseruatore, est super sedendum in causa, vt hodiè est dispositum in, c. 5. sess. 14. Concilij Tridentini, ibi. * *Quod si contigerit vselectus ab eo conseruator, ab actore*

Mm 5 sūspe-

Secunda pars, tracta. de cognitione

suspectus esse dicatur, aut si qua inter ipsos iudices conservatore, & ordinarii controuersia, super competentia iurisdictionis orta fuerit; nequaquam in causa procedatur, donec per arbitros, informari electos, super suspicionem, aut iurisdictionis competentiam fuerit iudicatum.* Et plura circa declarationem huius questionis tradit Cenedo, quaest. 26. ubi refert plures casus, in quibus iudex ecclesiasticus habet iurisdictionem, in regulares exemptos, declarando Concilium Tridentinum, à num. 16. & 22. & 27. Et sic nullomodo poterit iudex ordinarius in causa procedere, data cōpetentia iurisdictionis. Sed recurrendum est ad iudices arbitros, vel per viam violentiæ, ut tollatur vis illata à iudice ecclesiastico aduersus Monachum: quod potest cōtingere, ad ipsius instantiam, vel de mandato superioris sui monasterij.

Sed his non obstantibus, in questione proposita, contraria opinio verior est: & tenenda, imo quod iudex ecclesiasticus, non faciat vim, quia ipse nō procedit contra Monachum, ratione suæ personæ, sed ratione officij executoris, cuius visitatio pertinet ad iudicem ecclesiasticum, ordinarium, ut probat text. in Clementina, 1. de testamentis, cap. 1. de privilegijs, lib. 6. ubi in reddenda ratione alicuius ultimæ voluntatis, exemptus est subditus ordinario loci, & ei tenetur reddere rationem, atque à eo de mala administratione puniri potest, ut in d. Clementina, 1. & cap. 1. de privilegijs. & in, c. 4. sess. 14. Concilij Tridentini: qui loquitur de exemptione clericorum, à iurisdictione Episcopi, & nihilominus, in casibus visitationis habet Episcopus corrigendi, & castigandi facultatem, ibi.* *Tamquam ad hoc Apostolica Sedis delegati, corrigendi, & castigandi facultatem habeant,* & ibi.* quibuscumque exemptionibus, declarationibus, consuetudinibus, sententijs, iuramentis, concordijs, minime suffragantibus.**

Quem tex. declarat Paz, in sua praxi, 1. par. c. unico, num. 1. col. 2. & 3. Cenedo, in sua collectanea, ad sextum, & Clementinas, collectanea, 14. nu. 3.

Rursus, pro hac sententiâ facit tex. in, c. 8. sess. 21. Concilij Tridentini, ubi Episcopus habet ius visitandi suas ecclesias, & omnia quæ ad suam diocesim pertinent, etiam si personæ fuerint exēptæ ab Episcopis. Et si vigeat obseruantia regularis post monitionem, transacto sexennio visitare regulares, & corrigere propter negligentiam superiorum, ibi.* *Et si in eis vigeret obseruantia regularis, provideat Episcopi paternis ad monitionibus, ut eorum regularium superiores, iuxta eorum regularia instituta, de vitam viuendi rationem obseruent, & obseruari faciant, & sibi subditos in officio contineant, & moderentur. Quod si ad moniti, intra sex menses non visitauerint, vel correxerint, tunc idem Episcopi, etiam ut delegatis Sedis Apostolicæ, eos visitare possint, & corrigere, prout ipsi superiores possunt, iuxta eorum instituta, quibuscumque appellationibus, priuilegijs, & exemptionibus, penitus remotis, & non obstantibus. Et illud verbū Concilij,* ab ordinario,* intellige, Vicarium Episcopi, ut docet Flaminius, de resignatione beneficiorū, c. 11. nu. 9. Ex quibus cōstat, quod Episcopus, etiam cōtra exemptos, in sua diocesi habet fundatam iurisdictionem, & suam intentionem, in omnibus rebus ad suum Regimen pertinentibus.*

Præterea pro hac sententia, potest ponderari tex. in, c. 8. sess. 22. Concilij Tridentini, ubi Episcopis committitur visitare omnia pia loca, & executio piarum dispositionum, ibi.* *Et pia loca omnia, quomodo cumque nuncupentur, etiam si prædictorum locorum cura ad laicos pertineat, atque eadē pia loca, exemptionis priuilegio sint munita. Ex quibus verbis manifestè colligitur, quod nō obstante exēptionis priuilegio, possunt Episcopi, pia loca visitare, & ultima testatorū egiā, pro ut iam vidi iudica-*

indicatum contra monasterium Monialium sancti Fræcis oppidi de Oropesa, vbi certæ cappellaniæ erant sitæ quæ ab Episcopo fuerunt visitatæ, nō obstante contradictione Monialium, & earū exēptione, quæ solum respicit personas, & bona monasterij, non verò cappellantias sitas in dicto monasterio, quæ debent ab Episcopo visitari, vt tradit in terminis Cenedo, dicta quæst. 33. & in, d. c. Concilij satis apartè demonstratur, ibi: **Etiam si pia loca, exemptionis privilegio sint munita.* Et similiter possunt visitare horrea priuata, quæ pietatis intuitu fuerunt constructa, dum tamen non impediatur visitatio iudicis sæcularis, vt in tex. ibi. **Etiam si prædictorum locorum cura ad laicos pertineat.* Et licet Ioannes Gutierrez, canonicarum quæstio num, c. 35. num. 19. & 28. intelligat illum tex. **De las Alondigas publicas,* illius opinio est reprobata, vt diximus in lib. 4. quæst. 1. nume. 589. & supra quæst. 33. num. 5. & ita nuper fuit iudicatum in duabus causis, in Regali Chancelleria Pinciana, in visitatione: **Del posito particular que fundó el Cura dela villa de Ontalua, en 10. de Iulio de 1614. aprobando el auto de Doctor Nauarra visitador. Y el otro fue en otro posito dela villa de Fuensalida, que fundó doña Ca'a'ina Manrique Condesa de Fuensalida, siendo visitador el Licenciado Barrantes de Aguilera, y salio auto en 14. de Iulio de 1614.* In quibus visitatores huius Archiepiscopatus procedebant ad visitationem; quia erat opuspium, & appellatum fuit per viam violentiæ, per procuratores generales illorum oppidorum; & visa causa in dicto Senatu, declaratum fuit, iudicem ecclesiasticum visitatorem, vim non facere, dum tamen priuatiue, nō excludat à visitatione iudicem sæcularem; qui potest etiam dicta opera pia visitare, dum contrarium non sit dispositum per fundatores; quia illorum dispositio, & ordinario seruanda

est, Auth. de nuptijs, §. disponat, coll. 4. l. meuius, l. qui hæredi. ff. de conditionibus, & demonstrationibus, c. 3. in fin. sess. 24. ibi: **Nisi quatenus id eis ex institutione competat.* Et vide Altamirano, de visitatione, num. 18. fol. 151 circa visitationes con fraternitatum laicorum, Azebedo, in, l. 10. tit. 1. nu. 29. in fin. lib. 4. recop. & in, l. 3. titu. 14. num. 9. & 10. lib. 8. recop. Et frai Manuel Rodriguez, de regularibus, 2. p. quæst. 75. arti. 1. fol. 189. & ita sunt intelligenda per me tradita, d. lib. 4. q. 1. num. 588. quia illa doctrina procedit. **En los positos publicos, fundados por autoridad publica, y la contraria, en positos particulares fundados por causa pia, para socorro de los pobres en tiempo de necesidad.*

Ex quibus consultus de facto, respondi, posse visitatores huius Archiepiscopatus Toleti, visitare cappellantias, quas possident canonici collegiatæ, villæ de Escalona, vel reliqui præuendati: quia illius ecclesiæ priuilegium, etiam si amplissimum sit, non extēditur per verba generalia ad hūc casum specialem in quo tam de iure communi, quàm ex Concilio Tridentino, Episcopus in sua diocesi, habet ius visitandi, testamēta, cappellanos, & cappellantias, nisi sint sub protectione Regali, vt in, c. 11. sess. 24. Concilij Tridentini, cap. cum cappella. de priuilegijs, c. diuina, eod. tit. quia ratione beneficiorum, iam exempti, sunt subditi, & subiecti ordinarijs, vt in, d. c. cum cappella, vt in terminis, tradit Fuscus, de visitatione, lib. 2. c. 8. nu. 3. ibi. **Personas autem exemptas circa visitationem, & correctionem, visitauit Episcopus, nulla eis suffragante exemptione, inhibitione, aut appellatione, eadē auctoritate Sedis Apostolica delegata, ex decis. eiusdem Concilij, sess. 24. c. 15.* & tradit Cenedo, vbi supra, c. 26. nu. 28. & Gracianus, discep. forens. 2. part. c. 298. n. 48. vbi declarat decretum Concilij Trident.

Quibus

Secunda pars, tracta. de cognitione

27

Quibus nō obstan verba Bullæ collegiatæ, à num, 39. ibi. * *Præterea collegiatam ecclesiam, illiusque Abbatē, Decanum, Archidiaconum, cantorem, Scholasticum, Thesaurarium, operarium, singulos Canonicos, Portuarios, cappellanos, officiales, ministros, & personas pro tempore existentes, cum eorum dignitatibus, Canonicatibus, prauendis, portionibus, cappellanis, officiis, & ministerijs, ac rebus, & bonis suis quibuscumque, ab omni iurisdictione, visitatione, correctione, dominio, & potestate Archiepiscopi Toletani, & quorumcunque aliorum ordinariarum locorum, eorumque Vicariorum, & officialium presentium, & futurorum, perpetuū eximimus, & totaliter liberamus, ac Romano Pontifice, pro tempore existenti sedique, & Nuntio prædictis subicimus, & ibi: * *Etiā ratione delicti, seu contractus, seu re de qua agitur, vbi cumque committatur delictum, inueatur contractus, aut res ipsa consistat, in collegiatam ecclesiam, ipsius Abbatem, Decanum, Archidiaconum, cantorem, Scholasticum, tam ratione personarum, quam rerum, & bonorum suorum, tanquam prorsus exemptos, & exempta, aliquam iurisdictionem, superioritatem, visitationem, correctionem, dominium, aut potestatem exerceat, seu excommunicationis, suspensionis, interdicti, aut quascumque alias sententiās, censuras, & pœnas, promulgare valeant. Sed Abbas coram Sede, vel Nuntio. * Ex quibus verbis generalibus, intendit dicta collegiata, nō posse Archiepiscopi visitatores, visitare cappellanas quas obtinent, & possidentur à Canonicis, & alijs præuendatis. Quia, respondeo, quod Bulla exemptionis Pauli Pontificis Maximi, (obtentā à domino Marchione de Villena, qui obiit, 5. mensis Mai, in vespere sancti Ioānis ante portam latinā, anno, 1615. cuius anima requiescat in pace:) non disponit in visitatione cappellaniarum, cuius visitatio ante, & post exemptionem, pertinet ad ordinarium, ut supra probatum est.**

28

Neque per verba generalia censetur Romanus Pontifex præiudicare ordinario, ut in, cap. 1. de privilegijs, l. si quando, C. de in officioso testam. ibi: * *Neque enim credendum est Romanum Pontificem. * Secundo, quia ea quæ expressè non mutantur, stare non prohibentur, l. præcipimus. ff. de appellationibus, lex. cum prætor, ff. de iudicijs. Tertio quia exēptio collegiatæ, loquitur circa personas, & bona præbendorum, & circa ipsas præbēdas, secus verò, ratione officij, vel beneficij, vel cappellaniæ: quia omnis exēptus est subditus ratione officij, ut latè dicimus, dicto. lib. 4. quæst. 1. à n. 603. cū sequentibus, vbi aliqua exempla retulimus. Quarto, quia exemptio est stricti iuris, ut docet Innocentius, in. c. dudum, de privilegijs, quem sequitur Fuscus de visitatione, lib. 2. c. 20. n. 29. Et ultra eum, idem docet Abb. in. d. c. cum cappella. num. 5. de privilegijs. Belamera, consi. 20. Boerius, consi. 24. n. 8. lib. 1. Grauea, consi. 152. num. 2. Flaminus, de resignatione beneficiorū, lib. 3. quæst. 11. num. 6. Vbi dicit, quod cum dicta iurisdicctio sit ordinarijs de tracta, dicitur odiosa, & strictè accipienda, & per consequens non est amplianda iurisdicctio, sed restringenda, ad casus comprehēsos in dicta Bulla. Quinto, quia religiosi magis sunt excepti à iurisdictione ordinarij, quā Canonici collegiatæ, sed omnes religiosi exempti, tenentur reddere rationem testamentorum coram ordinarijs, ut in, d. Clementina, 1. de testamētis, Cenedo, vbi supra numer. fin. Frai Manuel Rodriguez, de reg. titu. 3. q. 7. artic. 3. Fuscus, de visit. lib. 2. c. 17. n. 8.: ergo à fortiori tenebuntur, ipsi Canonici, ratione beneficij ecclesiastici vel cappellaniæ, rationem ordinario reddere. Quod expressè videtur dispositum in, d. c. 4. sess. 14. ibi. * *Omnes ecclesiarum Prælati, qui ad corrigendum subditorum excessus, diligenter intendere debent, & à quibus nullus clericus, per huius sanctæ**

29

30

*Sancta synodi statuta, cuiusvis privilegij preteritis, tutus censetur, quominus, iuxta canonicas sanctiones visitari, puniri, & corrigi potest, si in ecclesijs suis resederint quoscunque seculares clericos, qualiter cumque exemptos, qui alias sua iurisdictioni sub essent.** Quæ verba videntur clara, & expressa pro hac sententia, cum textus loquatur de clericis exemptis, & tamen ratione beneficij

31 tenentur Episcopo rationem reddere, & ipse potest eos visitare, corrigere, & punire, circa visitationem cappellaniæ, ut Missæ celebrentur, & bona ipsius reparentur. Quod non excludit Bulla exemptionis colligiata; quia aliàs, si præbendatus illius ecclesiæ obtineret beneficium curatum, daretur absurdum, quod esset prohibita visitatio, & correctio Ordinario, quod profecto deuiat à tramite iuris; & rationis. Et sic licet Ordinarius, appellatione canonicorum reiecta, procedat in visitatione, non facit vim, ut resoluit in simili casu, Lancelotus, de att. 2. p. cap. 4. limit. 1. à num. 49.

32 Ex qua ratione, nunc defendimus tutorem clericum, seu curatorem bonorum laici, non posse conveniri coram iudice ecclesiastico, rationem bonorum defuncti laici, sed coram iudice seculari, coram quo defunctus, vel eius hæredes, essent conveniendi, quia actio non dirigitur contra clericum, neque contra ipsius bona, sed contra bona minorum, vel patris prædefuncti. Et sic clericus ratione officij conveniri debet in foro seculari, & ibi rationes reddere tenetur, pro ut diximus, in d. lib. 4. quæst. 1. num. 688. Et sic malè faciunt creditores Alfonso Fernandez Pantoja, exigendo debita coram Vicario generali huius civitatis, ex eo quia minorum curator est clericus; quia ipsi non gaudent fori privilegio ratione officij, sed ratione personæ, & bonorum suorum, non vero respectu minorum, ut supra probatum est, d. num. 688. cum sequentibus.

Vbi refero quod per viam violentiæ, in simili casu indicatum fuit in regali Chancellaria Pinciana. Et an visitator deputatus à Pōtifice, sit iudex Ordinarius, vel delegatus, tradit Azor, 2. parte, instit. moral. lib. 5. cap. 35. in fine.

Vnum tamē non omitam, pro dicta ecclesia collegiata, quia ut possit vitare visitationem Ordinarij, potest recurrere ad superiorem; allegando, litem motam inter Archiepiscopum, & præbendatos illius ecclesiæ, super nullitate, vel subreptione gratiæ, quæ est causa sufficiens suspitionis, ut possit recusari, ut tradit, Baldus, in l. 2. ff. his qui sunt sui, vel alieni iuris. Et ita in simili casu, censuit congregatio sancti Concilij, 7. Iulij, 1575. ut tradit, Flaminus, supra, quæst. 117. Vbi dicit, quod ob hanc causam litis, inter ordinarium, & exemptos, vidit plures concedi exemptiones, à sacra congregatione Episcoporum. Quod est menti tenendum in hoc casu. Vbi etiam refert alios plures, in quibus exempti, etiam regulares, subiiciuntur iurisdictioni Ordinariorum: quos referre libuit, pro perfecta declaratione huius 34 quæstionis, & materiæ; quia in omnibus illis casibus, formari potest competentia iurisdictionis, inter ordinarium exemptum, & consequenter erit articulus violentiæ, si non obtemperetur decisionibus sancti Concilij, & obediatur ordinarijs locorum in illis 35 casibus, à Concilio expressis. Primus, in, cap. 2. sess. 5. Concilij Tridentini, ubi exempti, qui animarum curam exercent, tenentur in certis anni temporibus, per se, vel per alios populum sibi commissum pascere salutaribus verbis. Secundus casus est, respectu 36 correctionis, & visitationis, ut in, d. c. 3. sess. 6. de reformatione, & in, cap. 4. sess. 14. Tertius, in casibus civilibus mercedum, & miserabilium personarum, ut in, cap. 14. sess. 7. Quartus, ratione examinis, ut in, cap. 13. sess. 7. 38

Quin-

Secunda pars, tract. de cognitione

- 39 Quintus, in approbatione ad beneficia curata per concursum, ut in, cap. 18. sess. 24. de reformatione. Sextus, in visitatione, per annos singulos, ut in, cap. 8. sess. 21. ubi non viget regularis observantia. Septimus, quando superior est negligens, post monitionem, ut in, d. cap. 8. sess. 21. Octauus, subduntur ordinario hospitalia laicorum exempta, respectu visitationis, ut in, c. 8. sess. 22. Nonus, quo ad collationem ordinum, cap. 10. sess. 22. Decimus, ut veniant ad Concilium, ut in, c. 2. sess. 24. Undecimus, ratione visitationis, & correctionis, ut in, d. c. 9. sess. 24. Duo decimus, in causis matrimonialibus, & criminalibus, ut in, c. 20. §. Ad hæc, sess. 24. de reformatione. Decimustertius, quo ad clausuram sancti Monialium, ubi violata fuerit, restituenda, & inuiolata conseruanda, cap. 5. sess. 25. de regular. Decimusquartus, quo ad confessiones audiendas, cap. 15. sess. 23. Decimusquintus, quo ad prædicationem, cap. 2. sess. 5. & cap. 4. sess. 24. Decimus sextus, quo ad processiones publicas cap. 12. sess. 25. Decimus septimus, quo ad festa interdicta, cap. 12. sess. 25. de regularibus, & post hæc scripta refert, nouem casus, Cenedo, in suis quæstionibus, canonici. c. 26. num. 7. vsque ad 35. Quæ omnia sunt menti tenenda, quia in his omnibus casibus, si regulares opponant exceptionem incompetentiæ iurisdictionis, vel si detur inhibitio per iudicem conseruatorem ordinarium, vel è cōuerso, potest quibet appellationem interponere ad Romanum Pontificē, & implorare Regis auxilium, & erit articulus violentiæ, pro obseruatione decretorum Concilij Tridentini, cuius defensor, & protector est Rex nostrer, ut in, cap. 20. sess. 25. quod intelligas sine cognitione causæ principalis, sed solum, ut admittatur appellatio ad superiorem, ut interim reuocatur omnia attentata, & innouata cōtra eius dispositionem.

SUMMARIVM.

- 1 **C**lericus in concursu creditorum potest citari, coram iudicē laico, ne causa continentia diuidatur.
- 2 * Pleyto de acreedores no se puede diuidir, * coram diuersis iudicibus.
- 3 Doctores pro prima opinione referuntur.
- 4 Contraria opinio refertur, & repellitur.
- 5 Marta opinio reprobat.
- 6 Iurisdictio ecclesiastica non præiudicatur, quando clericus conuenitur coram seculari, in concursu creditorum.
- 7 Causa continentia non est diuidenda.
- 8 Clericus potest citari coram iudice laico, quando debitor petit dilationem ad soluendum, & illi conceditur, per maiorem partem creditorum.
- 9 Debitor siue detineatur in carcere ad petitionem clerici siue laici, potest citare clericum, in cessione bonorum, & in dilatione petenda.
- 10 Clericus non conuenitur ut reus, sed prouocatur, ut actor, ut ostendat iura sua, ne perdat debitum.

QVÆSTIO. 72.

Vtrum iudex ecclesiasticus faciat vim, inhibendo iudici seculari, qui in concursu creditorum, ad instantiam debitoris, citauit clericum, ad exhibenda iura sua coram eo.

Debitari solet, quando debitor petit dilationem ad soluendum, ex cōsensu maioris partis creditorum, vel petit, ut citentur omnes suos creditores, ut exhibeant debita, & recipiant bona sua, collocando

- 2 do quemlibet in suo loco, * *que sedi-*
ze hazer pleyto de acreedores: * an in
 his casibus iudex laicus possit proce-
 dere contra clericum, vt sua iura ostē-
 dat, vt in suo loco, debitum in cōcur-
 su creditorum ei soluat. Et quod in
 hoc casu possit iudex laicus citare
 clericum, & quod ecclesiasticus fa-
 ciat vim inhibendo iudici sæculari,
 3 tradit, Afflictis, decis. 280. num. 7. vbi
 dicit, ita fuisse iudicatum per senatū,
 contra clericum petentem remissio-
 nem ad iudicem ecclesiasticum. Et se-
 quitur, Rolandus à Valle, cons. 29. res-
 pon. 2. num. 2. Prosperus Farinacius,
 de inquisitione, quæst. 8. nu. 87. & D.
 Gaspar Mastrelli, in, decis. Syciliæ, 79.
 vbi, num. 5. ampliat, in concessione
 dilationis, data debitori, per maiore
 partem creditorū, quos ego sequor;
 lib. 4. comm. quæst. 1. num. 924. in, fin.
 & sic iudex ecclesiasticus secundum
 hanc opinionem facit vim inhiben-
 do iudici sæculari, à cognitione cau-
 sæ, respectu clerici creditoris. Et ita
 fuit iudicatum, 31. Ianuarij anno, 1604.
 vt refert, D. Gaspar Mastrelli, in, d. de-
 cis. 79. num. fin.
- Sed pro iudice ecclesiastico, con-
 tra decisionem, Afflictis, tenet nouis-
 4 simè, Marta, de iurisdictione, 4. parte;
 centuria, 2. casu, 123. num. 9. vbi nullā
 rationem fundamentalem aducit, ni-
 si quia clericus condemnaretur per
 iudicem sæcularem, contra ius cano-
 nicum. Quod deuiat à tramite iuris &
 5 rationis; quia in eo iudicio credito-
 rum, non condemnatur clericus, sed
 debitor, qui est sæcularis, & iudici sæ-
 6 culari subiectus. Et in hoc non præiu-
 dicatur iurisdicção ecclesiastica, ne-
 que fit in damnum, & præiudicium
 clerici, sed in eius vilitatem; quia a-
 liàs, si reliqui creditores recuperent
 sua debita, & fortalis ipse si non cōpa-
 reat, & ostendat sua credita, remane-
 ret sine debito, & teneretur postea li-
 tigare contra ceteros creditores, in-
 tentando reuocatoriam coram iudi-

ce laico, & ne continentia causæ diui-
 datur, contra legem Nulli, C. de iudi-
 cijs, consequens est, vt clericus com-
 pareat coram iudice sæculari, ad recu-
 peranda sua debita, & docendo de iu-
 re suo contra debitorem, qui non cō-
 uenitur vt reus, sed prouocatur, vt a-
 ctor, ad comparendum, & docendum
 de suo iure; quod nullis decisio-
 nibus iuris canonici est contrarium. Et
 sic benè, & iuridicè in prætório Nea-
 politano, fuit iudicatum contra cleri-
 cum pro iudice sæculari.

Ex quibus est resoluenda similis
 dubitatio, quando creditor petit dila-
 tionem ad soluendum, per maiorem
 partem creditorum, vt in, l. iuris gen-
 tium, §. hodie, lex, maiorem, lex, res-
 criptum, ff. de pactis, & in concessione bo-
 norum, vt in, l. fin. C. qui bonis cæde-
 re possunt, in quibus casibus, maior
 pars creditorum, præiudicat minor;
 etiam si aliqui illorū sint clerici; quia
 ad istam causam, possunt citari coram
 iudice laico, vt dixit supra, D. Gaspar
 Maestrilis, in, decisione Syciliæ, con-
 tra Martam, vbi supra, a, num. 15. quod
 procedit siue debitor derineatur in
 carcere ad instantiam clerici, vel ad
 petitionem laici, quia in vtroque ca-
 9 su, potest clericus citari, & iudex ec-
 clesiasticus faciet vim, si inhibeat iu-
 dici sæculari, vt ad eum remittat cau-
 sam; quia clericus, (vt dictum est,) nō
 conuenitur vt reus, sed prouocatur
 ad iudicium, vt actor, vt ostendat iura
 sua, contra debitorem carceratum, ne
 continentia causæ in concursu credi-
 torum diuidatur, quod procedit tam
 in hoc casu, quam in iudicio cessionis
 bonorum, quia vbi ceptum est semel
 iudicium, ibi & finem accipere de-
 bet, lex, vbi ceptum, ff. de iudicijs, &
 ita obseruatur in curia sæculari.

SVMMARIVM.

- 1 **A**ppellatio non es admittenda à sen-
 tentia quæ reducitur ad arbitrium

Secunda pars, tracta. de cognitione

- trium boni viri, secundum Bartolum, quod Baldus negat.
- 2 Doctores pro Bartoli opinione referuntur.
 - 3 Ratio Bartuli traditur, quia non dicitur iudex, sed vir bonus, & fungitur officio arbitri, à quo non appellatur.
 - 4 Appellare non licet à sententia arbitri.
 - 5 Contraria opinio Baldi refertur, & defenditur.
 - 6 Appellatio semper est permessa, nisi reperiatur prohibita.
 - 7 Iudex reductionis, non est arbiter, sed ordinarius.
 - 8 In iudicijs bona fidei, iudex à pretore datus, dicebatur arbiter, & ab eorum sententijs appellari licebat.
 - 9 Iudex debet boni viri officio fungi.
 - 10 Iudex ecclesiasticus in questione proposita facit vim, non admittendo appellationem.

QVESTIO. 73.

Vtrum iudex ecclesiasticus faciat vim, non admittendo appellationem à sententia, quæ reducit laudum ad arbitrium boni viri.

Magna fuit in questione proposita controuersia, inter, Bartolum, & Baldum: quia Bart. negat admittendam esse appellationem, in, l. 1. num. 18. ff. de legatis, 2. & Bartuli opinionem sequitur, Innocent. in, cap. præsentis, de præscriptionibus, Abb. in, cap. quinta vallis, nu. 40. de iure iurando. Ioannes Andreas, ad, Speculatorem, tit. de appellationibus, §. in quibus, numer. 16. Salicetus, in, l. & in maioribus, C. de appellationibus, & in, l. penultima, quæst. penultima, C. de arbitris. Cepola, cons. ciuili, 16. Fulgosius, cons. 111. nu. 14. Lanfrancus, in tractatu de arbitris, quæst.

20. Socin. Iunior, cons. 15. lib. 1. Cardinalis, cons. 140. Bologninus, (ad cõsilia Ananiæ,) cons. 51. Paulus Castrens, cons. 121. num. 8. lib. 2. practica Papiensis, in forma libelli, ad pœnam cõpromissi, §. neque reductio, numer. 9. Ex quibus constat iudicem ecclesiasticum, vim non facere non admittendo appellationem. Et ratio est, secundum, Bart. quia in toto iure non inuenitur dispositum, vt à iudice reductionis appellare liceat, quia non ad eum recurritur, vt iudicem simpliciter, sed vt bonum virum, vt in, l. societatem, §. arbitrorum, ff. pro socio (cum sequentibus,) & sic iudicandus est arbiter, & non iudex ordinarius, & quæmadmodum à sententia arbitri, non appellatur, vt in, l. 1. C. de arbitris, similiter, nec appellatio admittenda est à sententia iudicis reducentis laudum, ad arbitrium boni viri.

Sed contra iudicem ecclesiasticum, & contra Bartuli opinionem non admittendo appellationem, facit, Baldi, sententia, in, l. 1. ff. de legatis, 2. Quem sequitur, Paulus, Imola, & Alexand. ibi, Imola, in, d. cap. quinta vallis, nu. 36. Antonius de Butrio, differentia, 24. Vitalis, in tractatu clausularum, titulo de reductione ad arbitrium boni viri, cap. fin. ad fin. Baptista de sancto Blasio, in tractatu de arbitris, quæst. d. penultim. col. penultim. Aretinus, in, cap. supres, num. 47. de accusationibus. vbi, Felinus, num. 13. Alexand. consil. 106. num. 7. lib. 3. Couarruu. lib. 2. variarum, cap. 22. num. 4. & 5. Andreas Faquinet. lib. 1. obseruationum, obseruatione, 149. num. 4. Et ratio, Baldi est, quia regulariter permessa est appellatio à sententia iudicis, lex. & in maioribus: sed iste est iudex, vt in, l. vir bonus, ff. iudicatum solui, ergo appellare licet, & per consequens iudex ecclesiasticus facit vim, non admittendo appellationem. Quæ opinio vera est, & tenenda, quia iudex reductionis, non est arbiter ex compromisso, à quo non

non licet appellare, sed iudex ordinarius, & sic ab eius sententia appellare licet, lex, ex cōsensu, ff. de appellat. vbi dicitur, à iudice dato ex consensu litigatorum, circa compromissum, licere prouocare, qui ad eum tamquam ad iudicem ordinarium recurritur, vt reformet sententiam arbitratoris, secundum æquitatem, & iustitiam, & sic si iniquè pronuntiauerit, & lasserit alterum ex litigatoribus, nihil proponi vdeo, quare non liceat ab eius sententia appellare, maximè, quia de iure appellare licet à iudice, cuius arbitrio res committitur, vt tradit, Menochi⁹ de arbitrarijs, quæst. 70. Gregori⁹, in, l. 5. tit. 2. part. 1. ver. dos iuicios, Cona. lib. 2. variarum, c. 12. Gutie. in, l. nemo potest, n. 428. ff. de legat. 1.

Quæ sententia ex eo confirmatur, & corroboratur; quia in iudicijs bonæ fidei, iudex à prætore datus, arbiter dicebat; quia æquitatē sequi poterat, & multa ex suo arbitrio decernere. Vndè familiæ erciscundæ, arbiter, communi diuidendo, & pro socio, & dotis recuperandæ, vt, in, l. 1. ff. de collatione dotis, lex, 5. C. familiæ erciscundæ, l. 4. ff. de seruitute legata, l. 1. ff. de pactis dotalibus. Et tradit, Brissonius, lib. 1. de verborum significatione, verbo, arbiter, & ramen in his casibus nemo dixit, vt ab eorum sententijs appellare non possit, imo licita erit appellatio. quo ad effectum deuolutiuum, secus quo ad suspensiuum quia talis sententia, præstita fidei iurisdictione ex sequenda est, ex lege Matriti, 4. tit. 21. libr. 5. recopilation. vbi, Azedo.

Vltimò, confirmatur ista sententia, quia semper iudex, boni viri officio fungi debet, lex, cæteræ, §. 1. ff. familiæ erciscundæ, ibi: * Totam rem ad iudicē, id est ad virum bonum remitti, * l. contiuus, §. cum ita, ff. de verborum, ibi: * Et arbitrum iudicis, utique quasi boni viri, * lex, si vnus, l. 7. §. prætor ait, ff. de iniurijs. Ergò si appellatio non

esset licita, absurdum esset, & iniquū, & contra omnes leges ciuiles, & decreta caninonica, quibus appellatio permessa est. Et sic, si iudex reductionis iniustè pronuntiauerit, in peius sententiam arbitri reformando, licita & iuri consona erit appellatio. Et si denegetur à iudice ecclesiastico, sequendo Bartoli, & sequatium opinionem, erit notorius articulus violentiæ, & vis est tollenda per viam recursus in regalibus tribunalibus.

SUMMARY M.

- 1 *Iudex laicus non potest punire clericum, qui falsum deposuit coram eo, secundum veriorē opinionem contra aliam.*
- 2 *Clericus debet deponere coram iudice laico cum licentia Episcopi.*
- 3 *Lex, nullum, C. de testibus declaratur.*
- 4 *Iudices possunt in obediētes punire coram ipsis.*
- 5 *Iudex potest punire partem qui in actū iudiciali delinquit.*
- 6 *Testis falsus efficitur de iurisdictione iudicis coram quo deponit.*
- 7 *Cōtraria opinio proponitur in questione principali.*
- 8 *Clericus non potest condemnari à iudice seculari.*
- 9 *Lex, nullum, declaratur.*
- 10 *Tertia opinio proponitur in questione principali.*
- 11 *Iudex secularis, potest punire clericum extra iudicialitē in bonis, secundum plures.*
- 11 *Testificandi actus, non mutat iurisdictionem.*
- 13 *Probationes, non sunt coarctandæ, sed ampliandæ.*
- 14 *Iudex ecclesiasticus non potest dare licentiam clerico, ad testificandū coram iudice seculari, in causis criminalibus.*
- 15 *Delegatus iudex non potest punire re-*

Nn stem

Secunda pars, tract. de cognitione

- item, falso deponentem coram eo.
- 16 Qui producit falsum instrumentum coram iudice delegato, est remittendus ad superiorem respectu delicti.
 - 17 Iudex delegatus est maior quocumque ordinario.
 - 18 Delegatus non potest excedere terminos sue iurisdictionis.
 - 19 Iudex secularis causarum civilium, non potest punire testem falsum deponentem coram eo.
 - 20 Lex Diuus Pinus, ff. de falsis, declaratur, & conciliatur cum lege nullum, C. de testibus.
 - 21 Visitatores non possunt procedere criminaliter, in suis visitationibus, quia ipsi sunt iudices delegati.
 - 22 Casus de facto proponitur.
 - 23 Casus nouus refertur in articulis per viam violentia, & quid in simili iudicandum sit.
 - 24 Doctor Salazar de Mendoca Canonici penitentiarius sancta Ecclesia laudatur.

QVÆSTIO. 74.

Vtrum iudex ecclesiasticus faciat vim, inhibendo iudici seculari, qui procedit contra clericum, qui falsum deposuit coram eo.

IN Quæstione, 67. similem ferè proposuimus quæstionem, quæ respectu iudicis ecclesiastici procedit contra testem laicum, qui falsum dixit coram eo. Nunc verò agimus de iudice seculari, qui ex eadē causa procedit contra clericum periurum, qui productus in testem, de licetia sui iudicis, falsum dixit in tribunali seculari. Et contra iudicem ecclesiasticum, quod faciat vim, inhibendo iudici seculari, facit doctrina, glossæ, verbo, præscriptionem, in l. nullum, C. de testibus, quam se-

quitur, Zinus, & Baldus, ibidem, Monticula, in, tractatu. de testibus, rubrica, testis punitio. Et Marsilius, in, l. fin. n. 152. ff. de iurisdic. omnium iudicum; Alex. in, additionibus, ad Bart. in, l. i. ff. de iudicijs, 2. oppositione. Lanfrancus, in, tractatu. de confessionibus, numer. 13. Bald. in, l. i. C. quomodo & quando iudex. Et ratio est, quia cum clericus deponat cum licentia Episcopi, ut in, cap. super prodentia, §. potest, versic. iuueniente Episcopo, vbi, gl. verbo, potest. 14. quæst. 2. est communis opinio, secundum Mascardum, libro, 3. de probat. conclus. 1358. nu. 32. & 61. Farinacius, in tractatu. de testibus, q. 61. nu. 83. Ergo videntur habilitati à suo superiore respectu testimonij, & per consequens videntur facti in ea causa, de iurisdictione iudicis secularis. Et pro hac sententia, potest induci, tex. in, d. l. nullum, C. de testibus, vbi propter offensam factam iudici, hoc permittitur, & sic dixit, Bart. & Bald. in, l. vnica, ff. si quis ius dicente non obtempera, per illum, tex. quod omnes iudices possunt in obediētes punire, & suam iurisdictionem poenali iudicio defendere. Et quando in actu iudiciario committitur delictum per testem, vel aduocatū, vel notarium, tunc talis iudex potest ex suo officio delinquentem punire, l. athletas, §. 1. ff. de his qui notantur infamia, Couarruuias, practicar. capit. 18. nume. 8. quem sequitur, Petrus Zuallos, in suis resol. crim. casu, 16. & Vincencius de Franquis, decis. 147. nu. 1. Angelus, in, l. quoties, in, fin. C. de iudicijs. Et ob hanc causam dixit, Rolandus, cons. 12. n. 1. vol. 2. testem falsum effici de iurisdictione illius iudicis coram quo deposuit. Ex quibus videtur dicendum, iudicē ecclesiasticū vim facere, inhibendo iudici seculari, ut non procedat in causa contra clericum, qui falsum deposuit coram eo, & vide, D. Ludouico de Peguera, decis. ciuili, 79. vbi latè hoc declarat

Sed

7 Sed pro iudice ecclesiastico, est cõmunis, & recepta opinio, non posse iudicem laicum punire clericum, ob falsum dictum coram eo depositum, vt docet, Couar. c. 18. n. 8. Afflict. decision. 230. Iulius Clarus, q. 38. vers. sic quæro. Gutierrez, lib. 1. pp. q. 24. vers. sed his, Farin. tit. de inquisitione, quæstion. 8. numer. 26. quam sequitur, Faquinet. lib. 9. controuersiarum, c. 27. vers. tertia verior, & communior. Salcedo, in practica ad Bernardum Diaz, c. 63. vers. non potest, vbi allegat meum magistrum Doctorem Sahagum, primum in Academia Salmanticensi.

8 Et ratio est, quia nullus clericus condemnari potest à iudice sæculari, c. si diligenti, de foro competenti, cap. 1. de clericis coniugatis, authentica, statuimus, C. de Episcopis, & clericis,

9 Nec lex, nullum. loquitur in hoc casu, sed in alijs personis sæcularibus alterius fori, & non illius iudicis coram quo deponunt; quia priuilegium clericis non abstulit, nec auferre potuit, Zeno Imperator. in dicta, l. nullum, C. de testibus. Quam opinionem tenent, Innocentius, Hostiensis, Ioannes Andreas, & Antonius de Butrio, in capit. verum, de foro competenti. Vbi Felinus. numer. 5. Socinus, in capit. postulasti, quæstione, 18. de foro competenti, Bertachinus, in tractatu de Episcopo, libro, 4. numer. 63. Albericus, in, l. Præbyteri, numer. 1. de Episcopis & clericis, Iason, in, l. 1. §. Qui mandatam, numer. 7. ff. de iurisdictione omnium iudicum. Menochi, de arbitrarijs, quæstion. 91. Decianus, in tractatu. criminalib; lib. 4. c. 9. n. 21. Rolandus, conf. 12. volum. 2. Sirdus, conf. 396. numer. 27. & ita pluries fuit iudicatum in tribunalibus, vt tradit, Afflictis, decision. 230. Capicius, de cisione, §. nume. 13. Cappella Tolossana, decision. 179. Et hanc dicit magis communem, Couarruias, vbi supra, Salcedo, in additionibus ad Bernardum Diaz, c. 95. & hanc dicit veriorẽ,

& communiorẽ, & amplectendam? Marta, de iurisdictione, 4. parte, centuria, 2. casu, 138. numer. 9. in, fin. Et sic inspecta hac receptissima opinione, non facit vim iudex ecclesiasticus, inhibendo iudici sæculari, vt nõ procedat in causa contra clericum.

In qua doctorum varietate est alia tertia opinio, quæ distinguit inter punitionem personæ clerici, & bonorum ipsius, vt in primo casu, non possit iudex sæcularis procedere contra personam clericis, Secus contra eius bona, & extraordinariẽ, ita Angelus, in, l. quoties, in, fin. C. de iudicijs, vbi dicit, quod si executio, vel captura personæ faciendã sit, remittatur causa ad Episcopum, si verò realis executio in bonis clericis, tunc iudex laicus erit contempetẽs. Quam opinionem sequitur, Federicus de Senis, conf. 88. quem sequitur, Lancel. de attent. 2. p. cap. 15. nu. 97. Aufredus, in repetitione, clement. 1. de officio ordinarij, n. 81. & in tractatu. de potestate secul. in ecclesiast. personas, regu. salencia, 2. Guillermus Benedictus, in, c. Rainuncius, verb. & vxorẽ, decision. 2. n. 142. Casaneus, in consuetudinibus Burgundia, rubrica, 1. §. 5. nume. 82. Francisc. Marcus, decision. 215. n. 1. in, 1. part. decisionum.

Sed his non obstantibus, pro iudice ecclesiastico est verior, & tenenda opinio, ad quem remittenda est causa delicti, aduersus clericum, vt, in, l. fin. tit. 16. partit. 3. quæ est intelligenda tam respectu personæ, quàm bonorum: quia ille actus testificandi, non mutat iurisdictionem, & alias, nunquam per ordinarium ecclesiasticum concederentur licentiæ clericis, testificandi coram iudice laico, si ab ipso abdicaretur potestas puniendi clericum periturum, & sequeretur absurdum, quod probationes coarctaretur in dñũ rei publicæ. Et sic cõsequens est, vt si delinquat in sua testificatione clericus, puniatur per suũ iudicẽ eccle-

282 Secunda pars, tracta. de cognitione

hasticum, maxime quia delictum clerici non potest mutare eius forum; nec eius consensus.

Si verò causa fuerit criminalis principaliter, vel incidenter, non sunt
14 tales litentiae concedendae, propter
timorem irregularitatis, capit. testi-
monium, 11. quaestione, prima, etiam
si veritas aliter haberi non possit,
cum magis sit timendum periculum
irregularitatis. Et secundum hanc
distinctionem, & resolutionem, est
terminandus articulus violentiae. Quod
tene menti.

Ultimò pro complemento huius
quaestionis, & declarationis huius ma-
15 teriae, est aduertendum, nostram con-
clusionem procedere, respectu iudi-
cis ordinarij, secus verò erit dicendū
in iudice, delegato, qui nunquam po-
test, testem falsum coram se deponen-
tem punire, ut docet, Guillerm. de Cu-
neo, & Alberic. in, l. 1. §. qui mandatā,
ff. de iurisdictione omnium iudicum;
sed debet remittere causam ad iupe-
riorem, ut in, auth. de testibus, §. si ve-
rò ignoti. Ita docet, Albericus, in, l.
Imperium, versiculo: * *Antorqueri sit*
maxi Imperij, * ff. de iurisdictione om-
nium iudicum, Alexandro, in, l. 1. ff.
16 eodem titulo, Baldus, in, capit. ex par-
te, cl. 2. de rescriptis. Et sic si quis pro-
duxit falsum rescriptum coram iudi-
ce delegato, debet illum remittere
cum fida custodia, ad iudicem ordina-
rium, ut eum puniat. Et istam opinio-
nem respectu iudicis delegati, sequi-
tur, Imola, in, capit. dilectus filius, de
penis, & in, capit. 2. de falsis, Butrius,
in, capit. unico, ut ecclesiastica benefi-
cia. Ioannes Andreas, ad Speculato-
rem, titul. de teste, §. opponitur, versi-
culo, sed quid delegato. Ancharran.
consilio, 74. Angelus, in, dicta, l. quo-
ties, C. de iudicijs, & in, l. si vacantia,
C. de bonis vacantibus, lib. 10.

Neque obstat, quod iudex dele-
17 gatus est maior quocumque ordina-
rio, capit. sanè, capit. pastoralis, de of-

ficio delegati; quia illa maioritas est
respectu causae delegatae, non verò
respectu iurisdictionis; quia non po-
test excedere terminos suae delega-
18 tionis, & sic non potest punire te-
stem, neque mulctare contumacem,
ut docet, Bartolus, in, l. 2. & in, l. ma-
gistratibus, ff. de iurisdictione om-
nium iudicum, l. 2. §. final. ff. de iudi-
cijs. quod subintellige, nisi delegatus
habeat cognitionem causae crimina-
lis, ut docet, Farinacius, ubi supra, §.
2. numer. 48. Couarruias, practicar.
capit. 28. numer. 8, versiculo, sunt ta-
men, & versiculo, idem erit. Quod et-
19 tiam procedit in iudice ordinario
causarum civilium, quia nullo modo
potest testem falsum coram se depo-
nentem punire; quia quod non est in
cognitione, non est in pronuntiatione,
ut in, l. Diuus Pius, ff. de falsis, &
dicta lex, nullum, procedit in iudice
habente facultatem animaduerten-
di facinerosos. Et dict. l. Diuus Pius,
loquitur de eo iudice, cui interdicta
erat talis cognitio. Et aliter essent iu-
ra directò contraria.

Ex qua, doctrina consultus, re-
spondi, visitatorem hospitalis sancti
Ioannis Baptistae, ex eo quod est iu-
dex delegatus, ad visitandum, nomi-
natus, a Domino Archiepiscopo
Toletano, non posse testes de falso
conuictos punire; neque criminal-
21 tē procedere, aduersus ministros il-
lius hospitalis: quia titulus visitatio-
nis, non se extendit ad causas crimi-
nales, nisi expresse dictum sit. Et sic
iudex se abstinuit à punitione delicti
perpetrati, contra tabellionem ip-
sius hospitalis cuius causa remis-
sa fuit ad ordinarium, respectu de-
22 licti.

Ultimò, pro complemento huius
quaestionis, referam casum de facto
contingentem, in his cognitionibus
per viam violentiae, circa visitationē,
d. hospitalis S. Ioannis Baptistae, ex-
tramuros huius ciuitatis, in quò exer-
cet

20
Casus de fa-
cto proponi-
tur.

21
Casus de fa-
cto referunt
circa visita-
tionē hospi-
talis S. Ioan-
nis Baptistae

cet administratoris officium, Doctor Salazar de Mendoça, Canonicus Penitentiariæ huius almæ Ecclesiæ Toletanæ; vir doctus & bonis literis additus, qui per sententiam visitatoris fuit exclusus, & priuatus dicta administratione, in qua fuit admissus dominus Christoforus de Robles Capellanus Regum nouorum, non obstante appellatione interposita à dicto Doctore; qui, vt moris est, inuocauit auxilium Regium, & processus fuit remissus ad regalem Chancellariam Pincianam; vbi fuit declaratum dictum visitatorem vim non facere, & causa illi remissa fuit. Quia secundum dispositionem, textus, in, capit. primo, sessione, 13. Concil. Tridentin. in versiculo, in causis visitationis, non admittitur appellatio, quo ad effectum suspensionis: sed sententia exequitur, 25 appellatione remota, vt docet Lancelotus, de attentatis, 2. parte, capit. 12. limitatione, 18. à numero, 9. & limitatione, 19. vbi iudex potest exequi sententiam contra administratorem loci pij, non obstante appellatione, & sequitur, Schacia, de appellationibus, quæstione, 17. limitatione, 19. ex. numer. secundo. Doctor verò Salazar de Mendoça, prosequutus est appellationem coram Domino Nuncio Apostolico: qui post inhibitionem temporalem, viso processu, & auditis partibus, reuocauit sententiam dicti visitatoris, per viam attentati. Quæ sententia directo est contraria decisioni regalis Chancellariæ, quia non potest cadere attentatum, vbi sententia potest exequi remota appellatione, pro vt disponit sacrum Concilium in causis visitationis. Patroni verò dicti hospitalis, interposita appellatione ad Pontificem, causa fuit iterum delata ad supremum Concilium Regis: vbi si consideretur decretum regalis Chancellariæ Pincianæ, dictus Nuncius facit vim: quia quòd semel iudicatum est per viam violentiæ, non potest ipse, de eo articulo cognoscere, sed solum de meritis iustitiæ causæ principalis. Si verò consideretur verus & genuinus intellectus Concilij Tridentini, profecto vim facit visitator, qui exequitur suam sententiam priuationis administrationis, appellatione remota: quia ille, textus intelligitur, & loquitur, respectu visitationis, & correctionis morum, seu verò, respectu priuationis officij, pro vt in nostro casu contingit. Quia licet sententia priuationis fuisset iustissima, non potest esse exequibilis, vt tradit Nauarrus, consilio secundo, de appellationibus. Acosta, in, tractatu de iudicijs, capit. primo, numer. 21. & nouissimè Sigismundus, Schacia, de appellationibus, quæstione, 17. limitatione, 26. & limitatione, 19. numer. 2. vbi declarat Concilium Tridentinum. Et ego ita declaro, & resoluo in hoc tractatu, glossa, 6. numero, 20. Vbi in proprijs terminis declaramus dictam sententiam priuationis, in causis visitationis non esse exequendam. Et fortassis visis, & consideratis his, & alijs rationibus, & fundamentis per grauissimos iudices integerrimosque supremi Senatû Regis, ira fauore dicti administratoris fuit iudicatum, non obstante quòd in regali Chancellaria Pinciana contrarium fuit decissum. Quia respectu supremi Senatus, nunquam sententia Chancellariæ, in his cognitionibus per viam violentiæ, transit in rem iudicatam, ex traditis per, Afflictis, decision. 261. & sequitur, Lancelatus, de attentatis, 2. part. cap. 12. limit. 28. vbi à sententia magni consilij non appellatur, authentic. quæ supplicatio, C. de præcibus impi. offer. authentica, vt sponsalicia larg. §. illud. Vbi sententia præfecti pretorij ex sequitur appellat. non obstante, & sic multo fortius vbi neque datur appellatio

Secunda pars, tracta. de cognitione

tio neque recursus, quæ est quædam soberania magni Senatus. Et licet in dubio considerata bona ratione status, non est recedendum à decisionibus Chancellariæ, tamen si iustitia partium, desideret, & petat contrarium, illud iudicandum, & animaduertendum est, per supremum Senatum. Quia ratio status, quæ deuiat à tramite iuris, pessima quædam euasio est, sub velamento publicæ iustitiæ. Et sic magis attendenda est causa iustitiæ principalis, quam ipsa ratio status, quando deuiat à tramite rationis, iuris, & veritatis, pro vt in nostro casu fatendum est, ex dicto consilio Nauarri, & aliorum. Et licet in articulis per viam violentiam, postquam aliquid siuè benè, siuè male iudicatum est, non admittatur appellatio, neque nouus recursus, illud intelligitur, in eodem tribunali, & ex eisdem actis secus tamen respectu supremi Senatus Regis, vbi perpenso iudicio, omnia considerantur, & definitiuè terminantur, benè potest super eodem articulo violentiæ, in alijs tribunali- bus terminato cognosci: Maximè, quia à principio litis causa fuit de lata ad regalem Chancellariam, ad petitionem administratoris, postea verò, recursus fuit intentatus ad petitionem patronorum. Vbi administrator, conquæritur de sententia visitatoris, patroni, verò in hoc secundo casu, de sententia domini Nuntij, & sic cum causæ, & tribunalia sint diuersa, nimirum si diuersa & contrariæ proferantur sententiæ. Et vt salua pace dicam, melius, & rectius iudicauit Nuntius, & Senatus supremus: quia nemo potest suo beneficio, & administratione priuari, appellatione remota, vt supra declaratum est. Et ob hanc causam dictus administrator fuit restitutus, & in sua possessione red-

integratus, sine periudicio causæ principalis; quæ proseguenda est, in gradu appellationis, quod tene- menti.

SVMMARIVM.

- 1 **C**lericus facinerosus, perdit fori priuilegium, licet non fuerit ser- monitus, & num. 6.
- 2 *Cap. Perpendimus, de sententia excom- munic. ponderatur.*
- 3 *Absolutio censura, de qua, in, c. si quis suadente, diabolo, 17. q. 4. pertinet ad Pontificem.*
- 4 *Cap. 1. de apostatis, declaratur, & nu- mero, 15.*
- 5 *Cap. Ex parte, de priuilegijs, vigesimo septimo, declaratur.*
- 6 *Contraria opinio proponitur.*
- 7 *Doctores pro secunda opinione refe- runtur.*
- 8 *Cap. In audicencia, 25. de sententia ex- communic. declaratur.*
- 9 *Cap. Contingit, de sententia excommu- nicationis declaratur.*
- 10 *Opinio auctores refertur.*
- 11 *Trina monitio est necessaria, vt cleri- cus tradatur tamquam incorrigibilis curia seculari.*
- 12 *Distinctio, Couarruuia, reproba- tur.*
- 13 *Solutio argumentorum refertur.*
- 14 *Cap. Perpendimus, de sententia excommu- nicat. declaratur.*
- 15 *Cap. 1. De apostatis, declaratur.*
- 16 *Cap. Ex parte, de priuilegijs, decla- ratur.*
- 17 *Opinio Salcedi, & Couarruuia, re- probatur, in quadam limitatione & disse- rentia.*
- 18 *Cap. 6. sesson. 23. Concilij Tridentini declaratur.*

QVAESTIO. 75.

Utrum iudex ecclesiasticus faciat vim, inhibendo iudici seculari, ut non procedat contra clericum, qui dimisso habitu clericali, se immiscuit delictis gravissimis.

Multi sunt Doctores, qui affirmant, clericum facinorosum, qui dimisso habitu clericali, immiscuit se enormitatibus (licet trina monitio non præcesserit, de qua, in, capit. final. de vita & honestate clericorum) fori privilegium amittere, & conveniri, & puri posse per iudicem secularem, ita respondit de facto consultus, Alexand. de Nebo, conf. 39. Et hanc esse communem sententiam, & consuetudinem approbatam, dicit, Iulius Clarus, quæstion. 36. versicul. quarto, Couarruias, practicar. cap. 32. numer. 2. Quam opinionem dicit consuetudine receptam, Alexandro de Nebo, d. con. 159. numer. 20. Capicius, decisione, 161. Boerius, decisione, 60. nume. 16. ubi dicit, quod in iudicando, & consulendo, non est recedendum ab hac opinione, & sequitur, Bosius, in sua praxi, titul. de foro competenti, numer. 139. Casaneus, in consuetudinibus Burgundiæ, rubric. 1. §. 5. numer. 15. quos refert, Prosperus Farinacius, tit. de inquisitione, quæst. 54. Pro qua sententia expenditur, text. in, cap. perpendimus, de sententia excommunicationis. Vbi quidam sacerdos, qui se filium Regis falso nominare præsumpsit, & armis acceptis, seditionem fecit, à comite iussus est fustigari, qui postea, ei⁹ mandato traditus patibulo expiravit. Et visa facti specie per Romanum Pontificem, respondit, quod talis sacerdos, non propulsando, sed inferendo

iniuriam fuit occisus. Et ibi: * Et sic non videtur nobis, quod interfectores eius propter hoc, ad obtinendam absolutionem Apostolicam sedem, adire cogantur. * Et sic videtur resolvere, non esse excommunicatos, qui clericum, propter atrocitatem criminis ab eo perpetrati, interficiendum fuit mandatum.

Nec obstat, si aliquis dicat, text. illum loqui, de excommunicatione canonis, cap. si quis suadente diabolo, 17. quæst. 4. quia illa decisio pertinet directe ad privilegium fori, ut constat ex illis verbis, quibus constat eum clericum à comite iussu fuisse fustigari, & mandato eiusdem, patibulo traditum expirasse, quæ omnia iudicialiter facta fuerunt. Ergo sequitur quod clericus ille amisit fori privilegium, quia Comes erat iudex laicus. Præterea si permissum est laico talem clericum occidere, circa poenam excommunicationis, multo magis permissum iudici iudicaretur, eum legitime, causa cognita, per sententiam diffinitivam, morti tradere.

Rursus pro iudice seculari facit, text. in, cap. 1. de apostatis, ubi, ubi Alexander, III. refert hæc verba. * Prætereà clerici, qui relicto ordine clericali, & habitu suo, tamquam laici conversantur, si in criminibus comprehensi, teneantur, per censuram ecclesiasticam, non permittimus liberari. * Et sic excluditur trina monitio, sicut, in, d. c. perpendimus.

Ultimò pro hac sententia facit, text. in, cap. ex parte, 27. de privilegiis. Vbi Papa Honorius, III. Reginae Algori, in simili casu, d. quo in nostra quæstione, ita rescripsit. * Ex parte tua fuit propositum, quod non nulli literati, quos neque habuimus, neque tonsura clericos profitentur, in terra tua iurisdictioni subiecta de gentes: cum deprehendantur in aliquibus foris factis, ut iurisdictionem tuam eludant, & debitam pro delictis ultionem evadant, assumunt, seu etiam resumunt tonsuram abiectam, seu habitum clericalem, licet laici ante ab omni-

Secunda pars, tract. de cognitione

nibus haberentur. Nec igitur tonsura, vel habitu sic resumpto malitia foveatur, si tuam iurisdictionem exerceas in huiusmodi delinquentes, qui sine tonsura, & habitu, in delicto fuerunt deprehensi, quam nimmer duximus tolerandum, cum malitijs hominum, indulgeri non debent, sed potius obitari.* Ex quibus omnibus manifestè consequitur, iudicem sæcularem posse procedere cōtra talem clericum facinorosum, qui dimisso habitu, plura delicta grauissima perpetravit, & per consequens, vim facere iudicem ecclesiasticum, qui procedit per censuras contra laicum iudicem, ut se absteineat à cognitione causæ. Et vtrum clericus propter criminem enormissimum, sit degradandus, & curiæ sæculari tradendus, licet non sit incorrigibilis, tradit. Faquinetus, lib. 9. cap. 19.

6 Sed pro iudice ecclesiastico, plura sunt fundamenta, ex quibus colliges, vim non facere inhibendo iudici sæculari: quia ut ipse possit cognoscere in simili causa, requiritur trina monitio, aliàs à suo iudice est puniendus, 7 & remittendus, ut docent, Ioannes Andreas, & Antonius de Butrio, in, d. cap. perpendimus, de sententia excommunicationis. Et noster Præses Couarruias, pp. quæst. cap. 32. nu. 2. Alexand. conf. 8. lib. 1. Rolandus à Valle, conf. 4. num. 31. lib. 1. Folerius, in practica criminali, vers. audiantur excusatores, num. 47 & alios refert, Farinacius, vbi supra, & Faquinetus, libro. 9. controuersiarum, cap. 38. liter. C. Pro 8 qua opinione facit, text. in, cap. in audientia, 25. de sententia excommunicationis, ibi: * *Huiusmodi clerici, si à prælato, 3. commoniti militaria noluerunt arma deponere, de privilegio clericorum, subsidium aliquod habere non possint.* * Ex quo benè sequitur, quòd debeat præcedere trina monitio, ut clericus perdat privilegia clericorū, & ut tradatur tamquam incorrigibilis curiæ sæculari. Idem probat, text. in, dict. c.

fin. de vita, & honestate clericorum, ibi: * *Mandamus quatenus si tales tertio à te commoniti, ab huiusmodi non respuerint, sed prætermisissimis officijs, negotiationibus instituerint supra dictis, cū eo facto privilegium abijciant clericale.* * Ergo ante trinam monitionē, non priuatur clericus fori privilegio, neque traditur curiæ sæculari. Quam sententiam confirmat, text. in, cap. 1. de vita, & honestate clericorum, libro, 6. ibi: *Et si tertio moniti non respuerint, careant omni privilegio clericali.* * ad idem, text. 9 in, cap. contingit. 45. de sententia excommunicationis, ibi: * *Verum quia privilegium meretur amittere, qui permissa sibi ab utitur potestate, ac frustra legis auxilium inuocat, qui committit in legem, volumus, & mandamus, ut tales si tertio à te commoniti, se ipsos contempserint, illius efficiantur immunitatis exortes, quæ pro clericorum tutela, & laicorū violentia coercenda, dignoscuntur instituta.* * Ex quibus iuribus videtur cōcludendū, iudicem ecclesiasticum vim non facere, inhibendo iudici sæculari, ut non procedat contra clericum; quia ipsius delicta, licet atrocissima, 10 non debent præiudicare ecclesiasticæ iurisdictioni. Quæ sententia verissima semper mihi visa est; quia tunc traditur clericus incorrigibilis curiæ sæculari, quando tēmonitus, persistit in suo delicto, ut docet, Menchaca, lib. 3. de testam. §. 22. num. 63. Aluericus, in, 2. parte, statuti, quæst. 42. vbi dicit se vidisse communiter seruari. Et tradit, Rolandus, conf. 4. num. 31. lib. 1. ce 11 sante verò monitione, nō reperimus scriptum de iure, delicta clerici, per laicum iudicem esse punienda. Et si aliquando illud factum fitit, contingit de facto, & per tyranidem, & non inspecta iuris canonici decisione, de qua, in, d. cap. fin. de vita & honestate clericorum. Quam opinionem dicit magis communem, Salcedo, ad Bernardum Diaz, cap. 139. versic. ut tradatur, col. 2. vbi dicit quod clericus nun-

nūquam dicit incorregibilis, nisi fuerit ter monitus.

- 12 Nec superiori resolutioni obstat dicere, constituendā esse differentiā inter clericos in sacris, & clericos in minoribus ordinibus positos, vt in primo casu, non perdant priuilegium, in secundo verò sic, vt aduertit, Couar. vbi supra, qui is intellectus ratione caret, & repugnat dispositioni, tex. in, d. cap. perpendimus, in verbo: * *Sacerdos.*

- Quibus sit prænotatis, non obstat
13 iura canonica, pro contraria sententia aduēta, fauore iudicis sæcularis: quia respondeo, quod, tex. in, d. c. perpendimus, de sententia excommunicationis, non probat conclusionem, sed solum quod interfectores non cogantur ad sedem Apostolicam accedere ad obtinendam absolutionem, & assignat, tex. rationem, quia talis clericus, non propulsando, sed inferendo iniuriam fuit occisus. Nec obstat verba illa, quibus cauetur, Sacerdotē illum à comite insum fuisse fustigari, & in patibulo spirasse, quia ea nō fuerunt iudicialiter facta, neque dubium erat, an comes qui laicus erat de crimine sacerdotis cognoscere possit, sed solum fuit dubitatum, an propter violentas manus in clericum iniectas excommunicationē incidisset, à qua nisi per sedem Apostolicam absolui posset, vt in, d. c. si quis suadente diabolo, 17. quæst. 4. Et huic dubitationi respondit Pontifex, non incidisse, neque propter hoc cogi posse sedem Apostolicam à dire, & sic dubitatio fuit respectu absolutionis, & excommunicationis, propter manus iniectio-
14 nis, non verò respectu iurisdictionis, in quo consistit tota difficultas.

- Nec prædictis obstat, tex. in, c. 1. de apostatis: quia respondeo, quod in illo, tex. non dubitatur de iurisdictione ecclesiastica, sed an clericus perdat priuilegium clericale, sine vlla

monitione, & huic dubitationi respondit Pontifex: * *Eos per censurā ecclesiasticam non precipimus liberari.* * Et sic non vult Pontifex ei succurrere, vt liberetur, & assignat rationem: * *Quia indignum est ab ecclesia subueniri, per quos constat in ecclesia scandalum generari:* * vt in, cap. 2. ne clerici, vel monachi. Et sic non deciditur in eo, tex. an ij qui talem clericum compræhendunt, & manus violentas in eum iniiciunt, excommunicationem incurant, sed quod nō vult, tales clericos iubare, neque ex hoc benè sequitur permittere iudicibus sæcularibus, facultatem eos apræhendendi, tamquam exutos omni priuilegio clericali, ratio autem dubitandi erat; quia aduc clericus retinebat priuilegium clericale, ex eo quia ter monitus non fuit.

Similiter non obstat, tex. in, d. c. ex parte, de priuilegijs; quia respondeo, nulla ibi monitione opus fuisse, propter malitiam clericorum, qui vt delicti pænas, euaderent, habitum, & tonsuram clericalem sumebant, & resubant, & sic Summus Pontifex tulit, vt non videretur clericorum militiæ indulgere, sed potius, vt par erat obiare.

Vltimò pro complemento huius quæstionis, & resolutionis, aducit ad nostram opinionem duas limitationes, Salcedo, vbi supra, vers. non verò, & vers. pari ratione, vbi dicit communem sententiam, non esse receptam in clericis primæ tonsuræ; quia vsus forensis frequētissimus, iam pridem obtinuit, quod si dicti clerici primæ tonsuræ, dimissis vestibus, & absque tonsura enormia crimina frequenter commiserint, à iudice sæculari punitos fuisse, quia priuilegium fori amittitur ipso iure à clericis in minoribus ordinibus constitutis, si crimina atrocissima mutato haitu commiserint, idemque tradit, Couarruu. pp. cap. 32. sed salua pace tam graui-
17

Secunda pars, tracta. de cognitione

18 morum iuris peritorum, non video quid habeat specialitatis illa doctrina; quia non est dare medium; quod aut clericus in minoribus non habet beneficium ecclesiasticum, neque aliquam ex qualitatibus de quibus, in, cap. 6. sess. 23. Concilij Tridentini, ubi agitur de privilegio fori, & tunc non est casus specialis, quod iudex secularis possit contra eum civiliter, & criminaliter procedere, cum reputetur laicus, etiam si sit prima tonsura initiatus, qui non obtinet unam ex dictis qualitatibus, à Concilio deservatis. Aut clericus prima tonsura initiatus, obtrinet beneficium ecclesiasticum, vel habet aliquam qualitatem à Concilio requisitam, & tunc, etiam si dimittat habitum, & tonsurat, nisi fuerit tunc monitus, non perdit propter atrocitatem criminis, privilegium fori, ut dicimus de clerico in sacris, ut tradimus in proœmio huius operis, cap. 8. nu. 14. & declarat, Gutierrez, practicarum, quæst. 5. lib. 1. ubi, nu. 8. refert, Bullam, Alex. III. super abitu, & tonsura clericorum.

SUMMARIVM.

1. **C**lericus depositarius, ad redendum depositum, conveniendus est coram iudice seculari.
2. Doctores pro prima sententia referunt, & quid observatur, & nu. 3.
3. Iudex secularis qui constituit clericum depositarium, debet eum condemnare, ad restitutionem depositi.
4. Lex, fin. S. penultimo, ff. de bonis auctoritate iudicis possi. declaratur.
5. Gallia observat practicam huius questionis.
6. Contraria opinio in questione principali, traditur.
7. Clericus depositarius, ut reus conveniendus, debet conveniri, in foro ecclesiastico.
8. Actor sequitur forum rei, de iure canonico, & civili.

9. Cap. 1. de deposito. declaratur pro secunda opinione.
10. Depositarius potest plures exceptiones opponere contra depositi restitutionem.
11. Depositarius potest opponere exceptionem, quod depositum fuit subrogatum, loco alterius contractus.
12. Depositarius potest opponere, quod depositum fuit perditum, sine dolo, & culpa.
13. Depositarius qui utitur re deposita, furtum committit.
14. Clerici non solum ratione personæ, sed etiam bonorum, sunt conveniendi coram iudice ecclesiastico.
15. Clericus recipiendo rem depositam, non potest expresse, neque tacite se submittere iurisdictioni seculari.
16. Concordia opinionum refertur, quæ est practicanda, & tenenda.
17. Depositum cognitio, & condemnatio contra clericum, pertinet ad iudicem secularem, & executio ad ecclesiasticum.
18. Iudex ecclesiasticus qui non vult impartiri auxilium brachi secularis, ad recuperandum depositum, facit vim, quæ est tollenda per Regios Senatores.
19. Clericus constitutus sequester, per iudicem secularem, potest conveniri coram ipso, sed executio est facienda per iudicem ecclesiasticum, ad requisitionem secularis.
20. Practica Senatus refertur.

QVAESTIO. 76.

Utrum iudex ecclesiasticus faciat vim, inhibendo iudici seculari per censuras, ut non procedat contra clericum depositarium, qui ex mandato ipsius, depositum suscepit.

Scp̃

SEpè diximus clericum, ratione administrationis susceptæ, vel officij temporalis, posse conueniri corâ iudice laico, & plurima huius rei exempla constituimus, in, libr. 4. communium contra communes, q. 1. à, num. 603. & in, 611. cum sequenti bus. Vbi clericum depositarium, conueniendum esse coram iudice sæculari (cum ipse munus depositi acceptauit, & pro depositi solutione se obligauit in tribunali iudicis sæcularis) ex voto plurimorum resoluiamus, vt docet, Franciscus Marcus, decis. 1037. vol. 1. Andreas Gayl, lib. 1. obseruationum, obseruatione, 37. num. 6. vbi refert, Innocetium, & alios, idem tenet Mexia, in præmatica, taxæ panis, conclus. 5. num. 35. & Bobadilla, in sua politica, 2. part. cap. 18. num. 130. Gregorius, in, l. 5. tit. 10. par. 6. verb. *Al iuez ordinario*, Gutierrez, nouissimè, in, tractatu de tutelis, & curis, 3. part. cap. 1. num. 9. in, fin. Didacus Perez, in, l. 1. tit. 10. lib. 3. ordin. Et sic secundum istam opinionem, iudex ecclesiasticus, facit vim, inhibendo iudici sæculari à cognitione causæ, contra clericum depositarium, cum tunc neque ratione personæ, neque bonorum suorum conueniatur, sed solum ad restituendam rem depositam, quam de manu iudicis sæcularis recepit. Et ob hanc causam, dixit, Baldus, in, l. acceptam, num. 6. C. de vsuris, & in, l. fidei iusor. §. fin. in, l. lectura, ff. qui satis dare cogantur: quod quando iudex sæcularis eligit clericum depositarium, quod idem iudex, debet ordinare depositum de mandato suo esse restituendum. Et pro hac sententia aducitur, rex. in, l. fin. §. penultimo, C. de bonis autoritate iudicis possidend. Eadē sententiam, tenet, Salicetus, in, dict. l. acceptam, & Ias. in, l. si fidei iusor. §. final. ff. qui satisfacere cogantur, & in, l. 1. num. 7. ff. de officio eius. Aufredus, in additionibus ad Cappellam Tolosanā, in, decis. 168. & in, tractatu.

de potestate sæculari, regul. 2. salēcia, 14. num. 14. Guillermus Benedictus, in, cap. rainuncius, verbo, & vxorem, num. 419. Tiraquellus, de retract. tit. 2. §. 4. gloss. 7. num. 10. vbi dicit, quod ita seruatur in, Gallia, & Afflicis, de-
cision. 24. num. 3. vbi eius additionator. Carrotius, in, tractatu de deposito, tit. de causis, num. 40. Maranta, de ordine iudiciorum, 4. par. distinct. 11. num. 62.

Sed pro contraria parte, & sic pro iudice ecclesiastico, non deficiunt fundamenta, & rationes; quia depositarius clericus, est reus conuentus, & sic actor qui petit depositum, debet reum conuenire coram suo iudice, c. si clericus, cap. si generale, de foro cōpetenti, lex, actor, C. vbi in rem actio: & facit pro hac sentētia, cap. 1. de deposito, vbi apparer iudicem ecclesiasticum, esse competentem ad restitutionem depositi, in, versic. non deuenimus. Tertiò fulcitur hæc opinio; quia depositarius potest aliquādo aliquas exceptiones opponere, quando depositum est correspectiuum; quia tūc potest opponere exceptionem retentionis, vel similis, vt docet, Socinus, cons. 143. in, fin. quia dispositio legis siquis, C. de depositi, fundatur in tollenda perfidia, qua cesante, poterit depositarius, omnes exceptiones legitimas opponere, vt tradit Carrocio, 2. part. tit. de causis, num. 47. Rursus, quando depositum est subrogatum loco alterius contractus, tunc bene potest depositarius, exceptiones illi contractus opponere, vt aduertit, Carrocio, supra, num. 42. Præterea, post contingere quod depositum sit de perdictum, & sit tractandum de dolo, vel culpa leui, vel leuissima depositarij, vel quia depositarius vsus est reposita, pro vt hodie omnes faciūt, quæ est causa, vt omnes sint decogti, & tunc committitur furtum, vt in, l. qui furtum, ff. de condit. furt. l. qui sculum, ff. de depositi, l. 3. C. eod. tit. decisio

Secunda pars, tract. de cognitione

- decisio Tolofana, 168. Et cum hæc omnia, & similia possent cōtingere in iudice sēculari, non est rationi consonum, clericum esse cōpellendum, & molestandum, & conueniendum in illo tribunali, argumento, textus, in, capit. 1. & 2. de mutuis petitionibus, & tradit, Alexand. conf. 149. num. 1. vol. 6. Menochius, de arbitrarijs, libr. 1. q. 43. num. 15. quia clerici non solum ratione personæ, sed etiam ratione bonorum sunt exempti à iurisdictione iudicis sēcularis. Menchaca, de sucef. creat. lib. 3. §. 22. limitatione, 17. nu. 58. Burlatus, conf. 42. num. 2. vol. 1. Couarruias, pp. cap. 31. siuè obligatio sit realis, seu personalis; quia semper coram ecclesiastico conueniendi sunt, cap. statumimus, 11. quæst. 1. Menochi^o, supra, casu, 246. numer. 5. neque clericus recipiendo rem depositam, potuit expressè, neque tacitè, laicorum iurisdictioni se submittere, vt in, cap. si diligenti, cap. si quis clericus, vbi, gl. de foro competenti, Afflictis, decis. 85. numer. 1. Gratus, conf. 87. num. 3. Ex quibus manifestè comprobatur, clericum depositarium, non esse conueniendum coram iudice sēculari, & per consequens, iudicem ecclesiasticum vim non facere inhibendo sēculari à tali cognitione. Idemque tenet, Gratianus, discept. forens. c. 28. Surd. conf. 396. n. 23.

- In qua opinionum varietate, nihil
 16 resoluit, Azebedo, mouens articulum, in, l. 5. tit. 4. num. 3. lib. 5. Recopil. Sed si ego iudex essem, ita causam & litem componerem. Quia aut causa agitur in regali Chancellaria super cognitione, vel super executione, primo casu admitterem primam opinionem, declarando, vim facere iudicem ecclesiasticum, procedendo per censuras contra iudicem sēcularem, adque causam remitterem. In secundo verò casu, quando iam causa per iudicem sēcularem fuit sententia diffinitiuè terminata, & ipse iudex per se inten-

dit exequi suam sententiam contra clericum depositarium, tunc admitterem secundam opinionem, favore iudicis ecclesiastici, contra sēcularem, qui non potest per modum coactionis, & executionis procedere contra clericum; quia non habet iurisdictionem in ipsum. Et sic benè potest iudex sēcularis procedere in causa, admit-tendo, vel excludendo exceptiones clericus depositarij, declarando depositum esse restituendum: quia tunc executio est facienda per literas requisitorias, in bonis clericis implorando auxilium brachij ecclesiastici, vt tenet post hæc scripta, Marta, de iurisdictione, 4. parte, centuria, 2. casu, 104. nu. 9. Et si iudex ecclesiasticus, noluerit auxilium præstare, & sententiam iudicis sēcularis executioni mandare, tunc, profecto faciet vim, & interposita appellatione, & implorato Regis auxilio, omnia debent reponi, facta per iudicem ecclesiasticum, declarando vim intulisse, vt diximus, lib. 4. pp. quæst. 1. num. 613. quod tenementi, quia sepe de facto contingit. Et ita est terminandus articulus per viam violentiæ.

Idemque est dicendum quando clericus est debitor, & penes eum debitum se crestatur ad satisfaciendum creditori: in quo casu, potest iudex laicus ordinare, pecuniam se crestatam, esse restituendam à clerico, vero creditori, sed executio sententiæ facienda est per iudicem ecclesiasticum, ad instantiam, & requisitionem iudicis sēcularis, vt tradunt, Antonius de Butrio, & Socinus, in, cap. 1. de mutuis petitionibus, Vrsilis, in additionibus ad Afflictis, decisione, 193. n. 2. quæ sequitur, Marta, vbi supra, casu, 124. n. fin. & vide quid in simili causa resoluit, Senatus Pincianus, pro vt tradit, Scobar, de ratiocin. c. 7. n. 23. cuius verba retulimus, vbi supra, q. 1. n. 688. libr. 4. comm. contra communes.

SUMMARIVM.

- 1 Principes seculares possunt Episcopos seditiosos a suo regno expellere, ne tota pax reipublica violetur.
- 2 Doctores pro hac opinione referuntur.
- 3 Contraria opinio refertur.
- 4 Cap. Olim, de iniurijs ponderatur.
- 5 Clementina, 1. de pœnis ponderatur.
- 6 Cap. Noueris, de sentent. excommunicationis declaratur.
- 7 Potestas in Episcopos pertinet ad Papam, & in laicos, ad Regem.
- 8 Pragmatica * de las cortesias * non obligat Cardinales, neque personas ecclesiasticas, secundum Martam.
- 9 Concordia opinionum traditur per auctorem inter duas opiniones.
- 10 Saluti si expedit membrum est abscindendum, nec corpus integrum corrumpatur.

QVÆSTIO. 77.

Vtrum iudex ecclesiasticus faciat vim, procedendo per cēsuras contra iudices Regios, qui expellunt clericū a Regno, turbantem Regiam iurisdictionem.

- C**Lerici perturbantes pacem vniuersalem reipublicæ temporalis, crimen flagiciosissimum committunt, & sic refecandum est à principio, ne intima cordis corundant, & tota reipublica Christiana detrimentum patiatur. Et ob hanc causam Principes seculares, posse Episcopos seditiosos a suo Regno expellere, tenuerunt Doctores Hispani. Et ita praticatur in tota Gallia, vt docet, Boerius, in tractatu. de seditiosis, cap.
- 1
 - 2

1. col. 1. Casaneus, in consuetudinibus Burgundiæ, rubrica, 1. §. 8. glossa, 6. numer. 81. Et ex nostratibus, idem tenet, Auendaño, in tractatu. exequendatis mandatis, 2. parte, cap. 6. nu. 12. & Couarruias, pp. cap. 35. num. 3. Bobadil. in sua politica, cap. 16. nu. 90. & c. 19. num. 91. Gregor. in, l. 13. glossa, 4. par. 2. Ahumada, glossa, 4. ibi, num. 6. Salc. in additionibus ad Bernardum Diaz, cap. 102. in, 1. additione, vbi tenet contra Nauarrum, in manuali, cap. 27. n. 67. qui tenebat contrarium. Et ultra, Couarruias, idem tenet pro sua opinione, Guillermus Benedictus, in, capit. rainuntius, verbo, & uxorem nomine Adelasiam, in, 2. decisione, nu. 460. Carolus de Grassalis, lib. 2. Reg. Frantiæ, iure, 7. col. penultim. Bellog. in suo Speculo Principum, tit. de officiali laico, §. ultimo, & in, tit. de prep. rubrica, 1. §. dubitatur, nu. 18. Et nouissimè, Camilius Borrelli, de Regis Cath. prestancia, cap. 71. ex, num. 8. Et Genuenses ob similem causam Episcopum expulerunt. Idem fecit, Alfonsus dux Ferrariæ, vt refert Marta, de iurisdictione, 2. part. cap. 34. num. 25. in, fin. Et sic secundum supra dictam opinionem, videtur dicendum iudicē ecclesiasticum vim facere. Vt tenet, Gregorius, in, l. 57. tit. 6. p. 1. glossa, 2. Curia Filipica, 3. part. §. 3. n. 2.

Sed contrariam opinionem, imo quod iste casus sit expressus in Bulla, In coena Domini, tenet, Nauarrus, vbi supra, in manuali, cap. 27. n. 67. Quem sequitur contra omnes, Marta, vbi supra, num. 29. Pro qua sententia adducit, tex. in, ca. olim, de iniurijs Clementin. 1. de pœnis, cap. nouerit, de sententia excommunicationis: quia potestas in Episcopos pertinet ad Papam, vt in Concilio Tridentino, cap. ultimo, ses. 3. & c. 5. de reformatione. Quia Deus, Optimus Maximus, distinxit iurisdictiones & potestates, & Summo Pontifici assignauit sacerdotium, & omnem iurisdictionem in spiritualibus,

288 Secunda pars, tracta. de cognitione

bus, & in rebus, & personis ecclesiasticis, iurisdictionem temporalem aduersus laicos, text. in, cap. cum, ad rerum, distinction. 9. Alexandr. conf. 8. vol.

- 8 1. Ex qua ratione, tenet ipse, Marta, supra, num. 39. non valere pragmaticam sanctionem, factam, * *sobre las cortesias*, * respectu Cardinalium, & circa personas ecclesiasticas. Et eadem sententiam tenet contra omnes, 4. parte, centuria, 2. casu, 101. num. 4. ubi refert aliqua fundamenta, & rationes, & reprobat consuetudinem, in contrarium introductam.

- In qua Doctorum varietate, talem
9 distinctionem adhiberem, si casus de facto contingeret. Quod si periculum est in mora, recurrendi ad Romanum Pontificem, procedat prima opinio, quia quando periculum est in mora recedimus a regulis iuris communis, l. de pupilo, §. si quis ribos, ubi, Iason. plura exempla aduxit, ff. de noui operis nunt. Si vero sine aliquo damno, neque periculo, potest Pontifex cerciorari de seditione, vel rebellionem Episcopi, tunc procedat secunda opinio, quam pluribus exemplis confirmat Camilius Borrel. n. 30. Et in omnibus casibus, nullo modo procedendum est criminaliter contra personas clericorum, quando tale scelus perpetraverunt. Sed ad obviandum, illud malum expellendus est clericus a Regno, sine damno, & lesione, suae personae, vel remittendus, est ad iudicem ecclesiasticum, ut eum puniat, ut in casibus traditis a Camilio supra, & si ipse fuerit particeps delicti expelli absolute potest, ne pax reipublice perturbetur, in damnum vniuersi corporis, & in casu simili, clericum qui commisit Neapoli crimem laesae maiestatis, commissi fuit causa Reuerendissimo Nuncio, ut simul cum officiali regio cognosceret, ut tradit, Ponte, de cef. 9. & Vincencius de Frâquis. decis. 691. & Ioannes Alofi, in, decis. Neapolitana, 72. & in collectanea, 1466. quia si
- 10

luti corporis expediat, praecisio alicuius membri, quando est putridum, vel corruptum, salubriter abscinditur, ne pars sincera laedatur, similiter cum aliquis homo, qui est membrum reipublicae, contaminatus est, toti communitati, vniuersae reipublicae damnum infertur propter scandalum, vel rebellionem, tunc & laudabiliter, & salubriter expellitur, ut bonum commune, conseruetur, quam opinionem, tenet, Sese, de inhibitionibus, c. 8. §. 3. nu. 101. Cenedo, in suis questionibus, quaest. 45. num. 61. quod debet fieri secluso scandalo, Deum praeculis semper habendo.

SVMMARIVM.

- 1 **C**landi sunt creditores, & legatarii, in confectiōe inuentarij.
- 2 Clerici citari possunt, si sua interesse putauerint, ad confectiōem inuentarij, coram iudice seculari.
- 3 *Authem. de heredibus, & falcidia*, si sancimus, ponderatur.
- 4 Doctores pro hac opinione referuntur.
- 5 Citatio clerici cum ea qualitate, * si sua putauerit interesse, * non est proprie citatio, sed monitio.
- 6 Iudex, & pars faciendū quod possunt non tenentur ad ampliorem obseruationem.
- 7 Inuentarium bonorum clericorum, qui relinquunt heredem laicum faciendū est coram iudice laico, ubi haeres debebat conueniri.
- 8 Casus de facto refertur, circa inuentarium bonorum domini Decani. D. Gabrielis Pacheci, fratris Marchionis de Villena, Ducis de Scalona.
- 9 Distinctio auctoris refertur, & quid sit iudicandum cum casus de facto contingat.
- 10 Bona ecclesiastica, mutatione personarum efficiuntur temporalia.
- 11 Inuentarium clericorum, qui relinquunt heredem laicum, coram seculari faciendum.

- dū est, si verò hæres sit anima, vel causa, coram ecclesiastico.
- 12 Hæreditas relicta laico, licet non sit adita, debet per iudicem sacularem secretari, & inuentarium coram eo est faciendum.
- * Inuentario se ha de hazer por la justicia real, quando muere el Prelado: y si la justicia ecclesiastica lo impedir, se lleue la causa por via de fuerça.*
- 14 Clerici inuentarium, qui decessit ab intestato relicto hærede laico, est faciendum coram saculari. Si verò hæres ab intestato sit clericus, coram ecclesiastico.
- 15 Testator potest prohibere, ne ordinarius se intromittat in confectiōe inuentarij, neque in eius visitatione.
- 16 Opinio Ioannis Gutierrez declaratur.
- 17 Cappellania est visitanda ab ordinario, non obstante prohibitione testatoris.
- 18 Casus de facto refertur.
- 19 Ordinarius visitat testamenta, & facit inuentarium, non expectato tempore iuris.
- 20 Iudex ecclesiasticus non est competens, ad cognoscendum, delictibus creditorum, clerici, qui laicum hæredem reliquit.
- 21 Inuentarium bonorum clerici qui relinquit filios est faciendum coram saculari.
- 22 Fiscalis Regius, debet creari in tribunalibus ecclesiasticis, qui defendat Regiam iurisdictionem.
- 23 Si iudex sacularis praueniāt in confectiōe inuentarij erit competens.

QVAESTIO. 78.

Utrum iudex ecclesiasticus, faciat vim, inhibendo iudici saculari, vt non faciat inuentarium bonorum clerici, ne-

que citare faciat creditores clericos, vt coram eo, si sua putauerint interesse compareat.

IN Confectiōe inuentarij citandi sunt omnes creditores, & legatarij, de quorum præiudicio agitur, vt, in, l. fin. C. de iure deliberandi. Et controuerti solet, an clerici citari possint per iudicem sacularem. In qua quæstione resoluunt scriuentes, clericum, per edictum esse citandum, vel specialiter, dū nō expresse citetur ad comparendum, sed cum ea qualitate, * Si sua putaueris interesse. * Ita Angelus, in, l. 1. §. Hæc stipulatio, versiculo, solum, ff. si cui plusquam per legem Falcidiam, vbi tenet, iudicem laicum posse citare in confectiōe inuentarij legatarios, & creditores, etiam si sint clerici, & prælati. Et dicit, text. expressum, in, authentico, de hæredib⁹, & falcidia, §. sancimus, vbi, glossa, verbo, dignitas. Vbi Imola, & hanc opinionem tenent Doctores, in, l. testamen-
ta omnia, C. de testamentis. Vbi, Bald. Paulus, Alexand. & Iason. Idem Bald. in, l. fin. quæst. 5. C. de edicto Diui Adriani tollendo, Felinus, in, capit. cum inter priorem, num. 12. de exceptionibus, & in, cap. ecclesiæ, Sanctæ Mariæ, num. 68. de constitutionibus. Ancharranus, in, regul. ea quæ, quæst. 17. de regul. iuris, Monticulus, in, tractat. de inuentario, cap. 7. nu. 20. Decius, in, cap. cum inter. numer. 16. de exceptionibus. Aufredus, de potestate seculari in ecclesiasticos, regul. 2. falenc. 12. Et rationem assignat: quia talis citatio si sua putauerit, non est vera, & simplex citatio, sed potius monitio, vt compareat si voluerit; quæ de iure nō supponit necessariam superioritatem, vt tenet, glossa, in, cap. cum causa, de officio delegati, & in, cap. dilecti, de exceptionibus: & sic nō arctat citatum

282 Secunda pars, tracta. de cognitione

tum ad necessario comparandum, ut docet, Innocentius, in, d. c. dilecti. Et dixit notabiliter, Baldus, in, dist. l. testamenta, quod huiusmodi citatio potius dicitur ad voluntatem exquirendam, quam ad causam. Vnde citatus cum hac clausula, non potest dici con-
 6 rumax, non comparando, & actus ipse valet; quia iudex, & pars faciendo quod possunt, non tenentur ad amplio- rem obseruantiam, l. si mulier, §. si quis hæreditarium, ff. de cond. institu- tionum. Et sic secundum supra dictam sententiam, videtur dicendum iudicem ecclesiasticum vim facere, inhibendo iudici sæculari.

Rursus, non solum hæc opinio pro-
 7 cedit respectu citationis, sed etiam respectu ipsius inuentarij: quia inuenta- rium bonorum clerici, faciendum est coram iudice sæculari, ut docet, Guil- lermus Benedictus, in, capit. Rainun- tius, verbo, & uxorem, decisione, 2. n. 132. de testamentis, ubi in distinc- te tenet, inuentarium fieri debere per iudicem sæculare. Quod nuper habui-
 8 de facto, in bonorū inuētario, dilectis- simi Dñi D. Gabriel Pacheco, Deca- ni huius almæ Ecclesiæ Toletanæ; qui nuper ad superos evolauit, cum mag- na huius ciuitatis tristitia; propter ei⁹ magnam prudentiam, & animi nobili- tatem, & vitæ sanctitatem, & pietatem erga pauperes. In quo casu Marchio de Villena, eius frater, tamquam testa- mentarius ipsius, confecit inuentariū coram iudice sæculari, & tabellione, Ioanne Santius de Soria, coram qui- bus apertum fuit testamentum. Vica- rius verò generalis, cum suo notario, peteuit, ut causa inuētarij coram eo, & suo notario conficeretur. Quilibet fundauit suam intentionem coram domino Archiepiscopo, aliquibus ra- tionibus, & fundamentis, & tandem dicta causa fuit ad concordiam red-
 9 dā, & ipse Vicarius approbavit inuen- tarium sub certa protestatione, & sic causa remissa fuit ad iudicem sæcula-

rem, nuper verò similis controuersia de facto pendet inter iudicem eccle- siasticum, & sæcularem super inuenta- rio bonorum, D. Gasparis de Valen- cia clerici, qui ab intestato decessit, & in Regali Chancellaria Pinciana, causa fuit remissa ad iudicem ordina- rium declarando vim facere iudicem ecclesiasticum.

Et quia casus iste sepè contingit de facto, opere præteritum esse duxim⁹, 10 certam de iure assignare resolutio- nem. Et si sic distinguendum es- se arbitramur, quia aut clericus relin- quit hæredem laicum, vel decessit ab intestato, vel eius anima fuit hæres in- stituta, vel aliqua causa pia. In primò casu inuentarium est faciendum co- ram iudice sæculari: quia bona affecta priuilegio clericali, permutationem personæ desinunt esse ecclesiastica, & sequuntur conditionem hæredis lai- ci, lex, Paulus respondit per procura- torem, §. 1. ff. de acquirenda hæredita- te. Ita resoluit in terminis, Guido Pa- pæ, decision. 261. ubi dicit ita fuisse iu- dicatum. Idem tenet Rolandus, in tra- ctatu. de inuētario, quæst. 17. per totā. ubi pro iudice sæculari refert sex fun-
 11 damenta, ad hoc, ut inuentarium bo- norum clerici, qui relinquit hæredem laicum, coram iudice sæculari sit fa- ciendum. Idem tenet Aufredus, in cle- mentina, 1. de officio ordinarij, tit. de potestate sæculari super ecclesiastic. Quos sequitur, Azebedo, in, l. 5. tit. 4. lib. 5. recopil. num. 9. Idem tenet, Gu- tierrez, lib. 2. practicarum, quæst. 49. numer. 2. in, fin. qui allegat, Cephalū, cons. 57. numer. 52. Rolandum, consil. 61. num. 9. lib. 4. Idem tenet, Casane⁹, in consuetudinibus Burgundiæ, rubr. 7. §. 12. num. 16. folio, 281. qui allegat, Speculatorem, tit. de clericis coniug. §. 1. Quæ sententia non solum est vera
 12 & procedit quando hæreditas est adi- ta per hæredem laicum, sed etiam si hæreditas non fuerit adita; quia dam- num, vel commodum, pertinet ad hæ- redem,

redem, & sic bona ponēda sunt in deposito, vel secreto per iudicē laicū, vt aduertit ipse Gutierrez, dict. q. 49. num. 3. vers. nihilominus. * *Y de aqui se saca la practica q ay en España, de inuentariar los Corregidores la hazienda de los Obispos, y Arçobispos, y dice, que si esto se les impidiere, que se saque la ordena-
ria por via de fuerça, del Consejo Real, adonde se mandan alçar las censuras, y se remite la causa al juez seglar, para efecto de pagar las deudas de criados, y otras cosas tocantes al buen gobierno.* * Et ita est decisum in Regno Portugallię, vt tradit, Quebed. decisio. 83. vbi fundat hanc practicam.

Nūc verò accedēdū est ad secundū casū, distinctionis propositæ, quando cleric⁹ decessit ab intestato, & tunc si hæredes sunt laici, debet etiā inuentariū fieri corā iudice laico, vt cōtingit, quādo mortuus fuit ab intestato Licēciatus Gines de Soto Canonic⁹ sanctę ecclesię, cuius hæredes laici, inuito iudice ecclesiastico, corā dicto tabellione Ioāne de Soria, cōfecerunt bonorū inuentariū. Si verò fuerit ecclesiastic⁹, tūc omnia sunt tractāda corā iudice ecclesiastico. Et ita fuisse iudicatū per Parlamētū Delphynatus, tradit, Franc. Marc. decis. 105. p. 1. quē sequitur, Marra, de iurisdic. 4. p. cētū. 2. cas. 122. n. 16. & ita apud nos practicatur, reseruato tamē quinto bonorum pro anima defuncti prout iudici ordinario vissum fuerit.

Idēque procedit quādo causa pia est heresi instituta, vel anima testatoris, quia in his casibus index ecclesiastic⁹ est cōpetēs, & secularis in capax ad cōficiēdū inuentariū, nisi ipse testator expressē prohibuerit, vt ordinari⁹ ecclesiasticus nō se intromittat: quia sicut ipse poterat bona extraneo relinquere, potest similiter prohibere visitationē testamēti; & reliqua quę pertinent ad ei⁹ executionē; quia in re sua, quilibet est moderator, & arbiter, lex, in remādāta, C. mādātī, authē. denup

tijs, §. disponat. col. 4. Mēch. de success. creat. §. 7. n. 17. quæ clausula prohibitionis ecclesiastici fuit per me scripta, in dicto testamēto Dñi Decani, vt omnia cōtēta in eo gubernarentur, & disponerētur per Dñm Marchionem de Villena eius fratrem, sine interuētiōe iudicis ecclesiastici, qui, licet intēdebat ab eo facturū esse inuentariū, nō obstatē prohibitionē testatoris, per viā violentiæ omnia reponerētur, si ab incepto non destitisset. Quę omnia sunt mēti tenēda, quia sepē cōtingūt de facto, in hac ciuitate Toletana, & est magna cōtentio inter dictos iudices ecclesiasticum, & sæcularem.

Nec superiori resolutioni obstant tradita per Gutie. in repetitione legis, nemo potest, n. 449. ff. de leg. 1. quē sequor. li. 2. cōmuniū, q. 282. n. 16. & Sarmiēto, lib. 1. selectarū, c. 11. n. 10. cū se quētib. vbi resoluit quōd testator qui cōstruxit cappellaniā, nō possit eius Regimē, & visitationē auferre Episcopo ordinario loci, quia nemo potest facere quim in suo testamēto leges locū habeāt. Quia respōdeo, illud procedere in dispositione merē ecclesiastica, secus in dispositione profana rerū tēporaliū; quia licet anima sit hæres instituta, potest cōtingere, ad impleto testamento, & solatis debitis, nihil super esse, & sic esset incōueniēs, vt cōtra testatoris volūtatē expressā, & sine lucro animæ testatoris, ordinarius se intromitteret, quia fortassis testatores vidētes cōtra ei⁹ volūtatē omnia fieri, mutassent volūtatē, pro vt nuper fecit Doctor Ioānes Aluarez, parroch⁹ quōdā oppidi, de Ajofrin, qui ad euitādā visitationē ordinarij ecclesiastici, instituit fratrem heredē, & omnia bona cōsūpsit in legatis prohibita falcidia, vt hæres nihil perciperet, qui protestatus est illud facere ad impediendam visitationem ecclesiastici, propter magnos sumptos, & expensas, & molestias Notarium, & aliorū ministrorū Curię ecclesiasticę, qui statim,

Secunda pars, tracta. de cognitione

non dum corpora difunctorū frigida faciunt bonorum inuentarium, & petunt ad implementum, pro vt contingit in morte Doctoris Bernardini Perez, portionarij sanctæ ecclesiæ, qui ab intestato mortuus fuit, & licet soror eius esset hæres vniuersalis, iudex ecclesiasticus, ratione quinti bonorū, se immiscuit in omnibus bonis, & corā eo fuit factū inuētariū, & distributio bonorū inter creditores, & seruitores, cū omnia illa pertinerēt adiudicē sæcularē. Et non obstante declinatoria fori, ad huc omnes causas celeris sententia terminauit, ne per viā violentiæ abdicarentur, pro vt hæres intētauit. Sed timens ne totum quintum bonorum defuncti expenderetur, tacitè prorogauit iurisdictionē ecclesiasticā. Et licet iudex ordinarius Regius, voluit postea in dictis causis cognoscere, cepit, sed nō perfecit. Sed quid si clericus decedat cū filijs, tūc inuētariū fieri debet coram iudice laico, vt fuit decisū, & tradit, Quebed. in deci. Portug. decis. 81.

21 Et ad obiādum hoc damnum, & ne iurisdicō Regalis semper diminuat, & detrimentum patiatur, propter negligentiam iudicis sæcularis, vt in cap. per tuas, de sententia excommunicationis, authentico, vt nulli. iudi.

23 §. & hoc peruenit, collation. 9. conueniens esset vt crearetur in tribunalibus ecclesiasticis ficalis Regius; qui etiam parte assentiente, defenderet Regiam iurisdictionem tam in hoc casu quam in informationibus in munitatis delinquentium qui testibus falsis & facinerosis probant reū ab ecclesia fuisse extratum, & ad obiādū hoc malū deberet in examine testium ad esse d. & ficalis Regi, & quod aliter probatio esset nulla, recurrēdo per viā violentiæ ad tribunalia Regia, quia sepe ei iurisdicō perturbatur, & diminuitur, & delicta remanent in punita in dānū Regalis iurisdictionis, quod sepe contingit in captura laico

rū, sine præuia inuocatione brachij sæcularis, quod est dolēdū, vt dicem⁹ in q. 93. n. 83. si verò iudex sæcularis præueniat circa executionē testamēti debet in causa procedere, vt tradit Cabedo, decis. 88.

SVMMARIVM.

- 1 **C**lericus coniugatus, coram iudice ecclesiastico, quando sit conueniens, vel sæculari.
- 2 Doctores pro prima opinione referuntur.
- 3 Cap. 6. ses. 23. Concil. Trid. circa clericos coniugatos, nihil disponit de nouo.
- 4 Contraria opinio proponitur.
- 5 Cap. 2. de foro competenti declaratur.
- 6 Doctores pro iurisdictione ecclesiastica referuntur.
- 7 Indicandum est semper pro iurisdictione ecclesiastica, in casu dubio.
- 8 Cap. unico, de clericis cōiugatis, lib. 6. ponderatur.
- 9 Verbum *nullaten⁹* de quo, in, d. c. unico, excludit omnem iurisdictionem.
- 10 Opinio pro clericis coniugatis seruatur in Curia Romana.
- 11 Omnes qualitates Concilij Tridentini, debent concurrere in clerico coniugato, vt patiatur fori priuilegio.
- 12 Bigamus non viuitur fori ecclesiastici priuilegio.
- 13 Tres qualitates requiruntur in clerico coniugato vt gaudeat fori priuilegio.

QVÆSTIO. 79.

Vtrum iudex ecclesiasticus faciat vim, inhibendo iudici sæculari, vt nō procedat cōtra clericum coniugatum.

ANceps, & dubia fuit inter antiquos controuersia, an cleric⁹ cōiugatus gaudeat fori priuilegio,

1 nilegio, quando pro debito pecunia
rio conuenitur corā iudice laico. vel
an sit remittēda causa ad iudicē eccle
siasticū. In qua re, duas refero opinio
nes contrarias, lib. 2. pp. quæst. cōmu
niū contra communes, q. 593. Vbi pro
vtraque parte parte Doctores retuli
mus. Et cū hodiē sepe dubitetur, de re
solutione hui⁹ quæstionis, cū sint plu
rimi clerici coniugati in hoc Archie
piscopatu Toleti, qui aliquando corā
iudice ecclesiastico, aliquādo corā
sæculari conueniuntur, id circo decre
ui, ampliori calamo quæstionē resol
uere, & quid tenendū, & practicandū,
in iudicando, & consulendo, & in ar
ticulo per viam violentiæ.

Et pro iudice sæculari aducitur Ioā
nes Andreas, & alij Doctores, quos re
fert, & sequitur, Couar. pp. q. c. 31. n. 7.
2 ibi * *Potest index secularis de causa civili
cognoscere, & eā diffinire.* * Et hæc dicit
cōmunē opinionē, Marian. Socin. in,
c. 1. n. fin. de foro cōpetēti, & ita fuit,
iudicatū in decis. Tolosana, 144 & no
uissimē, Cened. q. 4. n. 19. vbi sup. intel
ligit tex. in, d. c. 1. & Concil. Trid. a. n.
20. quā opinionē, tenet, Nata, cōf. 19.
nu. 6. vol. 2. vbi dicit, quod possunt in
carcerari pro debito civili, idē in cōf.
3 6. nu. 1. eod. vol. & sequitur, Camil.
Borrel. de Regis Catholici, præf. c. 71.
n. 150. vbi dicit quod nō est necessa
ria prima monitio, & cōclusionē prin
cipalē dicit cōmunē, Gutier. lib. 1. pp.
q. 5. n. 3. & de iuramento confirmato
rio, 1. p. c. 17. n. 11. & Iulius Clar. lib. 5.
recept. sentēt q. 36. n. 12. vers. hæc om
nia. Azeb. in, l. 2. tit. 4. lib. 1. recop. Abi
les, in, cc. prætorū, in prohemio, a. n.
28. Monta. in, l. 25. tit. 9. p. 5. gloss. ver.
* *Enemi stat.* * Pro qua sententia aduci
tur, & ponderatur, tex. in, c. vnico, ver
sic. cæteris, de cleric. cōiug. Vbi ultra
priuilegiū canonis, & fori in crimina
libus, in cæteris rebus, & actionib⁹, nō
gaudent clerici coniugati priuilegio
clericali Et licet, tex. etiā loquatur de
causis civilibus, illud est intelligen

dum, respectu capturæ personæ, scd̄s
verò si merē ciuilit̄ agatur sinē car
ceratione, vt fuit resolutum in dicta
Cappella Tolosana, 144. & vide aliam
decision. 184 & Guid. Papæ, decis. 138.
& Franciscus Marcus, decisione, 419.
in, 2. parte. Et sic secundum istam o
pinionem, iudex ecclesiasticus facit
vim, inhibendo iudici sæculari, a cog
nitione causæ ciuilis, contra cleri
cum coniugatum. Cui resolutioni
non aduersatur, tex. Concilij Triden
3 tin. in, c. 6. scf. 23. vers. in clericis verò,
qui nihil disponit de nouo, sed solū,
quod seruetur constitutio, Bonifa
cij, 8. incipit, clerici, qui est tex. in,
dict. capit. 1. de clericis coniug. Vbi
fundatur, & ponderatur hæc sen
tentia.

Sed pro iudice ecclesiastico, sunt
plura fundamenta, vt causa illi remit
4 tatur per sæcularem. Quia nullus cle
ricus etiam si coniugatus sit, potest co
ram iudice laico conueniri, iuxta dis
positionem, tex. in, cap. 2. de foro cō
petenti. Quæ decisio confirmata est
5 in, d. c. vnico, & in, d. Concilio dum
clericus habitum, & tonsuram defe
rat, vel alicuius ecclesiæ seruitio, vel
ministerio ab Episcopo deputat idē
ecclesiæ seruiant, vel ministrent Et
sic suppositis illis tribus qualitatibus,
debent priuilegio vri fori, etiam in
causis civilibus, vbi nullus est timor
in carcerationis. Quam opinionem
6 tenet, Archidiaconus, in, c. 1. de cleri
cis coniugatis, lib. 6. Vbi Francus, co
lat, 2. Ioannes Alofi, collectan. 308. qui
sic intelligit Concilium Tridenti
nū. Lupus, allegation. 41. Vbi consu
luit pro clerico coniugato, & resol
uit condemnari non posse a iudice
sæculari, siuē agatur ciuilit̄, seu cri
minalit̄, vt in, dict. cap. vnico. & dicit,
Marta, de iurisdictione, 4. p. cent. 2. ca
7 su, 153 numero, 5. in fin. Quod licet
casus iste esset dubius, quod ad huc
pro iurisdictione ecclesiastice iudicā
dum, vt ipse resoluit, casu, 145. Quæ

Secunda pars, tract. de cognitione

resolutio est multum utilis in his cognitionibus per viam violentiæ: quia si casus controuersi iurisdictionis, & cōpentiæ, fuerit dubius de iure poti⁹ pro iurisdictione ecclesiastica (quia est nobilior) iudicandū est, quā pro iurisdictione Regali. Quod debent iudices suprami, cordi habere affixum.

Rursus, possunt ponderari verba dicti, c. vnici, ibi: * *Neque ab ipsis secularibus iudicibus, eos deberi personaliter, vel etiam pecunialiter nullatenus cōdēnari.* * Et sic prohibitus cognosci in criminalibus, intelligitur prohibitus siuē agatur ciuilitē siuē criminaliter, maxime quia noua constitutio est interpretanda, vt minus corrigat ius commune, cap. cum dilectus, de consuetudine, lex, 3. §. prator, ff. de damno infecto, & si aliter ille versiculus intelligeretur, corrigeret Concilium Parisiense, in hoc vt clerici coniugati, pecunialiter possint coram iudice laico conueniri.

Vltimò, pro hac sententia, ponderanda sunt verba illius, tex. ibi: * *Nullatenus.* * cuius natura, & proprietas est totum negare, & vniuersaliter iurisdictionem iudicis secularis excludere. Ita Decius, in capit. super literis, numero, 13. de rescriptis, & in, capit. eam te, numer. 33. eodem titulo, glossa, in, clementina, 1. de secrestat. posse. & fruct. verbo, nullatenus, Gigans, in tractatu. de personibus, questione, fin. num. 10. habetque vim sententiæ, & decreti irritantis, & aufert facultatem dispensandi in contrarium, glossa, in authentica, si qua mulier, C. ad Veleianum, Ancharranus, consilio, 170. numero, 2. Tiraquellus, in, l. si vnquam, verbo, reuertatur, numero, 91. C. de reuocandis donationibus, & sic Romanus Pontifex, per illud aduerbium in fine positum excludit omnem iurisdictionem contra clericos coniugatos, dum modo seruent requisiti illius textus, quam opinionem defendit Nata, consilio, 120. nu-

mero, 1. qui alios refert, & hæc est vera, & communis opinio, quam tenent Dominicus, & Ancharranus, in, dict. capit. vnico, Rota, in nouis, decision. 203. Burgos de Paz, consilio, 22. vbi consuluit pro clerico coniugato, Lupus, allegatione, 118. vbi dicit, quod hæc opinio est de iure verior, & quod ita seruatur in Curia Romana, & hæc diximus veriolem, & communiolem de iure communi, & Regio, & ex decreto sancti Concilij Tridentini, in dict. questione, 593. in fin. & sequitur, Bernardus Diaz, capit. 62. vbi latē, Salcedo, numero, 13. Ioannes Garcia de nobilitate, glossa, 9. numero, 50. Et ita est tenendum si casus de facto contingat in articulis per viam violentiæ, si simul cum clericatu probentur reliquæ qualitates, in, d. Conc. Trid. ca. 6. session. 23. vbi debet seruire ecclesiæ, vel in alio ministerio aliàs non gaudeat fori priuilegio, vt nouissimè aduertit, Ioannes Aloisi, collecta-308. de qua suprà, si verò clericus coniugatus fuerit Bigamus, & cum virgine nō fuerit copulatus, erit omni priuilegio priuatus, vt tradit, Couarruias, practicarum, capit. 31. a, numero, 7. & Ioannes Aloisi, suprà, vbi refert tres requisiti, primum, quod contrahat cum virgine, secundum, quod tonsurā, & vestes clericales deferat, tertium, quod deseruiat ecclesiæ.

SVMMARIVM.

- 1 **A**ppellatione pendente nihil est innouandum.
- 2 Attentans lite pendente offendit ius, & iudicem, & partem.
- 3 Innouandum non est per iudicem ecclesiasticum, durante lite super competenti iurisdictionis.
- 4 Attentata sunt reuocanda nullo iuris ordine seruato.
- 5 Contraria opinio in questione principali proponitur.

6 Attentat-

- 6 *Attentata, non causantur quando iudex nulliter procedit.*
- 7 *Attentata appellatione pendente, si est nulla, non sunt reuocanda.*
- 8 *Clericus citatus coram iudice seculari, non dicitur contumax, in nō comparando, cum citatio sit nulla.*
- 9 *Citatio nulla non inducit litispendentiam.*
- 10 *Citatio nulla nō interrumpit prescriptionem.*
- 11 *Iudex secularis respectu clerici, habetur ut persona privata.*
- 12 *Marta opinio reprobat pluribus rationibus.*
- 13 *Capit. 4. session. 14. Concil. Tridentin. declaratur.*
- 14 *Iudex non debet in sua causâ sibi dicere.*
- 15 *Verbum,* Nequaquam,* inducit actus nullitatem.*

Q V A E S T I O. 80.

Vtrum iudex ecclesiasticus faciat vim, procedendo ad vltiora in casibus competentia iurisdictionis: Et an attentata statim sint reuocanda, cū causa deuoluitur ad iudicē sacularem.

Vtilis & necessaria est in articulis per viā violentiæ, attentatorū materia; cū de iure nihil sit in nouādū appellatione pendente: neque in eo casu in quo est contētio iurisdictionis inter duos iudices; quia donec causa fuerit terminata iurisdictionis, super sedēdum est in causa principali, & aliter erit notorius articulus per viā violentiæ, vt tradit pluribus citatis, Couuar. pp. c. 24. per totū, vbi declarat hanc materiā, & in, c. 23. quia attentatōs lite pendēte offendit ius, iudicē, & partem, vt in, cap. cordi, c. non solū, de appellationibus, lib. 6. Rota, decis.

5. nu. 2. de restitut. spoliatorum in nouis, Ioānes Aloſi Ricij, in collectanea, decisio. collecta. 277. & 334. & sic si pendente causa competentia iurisdictionis inter iudicem ecclesiasticum & sacularem, si dum tractatur de remissione causæ ad sacularem, iudex ecclesiasticus aliquid attentauerit, sunt attentata per eundem iudicem reuocanda, quando causa venit remittenda, vt docet, Gullermus Benedictus, in, capit. Rainuntius, versicul. & vforem, el. 2. numero, 141. quia attentata debent reuocari solo officio iudicis, glossa, in, capit. cupientes, verbo, gratia, de electione, libr. 6. glossa, fin. in, capit. non solum, de appellationibus, Baldus, in, l. appellatione, numero, 4. C. de appellationibus, & etiam nullo iuris ordine seruato: quia hoc remedium est magis priuilegiatum, quā simplex iudicium spoliij, vt tradit, Rota, decisione, 2. versiculo, secus de restitutione spoliatorum in nouis. Decius, consilio, 200. numer. 2. Ex quibus videtur dicendum, iudicem ecclesiasticum vim facere, si ad vltiora procedat, quæ omnia si per ipsum non reuocentur, erit notorius violentiæ articulus.

Sed cōtrariā opinionem, aduersus, Guillermū tenet, Marta, de iurisdictione. 4. p. cētū. 2. cas. 157. n. 5. vers. sed doctrina Guillermi, vbi dicit, quod attentata non causantur quando iudex nulliter procedit, ex traditis per, Afflictis, decisione, 360. Herculanis, in tractatu. de attentatis, capit. 31. numero, 77. & numero, 137. Lancelotus, in eodem tractatu. ca. 4. de attentatis lite pendente. Et sic dicit, quod attentata appellatione pendente, quæ nulla est, quod non est reuocanda, etiam si inhibitiō præcedat, vt tradit, Francus, in, capit. dilectus, numero, 10. de appellationibus, Bellamera, decisione, 229. quia iurisdictionis non deuoluitur, quando nulliter appellatur, & vbi nulliter inhibetur, non operatur

Secunda pars, tracta. de cognitione

- ratur appellatio reuocationem attentatorum, vt docet, Belamera, supra, & Rota, decis. 45. de appellationibus, in nouis, & in, 43. & 54. eodē tit. Banci^o, in tractatu. de nullitate, tit. quando, &
- 8 intra quæ tempora, num. 48. Et sic infert, quod quando clericus citatur coram iudice sæculari, vel iudex ecclesiasticus inhihetur, quod non potest dici contumax, cum citatio sit ipso iure nulla & per consequens iudex vltius procedendo non dicitur attentare. Præterea, illud cōfirmatur, quia citatio nulla, non inducit litispendentiam, clementina, final. vt litependente. Decius, consilio, 46. numero, 28. & similiter nulla, non interrumpit præscriptionem, l. si pater, C. ne de statu defunctorum. Et sic resoluit, numero, 15. contra laicum non procedere iudicium attentatorum,
- 10 pendente remissione: quia iudex sæcularis respectu clerici, habetur, vt priuatus, & sic facta per iudicem ecclesiasticum, post eius citationem, &
- 11 inhibitionem, non possunt dici attentata litependente. Et concludit, quod non sint reuocanda a iudice ecclesiastico, neque sæculari, de cuius resolutione valde de miror; quia supponit nullitatem actus, sine iudicio contradictorio, & sine sententia super competentia iurisdictionis. Et si illa sententia esset vera, profectò in manu iudicis ecclesiastici semper consisteret, allegare nullitatem inhibitionis, vt ipse liberè possit in causa procedere, & sic nunquam daretur casus competentie inter iudicem ecclesiasticum, & sæcularem, neque reuocatio attentatorum procederet, quia semper iudex ecclesiasticus diceret, causam ad se pertinere, & citationem esse nullam.

Vnde verius dicendum est, omnia acta, & executioni tradita, per iudicē ecclesiasticum litependente, super cognitione causæ principalis, esse nulla, & tamquam attentata reuocā

da. Quā opinione cum. 17. ampliationibus, tradit post hæc scripta. Ioannes Alofi, in collectanea, 1469. & tenet nouissimè, D. Ludouico de Peguera, decis. ciuili, 189. vbi dicit ita fuisse iudicatum in Regali audientia, à, anno, 1592. Pro qua sententia, nouitèr potest ponderari, tex. in, cap. 4. session. 14. Cōcilij Tridentini, vbi data competētia iurisdictionis inter iudicem ecclesiasticum, & conseruatorem, nihil est interim innouandum, ibi: ** Si qua inter ipsos iudices, conseruatorem, & ordinariū contentio super competentia iurisdictionis fuerit orta; nequaquam in causa procedatur, donec super suspitione, aut iurisdictionis competētia, fuerit iudicatum. ** Et sic ex identitate rationis, idem est dicendum, quando inter ecclesiasticum, & sæcularem fuerit competentia, quod iuri, & rationi est cōsonum, alias quilibet esset iudex in propria causa. contra legem primam, C. ne quis in sua causa ius sibi dicat, & illud verbum, ** Nequaquam: ** inducit actus nullitatē, si contrariū attētatū fuerit, l. etiā, §. si quis absētis, ff. de pet. hered. l. Iulia, §. sed cum in factis, ff. de actionibus empti.

SVMMARIVM.

- 1 **C**ausa de facto refertur inter duos Vicarios, circa præuentionē causæ.
- 2 Citatio est duplex, realis, & personalis.
- 3 Iudex per citationem personalem præuenit causam.
- 4 Iudex inferior, nunquam præuenit causam.
- 5 Consiliarij domini Archiepiscopi, non possunt causas aduocare à suis Vicarijs generalibus, cum habeat iurisdictionē ab eodem Archiepiscopo.
- 6 Citatio præuenit iurisdictionem.
- 7 Citatio est actus iudicialis, & debet de ea constare in actus processus.
- 8 Citatus inutiliter, si compareat: non potest allegare nullitatē: quia illa excusat

- cusat ad comparandum.
- 9 *Præuentio in causa, qualiter consideratur.*
- 10 *Citatio non præuenit iurisdictionem, ubi pars habet electionem iudicis.*
- 11 *Inhibitio iudicis ecclesiastici non est obtemperanda, quando index secularis procedit inter laicos.*
- 12 *Index qui præuenit iurisdictionem potest cognoscere an sua sit iurisdictione.*

QVAESTIO. 74.

Vtrum index ecclesiasticus faciat vim, qui præueniens per citationem verbalem, inhibuit iudici seculari, vel ecclesiastico, qui præuenerant per citationem realem.

VIdi de facto litem controuersam, inter Vicarium generale huius Archiepiscopatus, & Vicarium villæ de Talauera, qui in causis matrimonialibus sunt æquales in iurisdictione, & est locus præuentioni. Contingit, præuenisse Vicarium villæ de Talauera, per citationem realem, citando reum in domo sua: Vicarius verò generalis huius Archiepiscopatus, die sequenti, citauit eum personaliter. Vnus intendebat præuenisse causam, per dictam citationem realem ad domum, alter, per citationem personalem, licet posteriorem; & hanc ultimam partem ego defendebam. Et cum Vicarius generalis inhiheret Vicario Talaueræ, vt non cognosceret in dicta causa, parsque intendebat eum esse iudicem, appellauit ad consilium domini Archiepiscopi, ubi aduocati vtriusque partis fundarunt, quemlibet, iurisdictionem; & tandem post multas altercationes pro mea opinione fuit iudicatum, & causa deuoluta ad dictum Vicarium generalem. Et

quia non solum inter duos iudices ecclesiasticos, æquales in iurisdictione, potest iste casus contingere, sed etiã inter iudicem ecclesiasticum. & laicum, decreui aliqua vtilia in hac materia referre, pro faciliiori intelligentia huius materiæ, & cognitionis per viam violentiæ, cū casus iste sepe de facto contingat. Et in primis animaduertendum est, citationem esse duplicem, realem, & personalem, & ille index dicitur in causa præuenisse, qui personaliter citauit, vt docet, Bart. in, l. 3. ff. de damno infecto, & in, l. 3. ff. de custodia, & ex lib. reorum, Baldus, in, l. 1. C. ubi, de crimine agi oportet, & in authentica, sed nouo iure, C. de seruis fugitiuis. Ioannes Andreas, in, cap. 1. de obligat ad ratiot, tenet, Gramaticus, decisio. 30 nu. 6. quod procedit etiam si ambo iudices, ab eodẽ domino iurisdictionem recognoscant, quàm si à diuersis, vt tradit, Marta, de iurisdictione, 2. p. c. 2. n. 20. Index verò inferior nūquã potest præuenire, dū ab eodẽ superiore iurisdictionem nõ recognoscant. Iudiciũ soluitur, ff. de iudicijs. Ex qua lege defendebam, in alia causa matrimoniali cepta in villa Matriti coram Vicario illius, nõ posse iudices de consilio huius Archiepiscopatus, causam auocare, quia licet in gradu appellationis vnus sit superior altero, tamen in prima instantia omnes sunt æquales in iurisdictione, & sic est locus præuentioni, cum ab eodem superiore, hoc est domino Archiepiscopo, iurisdictionem recognoscant. Ita, Marta, supra, c. 2. n. 5. ubi verò nulla est competetia inter duos iudices, sola citatio vnus præuenit iurisdictionem, vt est, glossa, in, l. 1. ff. de in ius vocando, & in, libertus, ubi Baldus, C. eodem titulo. Affertis, decisio. 219. Quæ citatio debet fieri ad instantiam partis, & quod constet de ea in actis processus, vt tradit, Imol. in, c. proposuisti, de foro competeti, & in, l. ad peremptorium, ff. de

Secunda pars, tracta. de cognitione

8 de iudicijs. Si verò pars comparuit in iudicio, licet inutiliter fuisset citatus, non potest opponere nullitatem, vt notat, Bart. in, l. 1. §. 1. ff. de ferijs, Rota, decisio. 11. de dolo & contumacia, in nouis.

9 Ex quibus resolutiue tenendum est, quòd si iudices habeant æqualem iurisdictionem, ille dicitur præuenire in causa, qui prius ad instantiam partis citauit. Et si vterque præuenit eodem die & tempore, per citationem personalem, & non constat de prioritate, ille iudex est præferendus, qui est maior, & superior, tam respectu iurisdictionis, quàm causæ: nisi citatus habeat electionem de iure, vt in casu autentica, habita, C. ne filius pro patre, ita docet, Marta, supra, cap. 3. num. 17. Vnde, si in casibus præuentionis, iudex ecclesiasticus inhibeat iudici sæculari, non debet iudex sæcularis obedire mandatis, sed ad vltiora debet procedere, maximè supposita appellatione, & implorato Regis auxilio, vt tradit, Gaspar Cabalinus, in tractatu. de euictionib⁹, §. 3. n. 122. ver. Et si iudex quem refert, & sequitur, Marta, sup. c. 4. nu. 26.

10 Nec est inconueniens, quòd quilibet iudex qui præuenit iurisdictione, possit cognoscere, an sua sit iurisdictione, vt tradit, Innocent. in, cap. præterea, de dilationibus, & in, cap. pastoralis, & in, cap. super literis, de rescriptis. Pro qua sententia est optimus, text. in, l. si quis ex aliena, ff. de iudicijs, ibi: ** Prætoris est existimari, an sua sit iurisdictione.* Et probatur de iure canonico, in, cap. super literis, in, fin. c. pastoralis, cap. ex parte, de rescriptis. Idem potest facere iudex delegatus, cognoscendo de sua iurisdictione, vt cōsuluit, Socinus Senior, conf. 237. vol. 2. Et sic si iudex laicus cognoscat inter laicos, an sua sit iurisdictione. nō potest ab ecclesiastico inhiberi: quia ecclesiasticus in his cognitionibus non est superior, vt tradit, Marta, vbi sup.

cap. 4. num. 23. Quia licet regulariter, iudex ecclesiasticus, possit prohiberi sæculari, vt non cognoscat, sub poena excommunicationis, vt in, cap. sæcularis, de foro competent. lib. 6. cap. licet, de exceptionibus, lib. 6. Mandos. in tractatu. de inhibitionibus, quæst. 18. num. 2. Afflictis, decisio. 30. Boerius, decisio. 14. Franciscus Marcus, 44. num. 4. illud intelligitur in causis spiritualib⁹, aut spirituali annexis, vt in, cap. tuam, de ordine cognitionū, capit. Quanto, de iudicijs. Ita declarat, Beroius, conf. 117. numer. 9. vol. 3. Marta, vbi supra, numer. 22. vbi concludit his verbis. ** Et si iudex secularis declarauerit se competentem, in cognoscendo inter laicos de re merè laicali, vt super executione sententia, qua producit rationem in factum deductam coram se, ecclesiasticus non est illi superior, nisi declaratio fuerit contra easum specialiter in iure canonico dispositum.* Et secundū hanc resolutionem, possunt formari articuli per viam violentiæ, & resolui in Regalibus tribunalibus, vt sepe de facto contingit.

QVÆSTIO. 82.

Vtrum iudex ecclesiasticus faciat vim, declarando, quòd sua sit iurisdictione, contra iudicem laicum. Et quid, è conuerso.

Vide suprà tradita, in quæstione præcedenti, à num. finali, in versiculo, Nec est inconueniens, vbi tradimus resolutionem, & quid tenendum sit & iudicandum per viam violentiæ, cum casus iste in curia ecclesiastica de facto cōtingat, qui est asiduus.

S V M M A

SUMMARIVM.

- 1 *Periurij crimen est mixti fori.*
- 2 *Iudex laicus potest cognoscere de crimine periurij, etiam per viam punitionis.*
- 3 *Cap. Venerabilis, de electione declaratur.*
- 4 *Pœna periurij traditur remissiue.*
- 5 *Actoris est electio, coram quo iudice ac cuset periurum.*
- 6 *Iudex laicus potest relaxare iura mentum quod continet iniquitatem, vel est contra bonos mores.*
- 7 *Iudex laicus potest compellere laicum ad obseruationem iuramenti.*
- 8 *Iudex laicus potest cognoscere, de nullitate absolutionis concessa ab Episcopo, pro lata.*
- 9 *Iudex secularis potest declarare, quem esse periurum.*
- 10 *Leges saculares puniunt periurium.*
- 11 *Resolutio quæstionis traditur.*

QVÆSTIO. 83.

1 *Vtrum iudex ecclesiasticus faciat vim, inhibendo iudici seculari cognoscenti contra laicos de viribus iuramenti.*

- 1 *C*rimen periurij est mixti fori, vt docet, Abb. in, cap. cum sit generale, nume. 21. de foro cõpetenti, & Doctores, in, cap. testimonium, de testibus, & in, cap. cum, cap. laicus, de foro competenti, libr. 6. & tradit, Guido Papæ, conf. 29. & Romanus, conf. 512. in, 3. dub. num. 4. vbi dicit, quod crimẽ periurij non est adeo ecclesiasticum, quin iudex secularis possit cognoscere etiã per viam iurisdictionis punitiue. Et tenet, Felinus, in, cap. 2. numer. 26. de sponsalibus, Baldus, in, l. nulli, C. de testibus. Guido Papæ, quæst. 178. vbi dicit præmis-
- 2
- 3

sis non obstare, c. venerabilis, de electione, & capit. cum sit generale, de foro competenti: quia illa iura loquuntur de clerico puniendo, non de laico. Et nostram conclusionem, confirmat, Couarruias, in, 4. decret. 2. par. cap. 6. nume. 20. Et dicit communem opinionem, & forensi vsu receptam, Salcedo, in practica, ad Bernardum Diaz, cap. 92. vers. nec illud est præter mittendum, vbi agit de pœna periurij, tam clerici, quã mlaici. Et Iullius 4 Clarus, receptarum sententiarum, libro, 5. §. periurum, & sic dixit, Imola, in, cap. cum contingat, de iure iurando, actoris esse electionem, corã quo iudice reum conuenire, pro obseruatione iuramẽti, saculari, vel ecclesiastici. Similiter etiam, si iuramentum contineat turpitudinem, vel iniquita 6 tem, potest iudex laicus adiri, ad eum relaxandum, nec ob hanc causam dicitur de re spiritali cognoscere, vt docet, Federicus de Senis, conf. 272. Romanus, singulari. 491. Felinus, in, cap. 1. de iure iurando, Aufredus, de potestate, laic. super ecclesiast. regul. 4. num. 5. & è conuerò, si iuramentum est validum, potest iudex laicus compellere laicum ad seruandum iuramẽ 7 tum, vt docet, Abb. in, cap. literas, de iuramento calumniæ, Selua, iure iurando, 4. part. quæst. 5. nume. 5. Abb. conf. 8. volum. 1. Nata, conf. 166. num. 23. & conf. 190. vbi, num. 23. dicit, secularẽ iudicem habere dictam iurisdictionẽ, non solum ex officio, sed ad partis petitionem. Et quod magis est, potest 8 iudex laicus cognoscere de nullitate absolutionis iuramẽti, factæ per Episcopum, vel eius Vicarium, vt docet, Ancharran, conf. 383. & an absolutio concessa lite pendente, sit nulla litis mentione facta, vt tradit. Afflict decision. 220, Socinus, conf. 99. volum. 3. numer. 19. & conf. 83. num. 17. volum. 4. Hyppolitus, singulari. 367.

Præterea, potest iudex secularis declarare, quem incurrisse periurum, 9
Oo 5 quando

Secunda pars, tract. de cognitione

quando esset dubium, ut docet, Romanus, singulari, 420. quia lex secularis etiam punit periurium, l. i. ff. ad Turpilianum, l. si quis maior, C. de transactio-
 10 *Etianib*, & de iure nostro Regio, sunt plurimae leges. Unde nimirum si iudex secularis possit hoc declarare, ut tradit, Antonius de Butrio, in, cum sit generale, de foro competenti, ubi an necesse sit optimum verbum, quod iudex secularis potest punire quod est con-
 11 *sequens*, ergo potest cognoscere quod est antecedens. Et idem tradit, Guido Papae, decision. 178. & ita est decisum per Cappellam Tolosanam, decision. 20. & sic ecclesiasticus faciet vim, inhibendo iudici seculari a cognitione contra laicos, de viribus iuramenti. Et si de facto inhibicio concessa fuerit, erit notorius articulus violentiae, implorato Regis auxilio, praecedente appellatione ad Romanum Pontificem.

SUMMARIVM.

- 1 *Caput, nos quidem.*
- 2 *Caput si heredes.*
- 3 *Caput, Ioannes de testamentis ponderatur.*
- 4 *Episcopi sunt executores ultimarum voluntatum.*
- 5 *Cap. 15. ses. 7. c. 6. ses. 22. c. 4. ses. 25. Concilij Tridentini declarantur.*
- 6 *Episcopi tamquam delegati Sedis Apostolicae, habent facultatem commutandi ultimas voluntates.*
- 7 *Executio ultimarum voluntatum, est mixti fori.*
- 8 *Lex, nulli, C. de Episcopis, & clericis ponderatur.*
- 9 *Lex, hereditas, ff. de petitione hereditatis ponderatur.*
- 10 *Doctores pro iudice seculari referuntur.*
- 11 *Doctor Sebastianus Ximenez, Fiscalis operarum piarum laudatur.*
- 12 *Legatorum piorum executio, pertinet prius ad iudicem ecclesiasticum.*

- 13 *Iudex ecclesiasticus non potest unum opus pium in alterum convertere.*
- 14 *Cap. 8. ses. 22. Concilij Tridentini declaratur.*
- 15 *Reipublica inter est, ut suprema voluntates exitum & executionem habeant.*

QVAESTIO. 84.

Utrum iudex ecclesiasticus, faciat vim, inhibendo iudici seculari, ut non procedat ad executionem ultimarum voluntatum.

IN Quaestione proposita, pro iudice ecclesiastico, solet allegari, textus, in, c. nos quidem, cap. si haeredes, cap. Ioannes, cap. tua, de testamentis, gloss. ver. vestro, in, cap. Silvester, 1. quast. 1. & in, l. nulli, C. de Episcopis, & clericis. Vbi Episcopi sunt executores ultimarum voluntatum, & sic iudices seculares excluduntur, maxime hodie ex noua lege, Concilij Tridentini, cap. 15. ses. 7. & cap. 6. ses. 23. & cap. 4. ses. 25. de reformatione, ubi Episcopi tamquam delegati Sedis Apostolicae, habent facultatem commutandi ultimas voluntates, & per consequens, ad eos prius pertinet executio, non vero ad iudices seculares. Et sic videtur dicendum, non facere vim iudicem ecclesiasticum, inhibendo iudici seculari, ut se absteat a causae cognitione.

Sed pro iudice seculari est verior, & recepta sententia; quia executio legatorum piorum, pertinet ad utrumque iudicem, ecclesiasticum, & secularem, & est locus praeventioni. Pro qua sententia ponderatur, text. in, d. l. nulli, C. de Episcopis, & clericis, vers. vel in clarissimis, l. hereditas, in, fin. ff. de petitione hereditatis, ibi: ** Principali, vel Pontificali auctoritate compelluntur*

luntur ad obsequiū *supreme voluntatis*:*
 tex. in, l. 3. §. 1. ff. de alimentis, & ciba-
 rijs legatis, autentico. de ecclesiasticis
 titulis §. si quis ædificationem, &, §. si
 10 verò semel, autentico, vt cum de ap-
 pellatione cognoscitur, §. cum vnū,
 vbi, glossa, col. 4. Doctores, in, cap. re-
 latum, el, 1. de testamentis, Bart. in, l. 3.
 ff. de alimentis, & cibarijs legatis, Ar-
 chidiaconus, in, dict. cap. Siluester, &
 tenet, Speculator, in titul. de vltima-
 rum voluntatum execut. numero. 80.
 Innocentius, & Ioannes Andres, in,
 dicto, capit. significantibus, de officio
 delegati. Angelus, consilio, 119. Bar-
 bacia, consilio, 42. volumi. 4. Belluga,
 in Speculo, rubrica, 17. §. videamus,
 numer. 4. Tiraquellus, de priuilegijs
 piæ causæ, priuilegio, 149. Iacobus de
 Canonibus, in, tractatu. de executione
 vltimarum voluntatum, parte, 1. nu-
 mero, 25. Et in vtroque foro hanc ef-
 fe veriore opinionem, tradit, Mar-
 ta, de iurisdictione, 2. parte, capit. 10.
 numer. 14. & ita video sine contradi-
 ctione receptam in hoc tribunali do-
 mini Archiepiscopi Toletani, in quo
 11 nouitèr est creatus Fiscalis operarū
 piarum, ad cuius petitionem visitan-
 tur testatorum vltima elogia, & exe-
 cutioni mandatur. Quod manus ho-
 diè exercet noster, Doctor Sebastia-
 nus Ximenez, qui vtriusque iuris cō-
 cordantiam composuit, & nouitèr
 prosequitur, non parendo calamo,
 diu, noctuque, sine præmio tanti la-
 boris.

Si verò legata sint omninò pia, &
 12 pieratis causa relicta, tunc ad iudicē
 laicum nō expectat executio, neque
 in his est locus præuentioni, vt in, ca-
 pit. decernimus, de iudicijs, ita, Gemi-
 nianus, cons. 20. Ioannes Andres, &
 Felinus, in, c. cum sit, de iudicijs, Co-
 uarruuias, de testamentis, cap. 3 num.
 13 8. Et licet Episcopus possit executio-
 ni tradere vltimas pijs voluntates, nō
 poterit mutare vsum, neque vnum
 opus pium, conuertere in alium, etiā

magis pium, vt in, clementina, quia
 contingit, de religiosis domibus, vbi,
 Imola, & Zauarela, & istam materiam
 copiosè explicuimus, lib. 4. comm. q.
 fin. ex, numer. 57. Neque illud est alte-
 ratum, ex, cap. 8. session. 21. Concilij
 Tridentini, qui non mutat ius com- 14
 mune imo tota facultas intelligitur,
 pro vt de iure communi sit depositū,
 ibi: * *Iuxta sacrum canonum statuta*
cognoscant, & exequantur. * De cuius,
 tex. intellectu, vide, Fratre Manuel Ro-
 driguez, 1. part. quæst. regular. quæst.
 75. artic. 1. fol. 389. Gutierrez, canoni-
 carum quæst. cap. 35. numer. 19. & 28.
 Azebedo, in, l. 10. titul. 1. libro, 4. reco-
 pillationis, numer. 29. in, fin. & in, l. 3.
 titul. 4. numer. 9. & 10. lib. 8. recopilla.
 Marta, de iurisdictione, 2. parte, capit.
 10. numer. fin. Quilibet tamen iudex
 ram ecclesiasticus, quàm secularis, de 15
 bet valdè curare, vt testantium volun-
 tates executioni tradatur, quia expe-
 dit reipublicæ, suprema hominum
 iudicia exitum habere, lex, vel nega-
 re, ff. quāmodum testamenta ape-
 riantur, & vt supramæ voluntatis,
 postquam aliud velle non possunt, li-
 ber sit stylus, & licitum, quòd iterum
 non reddit arbitrium, vt eleganter, &
 piè fuit decissum, in, l. 1. C. de sacro-
 fanctis ecclesijs, quòd tene meti quia
 sepè de facto contingit in curia eccle-
 siastica.

SUMMARIVM.

- 1 **B**lasmia hæreticalis, non est mixti
 fori, sed priuatue punitio pertinet
 ad Inquisitores.
- 2 Blasmia, non hæreticalis, nō est mix-
 ti fori.
- 3 Iudex secularis, potest condignè punire
 blasfemos iam punitos à iudice eccle-
 siastico.
- 4 Cap. fin. de maledici. ponderatur.
- 5 Blasmus punitus pena pecuniaria,
 potest postea vna corporali puniri à
 iudice ecclesiastico.

6 Iudex

Secunda pars, tracta. de cognitione

6 *Index ecclesiasticus, licet præueniat in causa, non potest inhiberi iudici seculari.*

QVÆSTIO. 85.

Vtrum index ecclesiasticus faciat vim, inhibendo iudici seculari, ut non procedat contra blasphemantes Deum.

IN Quæstione præsentī, non loquimur de blasphemia hæreticali, quia eius punitio pertinet priuatiuè ad Inquisitores hæreticæ prauitatis, ut tradit, Rojas, de hæreticis, 2. parte, assertionē, 12. numer. 168. vbi, numer. 170. refert hæreticales blasphemias, quas hispano sermone enumerat, Azebedo, in, l. 1. tit. 3. numer. 81. lib. 8. recopilationis, & in, l. 1. tit. 4. numer. 45. lib. 8. vbi remissiue docet crimen blasphemie, non hæreticalis esse mixti fori, ut tradit, Couarruias, lib. 2. variarum, cap. 10. nume. 7. Doctores, in, capit. 2. de maledicis. Tiberius Decianus, in tractatu criminali, tomo, 2. lib. 6. cap. 2. per totum. Et si iudex ecclesiasticus, non puniat condignè blasphemos, potest iudex secularis, pœnam supplere, ut tradit, Auendañus, in, cc. pp. cap. 5. numer. 18. quem sequitur, Azebedo, suprā, nume. 42. vbi per sex leges explicat totam materiam contra blasphemos. Et in quæstione proposita, pro iudice seculari facit, text. in, 4 c. fin. de maledicis, & in autentico ut non luxurientur homines contra naturam §. 1. & quod vterque iudex tam ecclesiasticus, quàm secularis possit cognoscere contra blasphemos, tradit, Abb. in, di. cap. fin. nume. 4. & 9. de maledicis, Calderinus, conf. 2. de iudeis, Ancharranus, conf. 196. Bosq., tit. de inquisitione, numer. 152. Alex. conf. 72. Iulius Clarus, receptarum sententiarum, §. Blasphemia, Farinaci,

quæst. 20. num. 39. Boerius, decis. 138. Franciscus Marcus, decis. 504. Soto, de iustitia & iure, quæst. 2. artic. 2. Arnaldus Albertinus, de cognoscend. assertionibus hæretic. quæst. 6. nume. 24. & quæst. 27. per totam. Et punitus pœna pecuniaria à iudice ecclesiastico, potest puniri pœna corporali à iudice laico, ut in, cap. foelicis, de pœnis, lib. 6. vbi notat, Ioannes Andreas, & Mattheus de Afflictis, in constitutionibus Regni, verbo, blasphemantibus, numer. 13. Quæ sententia in tantum vera est, quod iudex ecclesiasticus, licet præueniat in causa, non potest inhiberi iudici seculari, quia inhibito est contra eius iurisdictionem: cum quilibet iudex habeat leges in suo foro punientes blasphemos, & quilibet potest in eos exercere suam iurisdictionem, ita ut vnus non impediat alterius cognitionem, & si de facto iudex ecclesiasticus procedat aduersus iudicem secularem per censuras, erit notorius articulus violentiæ, cum talis inhibito sit nulla, ut tradit, Marta, in tractatu. de iurisdictione, 2. p. cap. 13. nu. 14.

QVÆSTIO. 86.

Vtrum index ecclesiasticus faciat vim, procedendo contra laicum, qui in casu necessitatis audiuit, alterius confessionem.

AVdire confessionem peccatorum, & absolutionem concedere, pertinet ad ecclesiasticos, qui habent iurisdictionem audiendi confessiones, & potestatem à Deo remittendi peccata, cuius rei, omnis laicus est incapax, & sic si se intromittat in mesem alienam, nimirum si iudex ecclesiasticus, possit contra eum procedere, & punire, sicut si administras-

traffet aliud sacramentum ecclesiæ, Quia licet iudex ecclesiasticus, nullā habeat iurisdictionem in laicos, illud procedit in rebus temporalibus, & nō vbi agitur de materia peccati; quia tunc, vt sep̃e diximus, competens est.

- Sed in quæstione proposita, veriùs existimo, non posse iudicem ecclesiasticum procedere, contra laicum, audiendam confessionem, in casu necessitatis, quia illa non est confessio sacramentalis, nec laicus audiendo cōfessionem exerceret aliquem actum ecclesiasticum, vt tenet sanctus Thomas, in, libr. 4. sentent. articu. 3. quæst. 2. dicens laicum posse cōfiteri laico, in casu necessitatis. Idem tenet, Magister, sententiarum, vbi suprà, & Petrus de Paladanis, distinct. 17. quæst. 3. col. 2. Summa Siluestrina, verb. confessor, el. 1. numer. 1. & est, gloss. vbi canonistæ, in, cap. Pastoralis, §. præterea, in versiculo, præterquam in mortis articulo, de officio ordinarij, & ibi, Ancharranus, numer. 6. Felinus, num. 22. gloss. fin. in, cap. 2. de poenitentijs, & remissionibus, lib. 6. & in, cap. à nobis, el. 2. de sententia excommunicatio- nis, Abb. in, cap. quanto, de consuetudine. Speculator, titu. de poenitentijs & remissionibus, §. nun aliqua, circa principium. Cardinalis, in, clementina, dudum, §. ac deinde, de sepulturis. Et pro hac sententia, est tex. expre- ssus, in, cap. quem poenitent. versiculo, tanta, de poenitentia, distinctio. 1. & in, cap. quem poenitet. distinctio. 17. cap. 1. de poenitent. distinctio. 6. Que opinio licet procedat de consilio, & non de præcepto, vt existimarunt, o- tus, in, 4. distinctio. 17. quæst. 1. Sum- ma Angelica, verb. confessio, §. 3. Na- uarrus, in, cap. qui vult. numer. 75. de poenitentia, distinctio. 6. Tamen lai- cus, qui pietatis causa ductus, audit confessionem, non peccat. neque effi- citur de iurisdictione ecclesiastica, & sic non potest à iudice ecclesiastico

puniri, cum possit confitentem adiu- uare, instruendo, velorando, de quo potest homo erubescere, & humiliari, & effici magis contritus, dum non se- quatur absolutio, quia pendet ab ec- clesiæ clauibus, vt in extrauaganti. Quia quorundam, §. quod autem, de verborum signification. & tunc non est laicus, impeditus, neque prohibet^r audiendi confessionem, neque ob hanc causam iudex secularis, contra eum poterit procedere, & si procedat de facto, erit articulus violentiæ, in- terposita appellatione, & implorato Regis auxilio, cuius officium est vim tolerare.

SVMMARIVM.

- 1 *Crimen sodomia est mixti fori.*
- 2 *Clericus sodomita, punitur à iudice sa- culari.*
- 3 *Pij, V. constitutiones, contra sodomiti- cos declaratur.*
- 4 *Clericus sodomita, debet exercere plu- res actus, vbi panæ locus sit, sed contra- ria opinio contra Nabæ, est, verior.*
- 5 *Resolutio quæstionis traditur.*

QVÆSTIO. 87.

Utrum iudex ecclesiasticus, fa- ciat vim, qui inhibet iudici- seculari, vt non procedat contra clericum sodomi- tam.

A Bbas, in, cap. Archiepiscopa- tu, numer. 7. de raptoribus, & in, cap. clerici, numer. 2. de ex- cessibus Prælatorum (per illa iura) do- cet crimen sodomie esse mixti fori, & sequitur, Aufredus, de potestate secu- lari, super ecclesiast. regul. 4. falencia, 15. Bermondus, de publicis concubi- rubric.

Secunda pars, tracta. de cognitione

rubric. de peccato sodomitico, num. 33. Ancharranus, conf. 278. Calderin. tit. de foro competenti, conf. 3. Barbatia, in, cap. cum sit generale, num. 237. de foro competenti, ubi Felinus, nu. 42. Tiberius Decian. in tractatu. criminali. tom. cap. 26. numer. 11. Syntagma, comm. opinion. tom. 3. loco. 8. ca. 11. versicul. Sodomitica occultus. Et hanc dicit communem opinionem, Iulius Clarus, in practica criminal. quaestio. 37. versicul. item quarto, & sic fuit decisum, ut tradit, Franciscus Marc. decision. 687. in, 2. part. Et hanc conclusionem disponit constitutio Leonis decimi, quae incipit. Supremæ; ubi omni priuilegio clericali, omni officio, dignitate, & beneficio ecclesiastico est ipso iure priuatus. Idem est in constitutionibus Pij, V. quarum altera. 5. quae incipit. cum primum; altera. 70. quae incipit. Horrendum, super quibus Bullis scripsit, Nauar. in manuali, cap. 27. nume. 249. dicens: ipsum alloquutum fuisse Summum Pontificem super declaratione, & interpretatione, & consulo respondisse, quod potest laicus iudex cognoscere contra clericum, huius sceleris criminofum, si plures delinquerit; quia Bulla habet verbum, ** exercentem ** quod non potest verificari, nisi pluribus vicibus, sed illam opinionem reprobatur, Salcedo, in practica, ad Bernardum Diaz, cap. 86. ubi dicit, quod non est necessaria reiteratio, sed quod sufficiat vnus actus perfectus, & consumatus, ut etiam contra Nauar. tenet D. Ioan. Vela, de delictis, cap. 36. versicul. hodie autem, cui etiam ad hæreo contra Nauarrum, libro, 1. communium, quaest. 247. num. 4. & sic secundum istam opinionem iudex laicus non potest inhiberi.

Sed nouissimè contrariam opinionem tenet. Marta, de iurisdictione, 2. par. cap. 16. numer. 4. ubi licet sequatur opinionem Salcedi, concludit, iudicem laicum non posse procedere contra clericum sodomitam, donec

fuerit traditus Curiae saeculari, ut resoluiamus, in clerico assassino. Et hanc esse communioem, & receptioem opinionem, & in praxi obseruatam, tradimus, dict. quaest. 247. num. 6. Et sic secundum hanc resolutionem, est terminandus articulus violentiae, cum casus de facto contingat, quia consequens est quod vitium, quod ex vna radice procedit vna lege canonica puniatur, ut in, l. fin. in fin. C. de nuptis.

SVMMARIVM.

- 1 **A** Dulterator primus fuit Lamech.
- 2 **Cap. Rex debet, 23. quaestio. 5. declaratur.**
- 3 **Adulterij cognitio est mixti fori.**
- 4 **Doctores pro hac opinione referuntur.**
- 5 **Declaratio conclusionis traditur.**
- 6 **Contra adulteros potest agi civiliter, & criminaliter.**
- 7 **Iudex ecclesiasticus cognoscit de separatione matrimonij, quo ad thorum, ex causa adulterij.**
- 8 **Crimen est ecclesiasticum, quando agitur ad separationem thori.**
- 9 **Dotis restitutio non potest peti propter adulterium, nisi constet de adulterio.**
- 10 **Iudex laicus est competens ad restitutionem dotis propter adulterium, de quo constat per sententiam.**
- 11 **Cognitio adulterij ad poenam legis, pertinet ad iudicem laicum.**
- 12 **Maritus solus potest accusare uxorem adulteram.**
- 13 **Iudex ecclesiasticus non potest proferre sententiam sanguinis.**
- 14 **Clericus qui commisit adulterium debet puniri a iudice ecclesiastico.**
- 15 **Cap. 14. ses. 25. Concil. Trident. de reformatione declaratur.**
- 16 **Episcopus punit mulierem adulteram cum clerico, ratione peccati.**
- 17 **Contra mulierem uxoratam quae luxuriose viuit, prudenter agendum est, ne per-**

- per veniat ad notitiam mariti.*
 18 Cap. 8. ses. 24. Concilij Tridentini, de
 de reformatione declaratur.
 17 Culpa peccati de cuius punitione agi
 tur, videnda est per processum, & non
 per relationem vicinorum.
 20 Lex, 2. tit. 19. libro. 8. recopilationis
 declaratur.
 21 Mulier coniugata non potest de adulte
 rio puniri in scio marito.
 22 Indices debent esse circumscripti in cau
 sis mulierum coniugarum.
 23 Cap. 1. ses. 13. de reformatione ponde
 ratur, & verba referuntur.
 24 Lex. recipiendum, ff. de penis est cõfor
 mis decisioni Concilij Tridentini.

QVÆSTIO. 88.

*Vtrum iudex ecclesiasticus fa
 ciat vim, inhibendo iudici sa
 culari, ut non procedat con
 tra adulteros, sed quòd cau
 sa ad eum remittatur.*

Primº homo qui adulterium cõ
 missit fuit, Lamech, ut habetur
 in, cap. an non districta. 24. quæ
 stion. 3. Vbi Turre Cremata, num. 10.
 dicit, quòd fuit grauius punitus, quã
 homicidiũ Cain. Et pro iudice sæcu
 lari facit, tex. in, cap. Rex debet, quæst.
 5. vbi cognitio adulterij est mixti fo
 ri, & sic vterque iudex potest cognos
 cere, & ibi illud notat Turre Crema
 ta, Innocentius, & Abb. & capit. Tuæ
 de procuratoribus, & Ioannes Andr.
 in, cap. fin. de adulterijs, lib. 6. & in, ca
 pit. 10. de officio ordinarij, vbi Alcia
 tus, num. 18. testatur hãc esse commu
 nem opinionem, Romanus, conf. 678.
 Bald. in authentica, clericos. nume. 7.
 C. de Episcopis, & clericis, Couarru.
 de sponsalibus, 2. part. cap. 7. num. 20.
 Iulius Clarus, receptarum sententia
 rum, cap. 5. 37. qui alios refert dicen
 tes comm. Decianus, in tractatu. cri-

minali, tomo. 1. cap. 26. numer. 7. Gre
 gorius, in, l. 58. gloss. 5. tit. 6. partita. 1.
 Antonius Gomez, in, l. 80. Tauri, nu.
 47. versicul. vnum tamen est, Bernard.
 Diaz, in practica criminali, capit. 79.
 Menochuius, de arbitrarijs, casu. 419.
 Guido Papæ, decision. 168. Francus,
 decision. 312. Boerius, decision. 297.
 Aufredus, de potestate sæculari in ec
 clesiast. regul. 4. falenc. 11. Bermõdus,
 de publicis concubi. rubrica de adul
 ter. numer. 4. Quæ cognitio mixti fo
 ri intelligenda est, si agatur de pecca
 to, puniendo, secus si de delicto; quia
 tunc iudex laicus est solus iudex, nisi
 agatur de separatione matrimonij ob
 causam adulterij, quia solus ecclesia
 sticus cognoscit.

Et sic aut agitur ciuilitèr, contra
 adulteros, vel criminalitèr, aut ad se
 parationem matrimonij, & restitutio
 nem dotis, & tunc coram iudice ec
 clesiastico agendum est, cap. tuæ, de
 procuratoribus, quia pœna separatio
 nis thori, est canonica, quæ videtur
 impedire sacramentum matrimonij,
 & sic solus iudex ecclesiasticus cog
 noscit. Quam opinionem sequitur Ro
 manus, dicto singulari. 674. Felin. in,
 cap. cum generale, de foro competen
 ti, versicul. respectu adulterij, Iulius
 Clarus, dicta, quæst. 37. versicul. Que
 ro nunquid, in fin. Antonius Gomez,
 in, dict. l. 80. Tauri, nume. 47. versicul.
 vnum tamen scias. Decianus, dict. ca.
 26. num. 7. versicul. Tertia conclusio.
 Bermondus, vbi supra, qui hanc dicit
 communem opinionem. Et pro hac
 sententia consuluit, Angelus de Vbal
 dis, inter consilia matrimonialia, cõf.
 42. vbi tenet quòd si iudex sæcularis
 velit procedere, quòd possit inhiberi
 à iudice ecclesiastico sub pœna exco
 municationis. Idem tenet, Decius,
 conf. 212. Quia quotiescumque agi
 tur ad separationem matrimonij, li
 cèt adulteriũ oponatur in vim quære
 læ, ad huc crimen est merè ecclesiasti
 cū, ut docet Federicus de Senis, cõf.
 236.

Secunda pars, tract. de cognitione

236. Speculator. tit. de comp. iudicis, §. 1. versicul. 17. Paulus de Castro, consil. 65. volum. 1. numer. 3. Pro qua sententia est bonus text. in, cap. plerūque, de donationibus, in tātum, quod non potest peti restitutio dotis propter adulterium, coram iudice laico, cum prius agendum est ad separationem thori coram ecclesiastico, & accessorie petere dotis restitutionem. Si verò agatur de mero facto, petēdo dotem propter adulterium commissum, de quo constat per sententiam, vel per confessionem partis, vt tradit Francus, decision. 312. numer. 6. vers. sed ad hoc dictum fuit, tunc solus iudex laicus est cōpetens, vt semel vidi iudicatū, quia d. adulterio cōmisso cōstauit per executoriam, & sic per iudicem laicum fuit dos restituta marito.

Si verò agatur criminaliter de punitione delicti, secundum poenam legis, vel canonis, tunc iudex secularis est competens, & non ecclesiasticus, authentic. sed hodie, C. de adulterijs, authentic. vt nulli iudi. §. si verò quando. Et quando punitio, & accusatio est inter laicos, vt in, l. 80. Tauri, vbi solus marit⁹ potest accusare vxorem adulteram. Quod huius cognitio ad solum iudicem laicum spectet, tradit, Innocentius, in, dict. cap. tuar, de procuratoribus. Quia iudex ecclesiastic⁹ non debet sententiam sanguinis, proferre, cap. sententiam sanguinis, ne clerici, vel monachi. Et sic iudex secularis debet illud delictum punire, vt in, cap. si quis. 23. q. 4. & in, c. Rex debet, 23. q. 5.

In casu verò, quod adulteriū sit commissum à clerico, non solum iudex ecclesiasticus potest procedere ratione peccati contra illum, ex dispositione textus, in, cap. 14. session. 25. de reformatione, sed etiam contra mulierem coniugatam, argument. tex. in, c. quedam, distinction. 58. vbi Episcopus punit etiam mulierem secularem, se inmiscuentem cum clerico, sed text. ille

procedit in simplici fornicatione, cōtra mulierem solutam. Si verò, fuerit mulier coniugata, prudentius, & maturo consilio agendum est, seruata ad vnguem forma tradita in sacrosancto Concilio Tridentino, cap. 8. sessio. 24. ibi: * *Mulieres siue coniugatae, siue solutae, quae cum adulterijs, seu concubinarijs publice viuuntur, si iter monita nō paruerint, ab ordinarijs locorum, nullo etiam requirente, ex officio grauiter pro modo culpe puniantur.* * Et sic culpa videnda est per processum causatum, & non per relationem verbalem, fortassis inimicorum, vel amicorum: ad cuius instātiā iudex non debet mouere animū suum, propter maximum pericū mortis (pro vt iam audiui de facto contigisse.) Et si iudices ecclesiastici, vel seculares haberent prae oculos dispositionem, tex. in, cap. 1. session. 13. de reformatione, nō incautē procederēt. contra mulieres coniugatas, neque seruando legem Regni, 2. tit. 19. lib. 8. recopilationis, ibi: * *Pero declaramos, que ninguna muger casada pueda de zirse manceba de clerigo, frayle, ni casado, salvo siendo soltera, y tenida por el clerigo por manceba publica. Y que la tal muger casada no pueda ser demandada en juyzio, ni fuera del, salvo, si su marido la quisiere acusar.* * Quod malè obseruatur his temporibus: quia de facto iudices ex quacumque relatione contra eas procedunt, & aliquando eas vidi incarceratas, quia maritus absēs erat, qui postea viso processu vxorē occidit. Quod est dolendum, cum minus malū sit, quod ipsa permaneat in suo peccato, cum possit sperari poenitentia, & dolor peccatorum, quam quod persona infametur, & eius anima condemnatur. Et ad obviandā hāc mala, prudentissimè in Concilio Tridentino, cap. 1. session. 13. de reformatione, vbi agendo de correctione subditorum referūtur hāc aurea verba: * *Ilnd primum, eos admonendos censet, vt sepa-*

que ita præesse sibi subditis oportere, ut non in eis dominentur, sed illos tamquam filios, & fratres diligant, et laborentque ut hortando, & admonendo ab illicitis deterreant; ne ubi delinquerint, debitis eos penis coercere cogantur. Quos tamen si quid per humanam fragilitatem peccare contingerit, illa Apostoli est ab eis seruanda præceptio, ut illos arguant, obsecrent, increpent, in omni bonitate, & patientia, eum sepe plus erga corrigendos agat benevolentia, quam austeritas, plus exhortatio, quam comminatio, plus charitas, quam potestas. Si autem obdelicti gravitatem, virga opus fuerit, tunc cum mansuetudine rigor, cum misericordia iudicium, cum lenitate severitas adhibenda est: ut sine asperitate, disciplina populus salutaris ac necessaria, cõseruetur. * Quæ verba pulchra, & notabilia sunt, & semper animo iudicis debent esse affixa, ut de verbis legis respiciendum, ff. de pñis, dixit, Baldus, ibi: & sunt alia pulchra verba in, capit. disciplina, 45. distinction. ibi: * *Miscenda est ergo lenitas cum saueritate, faciendumque quoddam ex viroque temperamentum, ut neque multa asperitate exulcentur subditi neque nimia benignitate solvantur, sit itaque amor, sed non emolians, sit rigor, sed non exasperans, sit celus, sed non uni moderate sebiens, sit pietas, sed non plusquã oporteat parcens.* * Et est decisio Rotæ diuers. 254. in, 2. p. quã excrnat. 9. Aloisi, col. 684:

Auto acordado, sobre q̃ no selle uẽ las causas por via de fuerza, contra legos, usureros, y amancebados.

DON Felipe por la gracia de Dios, Rey de Castilla, de Leon, de Aragon, de las dos Sicilias, de Ierusalem, de Nauarra, de Granada, de Toledo, de Valencia, de Galicia, de Mallorcas, de Sevilla, de Cerdeña, de Cordoua, de Cor-

cega, de Murcia, de Iacn, de los Algarues, de Algezira, de Gibraltar, Duque de Milan, Conde de Flandes, y de Tirol, &c. A todos los Corregidores, Afsistentes, y Gobernadores, Alcaldes mayores, y ordinarios, y otros Iuezes, y Iusticias qualesquier de todas las ciudades, villas, y lugares de los nuestros Reynos, y señorios, y a cada vno, è qualquier de vos, en vros lugares, y jurisdicciones, a quien esta nra carta fuere mostrada, salud, y gracia. Sepades, q̃ Nos fomos informado, que a causa de no auerle castigado cõ el rigor que conuiene, los pecados publicos, especialmente los amancebados, que en ofensa de Dios, no solamente estan en pecado, è mal estado; pero dan mal exemplo a los demas, que Dios nuestro Señor es desferuido; de lo qual se siguen otros muchos inconuenientes: è porque a Nos conuiene remediarlo, en quanto fuere possible, para que los delitos, y pecados publicos sean extirpados de la Republica, lo qual se harà, tenjendose mucho cuydado en castigar a los que cometieren, y estuuieren en el dicho mal estado, en ofensa de Dios, y daño de sus conciencias, è detrimento del estado publico, è de la buena reformation, yendo contra las leyes diuinas, è humanas, y en menosprecio dellas, procurando obiarlo, y dar orden en quanto a Nos fuere possible, para que los tales sean castigados por todas las vias, y maneras establecidas, è ordenadas por los sacros Canones, y leyes, è prematicas destos nuestros Reynos, è por los santos Concilios; è vltimamente por el S. Cõcilio de Trento. E auiedose visto, tratado, e platicado en el nro Cõsejo, por diuersas vezes e con Nos cõsultado, fue acordado, q̃ deuiamos mãdar dar esta dicha nra carta para vos, en la dicha razon. E Nos tuimoslo por biẽ; por la qual vos mãda-

P p mos

Secunda pars, tracta. de cognitione

mos a todos, è a cada vno de vos en vña jurisdiccion, que tengays especial cuydado de inquirir, è saber quien, è quales personas viuen publicamente mal, y estan amàcebados, y son vsure-ros, è logreros, è tienen otros tratos ilicitos en ofensa de Dios N. S. y nña, è procedays contra ellos por todo rigor de derecho, segùn y como lo disponẽ las leyes de nuestros Reynos.

Y otrofi os mnndamos, que procediẽdo los juezes ecclesiasticos cõtra las tales personas conforme al santo Concilio de Trento, è derecho canonico, no les impidays el conocimien- to de las dichas causas, por dezir, que son legos, antes pidiendolo, les im- partays nuestro auxilio, è deys fauor è ayuda, conforme al santo Conci- lio de Trento, y derecho comun, y le- yes destos nuestros Reynos, por quã- to ansi conuiene al seruicio de Dios nuestro Señor, è nuestro, è al bien, è vtilidad de nuestros Reynos, è subdi- tos, y naturales dellos; porque auiendo mas personas que procedan a castigar los dichos pecados, se con- seguirà el intento que tenemos, de que Dios nuestro Señor no sea ofen- dido, y q̃ de nuestros Reynos, y seño- rios, se extirpe y quite el mal exem- plo que de no castigarse los stichos delinquentes se sigue; y no fagades ende al, so pena de la nuestra merced, y de diez mil mrs, para la nña Camara, so la qual dicha pena mandamos a qualquier nño escriuano, os notifiq̃ esta nña carta, è dè testimonio dello, porq̃ nos sepamos como se cùple nño mandado. Dada en Madrid a veynte y vn dias del mes de Mayo, de mil y quinientos y setenta y nueue años. Antonius Episcopus. El Licenciado Fuenmayor. El Doctor Francisco de Auedillo. El Doctor Aguilera. El Li- cenciado Luys Tello Maldonado. Yo Iuan Gallo de Andrada, escriuano de Camara de su Magestad la fize es-

criuir por su mandado, con acũerdo de los del su Consejo. Registrada. Iuã de Eloyrigui. Por Chanciller. Iuã de Eloyrigui.

SVMMARIVM.

- 1 *Pœna incestus de iure Regio.*
- 2 *Lex, 7. titul. 21. li. 8. recop. declaratur.*
- 3 *Incestus crimen est mixti fori, quando est punitus per leges Regias.*
- 4 *Authenti. de incestuosis nuptijs declaratur.*
- 5 *Fornicationis crimen, est inductum de de iure canonico.*
- 6 *Mulier quæ cohit cum sacerdote, effici- tur de foro ecclesiæ, propter illicitum coitum.*
- 8 *Crimen incestus dicitur ecclesiasticũ, secundum Baldum, contra quem tenet auctor.*
- 9 *Contraria opinio refertur pro iudice laico.*
- 10 *Lex, 14. tit. 2. p. 4. declaratur.*
- 11 *Resolutio quæstionis traditur.*

QVÆSTIO. 89.

*Vtrum index ecclesiasticus fa-
ciat vim, inhibendo iudicise-
culari, vt se abstineat à cog-
nitione criminis incestus.*

INcestus de iure nostro Regio gra- uiter punitur, vt est dispositum, in 1
in, l. 7. titul. 21. libro. 8. recopilla-
tionis, ibi: * *Gran crimen es el inces-
to, el qual se comete con parientia, has-
ta el quarto grado, o con madre, o con* 2
*cuada, o con muger religiosa profes-
sa, y esto mismo es con muger que come-
te maldad con hombre de otra ley: y es-
te crimen de incesto, es en alguna ma-
nera heregia: qualquier que lo come-
tiere, allende de las otras penas en*
dere-

*derecho establecidas, pierda la mitad de sus bienes para nuestra Cámara.** Neceſſarium enim eſt, vt crimen inceſtus ſit mixti fori, vt puniatur per leges ciuiles. Ita Boſius, titulo de oitu damnato, numer. 17. & tradit, Cacheranus, deciſion. 103. & ſic diſpoſitio, auth. de inceſtis nuptijs, habet locum, quãdo nuptiæ ſunt inceſtæ de iure ciuili, & non de iure canonico, ſecundum magis communem opinionem, quam tradit, Iuſſius Clarus, §. inceſt^o, verſicul. quæro numquid. Federicus de Senis, cõſ. 167. qui loquitur de muliere quæ fornicata eſt cum præbitero, dicens quod hoc crimen debet puniri per eccleſiaſticum, & non per ſæcularem, tum quia crimen fornicationis eſt inductum de iure canonico, c. nemo, 32. quæſt. 4. tum quia propter illicitum coitum cum ſacerdote, effecta eſt mulier de foro eccleſiaſtico, c. quidam clerici, 81. diſtinction. gloſſ. in, capit. eos, diſtinction. 32. ſed verius exiſtimo, quod illa cognitio procedit ratione peccati, vt diximus de teſte qui coram iudice laico falſum dixit.

Et in quæſtione propoſita, pro iudice eccleſiaſtico, quod non faciat vim, eſt opinio, Baldi, in, l. conſulta, numer. 3. C. de teſtamentis, vbi dicit, quod hoc crimen eſt eccleſiaſticum, & ideo Episcopuſ poteſt inhiberi iudici laico ſub pœna excommunicationis, vt non ſe intromittat in cognitione dictæ cauſæ, & ſequitur, Aufredus, de poteſtate ſæculari, in eccleſiaſtic. nu. 6. in fin.

Sed pro iudice laico, eſt communis & recepta ſententia: quia hoc crimen eſt mixti fori, vt tenent, Ioannes Andreas, & Afflictiſ, in titul. quæ ſint Regalia, verſiculo, bona contrahentium inceſtas nuptias. Et ſequitur Maſcardus, in tractatu. de iudæis, 21. p. c. 9. n. 8. & Bermond. de publicis cõcubinarijs, rub. de inceſtu, n. 34. & 35. Et ratio eſt, quia hoc crimẽ, vtroque

iure eſt prohibitũ, vt tradit, Bald. in auth. clericus, n. 10. C. de Episc. & cleric. Bart. in tracta. de differẽ inter ius ciuile, & canonicum, n. 83. & ſecundũ hãc diſtinctionem poteſt intelligi prima opinio. Et de iure partitarũ eſt etiã iure noſtro inceſtus punitus, vt in, l. 14. tit. 2. part. 4. vbi, Grego. Et ſic cum hoc crimen de iure noſtro Regni ſit punitũ, ſequitur iudicẽ eccleſiaſticũ vim facere procedendo per cenſuras contra iudicem laicũ, vt ſe abſtineat à cognitione cauſæ, cum quilibet poſſit punire delinquentem.

SVMMARIVM.

- 1 *Sacrilegium eſt cognoscere monialem.*
- 2 *Iudex laicus punit ſacrilegium cum moniali, contra laicum.*
- 3 *Cognoscens monialem committit ſacrilegium, & adulterium, & inceſtum, & ſtuprum.*
- 4 *Præuentioni locus eſt, in crimine inceſtus cum moniali.*
- 5 *Reſolutio quæſtionis proponitur.*
- 6 *Pœna contra clericum, vel laicum cognoscentem monialem.*
- 7 *Laici puniuntur pœna mortis, & dimittuntur bonorum de iure cõmuni, & regio.*

QVÆSTIO. 90.

Vtrum iudex eccleſiaſticus faciat vim, procedendo cõtra iudicẽ laicũ, vt non procedat contra raptores monialium.

Sacrilegium eſt monialem carnaliter cognoscere, & ideo ſi laicus fornicauerit cum moniali, ſacrilegium committit, & poteſt iudex laicus delictum punire, ita docet, gloſſa, in, capit. Virginibus, 27. quæſtio. 1. & non ſolum talis reus committit

Secunda pars, tracta. de cognitione

- 3 sacrilegium, sed incestum, & adulterium, vt tradit, Albericus, in, l. si quis non dicam rapere, n. 2. C. de Episcop. & clericis, Decius, conf. 338. n. 1. Abb. in, c. Monasterium, de vita & honestate clericorum, Marfilii, in repetitio ne legis vnica, numer. 37. C. de raptu virginum. Et ita est decissum per Cacheranum, decision. 103. vbi alios refert, & satisfacit contrarijs argumentis. Et ob hanc causam dicit, Marian. Socinus, in, cap. cum sit generale, numer. 47. de foro competenti, Quod si laicus cognoscat monialem, quod erit locus prauentioni respectu laici, & sequitur, Felinus, ibi, nu. 12. Anfredus, de potestate saculari super ecclesiasticas personas, versic. sexto fallit. Bosius, in, tit. de certu damnato, & puniuli, numer. 13. & 79. Et sic iudex ecclesiasticus faciet vim, si inhibeat per censuras iudici saculari, vt non cognoscat ad punitionem talis delicti. Quod diuersi mode punitur de iure ciuili, & canonico. Quia clericus de de iure canonico cognoscens monialem, cuiuscumque fuerit gradus, & ordinis, deponitur ab ordine sacro, & officijs, ac beneficijs priuatur, & detruditur in monasterium, ad agendam perpetuam poenitentiam, vt tradit, Decius, in tractatu. crimin. c. 20. n. 6. vbi dicit communem. Et moniales a monasterio excluduntur, cap. impudicas. 27. q. 1. cap. virginibus, eadem causa, & quaestio. laici vero in foro ecclesiastico excommunicantur, & nunquam absoluentur, nisi iustam poenitentiam egerint, vt docet, Archidiaconus, in, dict. cap. impudicas, & in, c. virginibus, & in, cap. peruenit. 27. q. 1. De iure vero ciuili poena mortis reus damnatur, l. si quis non dicam rapere, C. de sacrosanctis ecclesijs. Decianus, supra, capit. 20. numer. 6. Quia cum in hoc crimine comprehendatur adulterium, sacrilegium, stuprum, incestus, & pro singulis tribus imponatur poena mortis, l. si adulterium cum ince-

stu, de adulter. l. quamuis, §. fin. C. eodem tit. multo magis quando concurrunt tot crimina, Afflictis, de cis. 276. Quod procedit etiam si monialis non fuerit virgo, vt in, cap. si quis rapuerit, c. si quis Episcopus, c. si qua monachorum, 27. quaestio. 1. & cum iste poenae sint auctore de iure nostro Regio, ad dimidietatem bonorum rei criminis, vt cauetur, in, l. 7. tit. 21. libr. 8. recopilationis, de qua mentionem fecimus, in quaestione praecedenti, in principio, vbi retulimus eius literam.

SUMMARIVM.

- 1 **C**asus de facto refertur.
- 2 *Inhibitio est nulla, si lis non p̄det coram iudice.*
- 3 *Verba commissionis, & inhibitionis, referuntur.*
- 4 *Cap. 20. ses. 24. Concil. Tridentini, declaratur.*
- 5 *Possessio obienta post inhibitionem, non impeditur postea, quia est actus consecutus.*
- 6 *Possessionem continuans non dicitur attentare post inhibitionem.*
- 7 *Casus de facto, inquadam cappellania, & quid iudicatum fuit, & nu. fin.*
- 8 *Inhibitio non comprehendit existentes in possessione.*
- 9 *Appellatione interposita, non ligat inhibitio.*
- 10 *Inhibitio non est valida, sine causa cognitione.*
- 11 *Canonica inhibitio datur cum causa cognitione, & parte citata.*
- 12 *Inhibitio canonica datur parte citata.*
- 13 *Inhibitio non est timenda, neque excommunicatio in ea contenta, quando non fuit canonicè prolata.*
- 14 *Inhibitio non canonica, non inducit actus nullitatem, neque attentatam, etiam sine appellatione.*
- 15 *Consilium Archiepiscopi Toletani, ad informationem auctoris, mutauit primam sententiam iam latam in casu inhibitionis.*

16 Iudicis sapientis est mutare consilium.

17 appellans intra terminum præfixum si illam non sit prosecutus potest index ad executionem procedere, sine metu aliorum.

QVÆSTIO. 91.

Vtrum index Apostolicus faciat vim, inhibendo iudicium ecclesiastico, non vis processu, & sine partis citatione.

VIdi de facto his diebus dubitatum, an inhibitiō Rotæ sit obtinenda ab ordinario, quando sine citatione partis, quæ est in possessione beneficii, vel cappellaniæ, fuit lata, & sine compulsionē processus. Et pro dicta inhibitiō facit allegatio lapi, c. 60. vbi addit citationator. In ratum quod dicitur attentare, qui post inhibitionem à Rota abtēram, recurrit ad Regium consilium, pro manutentione possessionis, vt tradit, Mandosius, de inhibitionibus, q. 21. & nouissimè, Prosperus Farinacius, decisione, 72. numero, fin. centuria, 295. numero, 1. Et tenet, Stephanus Gracianus, libr. 2. discept. forens. cap. 383. à. nu. 2. vbi dicit quod inhibitiō habet effectum deuolutiuum, & suspensiuum, & quod iudex de partibus non debet iudicare super iustitia inhibitionis.

Sed pro contraria opinione, quod inhibitiō sit nulla, dum lis non pēdet coram iudice, tradit Federicus de Senis, conf. 300. la. in, l. ne quiquam, numero, 30. de officio pro consulis. Alexand. conf. 9. volum. 2. numer. 4. Et hanc dicit esse communem opinionem, Ruinus, consilio, 61. numero, 28. volum. 3. Et sic seruari de stylo Curie, tradit Ferretus, conf. 118. num. 3. & plures refert, Mandosius, supra, quæstio. 18. per totam, vbi dicit esse nullam inhibitionem parte non citata, & maxi-

mè sine processu. Quia in commissionibus dicitur. * Et quia lite coram nobis sic pendente, non debet in causa procedi, vel per aliquem innouari, vel attentari. *

Et sic supponitur quod lis pendet coram iudice, vt decerni possit inhibitiō. Neque decretum Concilij Tridentini, cap. 20. sessio. 24. contrarium probat, vbi dicit quod non dentur inhibitiones, nisi à diffinitiuā, vel à diffinitiuā vim habente; quia supponitur ibi quod pars fuit citata, & processus compulsatus ad superiorem, & si processus non sit compulsatus inhibitiō est nulla, vt fuit decisum in Rota, 20. apud Farinacium, & Ioannē Alofi, collectanea, 1012. vbi sic intelliget, capit. 20. §. præterea, sessio. 24. Concilij Tridentini quia per simplicē relationem, vel querellam partis non est obediendum ne obtemperandum inhibitioni, maximè si pars altera sit in sua possessione post sententiam, ante dictam inhibitionem, quia possessionem continuans post inhibitionem, non dicitur attentare, capit. cum teneamur, de appellationibus. Eriam si contra possidentem sententia lata fuit, aqua est appellatum, vt tradit Albericus, in, l. 1. in principio, ff. nihil nouari appellatione pendente, Ioannes Andreas, in, capit. non solum, de appellationibus, lib. 6. lafredus Baldus, decisione. 447. Et ita dicit fuisse solum in Rota, 16. Iunij anno. 1570. prout refert, Quintilianus, Mandosius, de inhibitionibus, quæstio. 23. numero, 4. vbi, numer. 13. refert plures decisiones Rotæ, quod actos possessorios factos in continuationem possessionis præcedentis, per inhibitionem non esse alteratos: quia aliud esset innouare, & aliud continuare, quod vltimū, nō impeditur per inhibitionem, vt resoluit Rota, tit. de appellat. decis. 10. alias, 89. & sequitur, Natta, cōf. 606. n. 12. & plures refert, Sigis. Schac. de appell. q. 3. nu. 70. vbi refert aliqua exempla.

Secunda pars, tract. de cognitione

7 Ex qua resolutione defendebam, coram dominis de consilio Archiepiscopi Toletani, non esse parendum inhibitioni Rotæ, contra cappellanum D. Ioannem de Scobar, ad petitionem D. Didaci de Villanoua & Salazar, patroni cappellaniæ fundatæ in oppido, Matriti, per Capitaneum Illeconsu de Villanoua, quia inhibitio fuit data sine compulsatione processus, & contra cappellanum, qui erat in possessione cappellaniæ ante inhibitionem, & dicebat misas foundationis: quia talis inhibitio, 8 de iure non comprehendit existentes in possessione, quæ potest continuari post latam inhibitionem, vt in, capit. 1. vt lite pendente, Decius, consilio, 103. Parisius, consilio, 39. Neunicanis, consilio, 82. Maxime, quia suffragia animæ non sunt retardanda, sicut, neque corpori alimenta, etiam data inhibitione, vt tradit, Mandosius, de inhibitionibus, quæstion. 110. Quia cum appellatio sit prohibita, quo ad effectum suspensiuum, vt in, l. fin. ff. de appellationibus recipiendis, 9 inhibitio nihil operatur quo ad eundem effectum. Idem in causa pensionis dicendum est, & in casibus in quibus sententia exequitur appellatione remota, prout in sctetijs cappellaniarum, in hoc consilio, vt retulimus, libro. 4. comm. q. 1. a, nu. 8 & 6.

10 Sed his non obstantibus, contrarium fuit iudicatum, & inhibitioni fuit paritum, timore celsurarum, quæ profecto non ligabāt in hoc casu, maxime interposita appellatione ab inhibitoria, quod fieri potest, vt tradit Mandosius, supra, quæstion. 76. Et si processus remitteretur per viam violentiæ, cappellanus esse manutenendus in sua possessione, quia est vis notoria, tam respectu Rotæ, quæ dedit inhibitionem, quam respectu iudicis qui eam abtemperauit: quia inhibi- 11 tio non est valida sine causæ cognitione, vt in, capit. non solum, in fin.

versiculo, Canonica, de appellationibus, libro, 6. & in, cap. Romana, §. si vero, eod. tit. 2. & lex iudex, & lex, fin. comminat, vel epistolas, authentic. in medio. litis non fiat sacra iussiones Canonica verò inhibio est, quæ fit 12 cum cognitione causæ, vis processu, & parte citata, vt dicit communē Covarruias, pp. quæst. cap. 24. n. 3. Rota, decisio. 58. numer. 2. de appellationibus in nouis, & in antiquis, decis. 75. Maranta, 4. parte, distinctio. 11. nu. 55. Felinus, in, c. dilectus, n. 14. de rescriptis. Cacheraus, decisio. 5. nu. 7. Rolandus, cons. 72. nume. 24. volumin. 2. Ruinus, cons. 71. num. 28. volumin. 5. Socinus Iunior, cons. 47. vol. 4. Paul. Parisius, consil. 108. volumin. 1. Reminaldus Iunior, cons. 149. nu. 4. Lancellotus de attentatis, cap. 20. de attentatis post inhibitionem, Rodolphus, in tractatu. de usuris, quæstion. 137. Et quando inhibitio non est canonica, non est timenda excommunicatio 13 nis poena, vt tradit, Baldus, in, l. consulta diuina, nume. 1. C. de testamentis, vbi Salicetus, nume. 3. & Borgnin, decisione. 9. numer. 4. quem refert, & sequitur, Marta, de iurisdictione, 2. parte, cap. 42. numer. 12. & 3. part. c. 7. Quæ sententia in tantum vera est, quia inhibitio non canonicè facta, 14 non inducit nullitatem actus in contrarium facti, & sic non causat attentata, etiam si ab huiusmodi inhibitione non fuerit appellatum, vt docet, Abb. in, cap. cum venissent, num. 4. de restitutione in integrum. Decius, consil. 460. numer. 2. Parisius, consil. 108. nume. 11. volum. 1. Roland. in, d. cons. 77. numer. 26. & sic cum in nostro casu constet de nullitate inhibitionis, quia fuit lata sine processu, tamquam non canonicè facta, non est obtemperanda, vt docet, Rota, titulo de appellationibus in antiquis, in decisione, 75. Belamera, decisione, 239. Vestrius, in, practica Curia Romanæ, lib. 8. c. 4. num. 16. Boerius, decisio. 61. num.

numer. 4. & confirmatur ista opinio, quia quando terminus fuit designatus ad prosequendam appellationem eo elapso, non dicitur iudex attentare, ita fuit decissum in Rota, apud Seraphinum, vol. 1. decis. 1335.

- 15 Et cum processus huius causæ iterum ad dictum consilium Domini Archiepiscopi fuisset remissus, ad instantiam patroni contra cappellanum, super solutione elemosynarum missarum, adhuc insistimus inhibitionem esse nullam, & consilium non esse impeditum ad solutionem missarum procedere; quia est actus consecutivus possessionis cappellani, & pluries instauri, quod maturo consilio, & cum librorum reuolutione causa terminaretur, & aliqua ex his missimus ad dictos iudices; qui his omnibus consideratis miserunt epistolam ad visitatorem generalem huius Archiepiscopatus, qui residet in Mâtua Carpétana, ut cappellanus dicat Missas, & quod solueretur illi decursas præteritas, & futuras solutiones. Quia sapiētis iudicis est, mutare consilium, maximè quando agitur de reparatione damni partis offensa, ut in hoc casu. In quo appellans intra terminum præfixum, illam non est prosecutus, & sic iudex à quo potest procedere ad executionem, & executio non dicitur attentata. Ita Lancelotus, de attent. 2. part. cap. 12. limita. 14. nu. 5. Seraphinus, in dicta diss. Rotæ, 1335. in 2. parte, qui loquitur in casu alterius cappellani.
- 16
- 17

SUMMARIVM.

- 1 Falsitas crimen gravissimum est.
- 2 Lex, 6. tit. 7. part. 7. declaratur.
- 3 Falsitas circa substantiam actus puniatur.
- 4 Falsitas commissa in literis Apostolicis, licet in re minima, puniatur.
- 5 Falsitas duobus modis committitur, fabricatione, vel utendo instrumento falso.

- 6 Falsi pena quæ sit in utroque iure.
- 7 Mitius punitur qui vititur instrumento falso, quam qui fabricavit.
- 8 Capitulum ad falsariorum de crimine falsi, & eius pena an sit in usu recepta.

QVÆSTIO. 92.

Vtrum iudex ecclesiasticus faciat vim, qui inhibet iudici seculari, ut non procedat contra laicum, qui falsitatem commisit in literis apostolicis.

Graue crimen est falsitatem committere, & gravissimum, & atrocissimum, si in literis apostolicis hoc fiat; & sic ab utroque iudice tam ecclesiastico, quam seculari potest puniri, quando laicus falsitatem commisit, ut probat, tex. in cap. ad falsariorum. de crimine falsi. cap. in memoriam, distinction. 29. & de iure regio est etiam hoc crimen puni-
tum, ut in, l. 6. tit. 7. part. 7. ibi: * *Pero qualquiera que falseare carta, o privilegio, o Bulla, o moneda, o sellado de papa, o de Rey, o lo fiziere falsear a otro, deve morir por ello.* * Et quod delictum hoc sit mixti fori, tradunt Doctores, in cap. cum sit generale, de foro competenti, ubi Antonius de Butrio, numer. 18. Abb. 24. Ancharranus, numer. 11. Socinus, numer. 24. Et si committens falsitatem fuerit laicus, punitur secundum leges Regni, & secundum gravitatem delicti per iudicem secularem, & in foro ecclesiastico per censuram de qua, in dicto, cap. ad falsariorum, qui etiam loquitur contra laicos, quia ratione delicti efficiuntur, de foro ecclesie, cum delinquant in ecclesiam, authentica, item nulla communitas, C. de Episcopis, & clericis, & docet,

Secunda pars, tracta. de cognitione

- 3 Oldrandus, conf. 86. vers. in contrarium. Et licet falsitas puniuius non so-
leat committi, circa ea quæ non sunt
de substantia actus, vt tradit, Iulius
Clarus, receptarum sententiarum, §.
falsum, versiculo, excusatur. Socinus,
conf. 103. volum. 1. Alexand. conf. 145.
volumin. 6. per legem damus, C. de fal-
sis, tamen hoc non procedit in literis
4 Apostolicis, in quibus neque in mag-
no, neque in modico, debet aliquis
manum opponere etiam mutando li-
teram, neque vnum punctum iniungē-
5 do. Aduertendum tamen est, duplici
modo committi falsitatē in literis A-
postolicis. Primo, faciendo, & fabricā-
do falsitatem. Secundo, vtendo instru-
mento falso, cum scientia, & noti-
tia, & certa falsitatis. In primo casu
imponitur poena mortis secundum
legem partitæ, & secundum leges di-
gestorum est poena deportationis, &
6 publicationis bonorum, l. 1. in fin. ff.
de falsis, §. itē lex Cornelia, de falsis
§. 1. institutis, de publicis iudicijs, Gra-
maticus, decisione. 27. Capitijs, deci-
sion. 30. Syntagma omnium opinio-
num. 3. tom. loco. 8. capit. 2. Si verò ali-
quis ita vtatur falsis literis Apostoli-
cis punitur, vt in cap. ad falsariorum,
7 §. fin. & rationem assignat, Marfil. con-
sil. 24. numer. & 29. & conf. 30. numer.
17. & conf. 39. numer. 52. & causam e-
tiam amittit, vt tradit, Guido Papæ,
singulari. 616. Alexand. in l. diuus, nu-
mer. 6. ff. de re iudicata. Couarruias,
in cap. quamuis pactum, versicul. item
punitur, numer. 6. de pactis. Boerius,
decis. 219. n. 2. Ruinus. conf. 15. n. 3. vol.
5. Quod procedit etiam si causa sit cō-
8 tra priuatum, vt tradit. Iul. Clar. vbi su-
pra, & sic secundum hanc resolutio-
nem, terminandus est articulus violē-
tiæ, si casus de facto contingat. Et an
poena illius, text. in, d. c. ad falsariorū,
præticetur in Hispania, vide Salced.
in practica, ad Bernar. Diaz, cap. 117.
Azebed. in l. 3. tit. 17. n. 16. & 17. lib. 8.
recopilationis.

SUMMARIVM.

- 1 **E**pisopus habet territorium.
- 2 **B**asilica omnes sunt in potestate
Episcopi.
- 3 **S**tatutum Episcopi contra fures nō ha-
bet locum, contra committentes furtū
extra eius diocesim.
- 4 **E**xtra territorium ius dicenti, non po-
retur impunē.
- 5 **I**urisdictio ordinaria requirit territo-
rium cui cohareat.
- 6 **T**erritorium est spatium terra munitū
iurisdictione.
- 7 **D**iæcesis idem significat quo ad iuris-
dictionē ecclesiasticā, quod territorium,
quo ad iurisditionem temporalem.
- 8 **T**erritorium habens tenet potestatem
puniendi, & in carcerandi.
- 9 **D**iæcesis significat locum spiritua-
lem.
- 10 **E**piscopus habet iurisditionem in lai-
cos, in delictis mixti fori.
- 11 **I**urisditione cōcessa, censentur omnia
concessa, sine quibus iurisdictio exerce-
ri non potest.
- 12 **I**udex ordinarius in delictis, in quibus
habet cognitionē, habet etiam execu-
tionem.
- 13 **I**udex ecclesiasticus per censuras nō de-
bet procedere, quando alijs remedijs
viri potest.
- 14 **C**ap. 3. sess. 25. de reformatione Con-
cil. Trid. declaratur, & ponderatur.
- 15 **I**udicium est actus integer, qui con-
stat ex cognitione, & diffinitione, & e-
xecutione.
- 16 **E**xecutio sententia est pars iudicij.
- 17 **I**udex ecclesiasticus potest laicum pro-
pria auctoritate incarcerare, in deli-
ctis mixti fori, secundum aliquos.
- 18 **I**udex ecclesiasticus, in quibus casibus
procedat contra laicum.
- 19 **C**asus specialis firmat regulam in con-
trarium.
- 20 **S**ententiam sanguinis non potest eccle-
siasticus proferre.
- 21 **C**apit. 3. sessione, 25. Concilii Trident.
confir-

- confirmat primam opinionem.
- 22 *Inuocatio brachij secularis, quando sit necessaria.*
- 23 *Episcopus potest capere suos parrochianos, & spirituales punire.*
- 24 *Clementina, 1. de hæreticis declaratur.*
- 25 *Doctores pro opinione affirmatiua referuntur.*
- 26 *Consuetudo est attendenda, quoad, vel admittit iurisdictionem.*
- 27 *Contra. opinio declaratur. & arguitur contra, l. 15. tit. 3. lib. 4. recopil.*
- 28 *Doctores in hac quaestione confusse loquuntur.*
- 29 *Iudex ecclesiasticus potest capere delinquentem laicum, ubi est consuetudo legitime præscripta.*
- 30 *Casus de facto refertur.*
- 31 *Lex 15. tit. 1. lib. 4. recopilationis declaratur.*
- 32 *Segura de Aualos opinio, reprobat.*
- 33 *Iudicandum non est de ratione legis amlicita, vel iniusta sit, sed prout sonat est seruanda.*
- 34 *Iurisdicctio ecclesiastica, & secularis differunt.*
- 35 *Pontifex Maximus, potest exercere utramque iurisdictionem.*
- 36 *Laicus conuentus coram Pontifice potest excipere, quod licet habeat contra eum iurisdictionem, non habet exercitium.*
- 37 *Segura de Aualos licentiosè loquutus fuit, contra iurisdictionem regalem.*
- 38 *Contraria opinio proponitur.*
- 39 *Iudex ecclesiasticus non potest laicos incarcerare, sine inuocatione brachij secularis.*
- 40 *Iudex ecclesiasticus, licet habeat cognitionem causa contra laicum, non vero executionem.*
- 41 *Cap. 1. de officio ordin. declaratur.*
- 42 *Inclusio vnius casus, est exclusio alterius.*
- 43 *Capit. Laicus, de foro competentis, declaratur.*
- 44 *Iudex non potest exequi suam sententiam in alieno territorio.*
- 45 *Sententia lata à iudice, qui non habet territorium, mittitur executioni à iudice, qui territorio præest.*
- 46 *L. 2. tit. 4. lib. 7. fori declaratur.*
- 47 *Iudex tenetur prestare auxilium ad capturam rei.*
- 48 *Episcopus non habet proprium territorium.*
- 49 *Laicus de foro ecclesie efficitur ratione delicti.*
- 50 *Quod quisque iuris in alterum statuit, eo iure ipse utatur.*
- 51 *Iudex secularis non potest executionem facere in personam clericorum.*
- 52 *Cap. 1. de officio ordin. declaratur.*
- 53 *Summus Pontifex habet temporalem iurisdictionem in habitu, sed non in actu contra laicos.*
- 54 *Petro fuit datus gladius temporalis, vagina cooperitus.*
- 55 *Discipulus non erit ultra magistrum.*
- 56 *Vicarius Episcopi, non habet maiorem potestatem, quam ille cuius vices gerit.*
- 57 *Fundamenta vltima opinionis referuntur.*
- 58 *Cap. Excommunicatus, 8. §. si vero. de hæreticis, declaratur.*
- 59 *Cap. Post miserabilem, & cap. quatuor. de usuris, declarantur.*
- 60 *Cap. 2. de maledicis declaratur.*
- 61 *Ca. postulasi, de homicidio, declaratur.*
- 62 *Cap. 2. de clerico excommunicato declaratur.*
- 63 *Iudex nemo esse potest, ultra iurisdictionem sibi concessam.*
- 64 *Iurisdictionis est seruanda, eo modo quo data est.*
- 65 *Iurisdictionis ecclesiastica non præiudicatur, implorando auxilium brachij secularis.*
- 66 *Extravagans. vnam sanctam, de maioritat. & obid. declaratur.*
- 67 *Doctores pro vltima opinione referuntur.*
- 68 *Practica communis est, quod reus incarceretur inuocato auxilio brachij secularis.*
- 69 *Capiura fit propria auctoritate, in crimine hæresis, sine inuocatione.*

108 Secunda pars, tracta. de cognitione

- 70 Sententia lata fuit contra nostrum Archiepiscopum Toletanum, ut sine inuocatione, nō possit laicum incarcerare.
- 71 Ius capiendi laicos propria autoritate, & sine inuocatione, non potest iure Regio acquiri consuetudine.
- 72 L. 15. tit. 1. libro, recopil. declaratur, & ponderatur.
- 73 Sententia lata fuit contra Episcopum Placentinum, ut non possit incarcerare laicos, sine inuocatione.
- 74 Cap. 3. ses. 25. Conc. Trid. ponderatur pro hac opinione.
- 75 Correctio legum semper est vitanda.
- 76 Iura probantia, videndum esse brachio seculari, traduntur.
- 77 Sententia fuit lata contra Episcopum Suesoniensem, ut non possit laicos incarcerare, sine auxilio brachij secularis.
- 78 Index ecclesiasticus tam in procedendo, quam in exequendo, tenetur postulare auxilium.
- 80 Auxilium brachij secularis, est semper implorandum de iure Regio.
- 81 Lex, 4. tit. 5. lib. 1. recopilationis declaratur.
- 82 Inuocatio auxilij brachij secularis, de iure Canonico, & Regio, & ex Concilio procedit.
- 83 Cautela iudicum ecclesiasticorum traditur, & damnatur, ad curandum auxilium.
- 84 Index secularis non tenetur impartiri auxilium statim pro captura laicorum, nisi prius ostendantur acta processus.
- 85 Index secularis non se debet intromittere, in meritis causa, an bene, seu male fuerit iudicatum per ecclesiasticum.
- 86 Index laicus, non est merus executor ad impartendum auxilium, sed mixtus.
- 87 Sententia Regni Neapolitani refertur, circa auxilij prastationem.
- 88 Opinio Salcedi approbatur, contra alios.
- 89 Index secularis, non tenebitur exequi

sententiam iudicis ecclesiastici, iniquam, vel erroneam.

90 Cap. inter ceteras, de re iudicata, declaratur.

91 Index secularis potest implorare auxilium iudicis ecclesiastici, pro executione sua sententie.

92 Practica procedendi per viam violentie in Regno Portugallie.

Q V A E S T I O. 93.

Utrum index ecclesiasticus faciat vim, procedendo ad capturam contra laicos, sine inuocatione brachij secularis, in casibus, in quibus contra illos potest procedere.

A Nceps apud omnes scribentes reputatur præses quæstio, adeo, ut multi grauissimi scriptores, pluribus difficultatibus deterri, nihil in ea resoluerint: alij verò confuso sermone loquuti sunt, ut ex infra dicendis facile apparebit. Et pro facili expeditione, & determinatione præsentis quæstionis, & disputationis, pro parte affirmatiua, animaduertendum est, Episcopos habere territorium, ut constat ex verbis Concilij Aurelianensis, in, cap. omnes Basilicæ, 16. quæst. 7. vbi dicitur, quod omnes Basilicæ sunt in potestate Episcopi, in cuius territorio sunt positæ. Probat etiã tex. in, cap. fin. de constitutionibus, libro, 6. vbi Bonifacius, 8. dicit, quod statutum Episcopi contra fures, non habet locum contra committentes furtum extra eius diocesim, & redditur rationem, quia extra territorium ius dicenti, non paretur impune, & sic bene sequitur, quod Episcopus habet territorium, vbi notat Geminianus, notab. vltimò; quia omnis iurisdicatio ordinaria requirit territorium, cui cohaereat,

- 5 hæreat, & sine illo non potest subsistere, sicut qualitas sine subiecto. Ita Baldus, in, l. si quis ex consensu, numer. 9. C. de Episcop. Audientia. Et dicit esse communem opinionem, Boerius, decis. 227. Decius, cons. 649. ex text. est pro hac sententia, in, l. fin. C. vbi & apud quem: quia ut dicit, Baldus, in rubric. quæ sint Regalia, quod territorium est spatium terræ munitum iurisdictione, quod patet euidenter, quia diocesis idem significat in effectu, quoad iurisdictionem ecclesiasticam,
- 7 quod territorium, quo ad iurisdictionem temporalem, ita docet, Ioannes Andreas, & Doctores, in, cap. cum Episcopus, de officio ordin. libr. 6. Sed
- 8 qui habet territorium, habet potestatem puniendi, & incarcerandi suos subditos, ut tradit, Oldradus, consilio 176. & probat text. in, cap. Romana, §. contrahentes, de foro competenti, libro 6. Albericus, in suo dictionario, verbo, diocesis, vbi dicit, quod diocesis significat locum spiritualem, sicuti territorium locum temporalem.
- 9 Ex qua conclusione deducitur, quod cum Episcopus in laicos, habeat generalem iurisdictionem, super quolibet notorio crimine mixti fori, sequitur,
- 10 quod non solum habet interdictionem, suspensionem, excommunicationem, depositionem, sed etiã carcerationem, verberationem, fustigationem, relegationem, & exilium in laicos, ut optimè docet, Anastasius,
- 11 Germanus, in parat. tit. de poenis, nu. 6. quia aliàs illusoria esset iurisdictione: quia cum in causis mixti fori concedamus habere iurisdictionem, fateri quoque necessarium erit, ea omnia videri concessa, sine quibus iurisdictione exerceri non possit, l. fin. §. fin. ff. de officio eius cui mandata est iurisdictione, l. 2. de iurisdictione omnium iudic. Et cum sit iudex ordinarius in illis delictis, ad eum spectat executio, cum habeat etiam cognitionem, l. cū quadam puella, ff. de iurisdic. omni.

iud. cap. quo ad consultationem, de re iudic. l. à diuo Pio, §. sententiam iudicis, vbi Doctores, ff. de re iudicata. Et licet habeat ius excommunicandi, & promulgandi censuras aduersus reos contumaces, cum alia remedia subsistant, ad censuras non est recurrendum, cap. cum non ab homine, de iudicijs, vbi Doctores, & in, capit. 1. de sententia excommunicationis, & tradit, Baldus, in, cap. 1. de officio delegati, num. 48. & Decius, ibi, num. 14. & latissimè post hæc scripta, Marta, de iurisdictione, 1. parte, cap. 50. nu. 8. & 2. part. cap. 29. num. 5. Quam sententiam confirmat hodiè sacrum Concilium Tridentinum, cap. 3. sess. 25. de reformatione, ibi: ** In causis vero criminalibus, vbi executio realis, vel personalis fieri poterit, erit à censuris abstinendum, sed si dicta executio locus esse non possit, licebit iudici hoc spiritali gladio in delinquentes vri.** Et sic cum sententia excommunicationis sit remediū extraordinarium, consequens est iudicem ecclesiasticum, posse ad capturam personæ procedere; quia iudiciū est vnus actus integer, qui constat ex cognitione, diffinitione, & executione, & sic executio sententiæ est pars iudicijs, ut docet, Innocentius, in, dict. cap. significasti, de officio delegati. & sic, Maranta, de ordine iud. in, 6. part. quando loquitur de executione illā appellat tertiam partem iudicijs, & idē statuitur de potestate exequendi, quod de potestate cognoscēdi, & diffiniendi, cap. præterea, vbi Doctores, de officio delegati. Quia aliàs sequeretur absurdum, quod vna eademque res diuerso iure censeretur, contra, l. cum qui ædes, ff. de vsucapionibus. Quam opinionem tenet Anastasius Germanus, lib. 2. de sacrorum immunitatibus, cap. 13. contra Cuiacium, in parat. de Episcopali audientia, & Bodinum, lib. 3. histor. cap. 5. & Duarenum, lib. 1. cap. 4. de sacros. ecclesijs. Et sic hanc opinionem affirmatiuam, quod

Secunda pars, tracta. de cognitione

17 quod in omnibus casibus criminalibus, ad forum ecclesiasticum pertinentibus, possit iudex ecclesiasticus, laicum incarcerare propria auctoritate, sine aliqua brachij secularis inuocatione, probat, tex. (qui loquitur in crimine hæresis) in clementina, 1. de hæreticis. Secundo, facit tex. qui loquitur in crimine sacrilegij, in, capit. contra idolorum, vbi, glossa, 26. quæstio. 1. vbi tex. loquitur de carceratione laicorum facta per Episcopum, tex. etiam, in, cap. attendendum, 17. quæst. 4. qui tex. in definitè, & generaliter est intelligendus contra clericos, & laicos. Tertio, facit pro hac opinione, tex. in, cap. 2. de adulterijs, vbi Episcopus, pro crimine stupri potest laicum in carcerem detrudere. Quarto, pro hac sententia facit tex. in, cap. Fraternitatis, 34. distinctione, vbi Pontifex mandat Episcopo Florentino, vt tradat in monasterio pro carcere quandam ancillam concubinam, & sic glo. in, cap. eos, 25. distinctione. verbo, indulgemus, vbi Archidiaconus, & Dominicus tenent, quod concubina clerici debet punire per Episcopum, & incarcerem de trudi. Rursus facit, tex. pro hac sententia, in, cap. statuimus, 17. quæstio. 4. cap. Archiepiscopatu, de raptoribus, cap. fraternitatis, 11. q. 2. cap. 1. de officio ordin. vbi datur Episcopo facultas inquirendi adulteria, & scelera, & iudicandi, & vlcisci, & sic necessaria est captura, vel in persona à laici, vel in proprijs rebus.

Rursus, comprobatur hæ opinio ex tex. in, cap. Episcopi, 26. q. 5. vbi concilium anquirense mandat Episcopis, & eorum ministris, vt si viros, vel mulieres fortilegas, vel magicas inueniat turpiter de honestas, de parochijs suis eijciant, quod intelligitur p fustigationem, & carcerationem, vt declarat, Folerius, in præct. in, 2. part. iudiciali, numer. 54. Quæ opinio confirmatur ex ea ratione, quia casus specialis firmat regulam in contrarium,

1. quod vero contra, ff. de legibus, l. ius singulare, ff. eodem. Sed iure speciali est statutum, vt cleri sententias sanguinis non ferant, nec exequantur, cap. sententiam sanguinis, ne clerici, vel monachi, vbi Innocentius, ergo sequitur, quod regulariter extra sanguinis effusionem, ceteras sententias exequi possunt, & sic in crimine hæresis traditur reus Curie seculari, vt in, cap. ad abolendam, de hæreticis: pro qua opinione facit etiã, tex. in, cap. postulasti, de iudæis, & cap. 1. 23. quæstio. 5. tex. etiam de iure civili, in authentica, causaduè, in fin. C. de Episcop. & clericis, vbi dicitur posse Episcopum carceribus micipare Monachum, vel Monialem, ad iudicem secularem. Vltimo, pro hac opinione, & in cõfirmationem ipsius, facit, tex. in, dict. cap. 3. session. 24. Concilij Tridentini. vbi patres grauissimi, qui in eo congregati fuerunt, expresse illud terminarunt, ibi: ** In causis vero iudicialibus mandatur omnibus iudicibus ecclesiasticis, cuiuscumque dignitatis existant, vt quandocumque executio realis, vel personalis, in qualibet parte iudicij, propria auctoritate ab ipsis fieri poterit, abstineant se, tam in procedendo, quam in definiendo à censuris ecclesiasticis, seu interdicto, sed liceat eis si expedire videbitur in causis civilibus ad forum ecclesiasticum quomodo libet pertinentibus, contra quoscumque, etiam laicos per multas pecuniarias, quæ locis pijs ibi existētibus, eo ipso, quod eis facta fuerint, assignentur, seu per captionē pignorum, personarumque districtionem, per suos proprios, aut alienos executores, faciendā, siue etiã per priuationem beneficiorum, aliæque iuris remedia procedere, & causas diffinire.** Ex quibus omnibus clarè constat, 22 quod Episcopus, & quilibet alius habens iurisdictionem ordinariam ecclesiasticam, tam in inquisitione causarum criminalium, & in cognitione, quam etiam civilium, possit propria auctoritate laicos ipsos capi facere, & pu-